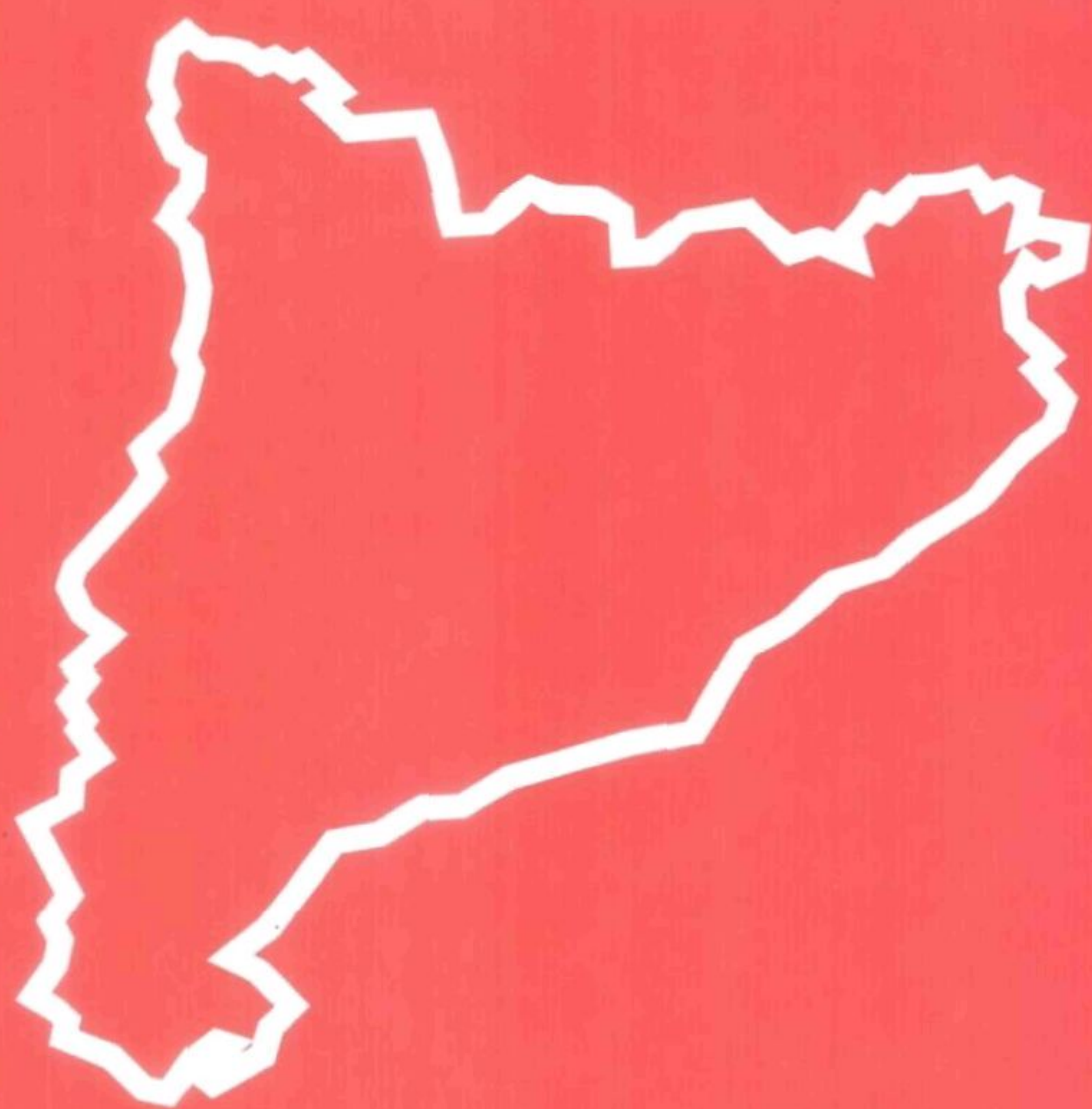

Eleccions i comportament electoral a Catalunya 1989-1999

Francesc Pallarés (ed.)

Ramon M. Canals / Alicia Coduras / Joan Font
Jaume Magre / Carme Rodríguez / Josep M. Vallès

EDITORIAL MEDITERRANIA

Col·lecció Estudis Electorals

1. **Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.).** *SOBRE LES ELECCIONS LEGISLATIVES DEL 1977.* 360 pàgs. 1979.
2. **Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.).** *LES ELECCIONS DE 1977 A CATALUNYA.* 488 pàgs. + diversos mapes fora de text. 1981.
3. **Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.).** *ATLAS ELECTORAL DE CATALUNYA 1976-1980.* 256 pàgs. 1981.
4. **Albert Balcells, Joan B. Culla i Conxita Mir.** *LES ELECCIONS GENERALS A CATALUNYA DE 1901 A 1923. Relació dels resultats electorals de 1869 a 1899.* 684 pàgs. 1982.
5. **Mercè Vilanova.** *ATLAS ELECTORAL DE CATALUNYA DURANT LA SEGONA REPÚBLICA.* 390 pàgs. 1986.
6. **Josep M. Vallès.** *REFORMA ELECTORAL I COORDENADES POLÍTiques.* 72 pàgs. 1982.
7. **Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.).** *EL COMPORTAMENT ELECTORAL A L'ESTAT ESPANYOL.* 360 pàgs. 1984.
8. **Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.).** *DECISIÓ ELECTORAL I CULTURA POLÍTICA.* 368 pàgs. 1986.
9. **Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.).** *ATLAS ELECTORAL DE CATALUNYA. 1982-1988.* 296 pàgs. 1990.
10. **Equip de Sociologia Electoral (U.A.B.).** *L'ELECTORAT CATALÀ A LES ELECCIONS AUTONÒMIQUES DE 1988: opinions, actituds i comportaments.* 242 pàgs. 1991.

FE D'ERRADES

Pàg. 241. La data de les eleccions autonòmiques de 1999 va ser el 17 d'octubre, no el 19 d'octubre.

Pàg. 263. En el quadre dels resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya de 1999 el percentatge de participació no és del 63,6% sinó del 59,2%.

Pàg. 264. En el quadre de resultats de les eleccions municipals del 28 de maig de 1995 no figura el percentatge de participació, que és del 64,8%.

Pàg. 265. En el quadre dels resultats de les eleccions municipals del 13 de juny de 1999 no figura el percentatge de participació, que és del 55,6%.

ESTUDIS ELECTORALS/11

**Eleccions i comportament electoral a Catalunya
1989-1999**

ESTUDIS ELECTORALS / 11

Eleccions i comportament electoral a Catalunya 1989-1999

Atlas electoral de Catalunya (CD-Rom)

Francesc Pallarés (ed.)

*Ramon M. Canals / Alicia Coduras
Joan Font / Jaume Magre
Carme Rodríguez / Josep M. Vallès*

*amb la col·laboració de
Miquel Juncosa / Joan Serra / Josep Soler*

Editorial Mediterrània

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigosament prohibida sense l'autorització dels propietaris del «copyright», i estarà sotmesa a les sancions establertes a la llei.

1a. edició: desembre de 1999

© Fundació Jaume Bofill, 1999

Provença, 324, 1r

08037 Barcelona

© d'aquesta edició: Editorial Mediterrània, S.L.

Guillem Tell, 15, entrll.

08006 Barcelona

Tel. 93 218 34 58 - Fax 93 237 22 10

Disseny de la coberta: Narcís Comadira

Fotocomposició: Josep Poca, «Al Vent», Bonastre (Baix Penedès)

ISBN: 84-8334-087-9

D.L.: B-14.079-1999

Impressió: Romanyà-Valls, Capellades (Anoia)

Imprès a Catalunya - *Printed in Catalonia*

Índex

<i>Presentació</i> , per JORDI PORTA	7
<i>Introducció</i> , per FRANCESC PALLARÉS.....	9
 I. LA VIDA ELECTORAL A CATALUNYA: LES ELECCIONS ENTRE 1989 I 1996, per JOSEP M. VALLÈS	 13
1. Introducció	15
1.1. Un ritme electoral intens.....	15
1.2. Una mobilització desigual.....	15
1.3. Un cicle politicoelectoral dominant	16
1.4. La singularitat catalana	17
2. Les eleccions al Parlament Europeu del 15 de juny de 1989.....	18
2.1. El context polític	18
2.2. Les forces polítiques i la campanya	20
2.3. Els resultats electorals	20
2.4. Les conseqüències polítiques	22
3. Les eleccions generals del 29 d'octubre de 1989	23
3.1. El context polític	23
3.2. Les forces polítiques i la campanya	23
3.3. Els resultats electorals	25
3.4. Les conseqüències polítiques	27
4. Les eleccions locals del 26 de maig de 1991.....	28
4.1. El context polític	28
4.2. Les forces polítiques i la campanya	28
4.3. Els resultats electorals	30
4.4. Les conseqüències polítiques	32
5. Les eleccions al Parlament de Catalunya del 15 de març de 1992	33
5.1. El context polític	33
5.2. Les forces polítiques i la campanya	34
5.3. Els resultats electorals	35
5.4. Les conseqüències polítiques	38
6. Les eleccions generals del 6 de juny de 1993	38
6.1. El context polític	38
6.2. Les forces polítiques i la campanya	39
6.3. Els resultats electorals	41
6.4. Les conseqüències polítiques	43
7. Les eleccions al Parlament Europeu del 12 de juny de 1994.....	44
7.1. El context polític	44
7.2. Les forces polítiques i la campanya	45
7.3. Els resultats electorals	47
7.4. Les conseqüències polítiques	49
8. Les eleccions locals del 18 de maig de 1995.....	49
8.1. El context polític	49
8.2. Les forces polítiques i la campanya	51
8.3. Els resultats electorals	52
8.4. Les conseqüències polítiques	54
9. Les eleccions autonòmiques del 19 de novembre de 1995.....	55
9.1. El context polític	55
9.2. Les forces polítiques i la campanya	56
9.3. Els resultats electorals	58
9.4. Les conseqüències polítiques	61

10. Les eleccions generals del 13 de març de 1996.....	61
10.1. El context polític.....	61
10.2. Les forces polítiques i la campanya	62
10.3. Els resultats electorals	65
10.4. Les conseqüències polítiques	68
<i>Bibliografia</i>	71
 II. LA IMPLANTACIÓ DE LES OPCIONS DE COMPORTAMENT I LA SEVA EVOLUCIÓ, per FRANCESC PALLARÉS, JOAN FONT, RAMON CANALS i JAUME MAGRE	73
1. Aspectes generals.....	76
2. Participació/abstenció.....	80
2.1. Evolució general.....	80
2.2. Implantació territorial.....	81
2.3. Base social i perfil actitudinal.....	86
3. Partit Popular (PP).....	88
3.1. Evolució general.....	88
3.2. Implantació territorial.....	89
3.3. Base social i perfil actitudinal.....	93
3.4. Representació institucional	95
4. Convergència i Unió (CiU).....	97
4.1. Evolució general.....	97
4.2. Implantació territorial.....	98
4.3. Base social i perfil actitudinal.....	104
4.4. Representació institucional	105
5. Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	108
5.1. Evolució general.....	108
5.2. Implantació territorial.....	111
5.3. Base social i perfil actitudinal.....	112
5.4. Representació institucional	113
6. Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)	115
6.1. Evolució general.....	115
6.2. Implantació territorial.....	116
6.3. Base social i perfil actitudinal.....	121
6.4. Representació institucional	123
7. Iniciativa per Catalunya (IC)	126
7.1. Evolució general.....	126
7.2. Implantació territorial.....	127
7.3. Base social i perfil actitudinal.....	131
7.4. Representació institucional	133
<i>Bibliografia</i>	134
 III. L'EVOLUCIÓ ELECTORAL A LA CIUTAT DE BARCELONA, per ALICIA CODURAS i CARME RODRÍGUEZ.....	137
1. Alguns aspectes sociodemogràfics de Barcelona-ciutat	139
1.1. Barcelona en el seu context	139
1.2. Tipologia de districtes	142
2. Anàlisi dels resultats electorals	147
2.1. Aspectes generals	147
2.2. Tipologia de districtes	153
 IV. EL COMPORTAMENT ELECTORAL DELS CATALANS: FACTORS I PAUTES, per JOAN FONT, FRANCESC PALLARÉS i JOAN SERRA	171
1. Introducció	173
2. Els grans factors explicatius del vot	175

2.1. Els factors sociològics o estructurals.....	175
2.2. Els factors d'identificació	178
2.3. Els factors conjunturals	182
2.4. Cap a un model agregat d'explicació del comportament electoral.....	188
3. Per què no guanyen sempre els mateixos?	195
4. Conclusions	201
<i>Bibliografia</i>	204
 V. LES ELECCIONS MUNICIPALS I EUROPEES DEL 13 DE JUNY DE 1999, per FRANCESC PALLARÉS	 207
1. El context polític.....	209
1.1. El marc estatal	209
1.2. El marc polític català.....	210
2. Les eleccions municipals.....	211
2.1. Les candidatures i la campanya	211
2.2. Els resultats electorals	213
2.3. El nivell institucional.....	220
2.4. Els governs municipals	221
2.5. Els pactes	223
3. Les eleccions europees.....	226
3.1. Les candidatures i la campanya	226
3.2. Els resultats electorals	228
4. L'escissió del vot.....	233
5. Les primeres reaccions	237
 V. LES ELECCIONS DE 1999 AL PARLAMENT DE CATALUNYA, per FRANCESC PALLARÉS	 239
1. El context polític.....	241
2. Les forces polítiques i la campanya	242
3. Els resultats.....	245
3.1. L'abstenció	245
3.2. L'orientació del vot.....	251
3.3. El nivell institucional.....	257
4. Les eleccions i el procés polític.....	259
 APÈNDIXS	 261
Resultats electorals a Catalunya.....	261
<i>Conjunt del país:</i>	
Generals	261
Parlament de Catalunya	262
Municipals	264
Parlament Europeu	265
<i>Per comarques:</i>	
Congrés de Diputats	267
Parlament de Catalunya	270
Municipals	273
Parlament Europeu	276
Resultats electorals a Espanya	279
Generals	279
Autonòmiques.....	282
Municipals	285
Parlament Europeu	287

AUTORS I COL·LABORADORS

Ramon M. CANALS. Llicenciat en Ciències Econòmiques. Investigador electoral. Servei d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

Alicia CODURAS. Estadística. Professora titular d'Escola Universitària als Estudis de Ciències Polítiques i Gestió Pública de la Universitat Pompeu Fabra.

Joan FONT. Professor titular de Ciència Política i de l'Administració. Departament de Ciència Política i Dret Públic de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Miquel JUNCOSA. Diplomant en Gestió i Administració Pública (UPF). Tècnic de suport en el Grup de Recerca en Ciència Política (Departament de Ciències Polítiques i Socials) de la Universitat Pompeu Fabra.

Jaume MAGRE. Professor de Ciència Política al Departament de Dret Constitucional i Ciència Política de la Universitat de Barcelona.

Silvia OTERO, Llicenciada en Ciències Polítiques i de l'Administració (UPF). Col·laboradora en el Grup de Recerca en Ciència Política.

Francesc PALLARÉS. Catedràtic de Ciència Política i de l'Administració. Departament de Ciències Polítiques i Socials de la Universitat Pompeu Fabra.

Carme RODRÍGUEZ. Estadística. Professora titular d'Escola Universitària als Estudis de Ciències Polítiques i Gestió Pública de la Universitat Pompeu Fabra.

Joan SERRA. Becari de Tercer Cicle en el Grup de Recerca en Ciència Política (Departament de Ciències Polítiques i Socials) de la Universitat Pompeu Fabra.

Josep SOLER. Llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració (UAB). Col·laborador en el Grup de Recerca en Ciència Política (Departament de Ciències Polítiques i Socials) de la Universitat Pompeu Fabra.

Josep M. VALLÈS, Catedràtic de Ciència Política i de l'Administració. Departament de Ciència Política i Dret Públic de la Universitat Autònoma de Barcelona.

PRESENTACIÓ

El desembre de 1978, la Fundació Jaume Bofill va publicar el primer volum de la col·lecció «Estudis Electorals». Ara, vint anys després, teniu entre les mans el volum número 11 dedicat al cicle electoral que va des del 1989 fins al 1999, i amb el qual es tanca una línia constant d'investigació i publicació sobre sociologia electoral impulsada i sostinguda des de la Fundació Jaume Bofill. Com molt bé apuntava en Josep Maria Vallès en la presentació del primer volum, la justificació precisa d'aquesta col·lecció ha estat la de «convertir-se en una eina de treball i una plataforma de trobada per a tots els qui —des de diverses aproximacions— se senten interessats en la recerca sobre el comportament electoral, fent, a través d'Estudis Electorals, una contribució modesta però decidida al millor coneixement de la nostra societat».

Sortosament, avui disposem d'un escenari acadèmic i de recerca notablement normalitzat on podem trobar plataformes diverses i equips de treball consolidats i dedicats a l'estudi del comportament electoral. L'existència d'una oferta universitària prou generosa en Ciència Política fa que, en aquests moments, el capital humà disponible i capacitat per a la recerca del comportament electoral s'hagi multiplicat, no sense l'esforç i la dedicació d'algunes de les persones que van estar en l'origen de l'Equip de Sociologia Electoral. Per una altra banda, només cal fer una ullada a la bibliografia per veure, amb satisfacció, la munió de treballs (llibres, articles, working paper) que sobre aquesta temàtica han anat trobant un espai en el sempre difícil mercat de publicacions acadèmiques. Des del convenciment que tant en la producció com en la difusió hi ha molt terreny a guanyar, no podem deixar de constatar una normalitat —fins a cert punt equiparable a la de societats veïnes—, inexistent ara fa dues dècades.

El balanç d'aquestes dues dècades no pot ser per a la Fundació Jaume Bofill més satisfactori. La tasca indispensable i incansable del propi Josep Maria Vallès, d'en Ramon Canals, d'en Francesc Pallarés, de la Rosa Virós, entre molts d'altres, han fet possible aquest vint anys d'Estudis Electorals. No és excessiu afirmar que aquesta col·lecció és probablement la crònica indispensable i insubstituïble per conèixer i comprendre el comportament electoral del nostre país des de la represa de la normalitat democràtica a la fi dels anys setanta. Un mèrit que només cal atribuir a totes i cadascuna de les persones

que al llarg d'aquests vint anys han fet possible alguna de les parts del onze volums publicats.

La decisió de donar per acabada aquesta col·lecció va acompanyada de la voluntat, des de la Fundació Jaume Bofill, de donar suport a la incorporació de tècniques multimèdia, bàsicament en format CD-Rom i a través d'Internet, als futurs treballs de sociologia electoral. Una primera aposta en aquesta direcció la trobareu en el CD que acompanya aquest llibre. Amb aquesta aposta pretenem donar plena actualitat a la voluntat de servei a la nostra societat i al seu coneixement que guien les actuacions de les nostres Fundacions.

JORDI PORTA

INTRODUCCIÓ

Sentit i objectius del llibre

Aquest llibre reuneix un conjunt de treballs que de manera sistematitzada analitzen els processos i el comportament electorals a Catalunya en el període 1989 a 1999.

Les eleccions són el moment central de la vida democràtica en el qual els ciutadans elegeixen les seves opcions de futur i els seus representants a les institucions. L'estudi del comportament electoral dels individus, de les diferents zones del territori i dels diversos grups socials, és un element bàsic per al coneixement de la nostra vida democràtica, tant pel que fa a les aspiracions i demandes de la societat i els seus canals d'expressió —amb el tipus de conflicte que expressen— com pel que fa a la comprensió del funcionament de les institucions democràtiques.

Aquí s'inscriu la sèrie d'estudis sobre les eleccions a la nova etapa democràtica a Catalunya promoguda per la Fundació Jaume Bofill, sèrie iniciada amb l'estudi sobre el període 1976-1980,¹ continuada amb el corresponent al període 1982-1988,² i que amb el present volum arriba fins a l'actualitat. Complementàriament, i gràcies també a l'impuls de la Fundació Jaume Bofill, es disposa dels treballs sobre les eleccions en passats períodes històrics: durant la Segona República³ i en el període de la Restauració.⁴ En conjunt, doncs, s'han estudiat tots els processos electorals que han tingut lloc històricament a Catalunya fins avui.

D'altra banda, ultra el seu interès social i polític, hem plantejat també el volum des de la perspectiva de la seva utilitat docent.

1. Equip de Sociologia Electoral, *Atlas electoral de Catalunya, 1976-1980*, Estudis Electorals/3, Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1981.

2. Equip de Sociologia Electoral, *Atlas electoral de Catalunya, 1982-1988*, Estudis Electorals/9, Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1991.

3. Mercè Vilanova, *Atlas electoral de Catalunya durant la Segona República*, Estudis Electorals /5, Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1986.

4. Albert Balcells, Joan B. Culla i Conxita Mir, *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923 (Relació dels resultats electorals de 1869 a 1899)*, Estudis Electorals/4, Fundació Jaume Bofill, Barcelona 1982.

Paral·lelament al desenvolupament de la nostra vida democràtica, han anat apareixent ensenyaments sobre diversos aspectes de la democràcia i el seu funcionament, les seves institucions, les seves estructures, els seus rituals, etc. Potser la manifestació més clara de l'interès social per aquestes qüestions ha estat el progressiu desenvolupament de Facultats i Estudis de Ciències Polítiques a Catalunya i a Espanya. Però també en altres titulacions s'han incorporat matèries referents a l'estudi del procés polític al nostre país, així com en l'ensenyament secundari s'han anat introduint cada vegada més temes sobre el coneixement de la nostra vida política. L'estil i l'estructura d'aquest volum, així com la introducció d'alguns nous aspectes en relació amb els treballs anteriors, s'inscriuen també en la direcció del procés esmentat: oferir estudis i materials sobre la realitat política i electoral a Catalunya per a la seva utilització docent.

Organització del llibre

El primer capítol pretén donar de manera sintètica i estructurada els trets principals de la vida política i electoral a Catalunya des de 1989 a 1999. En aquesta direcció el capítol s'estructura en cròniques de totes i cadascuna de les eleccions celebrades durant el període, presentant els aspectes més destacats del context polític de l'elecció, els temes més rellevants i els plantejaments electorals de les diferents forces polítiques, com també un breu comentari sobre els resultats electorals i el seu impacte polític. Així plantejat, aquest capítol és punt de referència de l'obra i configura el marc imprescindible en el qual es pot situar la resta d'estudis del llibre.

A continuació venen els estudis sobre la implantació electoral de les diferents opcions de comportament en l'àmbit de Catalunya i de Barcelona. En aquests capítols, especialment el general de Catalunya, s'analitzen i es presenten les principals característiques de la implantació territorial de les opcions (per províncies, comarques, trams de municipis), com també dels seus electorats (característiques sociodemogràfiques i actitudinals). Com a novetat en relació amb els estudis anteriors hem incorporat també en l'estudi sobre Catalunya les característiques de la implantació institucional de les opcions en el territori, és a dir, en relació amb els càrrecs d'elecció a les principals esferes institucionals (diputats i senadors a Corts, diputats al Parlament de Catalunya, regidors municipals i batlles). Aquesta perspectiva, a més d'aportar una nova dimensió per a la caracterització del mapa polític de Catalunya i de la implantació de les forces polítiques, ens permet també apuntar els diversos aspectes implicats en la interrelació entre suport electoral i representació institucional. D'acord amb la lògica del llibre, en aquests capítols presentem les característiques territorials, socials i actitudinals dels alineaments electorals, així com la seva estabilitat o canvi, configurant així una des-

cripció i un primer grau d'explicació sobre el comportament electoral a Catalunya.

En el capítol sobre els factors del comportament electoral dels catalans, es plantegen més a fons els aspectes explicatius del vot. El seu paper, és en certa manera, el de conclusions del treball des de la perspectiva del comportament electoral a Catalunya. És un estudi sobre les pautes i factors (estructurals, d'identificació, conjunturals) que incideixen sobre la decisió de comportament, i s'ubica en el marc dels plantejaments que en la Ciència Política s'han anat elaborant i utilitzant més normalment i amb millors resultats per a l'estudi i l'explicació del comportament electoral.

Finalment, presentem el recull exhaustiu de taules de resultats i mapes d'implantació dels partits a totes les eleccions celebrades en el període: europees de 1989, 1994 i 1999, generals de 1989, 1993 i 1996, municipals de 1991, 1995 i 1999, i autonòmiques de 1992, 1995 i 1999 en el CD que acompanya aquest estudi.⁵

Les fonts

Les dades corresponents a les eleccions generals (1989, 1993, 1996), al Parlament Europeu (1989, 1994, 1999) i municipals (1991, 1995, 1999) són les recollides pel Ministerio del Interior i ens han estat facilitades en suport informàtic bé sigui directament a través de la Subdirección de Procesos Electorales o bé a través de l'Oficina de Coordinació Electoral de la Generalitat. Les dades corresponents a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1992, 1995 i 1999 ens han estat facilitades directament, també en suport informàtic, per l'Oficina de Coordinació Electoral de la Generalitat (Departament de Governació). Pel que fa a la ciutat de Barcelona, les dades de *totes* les eleccions ens han estat facilitades també en suport informàtic pel Departament d'Estadística (Ajuntament de Barcelona).

La nostra tasca ha estat de reformar l'estructura dels fitxers originals per tal de fer-la adequada per a l'anàlisi estadística a través de paquets informàtics així com per a la presentació de resultats.

Els fitxers amb els quals, finalment, hem treballat són de base municipal (secció estadística a la ciutat de Barcelona), amb les xifres absolutes de cens i vot, a partir de les quals hem anat obtenint els totals de cada nivell d'agregació —comarca, província, Catalunya— i hem recalculat els percentatges corresponents.

5. Introduïm, per tant, una eina nova per a l'accés a les dades fonamentals sobre el comportament electoral.

Agraïments

El factor fonamental per a la realització d'aquest estudi i la seva publicació ha estat l'impuls i el finançament de la *Fundació Jaume Bofill*. Volem, doncs, en primer lloc, expressar el nostre reconeixement a la Fundació i al seu director, Sr. Jordi Porta, no només pel suport al present treball, sinó per la seva importantíssima tasca en l'impuls dels estudis electorals a Catalunya.

A l'*Oficina de Coordinació Electoral de la Generalitat*, al seu director Aldo d'Ambrosio, així com al personal encarregat de la informatització i publicació de les dades electorals, hem d'agrair-los la bona disposició i les facilitats donades en subministrar-nos el conjunt de fitxers de resultats electorals que els hem anat sol·licitant. També volem expressar el nostre agraïment a l'*Institut de Ciències Polítiques i Socials* i al seu director Isidre Molas, pel suport donat a la tasca d'elaboració del banc de dades de resultats electorals, com també al Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona. Igualment volem fer constar la bona col·laboració trobada en la *Subdirección General de Procesos Electorales (Ministerio del Interior)* pel que fa a tramesa de les seves edicions i reculls informatitzats de resultats electorals, així com també en el *Centro de Investigaciones Sociológicas* per la bona disposició i rapidesa en la tramesa del conjunt d'enquestes que hem adquirit per a la realització del treball.

Finalment, volem remarcar que el treball d'aquest llibre s'inscriu en un marc de col·laboració entre investigadors sobre temàtica electoral ubicats en diverses universitats catalanes. L'esperit de col·laboració interuniversitària entre especialistes que ja animava la pionera experiència de l'Equip de Sociologia Electoral, ha trobat possibilitats de continuïtat en el marc de l'impuls a Xarxes Temàtiques que planteja el Pla de Recerca de Catalunya. Així, el reconeixement i l'ajut de la Generalitat a la Xarxa Temàtica: *Elecciones, Comunicación Política i Opinión Pública* en la qual s'integren els autors d'aquest llibre, juntament amb altres investigadors, ha contribuït també molt positivament al desenvolupament del treball.

El nostre objectiu ha estat posar a disposició dels ciutadans interessats i dels estudiosos dels temes electorals un treball rigorós i entenedor, ampli i sintètic, sobre l'estructura electoral a Catalunya i el comportament electoral dels catalans, que sigui referència d'utilitat i de qualitat pel que fa a les eleccions celebrades a Catalunya des de 1989 a 1999. Esperem i desitgem que el contingut del treball respongui a la confiança dipositada en nosaltres per les entitats, institucions i persones de les quals hem rebut suport.

FRANCESC PALLARÉS

I

LA VIDA ELECTORAL A CATALUNYA: LES ELECCIONS ENTRE 1989 I 1996

JOSEP M. VALLÈS*

* L'autor ha comptat amb la col·laboració de Josep Soler.

1. Introducció

De l'anàlisi seqüencial de les eleccions celebrades entre 1989 i 1996 a Catalunya, se'n poden desprendre algunes observacions de caire global referides al ritme de les consultes, al grau de mobilització de l'electorat, a la relació entre nivells electorals i a la singularitat del mapa polític català. Presentem aquestes observacions en forma d'introducció al tractament individualitzat de cadascuna de les consultes electorals celebrades en el període de referència.

1.1. *Un ritme electoral intens*

En els vuit anys que van de 1989 a 1996, l'electorat català ha participat en nou consultes electorals. El ritme, doncs, és intens ja que equival a una mitjana de més d'una elecció per any. Només l'any 1990 no contemplà cap elecció, mentre que foren dues les que se celebraren els anys 1989 i 1995. Aquesta intensitat ha continuat la tònica iniciada des del restabliment de la democràcia amb les primeres eleccions generals de 1977. En termes comparats, pot considerar-se superior al d'altres democràcies, on els mandats de les corresponents legislatures són més llargs, on es fan coincidir en una mateixa data les eleccions de diferent nivell o on no existeix —per ara— el nivell subestatal o autonòmic.

Pel que fa al període que analitzem, en tres ocasions (1989, 1993 i 1996), els electors catalans participaren en l'elecció del Parlament espanyol, mentre que ho feren en dues ocasions per cadascun dels altres nivells institucionals: municipal (1991 i 1995), autonòmic (1992 i 1995) i europeu (1989 i 1994). L'eficiència d'un ritme de consultes com les que descrivim per a la «qualitat de la democràcia», pot ser una qüestió controvertida des de la perspectiva del rendiment institucional.

1.2. *Una mobilització desigual*

El tractament cronològic que hem escollit per descriure el context, els actors i els resultats electorals i polítics de cada consulta obliguen a distingir les característiques dels quatre nivells institucionals —local, autonòmic, estatal i europeu—. A més del seu específic objectiu institucional —elecció d'òrgans

col·legiats diferents—, cadascun d'aquests tipus de consulta és percebut de manera relativament diversa pels seus actors: partits, líders, mitjans i finalment electors.

Amb les dades disponibles i en paral·lel amb el que coneixem d'altres països, és possible discernir la jerarquització quant a importància que s'atribueix a cadascuna d'aquestes consultes. El ritme polític principal és marcat, normalment, per les eleccions generals o al Parlament de l'Estat: són les consultes percebudes com a més decisives i, en conseqüència, les que generen major mobilització de tots els agents i especialment dels electors.

A l'altre extrem d'aquesta jerarquia, trobem les eleccions al Parlament Europeu. Tot i la valoració positiva dominant a Espanya respecte de la integració a la Comunitat Europea —actualment, Unió Europea—, persisteix la desdibuixada imatge que les seves institucions tenen davant l'opinió. Això porta a la consideració secundària que reben de part dels mateixos partits i també dels electors.

Les eleccions locals i autonòmiques se situarien en una franja intermèdia, més condicionades per circumstàncies específiques del corresponent escenari polític. En el cas de les eleccions municipals, és difícil establir una apreciació global per la mateixa varietat de situacions locals. Pel que fa a les eleccions autonòmiques —i en el cas específic de Catalunya—, pot advertir-se una més gran dispersió en l'apreciació que en fan els actors: mentre que alguns actors —partits nacionalistes, sectors de l'electorat afins a aquestes formacions— les consideren d'importància capital per a la seva pròpia afirmació, altres sectors les contemplen com a menys decisives i fins i tot alienes a les seves preocupacions polítiques principals i tradueixen aquesta disposició en una abstenció repetida.

En conclusió, es confirma la tendència a la baixa participació característica de l'electorat català, fins i tot inferior a la registrada en l'etapa 1977-1988. Aquesta desmobilització s'aguditza en el període 1989-1992 i es recupera lleugerament a partir de les eleccions generals de 1993.

1.3 *Un cicle políticoelectoral dominant*

L'existència de quatre nivells electorals, amb els corresponents cicles temporals, no implica l'aïllament entre les dinàmiques respectives d'aquests nivells. Es pot afirmar que tots es veuen sotmesos a la influència d'un «clima polític general», de tal manera que —tot i conservar l'especificitat— els diversos tipus de consulta són condicionats per l'evolució de l'escenari de la política estatal.

Si ens guiem per la participació com a indicador més objectiu, comprovarem que —tot i la seva baixa consideració i escassa capacitat de mobilització de l'electorat—, unes eleccions celebrades sota una dinàmica d'enfronta-

ment polític intens, com les europees de 1994 o les locals de 1995, acaben generant un comportament més participatiu que el que «correspondria» d'acord amb la jerarquia d'importància dominant.

La primera anticipació de l'inici d'un nou cicle polític es revelava en les eleccions generals de 1993. Aquestes eleccions signifiquen el punt d'inflexió en una seqüència electoral iniciada en la dècada dels noranta, caracteritzada pel desgast creixent del govern del PSOE i per la gradual i molt lenta definició del PP com a alternativa. Sota la influència d'un cicle econòmic advers iniciat el 1991 a totes les economies europees però que l'opinió espanyola no registra fins a la fi del 1992, l'oposició anirà endurint-se, la tensió anirà creixent i la competència s'intensificarà fins a fer viable la substitució de la majoria del PSOE per una majoria dirigida pel PP. Aquest *crescendo* de tensió en la política general espanyola condicionà en bona mesura les consultes de tots els nivells, convertides en *test* o «primàries» del suport recollit en cada moment pel govern i per l'oposició, amb independència del seu objectiu institucional. Això explicaria la lleugera recuperació de la participació en totes les eleccions a partir de les generals de 1993.

1.4. La singularitat catalana

D'una ràpida comparació entre el comportament electoral català i el de la resta de l'electorat espanyol, podem concloure dues diferències d'importància: la persistència d'una menor participació i una distribució del vot més fragmentada.

Des de les primeres eleccions de la democràcia restablerta l'any 1977, la societat catalana manifesta menys predisposició a la participació electoral que altres comunitats i que el conjunt de l'Estat. Pràcticament en totes les eleccions de qualsevol nivell institucional, Catalunya se situa entre les comunitats més abstencionistes —juntament amb Galícia, País Basc i Canàries— i sempre per dessota de la mitjana de tot l'Estat. Aquesta característica s'aguditza precisament en les eleccions autonòmiques, les que mobilitzen menys l'electorat, immediatament després de les europees. Aquest fenomen —propi de totes les eleccions de segon ordre— presenta a Catalunya un grau més intens, generant un debat polític sobre la denominada «abstenció diferencial», el seu abast i el seu sentit.

D'altra banda, el mapa electoral català —o el seu mercat electoral— conserva les característiques del període 1977-1989: major fragmentació que el mapa estatal i paper principal i alternatiu del PSC i de CiU, acompanyats d'altres tres forces polítiques amb representació minoritària. Pel que fa a la fragmentació, Catalunya se separa en totes les consultes de la tendència a un major equilibri entre dues grans forces estatals —PSOE i PP—, no solament en les eleccions autonòmiques, sinó també en les generals.

L'alternança de la primacia entre PSC i CiU es desplega en arenes polítiques diferents. Mentre el PSC manté un primer lloc en totes les eleccions generals, CiU ocupa la primera posició en les autonòmiques. En aquest moviment d'alternança, la posició de CiU millora relativament: la distància que separa el PSC i CiU en les eleccions generals disminueix, mentre que es manté o s'incrementa la que separa CiU del PSC en les eleccions autonòmiques. La capacitat de CiU d'incrementar la seva quota d'electorat en les eleccions d'àmbit estatal no té paral·lel en la capacitat del PSC de conservar la seva en la mateixa proporció en els dos tipus d'eleccions. Pel que fa a les eleccions locals, es repeteix també un mateix patró: el PSC domina en menys municipis, però que agrupen la majoria de la població catalana, mentre que CiU guanya en més municipis amb menor quota de població agregada.

El paper de les altres formacions —PP, IC i ERC— és secundari, especialment si comparem la posició aconseguida pel PP en l'àmbit espanyol. Així i tot, aquest partit millora la seva posició, impulsat per la dinàmica estatal, mentre que IC s'estanca. Pel que fa a ERC, la seva presència presenta una lleugera tendència a l'alça.

Així, doncs, en els seus trets essencials el patró de distribució del vot a Catalunya durant aquest període ha conservat una estructura molt diferent de la registrada en el conjunt de l'Estat. I, d'altra banda, aquesta estructura ha revelat una estabilitat superior a la que s'ha expressat en el conjunt de l'Estat, on l'ascens gradual del PP i el seu equilibri amb el PSOE ha deixat enrere un període d'hegemonia socialista. No obstant això, encara no és segur que aquest canvi de cicle hagi ja esgotat el seu impacte potencial sobre l'àmbit català i les seves característiques electorals. Tant pel que fa al cantó de l'oferta que els partits presenten, com pel que fa a la reacció dels electors, resten per contestar interrogants d'interès. El canvi generacional d'un electorat cada cop més distant de les pautes socialitzadores de la transició de 1977-1980, la crisi més o menys declarada de les formacions polítiques actuals, la resistència a la renovació dels seus lideratges o l'opció de CiU de jugar un paper actiu en la política espanyola, són factors que poden repercutir també en un futur canvi d'orientació de l'escenari politicoelectoral català.

2. Les eleccions al Parlament Europeu del 15 de juny de 1989

2.1. *El context polític*

Les eleccions europees són generalment considerades com a eleccions de «segon ordre» per la seva escassa capacitat de mobilització dels electorats i per la feble presència de les qüestions de política europea en els debats de campanya, ordinàriament més centrada en la política interna que no en la comunitària.

A més, i a diferència de les primeres eleccions europees de 1987 —con-

vocades simultàniament amb les locals i les autònòmiques per a les CCAA de l'art. 143 de la Constitució—, les segones eleccions al Parlament Europeu després de la incorporació d'Espanya a la Comunitat van celebrar-se —d'acord amb la normativa corresponent— en data prefixada en tots els estats membres sense que coincidissin amb cap altra consulta d'abast estatal.

En aquella data —15 de juny—, havien passat sis mesos després de la vaga general del 14 de desembre de 1988, considerada com un dramàtic punt d'inflexió en les relacions entre el govern i els sindicats UGT i CCOO. El seguiment massiu de la vaga —tot i la diversitat de factors que l'explicaven— revelava una situació sorprenent: la primera vaga general de la democràcia se celebrava contra la política d'un govern d'esquerrres que disposava d'una còmoda majoria absoluta obtinguda només un any i mig abans en les eleccions generals de 1986.

Amb aquesta vaga s'havia trencat definitivament el clima de «consens social», iniciat en els anys de la transició amb els «pactes de la Moncloa» i que havia estat posat a prova per la dura política de reconversions industrials del govern de González i l'orientació monetarista dels seus ministres Boyer i Solchaga. Amb una oposició parlamentària feble, va correspondre als sindicats majoritaris —UGT i CCOO— de canalitzar el descontentament d'amplis sectors socials fins arribar a la vaga general de 1986, amb la qual es reclamava una suavització de les polítiques restrictives i una major participació dels assalariats en els beneficis de la recuperació econòmica.

Les eleccions europees de juny de 1989 podien servir, doncs, per comprovar si l'èxit de la protesta social s'expressava ara políticament. Per tant, passava a segon terme l'objectiu institucional propi d'aquesta consulta: l'elecció de representants al Parlament d'Estrasburg, les funcions i la importància simbòlica del qual no han acabat de ser percebudes per la ciutadania europea.

No és gens estrany, doncs, que les qüestions pròpiament europees fossin a penes presents en el context polític de juny de 1989: ja no tenien la relativa importància simbòlica de les primeres eleccions europees de 1987, amb les quals havia culminat institucionalment una integració d'Espanya a la Comunitat Europea feta —a diferència d'altres països— sense discrepàncies polítiques d'importància. Per damunt de tot, les eleccions de juny de 1989 presentaven un caràcter de «primàries» respecte d'unes possibles eleccions generals espanyoles anticipades i servien per dibuixar les estratègies del govern i dels partits de l'oposició.

Molt més en segon terme, apareixia una dimensió autonòmica en la discussió sobre el paper de les «regions» en la Comunitat Europea. Els partits nacionalistes —CIU, PNB i EA— reclamaven novament la implantació de la Comunitat Autònoma com a circumscripció electoral, per tal d'afavorir la representació de les forces polítiques d'àmbit no estatal en el Parlament Europeu. En algun cas, es reclamava també la definició d'una instància en la

qual les autonomies tinguessin la possibilitat d'intervenir més directament en la política europea o la coordinació entre parlamentaris europeus de cada CA, amb independència del seu partit d'adscripció.

2.2. *Les forces polítiques i la campanya*

La delimitació d'una circumscripció estatal única en les eleccions europees planteja als partits d'àmbit subestatal la necessitat de constituir candidatures coordinades que transcendeixin l'àmbit de la seva implantació natural. Pel que fa a les principals forces polítiques catalanes, la seva presència en les candidatures fou la següent:

- PSC, PP, CDS i IC presentaren el seus candidats en les llistes de les formacions afins d'abast estatal;
- CIU participà en solitari, sense que prosperés una eventual coalició o acord amb el PNB, que preferí altres aliances més circumstancials;
- ERC formà la coalició «Por la Europa de los Pueblos» juntament amb EA (Eusko Alkartasuna) i el PNG (Partido Nacionalista Galego).
- Per la seva banda, Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra formà també una altra coalició —«Izquierda de los Pueblos»— amb altres forces nacionalistes minoritàries de l'Estat.

Aquestes coalicions específiques de les eleccions europees tingueren caràcter instrumental, amb contingut programàtic molt vague que no anava més enllà d'afirmar la necessitat d'una presència de forces nacionalistes en les institucions europees. La seva finalitat era, doncs, facilitar una mínima representació parlamentària, sotmesa a pactes de composició de llistes i fins i tot a eventual rotació de càrrecs.

2.3. *Els resultats electorals*

Examinant els resultats electorals agregats, es confirmà l'escassa força mobilitzadora de les eleccions europees i l'estabilitat en les preferències electorals dels ciutadans.

LA PARTICIPACIÓ ELECTORAL

La participació fou molt baixa, tal com ha succeït ordinàriament en altres països comunitaris. No arribà al 55 per cent del cens i produí la més elevada abstenció (45 per cent) entre totes les consultes des de la transició democràtica. Se superava, doncs, l'abstenció de 1987 (35 per cent) en les anteriors europees.

Entre els dotze països comunitaris, Espanya es col·locava pràcticament en la mitjana de participació, lluny de la gran abstenció del Regne Unit (63 per

cent del cens) o de Dinamarca o de la molt reduïda de Bèlgica (10 per cent) o Itàlia (19 per cent), on el vot era obligatori.

A escala espanyola, Catalunya se situà un altre cop entre les comunitats autònomes més abstencionistes, amb gairebé el 50 per cent d'inhibició electoral, al costat de Galícia, Astúries, Balears, Canàries i Andalusia.

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

La distribució del vot a Espanya

Pel que fa a les orientacions dels electors, la distribució presentà una forta estabilitat. D'altra banda, el caràcter fortament proporcional d'un sistema electoral amb circumscripció única només té una influència moderada en la fragmentació del vot, tot i que en aquestes eleccions apareixen més formacions amb representació europarlamentària.

El PSOE, des del govern, mantingué la seva posició dominant, sense pagar un cost significatiu de desgast i sense que els partits de l'oposició capitalitzessin —ni a la dreta ni a l'esquerra— l'èxit de la vaga general de 1988.

En l'àmbit espanyol, el PSOE obtingué la primera posició, amb un 40 per cent del vot i 27 escons dels 60 en disputa. Se situà en primer lloc en gairebé totes les províncies i CCAA espanyoles.

Tant el PP —amb un 20 per cent del vot i 15 escons— com el CDS —amb un 7 per cent i 5 escons— disminuïren en tres punts el vot aconseguit en les anteriors europees de 1987. Part d'aquesta pèrdua pot atribuir-se a la presència de la candidatura Ruiz Mateos —promoguda per l'empresari andalús com a part de la seva estratègia judicial per beneficiar-se de la immunitat parlamentària— que aconseguí gairebé el 4 per cent del vot i dos escons. La canalització del vot de protesta antisocialista cap a aquesta candidatura perjudicà els partits de l'oposició. Però la raó principal fou el moment de canvi i d'indefinició política de la dreta i del centredreta, no recuperats de la preeminència electoral socialista.

Per la seva part, IU incrementà lleugerament la seva quota electoral —6 per cent del vot i 4 diputats—, augmentant en un escó la seva participació en el Parlament. Però no es beneficià tampoc de manera significativa de la crítica d'esquerres al govern del PSOE.

Les diverses coalicions nacionalistes o regionalistes —inclosa CiU— reuniren entre totes un 14 per cent aproximat del vot, que els concedí un total de 7 escons.

La distribució del vot a Catalunya

A Catalunya, l'estabilitat fou també la tònica dominant, sense alteracions notables respecte de les anteriors eleccions europees o de les últimes eleccions legislatives.

El PSC s'imposà clarament amb un 36,4 per cent del vot, xifra quasi idèntica a la de les europees de 1987.

CiU obtingué el segon lloc a Catalunya amb un 27,5 per cent del vot, repetint també la quota obtinguda en les anteriors eleccions europees. Però una lleugera pèrdua de la seva proporció del vot estatal li suposà la pèrdua d'un escó, en quedar-se amb dos eurodiputats.

El PP i el CDS experimentaren també retrocessos similars als que patiren en el conjunt de l'Estat. El PP es manté com a tercera força catalana —amb el 8,6 per cent del vot—.

IC seguí la tònica d'IU en el conjunt de l'Estat, amb un petit augment respecte al resultat de 1987. Tampoc a Catalunya, doncs, no s'expandí la força d'IC entre l'electorat d'esquerrers, tot i les grans tensions entre el govern del PSOE i els sindicats que culminaren en la vaga general del 14-D.

Eleccions al Parlament Europeu, 1989 (% vots)

Participació	51,0
CiU	27,9
ERC	3,3
IC	5,6
PP	8,7
PSC	36,8

Per la seva banda, la coalició «Entesa dels Pobles» —de la qual formava part ERC— obtingué un seguiment molt baix a Catalunya, i amb el 3,3 per cent del vot es col·locà en sisena posició.

2.4. Les conseqüències polítiques

Les eleccions europees, una vegada més, van ser disputades i percebudes en clau de política domèstica, més que no pas en clau de política comunitària sobre la qual els partits espanyols i catalans no mantenien diferències rellevants. Pot afirmar-se que l'electorat ignorà l'oportunitat d'aprofitar aquestes eleccions per emetre —sense cost directe— un vot de càstig adreçat al govern socialista i a la seva política. Des d'aquesta perspectiva, es comprovava que l'oposició sindical al govern no s'havia convertit —ni en el pla dels electors, ni en el pla dels partits— en una alternativa política definida ni cohesionada.

La consulta de 1989, per tant, fou interpretada com un «test» important per comprovar el grau de suport del govern després de la crisi social de l'hivern de 1988. Les diferents forces polítiques —i, especialment, el PSOE— compta-

ven ara una dada rellevant per redefinir les seves estratègies. Quant als socialistes, aquestes «eleccions primàries» favorables els permetien dissenyar el calendari polític intern en funció dels seus interessos, tal com es comprovaria amb la iniciativa de dissolució anticipada del Parlament espanyol presa unes poques setmanes després.

3. Les eleccions generals del 29 d'octubre de 1989

3.1. *El context polític*

La dissolució anticipada del Parlament elegit el 1986 era una mesura preventiva de l'executiu socialista, adoptada a la vista de determinades condicions del moment econòmic i polític. Des d'una perspectiva econòmica, una dinàmica de recuperació i l'absència de «pacte social» en els darrers dos anys afavoria un «reescalfament» de l'economia, que exigiria novament algunes mesures d'ajust poc populars.

Des d'una perspectiva política, les eleccions europees de juny de 1989 havien revelat que el PSOE continuava amb un elevat suport electoral, malgrat el descontentament social expressat en la vaga de 1988. D'altra banda, el PP —com a principal partit de l'oposició— semblava no haver consolidat una imatge d'alternativa creïble ni un nou lideratge. La raó oficial per a la dissolució anticipada era la necessitat de comptar amb un govern sòlid per tal de preparar amb temps l'entrada en vigor de l'Acta Única Europea al principi de 1993.

Les previsions, doncs, eren favorables a la revalidació de la majoria socialista, en absència d'una alternativa viable: la incertesa principal afectava l'abast d'aquesta majoria eventual i si arribaria a ser absoluta.

3.2. *Les forces polítiques i la campanya*

Des de les primeres eleccions de 1977, cada nova consulta havia experimentat canvis entre els seus principals actors —partits principals o líders— modificant l'oferta electoral. En aquesta ocasió es repetia la situació de renovació, amb l'excepció del PSOE, ben assentat com a partit del govern.

- El PSOE-PSC, doncs, es presentava sense canvis d'importància. Continuava el lideratge indiscutit de Felipe González, malgrat algunes mostres de dissensió interna entre els sectors «oficialista» i crític. La novetat més important era la ruptura entre el partit i la UGT, la central sindical de tradició socialista. Les tensions del període anterior i la convocatòria de la vaga general de 1988 havien portat a un trencament personal i institucional dels llaços històrics entre el partit i el sindicat, les conseqüències electorals del qual s'haurien de comprovar. En la seva campanya, el PSOE exhibia com a èxits la consoli-

dació de la democràcia, la recuperació de l'economia i la integració en la CE. Criticava la manca de programa alternatiu de l'oposició i el caràcter heterogeni i inestable que significaria una coalició opositora. Insistia en la necessitat de revalidar la majoria absoluta per tal de comptar amb un govern efectiu en el moment de prendre les decisions exigides pel procés d'integració europea.

- El centredreta presentava, en les seves candidatures, transformacions significatives. Pel que fa a AP, la legislatura 1986-1989 havia comportat pèrdua de vots, fuga de diputats i, finalment, dimissió del líder-fundador, Manuel Fraga. La seva substitució va ser un procés complex fins a l'elecció de José M. Aznar, president de la Comunitat Autònoma de Castella-Lleó. D'aquest procés, en sortí un partit «refundat» i rebatejat: Partido Popular, intentant una reorientació cap al centre i una renovació generacional dels seus dirigents i candidats. En plena etapa de reconstitució, el nou PP insistia bàsicament a denunciar l'implacable corró parlamentari de la majoria socialista i s'esforçava per presentar-se com a alternativa consolidada, que podia ser reforçada amb coalició. En aquesta línia, exhibia els acords de caràcter local amb el CDS entre els quals sobresortia el de l'ajuntament de Madrid. I, simultàniament, evitava la confrontació directa amb els nacionalistes de CiU o del PNB, amb els quals havia de comptar eventualment per a una majoria de coalició.

- El CDS continuava el seu intent de constituir-se partit-frontissa sota el lideratge de l'expresident Adolfo Suárez i després d'haver canviat aliances a escala municipal i autonòmica en favor de majories de centredreta. Aquesta estratègia condicionava els seus plantejaments programàtics, sense trobar un referent clar en el panorama europeu i recolzant bàsicament en el capital de popularitat de Suárez.

- Pel que fa a IU, estrenava també nova direcció, presidida ara per Julio Anguita, exalcalde comunista de Còrdova. IU havia, doncs, de superar l'handicap d'un lideratge poc conegut entre una part de l'electorat, al qual adreçava un missatge molt combatiu contra la gestió política i econòmica del govern socialista. IU denunciava l'orientació dretana del govern, criticava fortament la seva política econòmica i exhibia el caràcter plural de les seves candidatures amb la inclusió d'exsocialistes i independents d'esquerra.

- A Catalunya, el panorama de forces polítiques no havia experimentat canvis notables, tot conservant cada formació principal el mateix lideratge que en les anteriors eleccions legislatives. Només IC apareixia ara per primera vegada en unes eleccions generals —després d'haver-ho fet a les autonòmiques de 1988—, substituint la Unió de l'Esquerra Catalana promoguda pel PSUC l'any 1986.

En la campanya general, els temes relacionats amb la construcció de l'Estat autonòmic tingueren en general poca presència, a diferència d'anteriors processos electorals en els quals els principals partits manifestaren el seu posicionament sobre aquest punt. A Catalunya, en canvi, la tensió entre el govern

central i el govern de la Generalitat sobre finançament i sobre transferència o exercici de diverses competències havia resultat agreujada per un altre factor, convertit en qüestió de política nacional: l'enfrontament entre el PSOE i CiU a causa del cas Banca Catalana i de la querella presentada contra els seus antics gestors, entre els quals destacava Jordi Pujol.

Finalment, cal fer notar l'escissió del nacionalisme moderat basc, després de l'enfrontament intern entre el president del govern basc Carlos Garaikoetxea i el líder del seu partit —PNB— Xavier Arzalluz. El desenllaç d'aquesta crisi comportà l'aparició d'una nova formació: Eusko Alkartasuna (EA) dirigida per Garaikoetxea.

Com a qüestió general i en continuïtat amb eleccions anteriors, els mitjans públics de comunicació —ràdio i televisió— van ser també tema central de la campanya, criticats per l'oposició per la seva presumpta inclinació pro-governamental i per la manca de suficient debat entre els líders dels partits. Aquests debats, percebuts amb més o menys justificació com a eines capitals de la campanya, no van trobar el seu espai per manca d'acord entre els partits concurrents.

3.3. Els resultats electorals

Per primera vegada des de 1977, la proclamació de resultats va provocar polèmica política amb intercanvi d'acusacions sobre frau electoral. Però només al districte de Melilla l'elecció va haver de ser repetida, mentre que en altres circumscripcions les irregularitats o no van ser provades o no van ser prou rellevants per alterar els resultats. El debat juridicopolític —sovint de to agre i crispat— va culminar al Tribunal Constitucional, sense altre resultat que posar de manifest la conveniència de professionalitzar tasques d'organització electoral, especialment la confecció i actualització del cens.

Quant al resultat final, va revelar una notable continuïtat en el comportament electoral, tot i la presència d'alguns indicis de canvi. El PSOE conservà la seva posició dominant, a gran distància del PP com a segon classificat. Les altres forces polítiques experimentaren en general canvis moderats de les seves quotes electorals.

LA PARTICIPACIÓ

En el conjunt de l'Estat, la participació se situà a unes dècimes del 70 per cent del cens, similar a la de les anteriors eleccions de 1986. La poca competitivitat explica que la participació es trobés a la banda baixa de l'oscil·lació que s'ha produït en totes les eleccions generals.

Catalunya presentà una participació lleugerament inferior a l'espanyola —per sota del 68 per cent del cens—, continuant entre les comunitats relativament més abstencionistes de l'Estat. No es va produir diferència notable

entre les quatre circumscripcions, a diferència del que té lloc regularment en les eleccions autonòmiques i locals, en les quals s'observen disparitats territorials.

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

La distribució del vot a Espanya

El PSOE continuà essent el primer partit amb gairebé el 40 per cent del vot, tot i perdre un milió de vots corresponent a un 5 per cent dels sufragis. Conservà un gran avantatge respecte del segon partit classificat —PP— i amb els seus 175 escons perdé per un sol escó la majoria absoluta aritmètica.

El PP, després de la seva crisi, refundació i canvi de lideratge, mantingué el seu percentatge de vots —un 25 per cent— i d'escons. La interpretació positiva d'aquest resultat portava a la conclusió que —malgrat les incidències prèvies d'un període agitat del partit— una part molt considerable de l'electorat conservador havia mantingut la fidelitat envers aquesta opció.

L'increment més important en termes absoluts i relatius és el que beneficià IU-IC, més que doblant el seu percentatge de vots —ara 9 per cent en comptes del 4,4— i d'escons —ara 17, en comptes de 7—. El transvasament a IU d'antics electors socialistes descontents amb la política del govern explicava aquest augment, com un eco llunyà de la vaga general de 1988.

En canvi, el CDS —amb un 7,9 per cent dels sufragis— retrocedia en vots i en escons i s'allunyava de la seva pretensió de convertir-se en frontissa per constituir majories de centredreta o de centreesquerra. Les seves oscil·lacions a l'hora d'optar per una o l'altra no l'havien beneficiat davant l'electorat.

Finalment, els partits nacionalistes i regionalistes —amb alguns canvis— conservaven la seva presència minoritària però significativa en el Congrés dels Diputats, al qual accedien nou partits o coalicions diferents, incloent-hi CiU.

La distribució del vot a Catalunya

El PSC —amb el 35 per cent dels vots— experimentà a Catalunya un retrocés similar al PSOE a tot Espanya, car perdé un 5 per cent del vot, equivalent a 175 mil sufragis. Així i tot, conservà el primer lloc que havia conquerit en totes totes les eleccions generals i municipals celebrades fins aleshores.

CiU —amb el 32 per cent del vot— conservà el seu segon lloc a Catalunya. Amb un lleuger increment, disminueix la distància respecte del PSC. Tot i perdre una bona part del seu electorat de les eleccions autonòmiques, CiU consolidava gradualment una part d'aquells sufragis en les generals. Això la convertí en aquesta ocasió en la tercera força parlamentària —amb 18 diputats—, immediatament després del PSOE i del PP.

Eleccions al Congrés de diputats, 1989 (% vots)

Participació	67,0
CiU	32,7
ERC	3,4
IC	7,3
PP	10,7
PSC	35,5

El PP a Catalunya presentà novament un resultat molt inferior a la seva mitjana espanyola i amb una lleugera tendència al descens. Això revelava un cop més les dificultats d'implantació d'aquesta força conservadora a Catalunya, on competeix amb CiU pel vot de centredreta per part de CiU. Així i tot, se situà en tercer lloc del mapa polític català, gràcies al fet que la dinàmica d'una elecció d'àmbit estatal li és més favorable que les eleccions autonòmiques o municipals on la feblesa del PP català és més evident.

IC, seguint la tendència d'IU en el conjunt de l'Estat, millorà els seus resultats de 1986, iniciant una certa tendència lenta i gradual al creixement. Amb un 7 per cent dels sufragis, pràcticament doblà el seu vot de 1986, guanyant més de 100.000 vots i obtenint els millors resultats del partit en unes eleccions generals a Catalunya des de 1979, quan es presentà sota les sigles del PSUC.

Altres dues forces polítiques —CDS i ERC— es mantigueren estancades en l'àmbit català. El CDS no arribà al 4 per cent dels vots i obtingué un escó a la circumscripció de Barcelona. ERC no superava el 3 per cent dels sufragis i es quedava sense representació.

3.4. Les conseqüències polítiques

Aquesta elecció no alterà significativament el sistema de partits, com acabem de veure. En la dimensió parlamentària, el PSOE —amb 175 escons— concedia al Congrés dels diputats els avantatges de la majoria absoluta de fet, tot i haver-la perdut clarament al Senat. Però no deixà de necessitar el suport d'alguna força minoritària per obtenir la investidura: després de converses amb el PNB, fou un vot dels nacionalistes canaris el que va sumar-se al grup socialista.

El PP no es resignà a aquesta situació i utilitzà les impugnacions per irregularitats menors electorals com a arma per deslegitimar la victòria socialista. Per primera vegada en la curta història de la democràcia espanyola, el primer partit de l'oposició utilitzava recursos legals per discutir uns resultats electorals. Tot i no tenir una incidència decisiva sobre el còmput global de l'elec-

ció, el PP s'esforçava amb aquesta estratègia a erigir-se com a clara alternativa conservadora a l'opció socialista. Tenia base per fer-ho en l'increment de la seva presència en algunes comunitats autònomes, tot i la distància global que el separava del PSOE. Per la seva banda, l'èxit relatiu d'IU-IC donava a aquesta formació l'esperança d'anar erosionant el vot socialista des de l'esquerra.

Apareixien, doncs, indicis de major competitivitat de cara a futures contestes electorals autonòmiques i locals. Però, pot afirmar-se que, davant d'aquests indicis, el PSOE i el seu líder Felipe González reaccionaven públicament amb una considerable impassibilitat política, com si els canvis fossin del tot irrelevants.

4. Les eleccions locals del 26 de maig de 1991

4.1. *El context polític*

Atenent a una disposició de la normativa electoral, les eleccions locals són les úniques que se celebren en data fixa i simultàniament amb les eleccions dels parlaments de les 13 CCAA regulades per l'art. 143 de la Constitució. Això impedeix al govern de maniobrar amb el cicle electoral en funció de les seves conveniències i ha d'acceptar la data de celebració de la consulta —el darrer diumenge de maig de cada quadrienni— i les condicions ambientals que l'acompanyen.

D'aquesta manera, quan es convocaren per al maig de 1991 les quartes eleccions locals de la democràcia, eren ja presents en el clima polític general símptomes importants de canvi. Aquest canvi afectava l'opinió pública sobre la reputació de personatges i de partits polítics acusats de corrupció o de finançament irregular de les seves organitzacions. La qüestió havia passat a formar part de l'agenda política i havia provocat l'inici d'actuacions judicials, que prosseguiran durant els anys següents.

El nou clima polític general influí de manera diversa en els escenaris autonòmics i locals on se celebraren les eleccions. En molts d'ells, foren més importants els factors de política local que no els de la política estatal, que actuaven de manera residual. En canvi, en algunes grans ciutats —especialment a Madrid—, el canvi d'orientació electoral de determinats sectors s'explicaria més en funció de la dinàmica política general a la qual hem al·ludit anteriorment: desgast socialista i recomposició gradual d'un centredreta guiat pel PP.

4.2. *Les forces polítiques i la campanya*

En l'àmbit general espanyol i pel que fa al PSOE, la divisió entre «oficialistes» i «guerristes» havia adquirit estat públic, després que Alfonso Guerra es

veié obligat a principi de 1991 a abandonar la vicepresidència del govern com a conseqüència dels escàndols que implicaven el seu germà. Havien començat a ser conegudes les presumptes irregularitats del finançament socialista (Filesa, RENFE). De la mateixa manera, el PP es veié involucrat també per les actuacions politicoeconòmiques del tresorer del partit Rosendo Naseiro i del president de Cantàbria Juan Hormaechea. Per la seva part, CiU era implicada en relacions irregulars amb la societat Casinos de Catalunya.

En termes generals, pot afirmar-se que l'hegemonia socialista semblava haver entrat en una fase de declivi i que el PSOE es trobava ara a la defensiva davant totes les forces d'oposició: el PP, que centrava la crítica en la manca de respecte a les llibertats i a les regles d'honestedat polítiques; IU-IC, que insistia en la desqualificació de la política econòmica i exterior del govern, i CiU, que imputava al PSOE una forta insensibilitat autonomista.

La repercussió local d'aquest fenomen és més difícil de calibrar, atesa la pluralitat de situacions. En tot cas, les eleccions es presentaven també com a prova per verificar en quina mesura resultava afectada la posició dominant que els socialistes havien aconseguit en gran part dels nuclis urbans més importants i en un bon nombre de comunitats autònomes.

A Catalunya, la situació municipal de partida es caracteritzava per l'hegemonia del PSC —amb més vots i més alcaldies en els municipis que reuneixen la majoria de la població catalana—, al costat d'una sòlida segona posició de CiU —amb més regidors i més alcaldes que el PSC, però distribuïts en municipis de menor importància—.

Aquestes dues formacions s'esforçaren per consolidar i millorar la seva posició en els àmbits on tenien menor presència. Això explica la intensificació de la tendència a la penetració dels partits en l'esfera electoral municipal, en detriment de les candidatures estrictament locals o independents. Pràcticament tots els partits augmentaren la presentació de candidatures: a 876 municipis CiU, a 495 municipis el PSC o a 183 ERC.

En la confecció d'aquestes candidatures es produïren alguns episodis destacables. A CiU apareixen discrepàncies entre els dos components de la coalició, com a resultat de la creixent autoafirmació de la personalitat política d'UDC liderada per Duran Lleida o com a resultat de tensions locals específiques. El PP patí les conseqüències de l'accidentat canvi de direcció, que havia passat de Fernández Díaz a Vidal-Quadras. Finalment, ERC —conduïda ara per Àngel Colom— tingué l'oportunitat d'oferir electoralment la seva nova proposta, generacionalment rejuenida i declaradament independentista.

Una altra tendència confirmada fou la personalització de l'elecció en la figura dels candidats a alcalde, cada cop amb presència més dominant en la política local. El cas de Barcelona era el més destacat: l'alcalde sortint Pasqual Maragall plantejà una campanya força centrada en la seva persona i el seu equip de govern tot distanciant-se del seu propi partit, i subratllant com a mèrit principal l'obra de govern realitzada, el desenvolupament de la ciutat i

sobretot l'èxit de la candidatura als Jocs Olímpics de la ciutat. CiU canviava un cop més el seu candidat —l'antic conseller Josep M. Cullerell— en un intent de contrapesar la personalitat de Maragall.

Però aquesta tendència a la personalització no fou exclusiva de la capital: és també freqüent a molts altres municipis, on s'havia imposat el lideratge d'un alcalde fort per damunt o al marge de la seva procedència partidària.

4.3. Els resultats electorals

LA PARTICIPACIÓ

En el conjunt de l'Estat, la participació fou particularment feble —62,8 per cent del cens—, la més baixa de totes les eleccions locals celebrades. Aquest increment de l'abstenció ha estat interpretat com a efecte del clima polític general abans esmentat: una part de la ciutadania manifestava —en no mobilitzar-se— el seu rebuig per l'empitjorament de la situació política i econòmica i per les conductes irregulars d'alguns dels seus protagonistes. Com en altres eleccions, les poblacions de grandària intermèdia —entre 20.000 i 400.000 habitants— foren les més abstencionistes, mentre que els extrems —nuclis de menor població i grans ciutats— es mobilitzaren més intensament.

Catalunya es mostrà un cop més com una de les comunitats autònomes menys participatives: només el 58 per cent del seu electorat expressà el vot, disminuint en un 11 per cent respecte de les anteriors eleccions locals. Aquesta caiguda de la participació fou més intensa a la província de Barcelona, especialment a l'àrea metropolitana —on es concentren municipis de grandària mitjana-alta—, mentre que era menor o inexistent a les circumscripcions restants. La ciutat de Barcelona presentà, per la seva part, una menor abstenció que la resta de l'àrea metropolitana, potser com a expressió de la mobilització generada pel caràcter simbòlic de l'ajuntament de la capital i de la capacitat d'atracció dels seus candidats principals.

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

La distribució del vot a Espanya

Els resultats de les eleccions locals confirmaren la situació preeminent del PSOE, que aconseguí més del 38 per cent del vot, amb un lleuger increment —1,6 per cent— sobre les eleccions locals anteriors. Per la seva banda, el PP es mantingué en segona posició, amb un 25 per cent del vot que significava un augment de més de 3 punts respecte de les eleccions locals de 1987. Els guanys d'aquestes dues forces polítiques derivaven en bona part del fracàs del CDS, reduït ara a un 3,8 per cent dels sufragis i amb pèrdues de gairebé 6 punts.

El PSOE obtingué el nombre més gran de regidors i d'alcaldes, però començà a detectar-se un descens de suport electoral en importants nuclis urbans. Com a resultat, perdé algunes alcaldies dels municipis més grans i de capitals de província (Madrid, València o Sevilla, entre d'altres), que passaren ara a majories de centredreta. La competitivitat entre les dues primeres forces polítiques estatals començava a ser, en determinats nuclis urbans, més igualada i les coalicions per constituir majories de govern postelectoral foren més complicades.

IU incrementà la seva base electoral obtenint un 8,3 per cent del vot, que li representà un bon augment en el nombre de regidors. Per la seva part, es mantenia la posició electoral dels partits d'àmbit subestatal i disminuïen els vots a candidatures independents.

Els resultats de les eleccions autonòmiques reflectiren, en termes generals, l'estabilitat del vot socialista i l'increment lleuger del vot popular. Només en el cas de Madrid el canvi de distribució fou molt més acusat en favor del PP i amb un fort retrocés del PSOE: aquest resultat ha de ser retingut per la seva importància quantitativa i simbòlica i per les repercussions en eleccions successives.

La distribució del vot a Catalunya

El vot a Catalunya es caracteritzà per la continuïtat com a regla general, amb menys modificacions que en el context general espanyol. L'esforç de les dues grans formacions catalanes —PSC i CiU— per penetrar en el territori controlat per l'adversari obtingué resultats poc significatius, mentre que les altres forces polítiques conservaren en termes generals les posicions respectives.

Eleccions locals de 1991

Participació	58 %
<i>Partits</i>	<i>% vots</i>
CIU	33,0
ERC	3,3
IC	9,5
PP	6,6
PSC	36,8
Agrupació d'Independents	7,7

• El PSC, amb un 36,7 per cent del vot —molt similar al de 1987—, confirmà la seva posició com el primer partit de Catalunya en nombre de vots. La

seva implantació continuava sent més destacada a la província de Barcelona —39 per cent—, gràcies al pes demogràfic de la ciutat i de l'àrea metropolitana de Barcelona.

En el municipi de Barcelona, el govern municipal dirigit per Pasqual Maragall fou revalidat electoralment amb un percentatge de vot similar al de 1989 —43 per cent—, que compensava el desgast de govern amb el clima preolímpic. CiU no aconseguia incrementar significativament el seu percentatge de vot i es mantenia pràcticament la mateixa distància entre els dos primers partits.

- CiU aconseguia el 33 per cent del vot. Obtenia novament els seus millors resultats en les poblacions de l'interior, municipis mitjans i petits i zones rurals en general, on la coalició té un vot molt fidel, superant el 40 per cent en les circumscripcions de Girona, Lleida i Tarragona. Això es tradueix en un alt nombre d'alcaldes i regidors i, indirectament, en el control de les Diputacions provincials. Barcelona fou novament l'excepció d'aquesta situació, amb resultats menys destacats, tot i la penetració gradual que CiU aconseguí en nuclis de l'àrea metropolitana.

- IC se situà novament en tercera posició, amb un 9,5 per cent dels sufragis. El seu electorat continuà concentrat en els municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona, amb gairebé un 12 per cent del vot. A les altres comarques, la seva presència no arribava al 4 per cent i es convertia pràcticament en testimonial. En aquesta ocasió, a més, IC fou perjudicada per la presentació a l'àrea metropolitana de Barcelona de les llistes del PCC, sector «prosoviètic» escindit del PSUC. Amb un suport molt minoritari, el PCC aconseguí, no obstant, una quantitat significativa de vots d'IC en alguns punts estratègics, restant-li representació i prenent-li l'alcaldia de Montcada i Reixac.

- La base electoral del PP es mantingué estancada. Obtingué un 6,6 per cent del vot, amb una distribució territorial molt desigual, efecte de la seva feble implantació local, amb els seus millors resultats relatius a Barcelona i Tarragona.

- L'esforç d'ERC en la presentació de més candidatures i en la renovació d'imatge contribuí a incrementar lleugerament uns resultats molt febles, que se situaren en el 3,3 per cent del vot català. A les províncies de Girona (5,8 per cent del vot) i a Tarragona (4,5 per cent) i en nuclis petits o mitjans de població aconseguí les seves cotes més elevades de suport.

4.4. Les conseqüències polítiques

En conjunt, els resultats electorals en aquestes eleccions locals a Catalunya es caracteritzaren per un pluralisme en el vot superior al del conjunt espanyol. Ara bé, aquest pluralisme a nivell global amagava una diversitat de situacions en cadascun dels municipis, amb un augment de les mayo-

ries absolutes d'un o altre signe. En molt bona part el vot s'havia orientat al suport dels alcaldes sortints. El factor partit o ideologia quedava en un segon pla, de manera que no era rar que alcaldes de partits diferents haguessin estat reelegits per majoria absoluta en municipis propers i de característiques similars.

Les estructures locals del partit i sobretot el coneixement personal de l'alcalde i una experiència positiva de la seva gestió es manifestaren com a factors clau del vot en aquest tipus d'eleccions, menys influïdes pel context polític tant estatal com autonòmic.

El PSC aconseguí les alcaldies de tres capitals de província (Barcelona, Girona, Lleida), les de les principals ciutats de l'àrea metropolitana i la presidència de la Diputació de Barcelona. CiU aconseguí l'alcaldia de Tarragona capital i obtingué el major nombre d'alcaldes i regidors. Com a conseqüència de l'elecció indirecta dels consells comarcals i de les diputacions, CiU obtingué també les presidències de la pràctica totalitat dels consells comarcals i de les diputacions de Lleida, Girona i Tarragona, malgrat la seva menor quota de vots en aquestes demarcacions. Això comportava sovint que el govern d'una capital de comarca o nucli urbà important fos d'orientació diferent del seu corresponent consell comarcal.

Allà on foren necessàries coalicions de govern per absència de majoria absoluta, fonamentalment factors locals determinaren la configuració de les aliances. En general, doncs, no hi hagué una política definida de la direcció nacional dels partits que orientés el sentit dels pactes locals: la varietat de circumstàncies municipals possibilità tota mena de combinacions entre les diferents minories. Pel que fa al cas de Barcelona, com a centre simbòlic del país, PSC i IC constituïren novament una majoria de govern sota el lideratge de Pasqual Maragall. Sembla com si la fragmentació més intensa del mapa polític català respecte del mapa polític espanyol es convertís en un caleidoscopi encara més complex quan s'observen els diferents escenaris locals, condicionats per les circumstàncies específiques pròpies.

5. Les eleccions al Parlament de Catalunya del 15 de març de 1992

5.1. *El context polític*

La dissolució anticipada decidida pel president Pujol va acabar amb la tercera legislatura del Parlament català, que s'havia iniciat el 1988. La raó principal de la dissolució era evitar la coincidència de dates amb la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona previstos per al juliol de 1992. Juntament amb l'Expo de Sevilla, els Jocs culminaven una etapa d'eufòria econòmica i social, l'acabament de la qual s'insinuava.

Com s'ha apuntat, l'inici de la legislatura havia estat conflictiu per causa de les tensions entre el PSOE i el govern central i CiU i el govern de la

Generalitat, no solament per les discrepàncies sobre política autònoma, sinó per les conseqüències de l'*affaire* Banca Catalana que gravitaren sobre el panorama polític una bona part de la legislatura. No obstant això, i de manera gradual s'havien produït avenços en determinats aspectes de la política autònoma (negociacions sobre finançament, policia autònoma, política radiotelevisiva, etc.). En el Congrés dels Diputats, els resultats de les eleccions generals de 1989 havien obligat en alguna ocasió a tractes entre la minoria nacionalista i el grup socialista. Es reemprengueren, finalment, els contactes personals entre Felipe González i Jordi Pujol, tot i la resistència d'aquest últim a mantenir relacions directes amb el PSC i la seva direcció.

Quant a la posició i expectatives de les forces polítiques, CiU no se sentia amenaçada en la seva posició dominant. Els interrogants principals sobre els resultats residien a verificar si la coalició governant podria revalidar una tercera vegada la seva majoria absoluta o si els socialistes catalans es veurien afectats per les conseqüències dels casos Juan Guerra o Filesa. En una altra dimensió, s'havia de veure l'evolució del vot d'un CDS en decadència o d'una ERC sota la nova orientació independentista iniciada per Àngel Colom.

5.2. Les forces polítiques i la campanya

Per acord entre els concurrents, la campanya electoral es reduí a quinze dies, amb intenció de disminuir les despeses electorals. La campanya va ser qualificada de «baixa intensitat», com a resultat de la voluntat de CiU —força segura de la seva posició— i del PSC —poc disposat a exposar-se a crítiques pels episodis ja comentats—. Les enquestes preelectorals, per la seva part, confirmaven un gran avantatge de CiU, que li havia de permetre repetir la majoria absoluta a gran distància del PSC i de les restants forces polítiques.

Per totes aquestes raons, CiU tendia a evitar un debat massa llarg o massa intens i, com en ocasions anteriors, esperava treure avantatge de l'abstencionisme crònic d'un sector de l'electorat en les autonòmiques, una desmobilització que perjudica tradicionalment els partits d'àmbit estatal i, especialment, els socialistes.

No obstant, el temor a una abstenció «excessiva» també registrada a les enquestes va portar finalment tots els partits a fer crides a la participació, per evitar la inhibició dels seus electors més fidels i la relativa deslegitimació de la pròpia elecció.

- CiU renovà sensiblement la composició de les seves llistes electorals com a resultat d'una política interna del partit. La seva línia de campanya es basava, com en altres ocasions, en l'afirmació de la seva idoneïtat pràcticament exclusiva per defensar els interessos de Catalunya, en la personalitat i bona valoració del president Pujol i de la seva obra de govern i en la reivindicació de noves competències per a la Generalitat.

- El PSC adoptà una tònica més continuista en la confecció de les llistes, novament encapçalades per Raimon Obiols, primer secretari del partit i candidat a la presidència. La seva campanya es basava fonamentalment en l'oportunitat de privar CiU de la majoria absoluta, per facilitar el control parlamentari i dotar de més pluralisme la gestió de la Generalitat.

- La continuïtat caracteritzà també les candidatures d'IC. Sobre les seves posicions programàtiques, IC accentuà l'orientació cap als moviments alternatius d'esquerra, dins l'àmbit del feminisme, l'ecologisme i el pacifisme, mentre que alguns col·lectius nacionalistes d'esquerra es desviaven ara cap a l'ERC de Colom.

- En el cas d'ERC, hi hagué canvi de candidatures —per renovació de dirigents i de generacions— i canvi d'orientació programàtica, amb un missatge clarament independentista i molt dirigit a sectors d'electors joves. S'adoptaren accions de campanya més espectaculars i amb una bona explotació de l'espectacularitat mediàtica, per tal de compensar la inferioritat de recursos econòmics.

- El PP havia renovat també el seu lideratge a Catalunya i l'estratègia, en un procés no exempt de conflicte. Encapçalat ara per Aleix Vidal-Quadras i amb el suport de José M. Aznar, el PP adoptà una línia d'oposició més clara al govern de CiU, intentant recuperar la part d'electorat centrista i escassament nacionalista que CiU havia aglutinat en els darrers anys. D'aquesta manera, el PP volia abandonar la posició marginal que ocupava a Catalunya, una necessitat inesquivable si volia augmentar la seva força en tot l'àmbit estatal.

- El CDS es presentà a les eleccions en plena decadència electoral a tot l'Estat, marcat per la crisi de 1991 i la retirada del seu fundador Adolfo Suárez. Amb la incorporació com a cap de llista d'una candidata poc coneguda —Teresa Sandoval— i amb elements programàtics de to liberal-radical, la pretensió del CDS era conservar un espai de centre inconformista i no nacionalista que li permetés una presència parlamentària.

5.3. Els resultats electorals

El fort increment de l'abstenció i l'estabilitat en la correlació de forces foren les dades més rellevants dels resultats, que —en termes generals— confirmaren els pronòstics de les enquestes. Es repetia la victòria per majoria absoluta de CiU i deixava novament a molta distància un PSC, que seguia manifestant la seva debilitat relativa en les eleccions autonòmiques. Els elements de canvi més importants foren l'important ascens d'ERC i la pràctica desaparició del CDS.

LA PARTICIPACIÓ

La participació —menys del 55 per cent de l'electorat— se situà en la cota

més baixa de tota la sèrie electoral catalana, fet que provocà la reacció preocupada dels observadors i dels dirigents polítics. Catalunya ocupava la posició més abstencionista entre les comunitats autònomes de l'Estat.

Per províncies, Barcelona i Tarragona registraren les participacions més febles, mentre que Lleida i especialment Girona foren les més participatives. Aquesta pauta repetia la ja coneguda d'altres eleccions. De manera particular, l'abstenció es concentrà en els nuclis urbans i industrials de les àrees metropolitanes de Barcelona i Tarragona.

Entre els factors explicatius d'aquesta elevada abstenció, una competència electoral poc intensa reforçava l'actitud d'inhibició que les eleccions autonòmiques provoquen en sectors amplis de la població treballadora d'origen immigrat. A més, el clima polític general —marcat ja pels escàndols de corrupció política en l'àmbit estatal— accentuaren la passivitat de sectors menys polititzats de l'opinió. Tal com ha succeït en altres eleccions autonòmiques, aquesta abstenció afectà més directament els partits d'àmbit estatal i particularment el PSC.

Eleccions al Parlament de Catalunya de 1992

Participació	55%
<i>Partits</i>	<i>% vots</i>
CiU	46,2
ERC	8,0
IC	6,5
PP	6,0
PSC	27,6

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

Ni el sistema electoral ni el sistema parlamentari de partits es modificaren substancialment per l'efecte d'aquestes eleccions. Pel que fa a les dues forces més importants, CiU conservà la seva força, mentre que el PSC perdé posicions absolutes i relatives. Entre les formacions menors, ERC i PP milloraren els resultats; IC, en canvi, retrocedí lleugerament.

- CiU —amb més del 46 per cent del vot— fou novament la formació majoritària, augmentant la distància respecte del PSC, com a segon partit classificat. En termes absoluts no guanyà més vots, però —en un context altament abstencionista— demostrà la capacitat de retenir la fidelitat d'un bloc molt important de l'electorat. Els seus millors resultats es donaren novament a les circumscripcions de Lleida i Girona on superà el 50 per cent del vot. Però, políticament fou important el lleuger creixement experimentat a la circums-

cripció de Barcelona i de la seva àrea metropolitana, on assolí posicions que no havia aconseguit en comicis anteriors. Aquesta penetració en territoris fins aleshores poc favorables a la seva presència és resultat del transvasament de vots que CiU aconsegueix en les autonòmiques per part d'electors que en les generals prefereixen altres partits.

- El PSC obtingué el seu resultat electoral més baix, amb un 27 per cent del vot. Amb aquesta pèrdua en resultats absoluts i relatius, el PSC fou castigat per l'elevada abstenció, per la repercussió del desgast general del PSOE i per la seva oposició poc definida a CiU en el Parlament de la Generalitat. Això es reflectí en majors pèrdues a la circumscripció de Barcelona, la seva zona de major implantació tradicional, on el PSC és penalitzat pel denominat «vot dual» d'aquells electors que donen suport als socialistes en les eleccions generals, però s'abstenen o li neguen el vot en les autonòmiques. La pèrdua en vots del PSC entre aquests dos tipus d'eleccions ha arribat al 40 per cent del seu electorat.

- Entre els altres partits que no superen el 10 per cent dels vot, els resultats d'ERC poden qualificar-se d'èxit en termes relatius al seu punt de partida. Amb gairebé el 8 per cent del vot, doblà el seu resultat anterior i es col·locà en tercera posició, superant IC i PP. El seu creixement fou més intens en zones d'alta implantació de CiU (comarques interiors, àrees rurals), on augmentà el vot mobilitzant electors joves abstencionistes i també a costa d'antics electors d'altres partits, atrets per la seva proposta independentista.

- Pel que fa a IC, la seva línia ascendent quedà estancada. Amb el 6,5 per cent del vot, conservà la mateixa quota electoral, però perdé prop de 40.000 vots en termes absoluts. La seva àrea d'influència es concentrà novament a Barcelona, mentre que els seus resultats més pobres se situaren a Lleida i Girona. La mateixa dificultat del projecte d'IC —una esquerra postcomunista, amb obertura a altres col·lectius i moviments socials radicals— tenia poc ressò entre un potencial electorat d'esquerra decebut amb les propostes socialistes.

- El PP, amb gairebé el 6 per cent i un augment de 14 mil vots, semblà recuperar-se de la crisi experimentada en les anteriors eleccions autonòmiques de 1988. Però la seva quota electoral seguí essent molt inferior a la de la resta de l'Estat. Territorialment, la seva estructura es mantenia invariada, amb millors resultats a Tarragona —7 per cent del vot— i el seu punt més feble a Girona —menys del 4 per cent—. En conjunt, no es beneficià de la desaparició del CDS, ni aconseguí retenir una part substantiva del seu electorat a les eleccions generals. El seu espai polític a Catalunya no s'amplià en haver de competir amb CiU per l'electorat moderat o centrista. La recent renovació de la seva direcció i de la seva orientació no permetia, d'altra banda, convertir aquestes eleccions en un test definitiu de la nova estratègia.

5.4. *Les conseqüències polítiques*

Com a efecte d'aquests resultats, la composició parlamentària i la dinàmica política no s'alteraren de manera substancial, tot i haver-hi una certa renovació de personal polític en la majoria dels grups parlamentaris. CiU reforçà la seva majoria en dos escons, PSC i IC en perderen dos i el PP un. Només ERC modificà positivament la seva presència de manera notable en passar de sis a onze diputats, i es convertí en el tercer grup. El CDS desaparegué de l'escena parlamentària.

Aquest mapa continuava assegurant a CiU una majoria confortable, sense indicis que l'oposició pogués constituir una alternativa a mitjà termini. La majoria d'un electorat poc mobilitzat havia revalidat el seu suport a Jordi Pujol i a CiU, hegemònica en la política autonòmica catalana. Sembla com si només alguns canvis en el panorama polític espanyol —cada cop més agitat— poguessin influir en el futur sobre la relació de forces entre partits a Catalunya.

6. Les eleccions generals del 6 de juny de 1993

6.1. *El context polític*

L'any 1993 havia començat amb la posada en marxa del mercat únic europeu en aplicació de l'Acta Única. Però aquest pas en la integració europea es feia en condicions econòmiques no previstes, marcades per una recessió profunda a totes les economies occidentals. Espanya havia pres consciència d'aquestes condicions immediatament després de la celebració eufòrica dels Jocs i de l'Expo de 1992. El canvi de clima social, econòmic i polític arribà més tard que en altres països, però més sobtadament. Això provocà el pessimisme creixent de l'opinió, que feia ressaltar —no tant els èxits de les polítiques socials de la dècada socialista— com alguns problemes estructurals molt greus: la destrucció continuada de llocs de treball, la taxa d'atur més elevada de la Unió Europea, juntament amb tensions inflacionistes i la crisi —oberta (KIO) o pressentida (Banesto)— d'alguns grans grups econòmics. Es deteriorà profundament el clima de confiança en la situació. Finalment, a la primavera de 1993, el sistema monetari europeu entrà en crisi per acció d'alguns especuladors i la pesseta en fou una de les víctimes amb una forta devaluació.

Tot això féu que anés debilitant-se la posició del govern socialista. Al PSOE, li tocava pagar —com a responsable del govern— el preu del desprestigi general de la política, provocat per episodis de corrupció, de finançament irregular i d'especulació financera. L'impacte de la profunda crisi del sistema polític italià i dels seus partits, vehiculada pels mitjans de comunicació, reforçava el clima d'opinió pessimista. Sectors de les poblacions urbanes i de l'electorat més jove protagonitzaven aquesta actitud crítica.

Ni el govern ni el PSOE no semblaven capaços de reaccionar amb l'agilitat necessària per recuperar-se del desgast experimentat i exercir novament una certa capacitat de direcció. Dividits ja obertament entre «renovadors» i «guerristes», els socialistes semblaven entretinguts en la seva crisi interna, amb moltes dificultats per recuperar credibilitat. La decisió de González de convocar anticipadament les eleccions tenia també explicació en clau interna del seu partit, amb l'objectiu de superar la divisió i d'obligar les dues faccions a respondre conjuntament al desafiament electoral.

Per la seva part, el PP —que havia acceptat a desgrat els resultats de 1989— havia anat reforçant la cohesió interna, afirmava la seva voluntat de girar cap al centre sociopolític —on era conscient que es guanyen les eleccions— i intentava sense massa èxit construir una imatge de líder —José M. Aznar— com a alternativa a la presència dominant de Felipe González. L'oposició del PP al govern havia adoptat actituds molt agressives, acompanyades, i de vegades incitades, per alguns mitjans de comunicació.

Com a resultat d'aquesta doble estratègia i de les febleses socialistes, les enquestes reflectien un creixement sostingut del suport al PP i, fins i tot, una igualació amb el suport obtingut pel PSOE. En aquesta percepció de relativa equiparació, el PP veia la necessitat d'exercir una pressió permanent sobre el govern, centrada en els dos temes-clau: atur i corrupció. En aquesta llarga precampanya electoral, jugaven un paper molt important els mitjans de comunicació privats i, especialment, les ràdios i televisions. L'expansió de les emissores d'FM i la posada en marxa l'any 1990 de les primeres emissores privades de televisió havien canviat el panorama mediàtic. A partir de 1992-1993, alguns d'aquests mitjans començaren a adoptar posicions sistemàticament contràries al govern del PSOE, com a actors destacats de l'escena política.

6.2. *Les forces polítiques i la campanya*

Com ja s'ha dit, una intensa precampanya havia precedit la dissolució anticipada de les Corts i la convocatòria de noves eleccions. Quan la campanya pròpiament dita començà, els partits tenien ja definits els seus equips i els seus temes.

El PSOE renovà parcialment les seves llistes, amb un equilibri relatiu de «renovadors» i «guerristes». L'anunciada incorporació de candidats independents va quedar limitada a la inclusió d'alguns personatges coneguts, entre els quals sobresortien els dos jutges Garzón i Pérez Mariño. D'aquesta manera, es volia donar una resposta simbòlica a les preocupacions socials en matèria de corrupció, tot obrint mínimament les candidatures a personal aliè a la classe política professional.

El PP reforçava la renovació generacional iniciada amb les eleccions anteriors. La majoria dels nous diputats de la legislatura dissolta continuaven a les

l·listes, juntament amb alguns personatges més tradicionals, que asseguraven una certa continuïtat amb la història del partit conservador. Igualment, les expectatives d'incrementar la seva representació deixaven lloc en les candidatures a personatges menys coneguts i més afins a la línia del mateix Aznar.

IU experimentà fortes dificultats en el procés de les l·listes d'alguns districtes, com expressió de les divisions internes dels darrers mesos. A la línia dominant dirigida per Julio Anguita s'oposava el corrent de Nueva Izquierda, amb dirigents prou coneguts com Cristina Almeida o Nicolás Sartorius. Finalment, va imposar-se la majoria «oficialista», sense deixar lloc a la minoria discrepant. Amb la ratificació d'un radicalisme d'esquerres, la majoria d'IU pensava beneficiar-se dels sectors populars descontents amb la política i la crisi del PSOE.

El CDS, en una situació de decadència oberta, va tenir dificultats per elaborar les seves candidatures. Una bona part dels dirigents i dels diputats sortints decidiren no continuar i va ser necessari recórrer a noms sense relleu polític per completar les l·listes. La seva implantació local era molt baixa i la situació financera crítica per manca de crèdit.

CiU renovà parcialment la seva candidatura, tot mantenint Miquel Roca i Junyent com a cap de l·lista. L'expectativa de la davallada del vot socialista permetia a CiU esperar dos efectes estratègicament i simbòlicament importants: convertir-se en clau —«Ara decidirem» a Madrid, era el seu eslògan de campanya— d'un Parlament sense majoria absoluta i esdevenir el partit més votat a Catalunya, superant el PSC en unes eleccions generals.

La situació d'empat «tècnic» que reflectien les enquestes preelectorals estimulà els esforços de la campanya. El paper dels mitjans audiovisuals —en lluita per majors quotes d'audiència— va créixer en importància, reforçant la personalització en els líders de l'enfrontament entre el PSOE i el PP, com les dues grans opcions amb expectativa de conquerir la majoria. Els debats televisats «cara a cara» entre els dos dirigents visualitzaven aquesta personalització, fomentada pels mateixos partits.

Quant al PSOE —afectat per les divisions internes, pels escàndols de corrupció i per les acusacions d'acció il·legal antiterrorista—, la figura del seu líder Felipe González constituïa un gran actiu amb el seu prestigi intern i internacional. En el cas del PP, pesava la necessitat d'acreditar la figura de José M. Aznar com un dirigent renovador, capaç de moderar el conservadorisme espanyol i legitimar-lo davant de sectors d'opinió centrista.

Aquesta personalització se superposava al debat polític, centrat entorn de la situació econòmica i política —percebuda com a negativa per bona part de l'opinió—, entorn de la credibilitat del PP com a alternativa de govern posada en dubte fins i tot per sectors empresarials i entorn d'una eventual política d'aliances postelectorals davant la perspectiva d'absència de majoria absoluta parlamentària. En aquest darrer punt, CiU avançava la seva predisposició a facilitar la governabilitat —sense concretar de quina manera—, si s'arribava a acords en matèria de política econòmica i autonòmica.

6.3. Els resultats electorals

La percepció general de l'opinió que —per primera vegada des de 1982— el resultat electoral era incert i la victòria de la dreta possible, va tenir com a primer efecte una elevada participació electoral. Però la impressió preelectoral —alimentada pels sondatges— d'una igualtat pràctica entre PSOE i PP, va ser desmentida pel comportament efectiu de l'electorat, una part del qual es va mobilitzar a última hora per oposar-se a una eventual victòria de la dreta. D'aquesta manera i contra pronòstic, una majoria clara va seguir fidel al PSOE, deixant el PP més enrere del que s'havia previst. Efectes imprevistos d'aquest resultat foren una forta polèmica sobre la fiabilitat dels sondatges preelectorals i, especialment, un cert canvi en l'estratègia d'oposició del PP.

LA PARTICIPACIÓ

La ja esmentada incertesa sobre el desenllaç electoral va mobilitzar els electors de manera notable. En el conjunt de l'Estat, la participació superà el 76 per cent de l'electorat, sis punts superior a l'anterior consulta de 1989. Aquest percentatge de participació se situava entre els més alts de la sèrie, després de les primeres eleccions de 1977 i de les que van portar el PSOE al govern per primera vegada el 1982. Però en termes absoluts aconseguia la màxima xifra de vots emesos de tota la història, amb més de 23 milions.

En sintonia amb la resta de l'Estat, la participació a Catalunya fou també molt elevada, car s'apropava al 75 per cent del vot i superior en 8 punts a la de les anteriors eleccions generals. Tot i continuar entre les comunitats autònomes més abstencionistes, aquest increment de participació significà, en termes absoluts, que mig milió més de votants catalans participaren en les eleccions en comparació amb 1989. Aquest increment es produí de manera homogènia a totes les circumscripcions, amb efectes importants sobre la distribució del vot.

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

La distribució del vot a Espanya

Com ja s'ha apuntat, la distribució del vot reflectí un lleuger descens del PSOE i l'augment del PP, però va quedar lluny de l'equiparació de forces que pronosticaven observadors i sondatges. En tot cas i com a resultat de la bipolarització, s'accentuava la concentració del vot entre els dos primers partits, que passava del 65 per cent al 73 per cent dels sufragis emesos, en detriment d'altres forces polítiques.

Amb el 38,6 per cent dels sufragis, el PSOE perdé menys d'un punt percentual respecte del seu resultat de 1989. Però l'augment de la participació li donà —en termes absoluts— més vots: més de 9 milions, la xifra més eleva-

da des de 1982. Contra bona part de les prediccions, els socialistes obtenien la confiança d'una part majoritària de l'electorat, malgrat la situació política i econòmica. La fidelitat d'un nucli important de votants, la imatge positiva de Felipe González i el recel contra l'orientació dretana del PP convertit en vot útil d'esquerres, reforçaven aquesta majoria relativa. Les pèrdues en favor d'IU o del PP quedaven compensades per la mobilització d'antics abstencionistes i de nous votants incorporats al cens electoral.

El PP va experimentar un increment espectacular: amb el 34,6 per cent del vot, guanyava 9 punts percentuals i gairebé 3 milions de vots. Paradoxalment, aquest resultat —el millor de la seva història— va ser viscut com un fracàs, en constatar la distància que encara el separava del PSOE i, per tant, en no produir-se l'esperada alternança de majoria. El creixement del vot del PP es basava —a més de les aliances amb forces regionalistes de dretes— en la captació de nous electors, antics abstencionistes, bona part de l'antic CDS i alguns antics votants socialistes. Astúries, les Balears, les dues Castelles, Galícia, la Rioja i —en termes absoluts— Madrid li donaven els millors resultats.

Per la seva part, IU experimentava un petit augment, equivalent a mig punt percentual, però superant els 2 milions de vots per efecte de l'increment de la participació. El desgast del PSOE li reportava algun benefici, però en termes molt moderats i compensats probablement per l'abandonament de la campanya per part del seu líder Julio Anguita, com a resultat d'una malaltia repentina. Conservava la tercera posició, per davant de CiU i d'altres formacions menors. Per la seva part, el CDS —amb menys de mig milió de vots— desapareixia del Parlament en no obtenir representació.

Aquestes variacions del sistema electoral de partits tingueren un efecte capital sobre la composició parlamentària: per primavera vegada en els darrers deu anys desapareixia la majoria absoluta del PSOE —que conservava 159 diputats— i es plantejava la necessitat d'establir acords pluripartidistes per a la investidura del president del govern i per garantir-ne l'estabilitat.

La distribució del vot a Catalunya

La distribució del vot a Catalunya no es diferencia massa de la de les eleccions generals de 1989, llevat de l'increment del PP i la pràctica desaparició del CDS. El PSC es mantenia com a primer partit, seguit de CiU a distància similar a la que mantenien des de 1989.

- El PSC —novament en primera posició— conservava la seva quota proporcional de vots i la incrementava en termes absoluts, gràcies a l'augment de la participació. Malgrat el context desfavorable, el PSC exhibia l'adhesió d'un electorat, al qual s'havien probablement afegit abstencionistes d'altres ocasions i nous electors. Barcelona amb el 36 per cent del vot i Tarragona amb el 32 per cent li conferien els millors resultats.

Eleccions al Congrés dels Diputats de 1993

Participació	76 %
<i>Partits</i>	<i>% vots</i>
CiU	24,2
ERC	5,1
IC	7,5
PP	17,1
PSC	34,8

• CiU no alterava substancialment la seva posició, amb un descens relatiu de mig punt i un augment absolut de 130 mil vots. No aconseguia superar el PSC, com havia esperat, i disminuïa la seva proporció de vot a Girona, Tarragona i Lleida, en les comarques que havien presenciat un creixement del vot a ERC. No obstant això, la seva posició estratègica al Congrés dels Diputats guanyava capacitat negociadora: un cop desapareguda la majoria absoluta del PSOE, els 17 diputats de CiU podien tenir la clau per a la formació d'una nova majoria, tal com ho preanunciava l'«Ara decidirem» de la campanya electoral.

• El PP progressà significativament, tenint en compte el seu baix punt de partida. Arribava al disset per cent del vot, amb un increment del 6 per cent sobre les eleccions anteriors. Tarragona i Lleida li donaven el 19 per cent dels sufragis. Aquesta posició continuava essent molt feble en el context de l'Estat i molt lluny del percentatge del PP en l'àmbit espanyol. S'havia beneficiat en part de la desaparició del CDS i de nous electors. Des del punt de vista simbòlic, l'increment era valorat com a inici de nova etapa, a remolc del PP estatal i orientat per la nova direcció catalana.

• IC, amb un 7,4 per cent del vot, es mantenia pràcticament estable en termes relatius i experimentava un ascens molt lleuger en termes absoluts. De la mateixa manera que en el context estatal, la seva base continuava estancada i no aconseguia explotar des de l'esquerra el desgast socialista i el potencial vot de protesta social.

• Finalment, ERC obtenia un èxit relatiu: superava el 5 per cent del vot i aconseguia un escó al Congrés dels Diputats, recuperant la representació que havia perdut el 1986. En molt bona part el seu increment es devia a la captació de nous votants i, en menor proporció, a la d'electors de CiU, amb la qual competia més directament en determinades àrees.

6.4. Les conseqüències polítiques

Com ja s'ha dit, el panorama polític i parlamentari es modificà radical-

ment. El PSOE havia perdut la majoria absoluta al Congrés i al Senat. Quedava descartat, per raons històriques, programàtiques i de sintonia personal entre líders, un possible acord de majoria entre PSOE i IU. No solament quedava descartat aquest acord, sinó que IU s'instal·lava en una duríssima crítica als socialistes en freqüent combinació amb l'oposició conservadora del PP.

CiU se situava com a grup parlamentari clau per constituir una nova majoria. El PSOE manifestava la seva disposició a establir una coalició amb CiU i a acceptar la seva entrada al govern. CiU volia ser fidel a la seva afirmació de no marginar-se de la política espanyola —assegurar la «governabilitat»— i alhora conservar una identitat singular com a partit nacionalista. Després d'un debat intern no exempt de tensions, el lideratge de Jordi Pujol portava CiU a donar suport a la investidura d'un govern socialista presidit per Felipe González, tot refusant d'entrar al govern com desitjaven altres sectors de CiU. Aquest suport es basava en l'acord PSOE-CiU sobre política econòmica general exigida pels compromisos de Maastricht i sobre la política de finançament autonòmic i de transferències competencials per a la Generalitat.

Aquesta intervenció de CiU en política espanyola sense entrar al govern tindria conseqüències importants. En l'espai polític català, suavitzava l'oposició del PSC al govern convergent de la Generalitat. Però en l'àmbit polític estatal, el paper assumit per CiU en la constitució d'una majoria de govern amb els socialistes, produïa en amplis sectors de l'opinió pública i del mateix PP una forta hostilitat contra aquesta formació, a la quals sectors del nacionalisme espanyol coincidien a identificar amb Catalunya: antics recels i desconfiances eren desvetllats novament per aquesta circumstància política.

D'aquesta manera, la continuïtat del govern minoritari del PSOE amb el suport de CiU obria un període on l'oposició del PP i dels mitjans d'opinió afins s'orientava a deslegitimar el resultat electoral i la seva traducció de govern, exhibint una agressivitat creixent contra els socialistes i el seu dirigent principal Felipe González. Només uns anys després (gener de 1998) seria reconeguda, per part d'un dels seus actors, l'existència d'una acció concertada entre alguns dirigents dels mitjans de comunicació per abonar aquesta acció d'oposició deslegitimadora.

7. Les eleccions al Parlament Europeu del 12 de juny de 1994

7.1. *El context polític*

La convocatòria de les eleccions europees —que segueixen un cicle independent del calendari polític estatal— va coincidir amb un període de tensió política creixent en l'escenari intern. A la fi de 1993, el grup Banesto era intervingut pel Banc d'Espanya com a conseqüència de la gestió presumptament fraudulenta de l'equip dirigit per Mario Conde i dels seus resultats econòmics desastrosos. Pocs mesos després, la premsa publicava infor-

macions referides a actuacions de Mariano Rubio, governador del Banc d'Espanya i promotor de la intervenció del Banesto, relacionades amb manobres borsàries i defraudacions fiscals. Esclatava el cas Roldán —antic Director General de la Guàrdia Civil— acusat d'haver acumulat un patrimoni considerable a partir de comissions il·legals i poc després fugia a l'estranger, fet que provocava la dimissió del ministre de l'Interior. Finalment i després de la seva dimissió com a alt càrrec d'aquest mateix ministeri, el jutge Baltasar Garzón reobria el cas GAL, relacionat amb la «guerra bruta» contra ETA i ordenava l'empresonament d'alts càrrecs del ministeri en el qual havia ocupat responsabilitats polítiques.

D'altra banda, l'increment de l'atur continuava i la recessió econòmica no donava encara signes clars de desaparèixer. Les polítiques restrictives imposades pel calendari de la moneda única europea establert a Maastricht tenien un impacte negatiu per a la popularitat del govern.

El govern de Felipe González era, doncs, sotmès a una fortíssima erosió, malgrat el suport de CiU que li atorgava la majoria parlamentària circumstancial. El PP —motivats per les enquestes que li donaven avantatge sobre el PSOE— reclamava la dimissió del president del Govern —convertit en objectiu directe de les crítiques— i la convocatòria d'eleccions anticipades. Simultàniament, acusava el PSOE de sacrificar els «interessos nacionals espanyols» en benefici de Catalunya i a canvi del suport de CiU al govern de González.

En aquestes condicions, la funció pròpia de les eleccions europees quedava més difuminada que mai: l'escassa percepció que la ciutadania té de la política de la Unió Europea quedava encara més atenuada per la rellevància de les qüestions internes. Aquesta cita electoral era clarament entesa com un test per a una eventual convocatòria anticipada de les eleccions generals i com a tal la van afrontar les forces concurrents.

7.2. Les forces polítiques i la campanya

Com ja hem assenyalat, els partits posaven a prova davant l'electorat el rendiment de les respectives estratègies iniciades després de les eleccions generals passades, en un context tan turbulent com el descrit. El to de la campanya fou molt agressiu, amb predomini de les desqualificacions per damunt de cap proposta programàtica, que no fos la continuïtat del govern o la seva immediata substitució pel primer grup de l'oposició.

El caràcter altament proporcional del sistema electoral europeu actuaria com a bon termòmetre de l'opinió i facilitaria l'expressió de sentiments de protesta o de rebuig a l'executiu del PSOE sense necessitat de convertir-los en suport efectiu a la constitució d'una nova majoria de govern.

- El PSOE va confegir una candidatura encapçalada per Fernando Morán,

exministre d'Assumptes Exteriors, després d'una pugna interna entre el sector «renovador» i el sector «guerrista», cada cop més a la defensiva. La figura de Morán quedava lluny dels conflictes de facció i no havia quedat contaminada per cap dels escàndols que havien afectat el govern i el partit socialista. Els candidats del PSC integrats a la llista estatal del PSOE havien estat escollits sense conflicte. La campanya socialista fou una campanya a la defensiva, intentant inútilment posar en primer pla els temes europeus i denunciant el caràcter dretà de l'alternativa «popular».

- El PP presentava una candidatura renovada, responent als canvis interns del PP dirigits per Aznar. Encapçalava la llista Abel Matutes, antic membre de la Comissió Europea i empresari eivissenc. La campanya del PP el dibuixava com a partit clarament guanyador, amb vocació de govern i d'alternativa consolidada a una majoria socialista-convergent feble i desacreditada pels escàndols dels darrers mesos. Era el moment de capitalitzar —sense massa risc i amb bones expectatives simbòliques— l'oposició dura que havia exercit i de superar per primera vegada el PSOE en unes eleccions d'àmbit estatal.

- IU-IC plantejà també la seva campanya com un test per a la seva estratègia d'oposició al govern socialista presentant-se com l'«autèntica esquerra». Comptava novament amb l'oportunitat de recollir un vot socialista descontent amb la passivitat del govern davant la corrupció i les condicions econòmiques d'atur i recessió. La campanya d'IU incorporava referències crítiques als acords de Maastricht i al model de convergència econòmica i unificació monetària, expressades públicament pel seu president, Julio Anguita. Aquesta posició introduïa un element de tensió en la mateixa candidatura IU-IC, ja que IC, el soci català d'IU, discrepava en aquest punt —com en d'altres— de les postures d'IU.

- Per tal d'optimitzar els efectes del sistema electoral, CiU presentà una candidatura en coalició amb UPV —Unió del Poble Valencià— i el PSM —Partit Socialista de Mallorca—. La campanya de CiU posava l'accent en la seva tradicional vocació europeïsta, en els presumibles avantatges econòmics i polítics per a Catalunya del procés d'integració i en la necessitat de reforçar una presència catalana en els àmbits polítics europeus. Comptava incrementar el seu vot i recuperar l'escó que havia perdut en les anteriors eleccions de 1989.

- ERC, per la seva banda, repetí la seva aliança en la coalició «Europa de los Pueblos», amb altres formacions minoritàries nacionalistes: EA, Entesa de Nacionalistes d'Esquerra (ENE) i Tierra Comunera-Partido Nacionalista Castellano. La campanya específica d'ERC atacava el pacte de governabilitat entre CiU i el PSOE, com a inconsistent des del punt de vista del nacionalisme radical. D'aquesta manera, comptava recuperar una part del vot «convergent» insatisfet amb l'estratègia de CiU, sense que aquest canvi d'orientació tingués conseqüències immediates en la política interna espanyola o catalana.

Altres candidatures menors —entre elles, un CDS ressuscitat per Eduardo Punset— pretenien obtenir els beneficis que el sistema electoral altament pro-

porcional podia atorgar als partits minoritaris, tot i que en aquesta ocasió la mobilització de l'electorat tendia a traduir-se en clau de política estatal i, per tant, en favor de les grans opcions.

7.3. Els resultats electorals

El tret principal dels resultats fou la confirmació de la victòria anunciada del PP i el càstig rigorós que l'electorat aplicà al PSOE. La situació relativa s'invertí i el partit conservador es distancià considerablement dels socialistes: gairebé 9 punts percentuals i més de 2 milions de sufragis de diferència.

LA PARTICIPACIÓ

Dintre de la tònica general d'escassa participació pròpia d'unes eleccions considerades com de «segon ordre», la tensió en la política domèstica provocà un cert increment de la participació respecte de les darreres europees: amb gairebé el 60 per cent de l'electorat, se superà en 5 punts la participació de les darreres europees de 1989, però molt per dessota de la participació aconseguida en les eleccions generals de l'any anterior. Pel que fa a Catalunya i confirmant una trajectòria, l'abstenció fou més elevada que la mitjana estatal: prop del 48 per cent de l'electorat català no exercí el dret de vot, situant novament Catalunya entre les comunitats més abstencionistes.

Aquesta baixa participació en les eleccions europees tingué efectes sobre la distribució del vot, tant a Espanya com a Catalunya. Una part de l'electorat socialista es desmobilitzà entre 1993 i 1994: la pèrdua de credibilitat del partit del govern i la concepció de les eleccions europees com a eleccions de «segon ordre» facilitaven la inhibició d'un sector d'antics votants socialistes. Per contra, la mobilització antisocialista desde la dreta i des de l'esquerra feia menys efectiu aquest impacte sobre el PP o sobre IU.

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

La distribució del vot a Espanya

La victòria del PP alterava a fons el mapa generat per les anteriors eleccions europees: amb un 40 per cent de l'electorat gairebé doblava el seu percentatge de 1989 (21,7 per cent). Amb referència al seu resultat de l'any anterior —generals de 1993—, el PP perdia menys d'un milió de vots, un resultat molt positiu si es té present la caiguda de la participació.

Per contra i respecte dels comicis de 1993, el PSOE perdia més de tres milions i mig de vots i es quedava amb el 31,1 per cent de l'electorat, en contrast amb el 40 per cent que havia obtingut en les europees de 1989.

Els progressos del PP foren generals a tot l'Estat: en 13 comunitats autò-

nomes i en 36 províncies passava a ocupar la primera posició. Aquest ascens era simètric al retrocés general del PSOE, especialment significatiu en la majoria dels grans nuclis urbans, començant per la ciutat de Madrid.

Pel que fa a les altres formacions, IU doblava el seu resultat de 1989: passava d'un percentatge del 6 per cent a un percentatge de més del 13 per cent. Però era més important el seu ascens en nombre absolut de vots: amb gairebé dos milions i mig de vots, IU no solament superava l'aconseguit en les últimes europees de 1989, sinó també el de les generals de 1993. Capitalitzava el descontentament antisocialista en unes eleccions sense efecte directe sobre la governabilitat de l'Estat.

Les dues coalicions nacionalistes moderades —articulades entorn de CiU i del PNB, respectivament— milloraren els seus resultats i, aconseguiren un escó més. En canvi, totes les altres formacions minoritàries —CDS, la Agrupación Ruiz Mateos, Europa de los Pueblos, HB, BNG, Poder Andaluz— veieren disminuïda la seva quota de vot i no obtingueren representació parlamentària.

La distribució del vot a Catalunya

La clara conversió d'aquestes eleccions en una consulta sobre política general, més que no pas sobre política europea, alteraren també a Catalunya la distribució del vot i la posició relativa de les diferents formacions.

- Amb un 31 per cent del vot, CiU incrementà en quatre punts el seu percentatge de 1989 i recuperà el tercer escó que havia perdut aleshores. Però era també simbòlicament important el fet que CiU passés a ser la força més votada a Catalunya i en les quatre demarcacions, superant per primera vegada el PSC en unes eleccions no autonòmiques.

Eleccions al Parlament Europeu de 1994

Participació	52 %
<i>Partits</i>	<i>% vots</i>
CiU	31,9
ERC	5,6
IC	11,2
PP	18,8
PSC	28,4

- El PSC experimentà un retrocés generalitzat arreu del territori català, fins i tot en els seus principals feus electorals. El seu resultat —28 per cent del vot— significava una pèrdua de 8 punts respecte de les eleccions de 1989. L'efecte de l'augment de l'abstenció sobre l'electorat socialista i un cert trans-

vasament de vot cap a d'altres forces —especialment, cap a IC— expliquen aquest important descens.

- El PP, amb un 18% del vot, millorava notablement el seu resultat respecte de 1989. Però aquesta quota continuava marcant una diferència respecte del PP a l'àmbit estatal i significava un cert estancament en comparació amb les darreres eleccions generals de 1993.

- IC recuperava posicions electorals i aconseguia un 11 per cent del vot tot superant en un 3 per cent el seu resultat de 1989. El seu progrés era relativament menor que l'aconseguit per IU a escala estatal, com si IC es beneficiés en menor mesura de la desmobilització d'antics electors socialistes.

- Finalment, ERC —que representava a Catalunya la coalició «Europa de los Pueblos»— aconseguia un 5,5 per cent del vot i incrementava en un 2 per cent el seu resultat de 1989. Semblava consolidar en termes relatius la seva posició en eleccions d'abast estatal, tot i que el mal resultat del seus socis de coalició no li permetia conservar l'escó al Parlament Europeu que havia conquerit el 1989.

7.4. Les conseqüències polítiques

La pèrdua que PSOE i PSC experimentaren de la seva primera posició en els dos àmbits —espanyol i català— tenia un impacte simbòlic d'importància i debilitava encara més la base del govern de Felipe González. El PP intensificava la seva llarga precampanya de deslegitimació del govern i del seu president, utilitzant el resultat electoral com a prova rotunda de la pèrdua de confiança de l'opinió en l'opció socialista i atacant també CiU pel seu pacte de governabilitat amb el PSOE.

Mentre que els socialistes pretenien que aquestes eleccions tenien un altre objectiu institucional que no afectava la seva posició en la política espanyola, CiU interpretava que la seva victòria a Catalunya representava una aprovació de la seva estratègia d'aliança, forçada per raons d'Estat amb els socialistes, tot i celebrar que a nivell català s'haguessin afeblit.

En tot cas, el resultat d'aquestes eleccions confirmava que el període d'hegemonia socialista s'havia acabat. En conseqüència, totes les forces polítiques les entenien com un episodi en el procés de trànsit cap a una nova etapa, per a la qual s'estaven preparant de fet des de les eleccions generals de 1993.

8. Les eleccions locals del 18 de maig de 1995

8.1. El context polític

Previstes legalment per a la primavera de 1995, les eleccions locals havien de celebrar-se un altre cop en un clima de fortíssima pressió sobre el govern

socialista de González. Aquesta pressió s'expressava en el front parlamentari per boca de l'oposició conservadora —el seu líder Aznar l'havia explicitada en un repetit «Váyase, señor González» al Congrés dels Diputats—, en el front judicial on hi havia oberts processos vinculats a polítics i responsables socialistes —els denominats casos GAL, Filesa, Roldán o CESID— i, finalment, en el front dels mitjans de comunicació. En alguns d'aquests mitjans, ressonaven de diverses maneres les maniobres de xantatge derivades dels casos KIO i Banesto i del processament dels seus respectius dirigents, De la Rosa i Conde.

El govern comptava amb el suport condicional de CiU, que afirmava assegurar l'estabilitat governamental amb la vista posada en la política europea: garantir una política econòmica ajustada a les exigències del calendari de la «moneda única» i facilitar la presidència espanyola de la Unió Europea a la segona meitat de l'any.

Aquesta disponibilitat de CiU i del seu dirigent Jordi Pujol quedava superada també a la política autonòmica socialista, acusada d'«entreguista» per l'oposició del PP, que presentava González i el seu govern com a «hostatges» de Pujol i dels seus interessos. La crispació de l'ambient polític convertia les eleccions locals en un nou episodi en la llarga marxa del PP cap a una majoria parlamentària conservadora, pronosticada novament per les enquestes d'opinió.

A Catalunya, la tensió era menys aguda que a la resta de l'Estat. D'una banda, la confrontació entre convergents i socialistes quedava atenuada pel seu acord en l'àmbit estatal. També facilitaven aquest clima més reposat dues diferències estructurals: un sistema de partits menys bipolaritzat i un sistema de mitjans de comunicació diferent i menys bel·ligerant que el de la capital de l'Estat i altres comunitats. Finalment, les característiques pròpies de la vida local catalana tenien sovint força suficient per imposar-se sobre la dinàmica política estatal.

Un lloc especial ocupava la competició electoral a la ciutat de Barcelona. Era plantejada i percebuda com l'episodi gairebé definitiu de la pugna de CiU per conquerir la majoria —i l'alcaldia— a la capital catalana. Aquesta vegada l'esforç de CiU havia portat aquesta coalició a presentar la candidatura de Miquel Roca. Roca, el polític més prestigiós i més conegut de CiU després del seu president, havia renunciat al seu escó parlamentari per presentar-se a aquesta elecció. Amb això, abandonava el seu protagonisme en la política estatal espanyola, com si la seva vocació municipal fos en bona part l'efecte de la seva pèrdua d'influència a CiU, controlada ara exclusivament per Jordi Pujol.

La personalització de la confrontació PSC-CiU en les figures de Maragall i Roca assegurarà un nivell de debat sobre projectes de futur per a la ciutat, sense fer recurs als episodis més escandalosos i controvertits de la política espanyola recent.

8.2. Les forces polítiques i la campanya

Cada formació política plantejà la seva estratègia en funció del seu interès, ja emmarcant-la preferentment en el complicat context polític general, ja limitant-la al terreny estricte de la vida municipal. L'opció fou condicionada pel judici sobre quin dels dos terrenys —general o local— consideraven més favorable.

- Els socialistes intentaren minorar l'efecte perjudicial dels escàndols polítics de tota mena centrant la seva campanya en l'escena política local, on la seva posició era força menys vulnerable. El PSC reforçà aquest plantejament, en el qual podia exhibir els bons resultats de la seva gestió municipal a les ciutats més importants de Catalunya. La inclusió de candidats independents a les llistes municipals i el distanciament del partit adoptat per alguns candidats a alcalde —particularment, de Pasqual Maragall a Barcelona— no deixaren de provocar algunes tensions internes. La presència d'alguns líders locals forts subratllava la personalització de la campanya.

- Des de CiU es plantejà també una campanya amb focus local. No tenien massa interès en referir-se a la crisi dels socialistes: d'una banda, mantenien amb ells una aliança de govern en l'àmbit estatal; de l'altra, amb una estratègia d'aquesta mena haurien arriscat d'afavorir el PP més que no pas les seves pròpies expectatives. En la confecció de candidatures, es produïren algunes tensions entre els dos socis de la coalició, en la qual UDC intentava de feia temps anar guanyant presència i protagonisme i no solament en l'àmbit municipal.

- El PP, en canvi, preferia subratllar la dimensió estatal de la campanya per tal d'incrementar en aquestes eleccions locals el suport aconseguit en les eleccions generals de 1993 i les europees de 1994. Amb la imatge d'Aznar i la pretensió d'aparèixer com a alternativa solvent al PSOE, ampliava el nombre de candidatures municipals. Esperava augmentar la seva baixíssima presència en els ajuntaments catalans.

- IC insistia en l'estratègia estatal d'IU de presentar-se com l'«autèntica esquerra» i conquerir el vot de sectors de votants socialistes descontents amb la situació i l'actitud del govern socialista. Tanmateix, la polarització de la campanya entre les grans opcions disminuïa l'espai efectiu reservat als tercers partits, com és el cas d'IC.

- ERC intentava expandir la seva base electoral guanyant presència en zones i municipis que li havien estat tradicionalment poc favorables. Presentà més candidatures que en ocasions anteriors i, en el cas de Barcelona, una decisió del seu secretari general situà com a primera candidata la seva dirigent més coneguda per la seva vocació mediàtica —la diputada Pilar Rahola—, però sense experiència municipal. Això provocà una crisi interna del partit, una part del qual desaprova aquesta decisió: començaven amb aquest episodi una sèrie d'enfrontaments interns a ERC.

8.3. *Els resultats electorals*

LA PARTICIPACIÓ

En el conjunt de l'Estat, les eleccions locals de 1995 oferiren un rècord de participació en aquest tipus de consultes. Augmentava en 7 punts la participació de 1991: amb gairebé un 70 per cent de votants mobilitzats, es posava de manifest l'impacte del clima general de confrontació, més enllà de les circumstàncies pròpies d'una elecció local, considerada tradicionalment de «segon ordre».

Tot i ratificar-se la situació de Catalunya entre les comunitats més abstencionistes, en aquesta ocasió l'electorat català es mobilitzà també en proporció superior — 65 per cent del cens, aproximadament— a la de consultes anteriors, tant municipals, com autònòmiques. Aquest 7 punts d'increment de participació respecte de 1991 foren també producte de la influència del clima polític general sobre la conducta de l'electorat. Això es notà de manera especial en les ciutats més grans i zones industrials on l'abstenció és major. En canvi, la participació és mantingué més estable en les zones rurals. En aquest clima de confrontació, l'electorat urbà es manifestà més sensible a una interpretació de les eleccions locals en clau de política general.

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

La distribució del vot a Espanya

Les preferències de l'electorat espanyol donaren una victòria clara al PP, confirmant els pronòstics i continuant la dinàmica de les eleccions europees de l'any anterior. Amb un 35 per cent dels vots, augmentà en gairebé 10 punts el seu resultat de 1991 (25,34 per cent). A més, l'aument de la participació féu que aquest increment fos —en termes absoluts— de més de 3 milions de vots. Assolí també el nombre més alt de regidors i d'alcaldes, superant el PSOE en els dos casos. Les principals ciutats i 39 capitals de província passaren a tenir alcaldes del PP, amb la importància política i simbòlica corresponent.

Aquesta victòria municipal del PP quedava reforçada en les eleccions autonòmiques simultànies en les 13 CCAA de l'art. 143. Aconseguia el 44 per cent del vot, amb un increment de 13 punts respecte de les anteriors. En les eleccions de 1991, el PP havia estat guanyador en 2 CCAA; en les eleccions de 1995, passava a ser primer partit en 10 CCAA.

L'altra cara de la moneda la representaven els resultats del PSOE. Amb el 30 per cent del vot, obtenia els seus pitjors resultats en unes eleccions municipals, en què perdé gairebé 8 punts respecte dels anteriors comicis locals de 1991. Com a resultat, quedaven molt disminuïts el seu nombre de regidors i d'alcaldes. Les seves pèrdues més importants es registraven, significativament,

a les ciutats de més de 100.000 habitants, on era àmpliament superat pel PP i on més havia crescut la participació. Es confirmava, per tant, una reducció del vot socialista en les zones urbanes que beneficiava el PP i IU, segons els casos. Perdia el govern de les ciutats més importants, on la majoria absoluta del PP o l'abstenció d'IU facilitaren l'accés a l'alcaldia dels candidats conservadors.

Els resultats de les eleccions autonòmiques fou igualment negatiu per al PSOE. El seu vot disminuï del gairebé 39 per cent de 1991 a un 31 per cent. Això significava perdre el govern en 6 de les CCAA, de les quals només conservava ara Castella-La Manxa i Extremadura.

Per la seva part, IU es beneficiava també del retrocés del PSOE i de l'increment de la participació. La seva quota electoral passava del 8,3 per cent del vot de 1991 al 11,6 per cent, el seu millor resultat en unes eleccions locals després de les primeres de 1979. Es tractava d'un increment sensible, però que no treia prou partit de la davallada socialista.

Els partits d'àmbit subestatal (nacionalistes i regionalistes) conservaven les seves posicions de 1991, mentre que les candidatures independents i d'altres grups perdien pes electoral, en la tònica descendent dels darrers anys.

La distribució del vot a Catalunya

La distribució del vot a Catalunya continuà presentant un perfil força diferent del de la resta de l'Estat, conservant les seves principals característiques. Els canvis produïts no foren tan dramàtics com els observats en el panorama espanyol en favor del PP, com a gran opció de centredreta en front del PSOE. Però sí que es produïren oscil·lacions d'importància en el vot català, amb pèrdues dels dos grans partits i amb beneficis per a les formacions menors (PP, ERC i IC), que augmentaren les seves quotes en les zones urbanes.

Eleccions locals de 1995

Participació	65 %
<i>Partits</i>	<i>% vots</i>
CiU	29,9
ERC	6,2
IC	11,5
PP	12,1
PSC	32,8
Agrupació d'Independents	5,3

- El PSC es mantingué com a primer partit a Catalunya i, gràcies a l'augment de la participació, augmentà també el seu nombre de vots. Però, amb un 32 per cent dels sufragis emesos, veié disminuir la seva quota de 1991 en gairebé 4 punts. Guanyà novament a la circumscripció de Barcelona, amb un descens de 3 punts. Se situà també com a partit més votat en les capitals de Barcelona, Girona i Lleida, i n'ocupà altre cop les alcaldies. Tot i la baixa en termes relatius, el PSC aconseguí reduir el retrocés electoral que el PSOE patí en el conjunt espanyol i demostrà comptar amb bases i candidats locals prou sòlids per resistir un moment especialment desfavorable.

- En contra d'algunes previsions, que la presentaven com a beneficiària de les eventuais pèrdues del PSC, CiU veié també disminuir la seva quota electoral en gairebé 4 punts percentuals i se situà entorn del 30 per cent, tot i augmentar lleugerament el nombre absolut de vots. Conservà les seves tradicionals àrees d'influència, però en alguns municipis significatius per a CiU (Vic, Berga) perdé la majoria absoluta i cedí en altres el primer lloc a d'altres candidatures. En general, la posició de CiU fou afectada per l'ascens de competidors en el seu mateix espai polític: PP i ERC.

- Efectivament, el PP experimentà els majors guanys, tant en termes absoluts com en termes relatius, gairebé duplicant el seu percentatge —12 per cent— i el seu nombre total de sufragis. Aquest increment fou més intens a l'àrea metropolitana de Barcelona, però també a les províncies de Tarragona i Lleida. La mobilització d'abstencionistes i un cert transvasament d'antic vot CiU semblaven explicar aquest ascens.

- IC augmentà lleugerament la seva força electoral, passant del 9 per cent de 1991 al gairebé 12 per cent. Per províncies, tingué el creixement relativament més significatiu a Barcelona, Tarragona i Girona. Conservà els seus feus tradicionals (Sabadell, el Prat de Llobregat, Sant Feliu). Pot interpretar-se que electors nous o novament mobilitzats, juntament amb antics electors socialistes, foren la causa de l'increment d'IC en aquestes eleccions, en les quals tampoc no aconseguí desbordar clarament el seu sostre.

- ERC, per la seva banda, doblà també vots i percentatges a partir de la posició molt feble de la qual partia. Amb un 6 per cent del vot, experimentà un creixement relativament important en comarques de l'interior, a les províncies de Girona i Lleida i en poblacions mitjanes i petites. Continuava presentant molt escassa implantació electoral a l'àrea metropolitana de Barcelona. El seu creixement coincideix a grans trets amb les principals zones d'influència de CiU, on aconseguí captar una part dels seus votants.

8.4 Les conseqüències polítiques

En l'àmbit espanyol, aquestes eleccions —simultànies amb les autonòmiques— significaren un canvi clar d'hegemonia en les instàncies polítiques

subestats —ajuntaments, diputacions, governs autonòmics— que passaren a ser controlats en la seva gran majoria pel PP, com a confirmació de la tendència de 1991. Aquest domini s'intensificà, a més, per l'enfrontament radical entre el PSOE i IU, que impossibilitava la constitució de majories d'esquerres i facilitava d'aquesta manera l'elecció del candidat del PP en capitals —com les andaluses— amb tradició de govern progressista.

L'impacte polític d'aquestes eleccions locals afeblia encara més la posició del govern de Felipe González i reforçava en l'opinió pública la sensació de final d'etapa. Aquest final es precipità quan Jordi Pujol anuncià la retirada del suport a l'executiu socialista, fent així inevitable la convocatòria anticipada d'eleccions generals.

En l'escenari municipal català, el major fraccionament del vot repercutí en la composició de les corporacions, amb un nombre més elevat de grups polítics amb representació. Aquesta entrada de tercers partits fins aleshores absents dels òrgans col·legiats —sobretot PP, ERC i IC— afectà també els consells comarcals i les diputacions, amb composició més plural que abans. Tot i mantenir-se la relativa hegemonia del PSC i de CiU, que controlen el govern de les principals ciutats, aquestes forces han de comptar ara amb la presència d'altres socis i competidors en el si de les institucions.

CiU ha cedit el govern en alguns municipis i ha perdut la majoria absoluta en altres, i en ser la força política més estesa territorialment també ha patit directament les conseqüències del fraccionament del vot. Tant CiU com el PSC han perdut més de 100 regidors, en benefici sobretot del PP, que augmentà en 200 fins arribar a 450 el nombre del seus regidors. ERC, per la seva part, doblà també la seva representació i aconseguia ara 526 regidors. L'augment d'IC ha estat menor, però sovint aquest increment li ha conferit en alguns municipis un paper clau a l'hora de formar majories, en les quals forma part ara amb socis diferents segons les situacions locals.

9. Les eleccions autonòmiques del 19 de novembre de 1995

9.1. *El context polític*

La dissolució anticipada del Parlament català i la convocatòria de noves eleccions es produí en un context polític general de gran complexitat. La raó d'aquesta convocatòria anticipada responia més a l'evolució de la situació política espanyola que a un imperatiu de la política catalana. Després de les eleccions locals i autonòmiques de maig de 1995, s'havia reforçat la perspectiva d'una victòria del PP en les properes eleccions generals. Uns mesos després es produïa la dimissió del vicepresident del govern socialista Narcís Serra, acusat per l'oposició de responsabilitats polítiques en el denominat cas CESID. D'altra banda, persistien els rumors sobre una possible retirada de Felipe González del primer pla polític i començaven les especulacions sobre el seu possible substitut.

En aquestes circumstàncies, Pujol anuncià el final del suport de CiU al govern de Felipe González, prenent com a pretext la degradació de la situació institucional i amb el desig d'atenuar el cost que el seu suport als socialistes podria significar per a CiU en unes futures eleccions autonòmiques. De manera no explicitada, finalment González i Pujol acordaven un calendari electoral: les autonòmiques catalanes se celebrarien a la tardor de 1995 i, un cop finalitzada la presidència espanyola de la Unió Europea a final d'any, es produiria la dissolució de les Corts i la convocatòria d'eleccions generals al principi de 1996.

CiU intentava, a més, que la campanya de les autonòmiques es distanciés al màxim de les inevitables eleccions generals i de la bipolarització PP-PSOE, intentant tornar importància als temes de la política autonòmica que li eren en principi més favorables. No obstant això, la mateixa convocatòria anticipada reflectia el condicionament que la política espanyola imposava sobre el ritme electoral de la política catalana i sobre el repertori de qüestions a debatre. S'expressaven d'aquesta manera les contradiccions de l'intent difícil de preservar l'especificitat autonòmica en unes eleccions catalanes més que mai determinades pel curs de la política espanyola.

9.2. Les forces polítiques i la campanya

Sobre la campanya pesava la novetat de la implicació directa de CiU en la política estatal i els efectes —volguts i no volguts— d'aquest acord de governabilitat entre la coalició nacionalista i el PSOE, un acord que l'opinió pública catalana —segons les enquestes— acceptava majoritàriament. A cap dels dos protagonistes de l'acord, per tant, no li era fàcil un enfrontament directe en l'escenari polític català: això explica la «baixa intensitat» de la campanya, que els altres grups —PP, IC, ERC— intentaven animar criticant l'experiència de col·laboració de CiU amb el govern de Felipe González. Però les crítiques eren, òbviament, de sentit diferent i, en certa manera, es neutralitzaven entre elles. El to de la campanya s'allunyava de les estridències de l'escenari polític espanyol i prestava atenció marginal als diversos «casos» i «escàndols» que afectaven els diversos partits, inclosos els que s'havien relacionat amb el partit del govern català: Casinos de Catalunya, Planasdemunt, De la Rosa, Cullell o Roma. Per alguns observadors afeccionats a les emocions fortes, això «anestesiava» la campanya i li feia perdre interès.

En última instància, la qüestió central d'aquesta campanya era comprovar fins a quin punt l'aliança de govern amb el govern socialista podia afectar la capacitat de CiU i del president Pujol per renovar un cop més la majoria absoluta al Parlament i continuar la seva hegemonia a la Generalitat, sense necessitat de recolzar en altres forces.

- CiU renovava les seves llistes, però mantenia com a candidat a la pre-

sidència el seu líder indiscutit, Jordi Pujol, que continuava beneficiant-se d'una valoració majoritàriament positiva de l'electorat. La retirada de la política de Miquel Roca, secretari general de CDC, posava encara més en primer pla la figura de Pujol. Clarament guanyador en la seva pugna interna amb Roca, Pujol havia assumit directament les negociacions en l'escenari polític madrileny, acabant amb la divisió de funcions que Pujol i Roca havien mantingut des del 1977.

La campanya feia ressaltar el paper determinant de CiU en la política espanyola dels darrers mesos, la incipient recuperació econòmica i l'obtenció de concessions en matèria de finançament autonòmic —el 15 per cent de l'impost sobre la renda— o en matèria d'ampliació i desplegament dels mossos d'esquadra. Amb això volia compensar les eventuals crítiques pel seu suport a un govern socialista desgastat, davant d'alguns sectors conservadors del seu electorat, o per la seva implicació en política espanyola, davant de la seva militància més nacionalista. L'objectiu era conservar la majoria absoluta, com a legitimació de les opcions preses en el passat recent i com a aval per a les que hauria de prendre en el futur si el PP arribava al poder.

- Per al PSC, aquestes eleccions arribaven en un moment molt difícil. La confecció de les llistes i la designació del candidat a la presidència havien posat de manifest les tensions existents entre sectors interns, especialment entre el basat en l'«aparell» i dirigit per Josep M. Sala i el liderat per Raimon Obiols. La renúncia d'aquest últim a la candidatura a la presidència havia portat a la designació de l'alcalde de Girona, Joaquim Nadal, després d'haver-se especulat amb la possibilitat que fos presentat Pasqual Maragall, alcalde de Barcelona i el dirigent socialista més ben valorat per l'opinió pública catalana.

A més, el PSC havia de neutralitzar la influència negativa de tots els escàndols que havien implicat els socialistes espanyols i, de manera principal, el de l'assumpte Filesa, amb alguns protagonistes del socialisme català. D'altra banda, el suport de CiU i de Pujol al govern socialista de González dificultava l'exercici d'una crítica radical als nacionalistes: no era fàcil ser contrincants a Barcelona i aliats a Madrid. Finalment, no podia beneficiar-se com ho feia CiU d'un candidat a la presidència indiscutit: Nadal feia la primera campanya electoral fora de la seva circumscripció gironina i era relativament poc conegut per bona part de la ciutadania.

Tot i l'intent de mantenir el debat preelectoral en l'escenari català i desvincular-lo de l'escenari espanyol, el PSC va acabar plantejant la seva campanya en clau estatal: invocava el risc del reforçament anunciat de la dreta o centredreta —representades pel PP i CiU— i utilitzava la presència de Felipe González —sempre ben valorat a Catalunya— de manera més insistent que en campanyes autonòmiques passades.

- El PP abordava la campanya en una situació complexa. Amb un suport creixent i consolidat en tot l'Estat, el PP a Catalunya, en canvi, no acabava d'optar per una estratègia clara. El seu nou president i cap de llista, Aleix

Vidal-Quadras, havia volgut reconstruir la imatge dels «populars» a base d'enfrontaments radicals amb CiU, especialment en matèria de política lingüística. Aquest radicalisme, però, xocava amb la conveniència del PP d'ampliar la seva base electoral a Catalunya amb una presència més «centrada» i menys extremista en aquesta i altres dimensions del debat polític.

Això explica la participació intensa de José M. Aznar i dels dirigents estatals del PP en la campanya catalana, propugnant la necessitat d'un «vot pel canvi», com a preludi d'un imminent canvi de majoria a Madrid. Alhora, aquesta campanya suavitzava els aspectes més agressius de la crítica a CiU i s'esforçava per adquirir més legitimitat —i, òbviament, més pes electoral— a Catalunya.

- Per a ERC, les eleccions autonòmiques són en principi el seu escenari més favorable per capitalitzar un suport en alça, especialment, entre nous electors i joves. Aquesta oportunitat quedava, però, parcialment malmesa per la persistència de tensions internes, ja manifestades en ocasió de les darreres eleccions locals i expressades en crítiques a l'excessiu protagonisme d'Àngel Colom i d'alguns dels seus col·laboradors en la direcció del partit. Quant als temes de la seva campanya, insistia en la denúncia de la tebior nacionalista de CiU, hipotecada —segons ERC— pels seus acords amb els partits estatals i poc efectiva quant a obtenir avantatges reals per a Catalunya. Simultàniament, però, introduïa en el seu discurs el terme «sobirania» com a substitutiu o complementari del d'«independència», amb intenció d'ampliar el seu electorat.

- Finalment, IC insistia en la seva crítica al govern de CiU com a excessivament dretà i insuficientment nacionalista. Avançava en la seva estratègia d'incorporar moviments i personalitats de caràcter «alternatiu» a les seves llistes, formalitzant l'aliança amb Els Verds. No obstant, aquesta integració feia que alguns sectors del seu electorat potencial tinguessin dificultats per identificar la posició d'IC, cada cop més discrepant amb l'actuació del seu soci estatal, IU. Aquestes diferències afectaven qüestions de política general —per exemple, la referida a la integració europea en la qual IC es manifestava més decididament europeista— i a la política autonòmica —en la qual el nacionalisme d'IC no sempre encaixava amb la línia dominant dels sectors majoritaris d'IU—. IC se sentia més propera al sector «renovador» d'IU que no pas al sector majoritari d'Anguita. Aquestes diferències s'havien reflectit en les relacions entre Julio Anguita i Rafael Ribó en el si del grup parlamentari al Congrés dels Diputats i havien portat Ribó a abandonar el seu escó a Madrid i tornar a encapçalar la candidatura per al Parlament català.

9.3. Els resultats electorals

L'augment de la participació fou la dada més destacada en el comportament dels electors. A més, la distribució del vot presentà canvis de certa sig-

nificació per a la majoria de les formacions concurrents. Però aquests canvis no arribaren a alterar la configuració del sistema català de partits, molt distant del que caracteritza les altres comunitats autònomes de l'Estat. El canvi més notable fou la reducció de la quota proporcional de vot de CiU, que li ocasionà la pèrdua de la majoria parlamentària i donà pas a una situació política sense precedents des de 1984.

En conjunt, persistia en aquestes eleccions autonòmiques la tendència d'una part del cos electoral català al vot «dual» i a l'abstenció «diferencial», dos fenòmens que distingeixen el comportament electoral català i que tenen forta incidència en la dinàmica política i parlamentària, tant catalana com estatal.

LA PARTICIPACIÓ

En relació amb la tònica abstencionista de l'electorat català, aquestes eleccions registraren una participació relativament elevada. Amb el 63 per cent de l'electorat, es produí un increment de gairebé 9 punts respecte de les darreres autonòmiques de 1992. El clima general de tensió política i la influència de la política espanyola sobre el plantejament d'aquestes eleccions portà a la mobilització de sectors tradicionalment inhibits en les consultes autonòmiques. Tot i produir-se en totes les circumscripcions, l'augment de participació fou més intens a Barcelona i confirmà la mobilització —més àmplia que en altres eleccions— dels seus centres urbans.

Gairebé 400 mil vots més que en les eleccions de 1992 foren distribuïts entre els partits, de tal manera que totes les opcions polítiques incrementaren el seu total absolut de sufragis, malgrat variacions de certa importància en les seves respectives quotes. Els antics abstencionistes i els votants primerencs foren, doncs, els qui marcaren en bona part el resultat final de l'elecció.

LA DISTRIBUCIÓ DEL VOT

Les enquestes preelectorals havien pronosticat la solidesa del vot de CiU, la davallada del vot socialista i un increment per a les altres tres formacions del quadre principal: IC, PP i ERC. Els resultats, però, corregiren la previsió: CiU perdé quota relativa de vot, es confirmà un retrocés contingut del PSC i, en mesura diferent, augmentaren les altres tres forces.

- Així, doncs, i contra pronòstic, CiU experimentà un retrocés clar respecte a 1992 en perdre 5 punts respecte de 1992. Amb un 39% del vot, però, es mantenia com a primera força en les quatre circumscripcions de Catalunya. Barcelona i Girona eren les circumscripcions on perdia més quota electoral. CiU aconseguia gairebé 100 mil vots més que en 1992, però tenia menys èxit que altres partits en la captació dels electors nous o mobilitzats en aquesta consulta.

Eleccions al Parlament de Catalunya de 1995

Participació	63 %
<i>Partits</i>	<i>% vots</i>
CiU	40,8
ERC	9,5
IC	9,7
PP	13,1
PSC	24,8

- El PSC, amb prop del 25 per cent del vot, conservà el seu segon lloc en les quatre circumscripcions en perdre menys de 3 punts. Malgrat les previsions i les condicions adverses, podia contenir les seves pèrdues i conservar un electorat estable, fins i tot incrementat en termes absoluts gràcies a la major participació. Barcelona, Girona —en aquesta ocasió i probablement gràcies a la candidatura del gironí Joaquim Nadal— i Tarragona li donaven els millors resultats.

- El PP experimentà el creixement més espectacular en captar 250.000 nous votants respecte a les darreres autonòmiques. Duplicava la seva quota de vot, passant del 6 per cent de 1992 al 13 per cent, i ocupava la tercera posició en el conjunt de Catalunya i en els districtes de Barcelona i Tarragona. Es beneficiava de la transferència de vots —antics electors de CDS i d'altres partits— i dels nous electors, en l'onada favorable a escala estatal que havien revelat les eleccions europees de 1994 i locals de 1995. Tot i aquest reforçament, continuà ocupant a Catalunya una posició inferior a la que ocupa a la resta d'Espanya.

- IC millorà els seus resultats de 1992, assolint prop del 10 per cent del vot i guanyant 3 punts en relació amb aquells resultats. Era el seu millor resultat des de l'assolit pel PSUC en les primeres autonòmiques de 1980. Aquest progrés es basava en un increment de gairebé 140.000 vots, superant els guanys absoluts dels altres partits. Però aquest increment es concentrava com de costum a la circumscripció de Barcelona i, especialment a la seva àrea metropolitana. Aquesta delimitació ha marcat tradicionalment la implantació d'IC, l'ha afeblit políticament i l'ha perjudicat en la distribució d'escons: amb més vots que ERC, IC obté menys diputats.

- Finalment, ERC obtingué un lleuger creixement en la seva quota electoral que se situa en torn del 9 per cent. Es beneficià també de l'increment de participació, generalment de votants joves en les quatre circumscripcions. Perdia, però, la seva tercera posició en el rànquing general i era superada tant pel PP com per IC. Les circumscripcions de Girona i Lleida continuaven essent-li les més favorables. Malgrat que les eleccions autonòmiques podien

ser considerades com el seu terreny preferent de competició, el seu espai electoral semblava estabilitzat.

9.4. Les conseqüències polítiques

L'efecte polític més rellevant de les eleccions fou la pèrdua de majoria absoluta de CiU, alterant el panorama parlamentari que s'havia iniciat deu anys abans amb les eleccions autonòmiques de 1984. En el còmput d'escons, les pèrdues d'escons de CiU —10— i del PSC —6— beneficiaven sobre tot el PP —que passava a tenir-ne 17— i ERC i IC, que en guanyaven quatre i dos, respectivament.

Aquesta nova situació parlamentària no representava, però, la constitució d'una alternativa clara a la majoria de CiU: les posicions de les altres forces polítiques eren massa divergents per configurar-la de manera estable. Així, doncs, i malgrat uns primers acords de l'oposició per donar la presidència de la Cambra a un socialista —Joan Reventós— i per distribuir el nombre de senadors de designació parlamentària, CiU conservà sense massa problemes el control del govern, comptant de poder negociar suports alternatius segons les qüestions a tractar. Una tímida insinuació del PSC a establir algun tipus d'acord era manifestament ignorada per Pujol, que ni tan sols modificà la composició del seu govern després de les eleccions.

A més, era obvi que la imminència de les eleccions generals anunciades per Felipe González i la previsible victòria del PP aconsellaven a Pujol que deixés en suspens qualsevol iniciativa d'aliança o de pacte estable: dependria en gran mesura de l'espai polític que li toqués ocupar en l'escenari polític estatal. Novament la política espanyola gravitava sobre la política catalana com a manifestació de la seva creixent interdependència.

10. Les eleccions generals del 3 de març de 1996

10.1. El context polític

La legislatura —iniciada el 1993 amb una inesperada victòria electoral socialista— havia obligat a constituir un govern minoritari, amb el suport de CiU i del PNB. Malgrat que l'acció de govern i legislativa fou probablement més efectiva que en la legislatura anterior, malgrat la millora de la conjuntura econòmica espanyola i internacional i malgrat els elogis unànimes suscitats per la presidència espanyola de la Unió Europea del segon semestre de 1995, la majoria de l'opinió pública —segons les enquestes— continuava manifestant actituds pessimistes davant el futur polític i econòmic del país.

Des de la seva constitució, el govern de Felipe González i els seus aliats nacionalistes foren objecte d'una intensíssima oposició per part del PP i d'IU,

que sovint es combinaren com a «pinça» de pressió sobre les actuacions governamentals. Per a aquests crítics, l'acord PSOE-CiU portava al sacrifici dels interessos generals en favor de les reivindicacions «particularistes» dels nacionalistes.

Aquest clima d'oposició s'alimentava amb l'accidentat desenvolupament processal dels casos de corrupció o «guerra bruta» antiterrorista que implicaven dirigents socialistes. Com a impulsors —més que portaveus— d'aquesta oposició, actuaven determinades personalitats judicials, mediàtiques i financeres. Creixien, a més, els indicis —posteriorment confirmats per alguns dels seus protagonistes— de l'existència d'un acord entre responsables de premsa i d'emissores de ràdio-televisió privades per sostenir aquesta campanya d'hostilització. Com ja s'ha dit, el resultat de les eleccions locals i autonòmiques de 1995 significaren un pas més en el retrocés del PSOE.

Totes aquestes pressions continuaren el desgast de l'executiu socialista i afebliren la convicció del seu aliat principal, CiU, que avisà anticipadament de la retirada del seu suport al govern per al final de 1995. Després d'aquest anunci i com ja s'ha dit, González i Pujol acordaren un calendari electoral que situava les eleccions autonòmiques catalanes abans de les eleccions generals. L'escenificació d'aquest acord culminà amb el rebuig parlamentari de CiU al projecte de pressupost per a 1996 presentat pel govern socialista. Perdut per González el suport d'una majoria parlamentària, es feia obligada la dissolució anticipada i la convocatòria de les eleccions per al mes de març de 1996.

10.2. *Les forces polítiques i la campanya*

Els partits enfocaren la campanya com una segona part o segona volta de les eleccions de 1993. En certa manera, tota la legislatura havia viscut un clima preelectoral permanent, com si els resultats de 1993 tinguessin un valor provisional i el govern no passés de la condició d'interí. Això explica que els plantejaments de la campanya no diferissin dels expressats en l'anterior campanya electoral, més centrada a donar imatges negatives de l'adversari que en el plantejament de polítiques alternatives. Així, el PSOE era el partit de la corrupció i dels escàndols, el PP apareixia com l'hereu de la dictadura franquista o CiU com l'expressió de l'avidesa mai no satisfeta del nacionalisme català.

Els límits econòmics establerts per a les despeses de la campanya obligaren a concentrar encara més l'esforç propagandístic dels partits als mitjans audiovisuals. Una part d'aquests mitjans intervenia en la campanya amb posicions d'hostilitat al partit de l'executiu i als seus dirigents, expressant un fort desig de canvi després de catorze anys de govern. Per la seva part, les enquestes pronosticaven una clara victòria del PP, que assoliria la majoria absoluta o la fregaria de molt a prop. No es produí, però, el debat televisat cara a cara

entre els líders dels principals partits —Aznar i González—: en aquesta ocasió, era l'aspirant —Aznar— el que refusà de participar-hi, convençut que no hi tenia res a guanyar i que podia perdre part del seu avantatge.

- El PSOE configurà les seves candidatures sota la pressió d'un pronòstic desfavorable. Això obligava a col·locar en llocs segurs responsables governamentals que no eren diputats per assegurar una sòlida oposició, però desplaçant antics parlamentaris. Les tensions provocades per aquesta estratègia substituïren les que en eleccions anteriors havien oposat «guerristes» i «renovadors», que ara disposaven del control del partit. També provocà una certa polèmica la inclusió d'alguns dirigents presumptament involucrats en alguns dels «casos» judicials en curs com Barrionuevo, Sala o Serra.

L'estratègia de la campanya socialista deixà en segon terme els aspectes autocrítics de la de 1993. Per tal de aminorar pèrdues, optà per contraatacar, alertant sobre els perills d'un retorn al poder de la dreta històrica i denunciant la convergència d'interessos entre sectors del principal partit de l'oposició, alguns mitjans de comunicació i determinats «poders fàctics» per afeblir les institucions de l'Estat en una operació de «pulso al Estado». Després d'algunes vacil·lacions superades pel nomenament del seu possible substitut Javier Solana com a secretari general de l'OTAN, González fou novament el líder de la candidatura i de la campanya: el seu prestigi entre l'opinió continuava superant el de José M. Aznar i això el convertia en el principal actiu del PSOE, malgrat el desgast de la seva figura i l'atac constant a què estava sotmès per part de l'oposició i d'alguns mitjans.

Temes centrals de la campanya socialista foren la defensa de l'obra de govern realitzada en els darrers catorze anys i les amenaces potencials que una majoria del PP podia significar per a bona part de les polítiques socials encetades en aquell període. La recuperació econòmica iniciada quedava, però, desdibuixada per la persistència de l'atur.

- El PP preparà les seves candidatures sense grans canvis i en un ambient de cohesió interna, reforçada pels pronòstics d'incrementar considerablement la seva quota de representació parlamentària. Poc abans de l'inici oficial de la campanya, el congrés del partit se celebrà en clima d'eufòria davant la perspectiva d'una victòria clara, anunciada pel seu progrés sostingut en les anteriors eleccions europees, locals i autonòmiques. El PP comptava, doncs, assolir la majoria absoluta, però preferia parlar de «majoria suficient» per no aixecar recels excessius.

Per això mateix i en contrast amb l'oposició dura i agressiva exercida durant la legislatura dissolta, el PP es presentava ara com a partit moderat i amb vocació de govern, més orientat cap al centre que cap a la dreta. Rebaixava el to crispat dels seus atacs als socialistes i adoptava una imatge de serenitat, formulant el desig de «passar pàgina» i deixar enrere el període d'inestabilitat provocat pels socialistes. Exhibia ara el suport de sectors empresarials i de l'Església, un cop superades les seves reserves davant la capacitat

del PP i del seu líder de fer-se càrrec del govern. Definia un programa de moderada tendència liberal, però continuista en la línia de disciplina pressupostària adoptada pels socialistes amb vista a l'entrada d'Espanya en la Unió Monetària Europea.

- Les tensions internes d'IU es manifestaren amb tota cruesa en la confecció de les candidatures, especialment a Madrid, on es va produir la marginació de dirigents coneguts de Nueva Izquierda. D'aquesta manera s'imposava més clarament una línia de confrontació directa amb el PSOE, del qual s'atacava la política econòmica i la responsabilitat política en els «casos» de corrupció i d'actuació il·legal d'alguns dels seus dirigents.

Presentant-se com l'«autèntica esquerra», la línia oficial d'IU —dirigida des del PCE i encapçalada per Anguita— pretenia capitalitzar el descontentament d'una part de l'electorat socialista, aspirant fins i tot a conquerir l'hegemonia sobre l'espai d'esquerra ocupat pel PSOE. Això implicava la negativa a contemplar cap acord amb els socialistes i afavoria la percepció de «pinça anti-PSOE» amb el PP, que l'acció parlamentària a Madrid i, especialment, a Andalusia havia divulgat entre una part de l'opinió.

Pel que fa a l'escenari preelectoral a Catalunya, cal remarcar algunes característiques singulars respecte de l'escenari general. Sense la influència del clima de crispació i agressivitat predominant en el debat polític a la resta d'Espanya, la campanya es desenvolupà sota el condicionament de l'acord entre el PSOE i CiU que desactivava els possibles excessos de la seva confrontació. A més, aquestes dues forces temien igualment la possibilitat que el PP aconseguís una majoria absoluta i les convertia per això en aliats objectius en una campanya que es va convertir en certa forma en un «tots contra el PP».

- El PSC participava en la campanya amb llistes de continuïtat. La candidatura de Barcelona era encapçalada novament per Narcís Serra, exvicepresident del govern dimitit com a resultat de l'*affaire* del CESID. Malgrat tot, l'objectiu dels socialistes catalans era minorar els efectes de la imatge negativa que havia acompanyat el govern socialista en la darrera legislatura. El seu missatge s'orientava a posar en guàrdia l'electorat contra el risc d'una majoria conservadora del PP.

- L'estratègia de CiU recolzava novament en la conveniència de fer dels seus diputats la clau de qualsevol majoria parlamentària a Madrid, com a garantia d'estabilitat, de moderació i de defensa d'una determinada concepció dels interessos de Catalunya. Els resultats obtinguts —canvis en el finançament basats en el 15 per cent de l'IRPF i acords en policia autonòmica— justificaven, segons CiU, la seva decisió d'implicar-se directament en la política espanyola, malgrat les crítiques i acusacions rebudes durant la legislatura anterior. A més, la retirada política de Miquel Roca i la seva substitució per Joaquim Molins fou característica important en la campanya de CiU. Aquest fet atorgà encara més protagonisme al mateix Jordi Pujol, exemplificant d'aquesta manera el seu paper exclusiu i decisiu en els dos escenaris polítics espanyol i català.

- En la campanya del PP a Catalunya cal destacar la presentació com a cap de llista de l'antic diputat de CiU Josep M. Trias de Bes. S'intentava simbolitzar amb aquesta incorporació l'orientació moderada i menys hostil al catalanisme d'un sector dels «populars». Aquest moviment topava amb la línia adoptada per Aleix Vidal-Quadras, crític persistent de CiU i de les seves propostes nacionalistes. Però aquesta divisió interna quedava compensada per la presència intensa de la cúpula estatal del PP a Catalunya, conscients de la importància de millorar els seus resultats en aquesta comunitat per aconseguir una majoria parlamentària àmplia.

- IC, tot i expressar la seva crítica al socialisme des d'una posició d'esquerra, es desmarcava de la línia «ortodoxa» del seu soci IU: no rebutjava la política pro-integració europea i en la moneda única que IU desqualificava ni —malgrat la crítica al PSOE— tancava portes a una aproximació entre les forces d'esquerra. A més, havia de neutralitzar una possible deriva del vot útil «anti-PP» en favor dels socialistes.

- Finalment, ERC promovia una campanya dirigida a l'electorat nou i més radicalment nacionalista. Intentava conservar els vots obtinguts en les darreres eleccions autonòmiques i evitar la fuga del «vot útil» cap a CiU. El personatge principal de la seva candidatura era novament Pilar Rahola, ben coneguda per la seva capacitat d'atracció mediàtica.

10.3. Els resultats electorals

El pronòstic d'una victòria del PP va ser confirmat pels resultats, però sense distanciar-se clarament dels socialistes, que conservaren una part important del seu electorat. Catalunya fou justament una de les comunitats on els socialistes contingueren la pèrdua de vots i on els «populars» no assoliren el grau d'adhesió previst. En l'escena parlamentària, el PP podia acabar amb l'hegemonia socialista dels darrers catorze anys, però li calia el suport d'altres grups —especialment de CiU— per poder constituir el seu primer govern.

LA PARTICIPACIÓ

En un ambient d'expectativa de canvis, l'electorat es mobilitzà en una proporció elevada. Amb el 77 per cent de participació, la consulta de 1996 repetí una taxa similar a la de 1993 i comparable a les de 1977 i 1982. Sectors de centredreta animats per la possibilitat de victòria i sectors d'esquerra temerencs d'aquesta mateixa possibilitat superaren en aquesta tessitura la seva inclinació a l'abstenció i participaren en l'elecció. El nombre absolut de vots fou sensiblement igual al de 1993.

Aquest increment de participació fou similar en totes les comunitats autònomes: generalment, es confirmaren els perfils més o menys abstencionistes dels diversos territoris, amb alguna excepció. A Catalunya, la participació se

situà en el 76 per cent del cens, entre les més elevades de la seva història electoral.

L'ORIENTACIÓ DEL VOT

L'orientació del vot a Espanya

Els trets més rellevants de l'orientació del vot en l'àmbit espanyol foren el primer lloc aconseguit pel PP i la curta distància que el separava del PSOE. Però una anàlisi més detallada revela que les modificacions respecte de les darreres eleccions generals de 1993 encobrien també altres elements de continuïtat importants.

- Amb el 38,6 per cent del vot, el PP augmentava en quatre punts el seu resultat de 1993. La satisfacció de superar el PSOE per primera vegada quedava mitigada pel fet que la diferència es reduïa a un 1,2 punts percentuals i a menys de 300.000 vots. El PP es beneficiava de la concentració de pràcticament tot el vot de centredreta —especialment a Aragó i Cantàbria— i del suport d'antics abstencionistes i votants socialistes decebuts i desitjosos d'un canvi. Expandia així la base social del seu electorat, continuant la tònica de les últimes eleccions.

Des d'una perspectiva territorial, aquest increment «popular» fou pràcticament general en tots els districtes i comunitats. En 32 províncies i en 13 comunitats —quatre més que l'any 1993—, el PP aconseguia el primer lloc i el consegüent avantatge en l'atribució d'escons. Pel seu impacte simbòlic i en vots, cal destacar el progrés a Madrid —epicentre de les convulsions polítiques dels darrers anys—. També augmentà el seu avantatge a Andalusia —però sense superar el PSOE—, a més d'Aragó i Cantàbria on s'havia aliat amb els partits regionalistes de centredreta. Catalunya i el País Basc li foren les menys favorables.

- El PSOE perdia les seves primeres eleccions generals des de 1979. Però conservava, amb més del 37 per cent del vot, un suport electoral molt sòlid que permetia a González parlar de «dulce derrota». Aquest suport havia resistit l'erosió inevitable de 14 anys de govern i de la sèrie d'escàndols de la darrera etapa, que havien facilitat una fortíssima ofensiva de l'oposició i de determinats sectors dels mitjans de comunicació. Signe d'aquesta solidesa era el fet que, en termes absoluts, augmentava en 200.000 vots els aconseguits l'any 1993. El prestigi del seu dirigent González i el temor a una victòria «excessiva» de la dreta havien aconseguit mobilitzar aquest suport. Andalusia, Extremadura i Catalunya eren les comunitats on els socialistes continuaven ocupant el primer lloc.

- IU-IC millorava el seus resultats en termes relatius —un punt més que l'any 1993— i en termes absoluts —gairebé 400.000 sufragis més que en les darreres eleccions de 1993—. Però amb el 10 per cent del vot, no aconseguia beneficiar-se de manera significativa del desgast socialista, en contra del que

havien previst els seus estratègics. La seva posició política no experimentava canvis positius en una situació a primera vista favorable: l'electorat situat a l'esquerra continuava més inclinat a l'opció socialista que a l'oferta d'IU. A Madrid i Astúries —amb el 16 i el 15 per cent del vot— obtingué la quota electoral més elevada.

- Quant als partits nacionalistes o regionalistes, el seu resultat agregat fou lleugerament inferior al de les eleccions de 1993, amb disminució d'un punt i mig. Aquesta situació pot considerar-se de continuïtat, si es té en compte que partits regionalistes d'Aragó i de Cantàbria varen desistir de presentar candidatures pròpies en favor del PP.

L'orientació del vot a Catalunya

A Catalunya, la distribució del vot es mantingué molt estable en relació amb les últimes eleccions generals de 1993: es confirmava una pauta pluripartidària, amb primacia socialista en les eleccions generals i amb l'estancament de les quotes electorals de les restants forces polítiques. En comparació amb les autonòmiques, continuava essent perceptible l'existència del denominat «vot dual», juntament amb l'«abstenció diferencial», que produeixen mapes electorals diversos segons es tracti d'eleccions generals o autonòmiques.

- El PSC obtingué el 39 per cent del vot català, superant per primera vegada el percentatge socialista en el conjunt de l'Estat. L'augment percentual del seu vot fou de més de 4 punts, especialment remarcable ateses les condicions adverses de la posició socialista en els darrers anys de govern. L'electorat català semblava, doncs, anar a contracorrent de la dinàmica espanyola, com si l'amenaça d'un triomf popular hagués reunit entorn dels socialistes un ventall relativament ampli de votants d'origen divers.

Eleccions al Congrés dels Diputats de 1996

Participació	76 %
<i>Partits</i>	<i>% vots</i>
CiU	29,5
ERC	4,2
IC	7,6
PP	17,9
PSC	39,2

- CiU, que havia aspirat a superar els socialistes catalans per primera vegada en unes eleccions generals, va perdre dos punts percentuals. No arribà

al 30 per cent del vot i s'allunyà de la cota socialista. Això li feia perdre un escó i —en el Congrés dels Diputats— era superat per IU. El retrocés de CiU es produí a la circumscripció de Barcelona, sense que fos compensat pels avenços modestos en les altres tres províncies. Tot i així, CiU pogué interpretar aquest resultat com a prova de la seva resistència en un context molt influït per la dinàmica política estatal.

- El PP aconseguí el 18 per cent del vot, conservant els seus resultats de 1993 amb el lleuger increment d'un punt percentual. Aquest resultat demostrava que el seu espai electoral a Catalunya continuava limitat per la presència de CiU: el progrés assolit pràcticament a tot l'Estat no es reflectia en els resultats catalans.

- IC mantingué la seva quota electoral de 1993, sense poder beneficiar-se des de l'esquerra del desgast socialista. Una lleugera disminució li féu perdre, a més, un escó. ERC conservà la seva presència electoral en percentatge de vots, que li donava novament un escó al Congrés, però veié frenada la seva tendència ascendent.

Cal afegir, com a tret general dels resultats d'aquestes eleccions, la major concentració del vot en les grans forces polítiques, amb reducció progressiva dels sufragis atorgats a altres partits sense representació parlamentària. Tot amb tot, el panorama electoral català presenta —juntament amb els del País Basc, Navarra i Canàries— una configuració molt més fragmentada que el mapa general estatal.

10.4. *Les conseqüències polítiques*

Les eleccions de 1996 representaren un canvi profund en el panorama polític espanyol. Pot afirmar-se que obriren un nou cicle polític, amb conseqüències importants sobre la posició dels partits tant en l'escenari estatal com en l'escenari català. La primera conseqüència —i la més visible— fou la formació d'un govern controlat pel PP. Per primera vegada en la història de la democràcia iniciada l'any 1977, un partit que no deixava cap altra força parlamentària a la seva dreta, aconseguia el control de l'executiu. S'interpretava com un signe d'estabilitat i de normalitat democràtiques, com ho havia estat l'accés dels socialistes al govern l'any 1982.

La segona conseqüència —vinculada a l'anterior— fou la constitució d'una aliança entre el PP i les formacions del nacionalisme perifèric moderat —CiU, PNB i CC— per donar suport a l'executiu conservador presidit per José M. Aznar. Aquest acord tenia també caràcter de novetat històrica, en situar en un mateix cantó el PP —hereu del nacionalisme espanyol conservador— i una representació important dels partits nacionalistes de Catalunya i del País Basc.

Aquesta situació era una conseqüència forçada del resultat electoral. La victòria del PP tingué per als seus protagonistes un gust agredolç: satisfets

d'haver superat el PSOE, quedaven decebutos en no haver assolit la majoria absoluta que es pronosticava. Després de tres anys d'atacs radicals a la col·laboració entre PSOE i CiU, el PP es veia obligat a repetir el mateix esquema.

CiU, per la seva part, estava disposada a donar suport a un govern conservador, però des de fora i a canvi de contraprestacions importants que justifi-quessin aquell suport als ulls del seu electorat més nacionalista. L'acord de caràcter continuista en matèria de política econòmica, orientada a la incorpora-ció a la moneda única europea per a 1998, fou relativament fàcil. Més compli-cada es presentava la coincidència en matèria autonòmica, atesa la tradició del PP. Però les demandes dels nacionalistes bascos, catalans i canaris foren subs-tancialment ateses, després de dos mesos de negociacions. En el cas català, afectaven tant l'àmbit financer —participació en l'IRPF, dèficit de la sanitat— com l'àmbit competencial —policia, administració perifèrica de l'Estat, etc.—.

D'aquesta manera, CiU —impulsada per Jordi Pujol, com a líder indiscu-tit— ratificava la seva voluntat d'intervenció en política espanyola, exposant-se alhora a la crítica d'una part del seu propi electorat —al qual repugnava l'acord amb una força «espanyolista» com el PP— i a l'hostilitat d'un ampli sec-tor de l'opinió espanyola, que interpretava l'acord com a mera tàctica opor-tunista amb interessos «particularistes» de CiU.

En l'àmbit català, aquest pacte de govern entre el PP i CiU reforçava la posició del govern minoritari de Pujol. El PP a Catalunya —marginat de les negociacions entre Aznar i Pujol—, es veia obligat a corregir novament l'es-tratègia antinacionalista marcada per Vidal-Quadras, apartat ara de la direcció. Sense reproduir formalment un pacte simètric al Parlament català, CiU i PP evitaven l'enfrontament i buscaven l'acord en l'escenari autonòmic, tot i haver de competir sovint per una part del mateix espai electoral.

No quedava resolta, però, la incògnita principal sobre la futura evolució de l'acord entre aquestes formacions. Quedaria limitat a una aliança de cir-cumstàncies? O es convertiria —com alguns pronosticaven— en un gran pacte històric de totes les forces moderades de l'Estat? Fins a quin punt serien capa-ces aquests forces de trobar un terreny comú en les seves respectives visions sobre el que hauria de ser una relació entre la idea d'Espanya i la idea de les nacions perifèriques? Per ara, no sembla que els seus protagonistes hagin tro-bat la resposta a aquests interrogants. Els indicis, però, revelen pocs avenços en el tractament del contenciós nacionalista. I l'acord fàcil en criteris de polí-tica econòmica de cara a la incorporació a la moneda única no sembla repe-tir-se en el camp de la política autonòmica. Un any després de la seva arri-bada al poder, el PP sembla apostar per expandir —aprofitant l'impuls favorable del cicle econòmic— la seva pròpia base electoral, més que no pas a articular un acord estable entre la dreta espanyola i la dreta nacionalista perifèrica.

Les eleccions han tingut també conseqüències transcendents per als socialistes. Després de gairebé 15 anys, la pèrdua del govern els introduïa en

una nova etapa de la seva història, amb obligació de renovar plantejaments programàtics, lideratges i estils de comunicació. Les insinuacions de Felipe González sobre la seva eventual retirada del primer pla polític —ja apuntades intermitentment en els anys anteriors— començaven a guanyar força i es confirmaren uns mesos després de les eleccions, quan renuncià a continuar com a secretari general del partit en el 34 Congrés del PSOE (juny 1997). La seva substitució per Joaquín Almunia es feia de manera ràpida. Sense poder anticipar l'impacte sobre el PSOE de les resolucions judicials pendents (Filesa, GAL, Banesto), l'adaptació del PSOE com a partit d'oposició —no solament en l'àmbit estatal, sinó també en la majoria dels escenaris autonòmics i locals— i la renovació de continguts programàtics per recuperar franges decisives de l'electorat, continuen com a reptes pendents.

Pel que fa als socialistes catalans —reforçats pels seus bons resultats en aquestes eleccions—, han tingut l'oportunitat de capitalitzar aquest èxit relatiu, tant de cara a la relació amb el socialisme espanyol com en la construcció d'una alternativa viable a l'hegemonia de CIU en l'àmbit català. La recomposició de la seva unitat interna, la definició d'un lideratge clar, la revisió de l'encaix del PSC en el conjunt del PSOE i la concertació estable entre les forces de l'esquerra catalana continuen en bona part com a tasques pendents.

L'estancament electoral d'IC pot interpretar-se com un efecte de l'estratègia imposada per IU i pel sector liderat per Julio Anguita o com a resultat de la indefinició de la mateixa IC, oscil·lant entre l'oposició d'esquerra al PSOE i la inclinació a acordar amb el PSC la construcció d'un front comú d'inspiració italiana i qualificat periodísticament d'«olivera» a la catalana. Aquesta tensió entre dues possibles estratègies aniria agreujant les discrepàncies internes: entre IU i IC, d'una banda, i entre diversos sectors de la mateixa Iniciativa per Catalunya, de l'altra. Sis mesos després de les eleccions s'havia produït ja la ruptura entre IU i IC i l'escissió d'IC, successos que afebliran molt probablement tots els seus protagonistes quant a suport electoral.

Finalment, la incapacitat d'ERC per capitalitzar el descontentament provocat pels compromisos de CiU en política espanyola agreujà una larvada crisi interna. Les acusacions de personalisme i autoritarisme adreçades a la direcció de Colom i Rahola, plantejades en una organització habituada a un debat intern força obert, acabarien finalment de manera sorprenent, quan els dos dirigents citats encapçalaren ells mateixos una escissió i constituïren una nova formació política —el «Partit per la Independència». En aquesta situació, ERC també ha de redefinir novament l'equilibri entre afirmació nacionalista i afirmació d'esquerra social. D'aquesta redefinició n'haurien de sortir les corresponents propostes programàtiques i l'opció entre estratègies alternatives d'aproximació a les altres forces polítiques catalanes, ja nacionalistes com CiU, ja d'esquerres com el PSC o IC.

Així, doncs, les eleccions de 1996 —més enllà del seu impacte sobre la formació d'una nova majoria parlamentària conservadora i de l'alternança en

el govern estatal— han reforçat la interrelació entre la dinàmica política espanyola i la dinàmica política catalana, obligant tots els actors a revisar les seves respectives posicions en ambdós escenaris. El resultat definitiu d'aquesta revisió, amb la qual s'ha estrenat una nova etapa política, encara no és prou definit.

BIBLIOGRAFIA

- PALLARÉS, Francesc, «Las elecciones autonómicas catalanas de 1992», a Eliseo AJA (dir.), *Informe Comunidades Autónomas 1992*, Instituto de Derecho Público, Barcelona, 1993.
- PALLARÉS, Francesc, «Las elecciones generales de 1993», a Eliseo AJA (dir.), *Informe Comunidades Autónomas 1993*, Instituto de Derecho Público, Barcelona, 1994.
- PALLARÉS, Francesc, i Josep SOLER, «Las elecciones municipales de 1995», a Tomàs FONT (dir.), *Anuario del Gobierno Local 1996*, Marcial Pons, Barcelona, 1996.
- PALLARÉS, Francesc, Joan FONT i Josep SOLER, «Las elecciones autonómicas catalanas de 1995», Eliseo AJA (dir.), *Informe Comunidades Autónomas 1995*, Instituto de Derecho Público, Barcelona, 1996.
- PALLARÉS, Francesc, «Las elecciones generales de 1996», a Eliseo AJA (dir.), *Informe Comunidades Autónomas 1996*, Instituto de Derecho Público, Barcelona, 1997.
- VALLÈS, Josep M., «La vida electoral a Catalunya: Elecciones i referenda entre 1976 i 1980», a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *Atlas electoral de Catalunya, 1976-1980*, Estudis Electorals/3, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1981.
- VALLÈS, Josep M., i Joaquim MOLINS, «La vida electoral a Catalunya: Elecciones i referenda entre 1982 i 1988», a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *Atlas electoral de Catalunya, 1982-1988*, Estudis Electorals/9, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1990.

II

LA IMPLANTACIÓ DE LES OPCIONS DE COMPORTAMENT I LA SEVA EVOLUCIÓ

FRANCESC PALLARÉS, JOAN FONT, RAMON CANALS I JAUME MAGRE

En aquest capítol presentem les característiques més rellevants de la implantació electoral de les principals opcions de comportament: l'abstenció i les forces polítiques amb representació al Parlament de Catalunya. Per a cada opció, s'exposa en primer lloc l'evolució del seu suport electoral global des de 1989 a 1996. A continuació es presenten els trets més significatius de la seva implantació territorial, a nivell de circumscripcions, comarques i tipus de municipis. En tercer lloc exposem les principals característiques socials i actitudinals dels electorats de cada opció. Finalment, portem l'atenció sobre la seva implantació institucional en els càrrecs de representació escollits a cada elecció: diputats al Congrés, senadors, diputats al Parlament de Catalunya, diputats al Parlament Europeu, així com els regidors i batlles obtinguts en les successives eleccions municipals. El conjunt configura una panoràmica evolutiva i sintètica sobre els suports electorals i els corresponents recursos de representació obtinguts per cada opció en les diferents eleccions del període.

Per a l'estudi de la implantació territorial, hem treballat amb els resultats electorals als diferents nivells territorials, amb la utilització de diversos indicadors i tècniques estadístiques. Com a dades de base hem treballat amb les xifres absolutes de vots, amb els percentatges sobre electors i amb els percentatges sobre votants, cadascun amb la seva lògica d'interpretació. El discurs, l'hem estructurat indistintament a partir de les dades en percentatge sobre votants (correlació de forces) i dels percentatges sobre electors (implantació real). Hem seguit una estratègia d'anàlisi evolutiva de cada opció dins cada tipus d'elecció, alhora que hem comparat les similituds i diferències de la seva implantació entre eleccions de tipus diferent.

Hem treballat amb els coeficients de variació dels resultats comarcals, així com municipals, de cada opció per tal de veure la major/menor homogeneïtat territorial dels suports electorals i la seva evolució. Hem realitzat anàlisi de correlacions per mesurar l'estabilitat o canvi en l'estructura d'implantació d'una mateixa opció entre les diferents eleccions, així com per analitzar relacions entre les estructures territorials d'implantació de diferents opcions. Finalment, també hem realitzat anàlisi multivariant —factorial— per tal d'estudiar conjuntament les relacions entre les estructures d'implantació de les diferents opcions, així com de les seves pautes de variació entre eleccions (del mateix tipus i de diferent tipus). Per mor d'agilitat d'exposició, hem procurat no incorporar l'aparell estadístic en el text.

Pel que fa a l'anàlisi dels electorats, el nostre objectiu ha estat caracteritzar les bases socials i actitudinals de les principals opcions de vot catalanes,

en funció de dades d'enquestes d'opinió. Tenen electorats amb característiques similars o clarament diferenciades?. Hi ha característiques sociològiques o actitudinals estretament relacionades amb determinades opcions de vot, o bé comptem més aviat amb electorats indiferenciats producte d'estratègies *catch-all*? Tractem de respondre a aquestes preguntes a partir de les dades corresponents a quatre enquestes postelectorals del període que estudiem, dues d'eleccions generals (on treballem amb la mostra catalana d'una enquesta d'àmbit espanyol) i dues d'autonòmiques.

Per a cada opció indiquem, en primer lloc, les seves característiques més singulars, és a dir, no totes aquelles que els diferenciï del conjunt de l'electorat, sinó aquelles que els singularitzen entre el conjunt de les sis grans opcions de vot. A continuació, remarcarem els canvis temporals que puguin constatar-se de manera clara en les enquestes analitzades, emfasitzarem després les diferències que apareguin entre els seus electorats en eleccions generals i autonòmiques i, finalment, descriure'm breument la composició global del seu electorat.¹ En general, aquesta part de l'estudi es basa en taules de contingència, normalment bivariants, i les seves corresponents sèries temporals d'evolució.

La descripció dels perfils, l'hem fet en la lògica de composició dels diferents electorats, més que en la d'implantació relativa de les opcions en les diferents categories socials i actitudinals, atès que aquest aspecte s'incorpora, entre altres, en l'anàlisi realitzada en el darrer capítol del llibre dedicat a l'estudi de les pautes del comportament electoral a Catalunya.

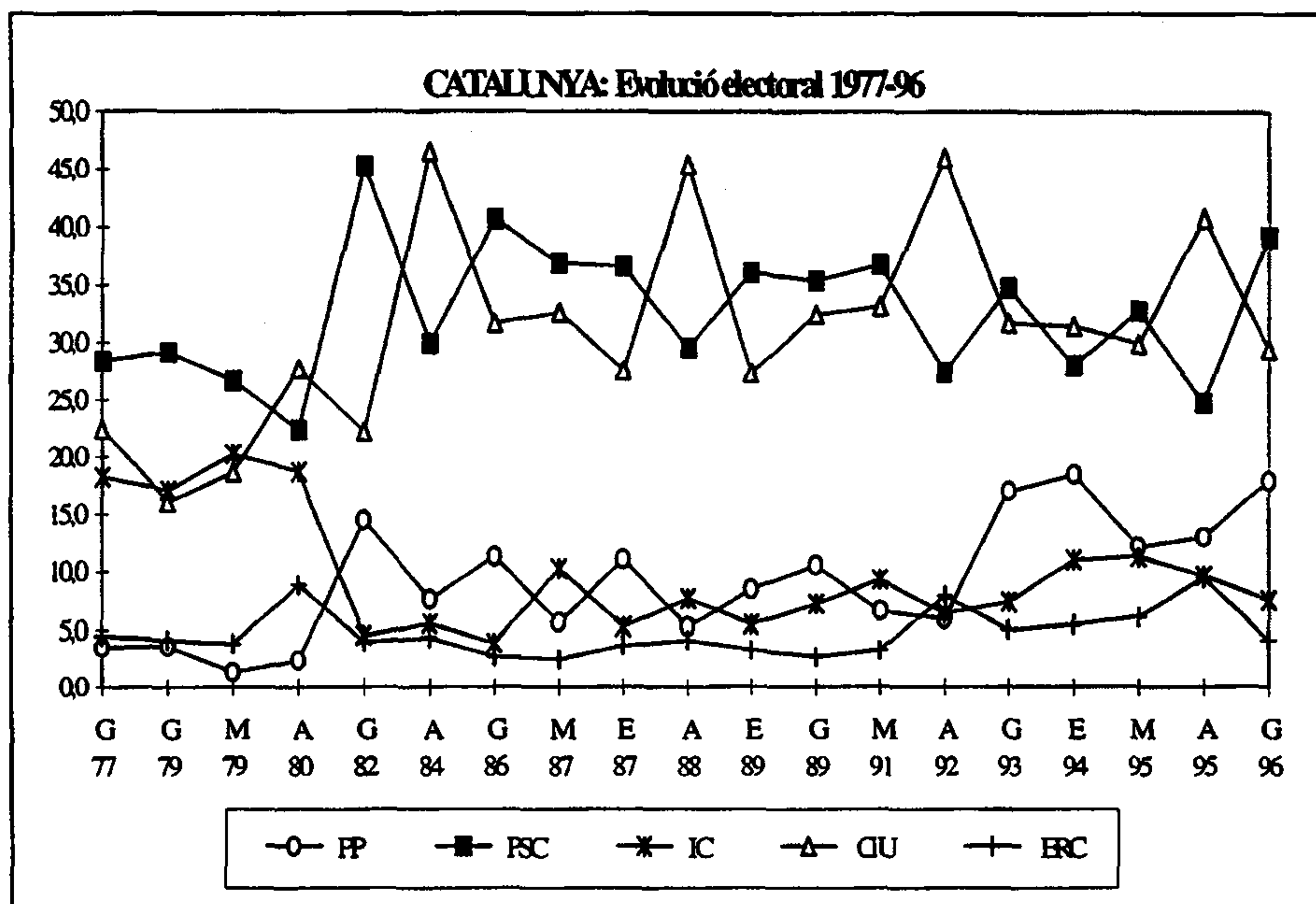
1. Aspectes generals

Des de la perspectiva de la implantació electoral de les diferents opcions de comportament, el període 1989-1996 presenta en general un balanç bàsicament de continuïtat en relació amb l'etapa anterior, tot i que al final del període es produeixen certs canvis que no semblen tancats i que poden tenir una transcendència política.

Globalment, els partits majoritaris continuen essent CiU i PSC. Cadascuna d'aquestes opcions és la més votada segons el tipus d'elecció de què es tracta: el PSC a les generals i municipals, mentre CiU ho és a les autonòmiques. El canvi més important és l'avenç del PP des de 1993, paral·lelament al que succeeix a nivell d'Espanya, i que el converteix en la tercera força de Catalunya. Igualment cal remarcar l'avenç del PSC a les generals de 1996, tot i que presenta un important component conjuntural que planteja interrogants sobre la seva consolidació.

1. En el cas d'ERC no comptem amb dades de 1989 (única elecció prèvia a l'època Colom), ja que ERC apareixia confosa en l'enquesta amb la categoria «altres opcions d'esquerra» i que dona com a resultat uns perfils molt diferents als d'aquesta força política.

Gràfica 1

La diversa correlació de forces segons el tipus d'elecció mostra al seu torn un altre eix de diversitat en la seva expressió en el territori, tot seguint les pautes de l'etapa anterior.

Tal com succeïa a l'etapa anterior, a les generals el PSC és l'opció més votada a Barcelona i, per molt poc, a Tarragona, mentre CiU guanya sempre a Lleida i Girona. A les autonòmiques CiU és l'opció clarament dominant a les quatre circumscripcions, mentre a les municipals el PSC guanya a Barcelona i CiU a les altres tres. Per la seva banda, l'avenç del PP a partir de 1993 és general a tot el territori, tot i que una mica més fort a la circumscripció de Barcelona, així com també als municipis amb més de 50.000 electors.

Als pobles amb menys de 5.000 electors CiU és l'opció més votada en tot tipus d'elecció, amb avantatge especialment gran a les eleccions autonòmiques. En canvi, en el conjunt de municipis amb més de 100.000 censats, el PSC és sempre l'opció més votada, i també en els de més de 50.000 electors, excepte a les autonòmiques on es veu superat per CiU, que també l'avançava a la ciutat de Barcelona a les generals de 1989 i 1993. Al grup de municipis intermedis la correlació de forces està molt més equilibrada en el seu conjunt, tot i que també en el marc d'una gran diversitat de situacions.

Territorialment, les característiques de la implantació de les opcions de comportament tampoc no presenten grans variacions en relació amb la fase anterior. PSC i CiU són les dues principals forces polítiques a les quatre circumscripcions i les 41 comarques (amb única excepció a les municipals), amb unes característiques d'implantació oposades però amb presència rellevant a tot el territori.

CiU presenta una implantació més dispersa i continua obtenint els seus millors resultats a les comarques interiors, que van des del centre-oest de Catalunya cap ambdós extrems del nord, així com als municipis amb menys de 5.000 electors.

El PSC, en canvi, manté una implantació més concentrada en les comarques urbanes-industrials del litoral, així com als municipis de més de 50.000 electors (excepte Barcelona). De totes maneres, s'ha de tenir en compte que l'increment del PSC el 1996 es basa fonamentalment en comarques interiors i municipis mitjans i petits, contribuint a homogeneïtzar la seva estructura territorial d'implantació.

En un marc d'increments quantitativament importants, el PP també manté les característiques bàsiques del seu perfil territorial anterior. Presenta la millor implantació a comarques del centre i sud de Tarragona, així com al Segrià i algunes zones de la plana de Lleida, tot i que a partir del 93 va reforçant la seva base urbana, especialment a la ciutat de Barcelona.

Per la seva banda, tampoc IC i ERC no experimenten canvis substancials en el seus perfils territorials, que són diametralment oposats. IC continua presentant, fins i tot aguditzant, un perfil d'implantació molt concentrat en els municipis de més de 10.000 electors de la circumscripció de Barcelona. En canvi ERC té una implantació més distribuïda en el territori, obté els millors resultats als municipis de menys de 5.000 electors i la seva zona més feble és l'àrea metropolitana de Barcelona.

Tampoc no ha variat essencialment la geografia del canvi entre eleccions de tipus diferent. L'augment de l'abstenció a les autonòmiques en relació amb les generals continua basat en les zones urbanes. Aquestes zones també han estat les més sensibles a la conjuntura i han estat protagonistes principals de l'augment de l'abstenció fins al 92 i de l'important descens d'aquesta a partir de 1993. Per la seva banda, les grans oscil·lacions del PSC entre autonòmiques i generals han continuat produint-se a les comarques urbanes i industrials, especialment a l'àrea metropolitana de Barcelona, tot i que aquesta geografia ha experimentat algunes modificacions a les eleccions autonòmiques de 1995 i a les generals de 1996, diferents en cada cas.

Les *característiques socials i actitudinals* de l'electorat de les diferents opcions, també presenten continuïtat per sobre d'alguns fenòmens nous, com ara la major penetració del PP en l'electorat de centre.

En general, podem dir que les cinc principals forces polítiques catalanes tenen certes característiques de *partits de tothom* (*catch-all*), en el sentit més

ampli i literal de la paraula: és a dir, totes obtenen un cert nivell de suport en gairebé totes les categories socials, i fins i tot en les actitudinals. Alhora, podem establir una clara divisió entre, d'una banda, els partits més grans i més centristes (CiU i PSC) que s'apropen més al perfil ideal del partit *de tothom* i, d'altra, les forces polítiques menors, que ocupen espais ideològics extrems (PP, ERC i IC-EV) i que, si bé reben suports electorals molt plurals, són alhora molt desiguals, segons de quines categories es tracti. De totes maneres, veurem que fins i tot els electorats de CiU i del PSC no són dues còpies fidels de l'estructura de l'electorat català i presenten diferències que els distingeixen clarament l'un de l'altre, en funció de variables sociològiques i actitudinals. Alhora, veurem que aquesta presència irregular dels diferents grups en els electorats dels partits no es distribueix de manera independent entre elles, sinó que contribueix a mostrar-nos el mapa politicoideològic del país. Es a dir, els partits comparteixen algunes característiques amb aquelles forces polítiques que els són frontereres: així, CiU comparteix alguna característica amb ERC, altres amb el PP i alguna més amb el PSC, mentre que IC-EV presenta també proximitats complementàries amb el PSC i amb ERC. De fet, aquesta connexió entre arrelament social dels partits i el mapa polític general contribueix a mostrar-nos una de les hipòtesis centrals d'aquesta obra: la connexió entre clivelles socials i mapa ideològic.

Pel que fa a la *representació institucional*, PSC i CiU mantenen l'equilibri, amb lleu avantatge socialista, en la representació al Congrés dels Diputats, que evolutivament marca unes petites pèrdues de 2 escons en CiU i 1 escó el PSC. L'aspecte més remarcable és l'avenç del PP, que dobla el seu nombre d'escons passant de 4 a 8 el 1993 i 1996. Per la seva banda, IC perd 1 escó el 96 i es queda amb 2, mentre ERC manté el 1996 l'escó que havia assolit el 1993.

Pel que fa al Senat, es mantenen les pautes del 3 a 1 pel PSC a Barcelona i per CiU a Lleida i Girona, mentre a Tarragona el 1996 canvia a favor del PSC la relació de 3 a 1, que en les altres dues convocatòries havia estat favorable a CiU. En conjunt, al final del període el PSC iguala CiU en nombre de senadors, 8.

Al Parlament de Catalunya, continua el gran predomini de CiU, tot i que el 1995 es queda sense majoria absoluta en perdre 10 escons i passar a 60 diputats. El PSC, al seu torn, perd 6 diputats (34), mentre el PP es converteix en la tercera força al Parlament en guanyar 10 escons i passar a 17. Per la seva banda, IC i ERC també avancen obtenint 11 i 13 escons, respectivament, el 1995.

Pel que fa a les eleccions municipals, la interpretació de les dades agregades de representació necessita un advertiment previ. Cal recordar que la normativa electoral no estableix una proporcionalitat més o menys exacta entre nombre d'habitants del municipi i nombre de regidors a elegir amb l'objectiu de configurar uns consistoris de grandària operativa (si no, als municipis grans hi hauria un nombre enorme de regidors). En un esglaonament per trams de municipis segons la seva grandària demogràfica, s'atribueix certament un major nombre de regidors als municipis amb més habitants i menys regidors als municipis menys poblats, però el nombre d'habitants per regidor

que en resulta és molt superior als municipis grans que als petits. És a dir, «costa» molts més vots un regidor en un municipi gran que en un de petit. Aquesta desigualtat, però, no té pràcticament implicacions polítiques, car la institució a elegir és la municipal i l'elecció acaba al nivell de cada municipi. En canvi, les dades agregades de regidors i d'alcaldes incorporen el biaix derivat d'aquest mecanisme, i doncs s'han d'interpretar tenint-lo en compte.

En aquest marc, la meitat dels 8.400 regidors de Catalunya són elegits en llistes de CiU, tot i que experimenta una lleu pèrdua en la seva representació local. Molt lluny queda el PSC, que també amb una lleu pèrdua en el període n'obté la 1/5 part (1.700 regidors). També s'observa un lleu retrocés en la representació obtinguda per les diverses candidatures *Independents*. A nivell d'alcaldes hi ha encara més estabilitat. Tot i el descens en el nombre de regidors CiU, amb un lleu augment, obté l'alcaldia en 2/3 parts dels municipis de Catalunya, mentre el PSC, que és la segona força, guanya l'alcaldia a 144 municipis. La resta de partits queda encara molt més per sota.

La circumscripció de Barcelona és la que presenta una distribució de la representació menys desequilibrada, tot i que CiU hi manté el predomini (40 per cent dels regidors), però amb menys avantatge sobre el PSC (25 per cent). Girona i Lleida són les més desequilibrades, 60 per cent CiU i 15 per cent PSC, mentre la distribució a Tarragona s'apropa més a la mitjana de Catalunya.

En els municipis amb menys de 5.000 electors, i especialment en els de menys de 250, CiU domina àmpliament la representació, mentre en el grup entre 5.000 i 20.000 electors està distribuïda molt equilibradament entre les dues grans forces, tot i un lleu domini de CiU, paral·lelament al major equilibri en els suports en vots. En canvi, és el PSC el que domina en el conjunt de municipis amb més de 20.000 electors, i especialment entre els de més de 50.000 censats. També obtenen una representació molt significativa en els municipis grans el PP a partir del 95, i encara més IC que hi és la tercera força.

2. Participacio/abstenció

2.1. Evolució general

Pel que fa al nivell de participació/abstenció, el període presenta dues parts diferenciades, seguint la tònica de la situació política espanyola. La primera, 1989-1992, és caracteritzada per uns nivells de participació normals i a la baixa. La situació canvia a les eleccions de la segona meitat del període, 1993-1996, quan augmenta sensiblement el nivell de participació, per situar-se en la cota alta dins de cada tipus d'elecció.

Comparativament, Catalunya continua presentant uns nivells d'abstenció al voltant de la mitjana en relació amb altres Comunitats. L'excepció es troba a les eleccions autonòmiques de 1992, quan Catalunya es converteix en la Comunitat més abstencionista d'Espanya... en eleccions autonòmiques!

Es manté una forta diferència en el nivells de participació segons el tipus d'elecció, especialment entre eleccions generals i autonòmiques. Tal com succeeix arreu d'Espanya i al conjunt dels països europeus, les eleccions al Parlament Europeu són les que presenten percentatges més elevats d'abstenció, i en les quals gairebé la meitat dels electors censats a Catalunya no han votat. Les més participatives, en canvi, són les eleccions generals de 1993 i 1996, amb un nivell d'abstenció una mica per sota del 25 per cent.

De totes maneres, el fet més remarcable és la gran diferència en el nivell de participació a les generals i el molt més baix que es dona a les autonòmiques, així com també a les municipals. Catalunya és la comunitat autònoma on l'increment de l'abstenció a les autonòmiques en relació amb les generals és més gran, i de llarg. Continua en aquest període, doncs, un fenomen que ja havia caracteritzat el comportament electoral a Catalunya des de 1980. Traduïts en xifres absolutes els percentatges del quadre signifiquen processos de desmobilització i remobilització d'entre 400.000 i 1 milió de persones que canvien el seu comportament entre un parell d'eleccions. Tot i que s'hagi insistit més en el fet de la diferència entre autonòmiques i generals, segur per la diferent majoria que produeixen i per la simbologia de les eleccions autonòmiques a Catalunya, són d'importància gairebé semblant les diferències de participació entre generals i municipals.

2.2. Implantació territorial

En eleccions generals, el percentatge d'abstenció és bastant semblant a les quatre circumscripcions, mentre que a les autonòmiques i municipals les diferències interprovincials són més grans, i Barcelona es destaca com la circumscripció més abstencionista. Aquesta diferència és especialment important a les municipals i autonòmiques de 1991 i 1992.

Quadre 1

Abstenció: Evolució per circumscripcions

	<i>Gen-89</i>	<i>Mun-91</i>	<i>Aut-92</i>	<i>Gen-93</i>	<i>Mun-95</i>	<i>Aut-95</i>	<i>Gen-96</i>
Barcelona	32,1	44,5	46,6	24,2	36,3	37,1	23,3
Girona	32,7	36,0	38,2	25,5	32,4	32,2	23,0
Lleida	34,8	34,3	39,9	27,0	30,9	33,4	24,6
Tarragona	33,0	33,2	42,0	25,5	31,4	35,7	24,3
CATALUNYA	32,4	42,2	45,1	24,6	35,2	36,4	23,5

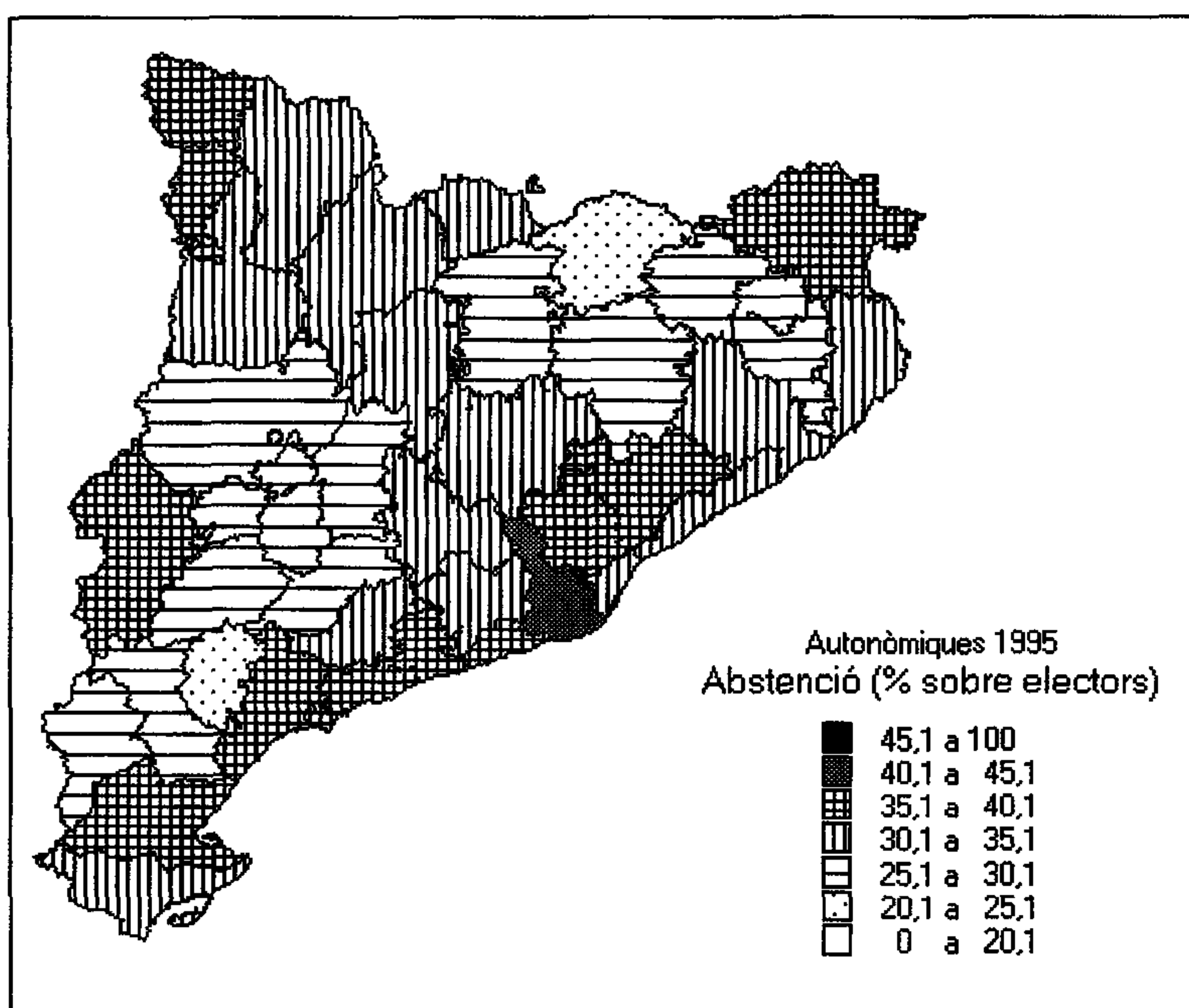
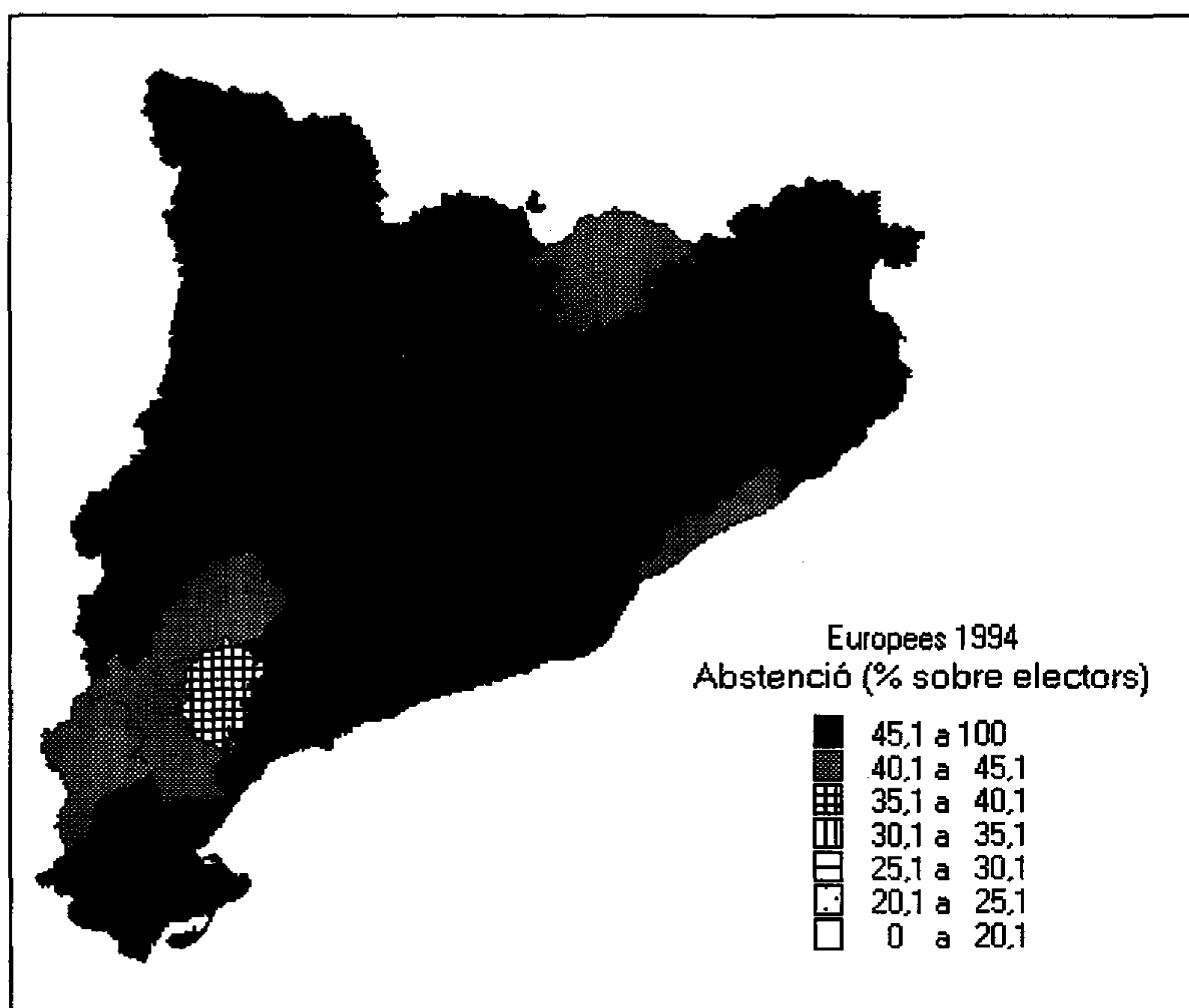
COMARQUES

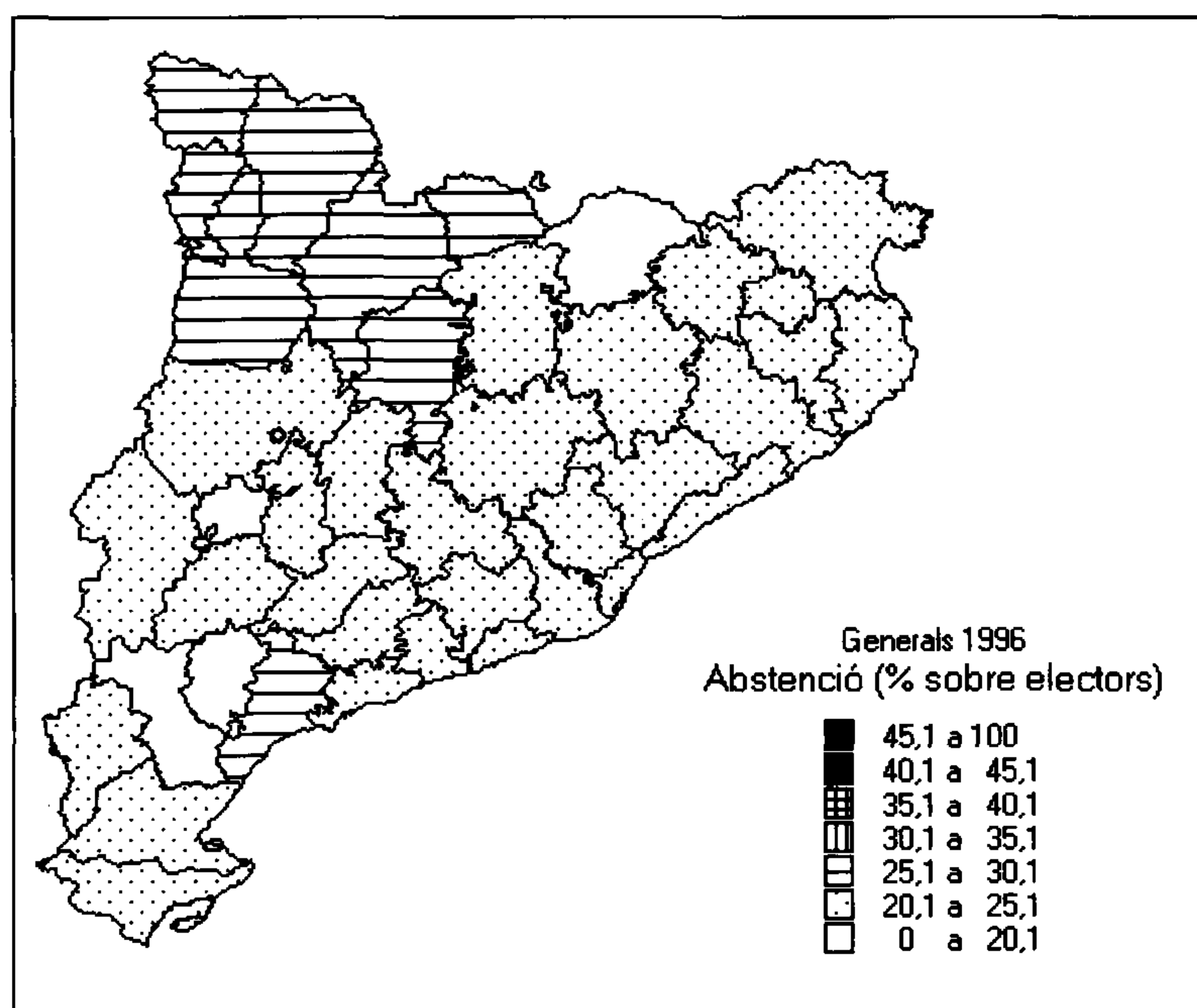
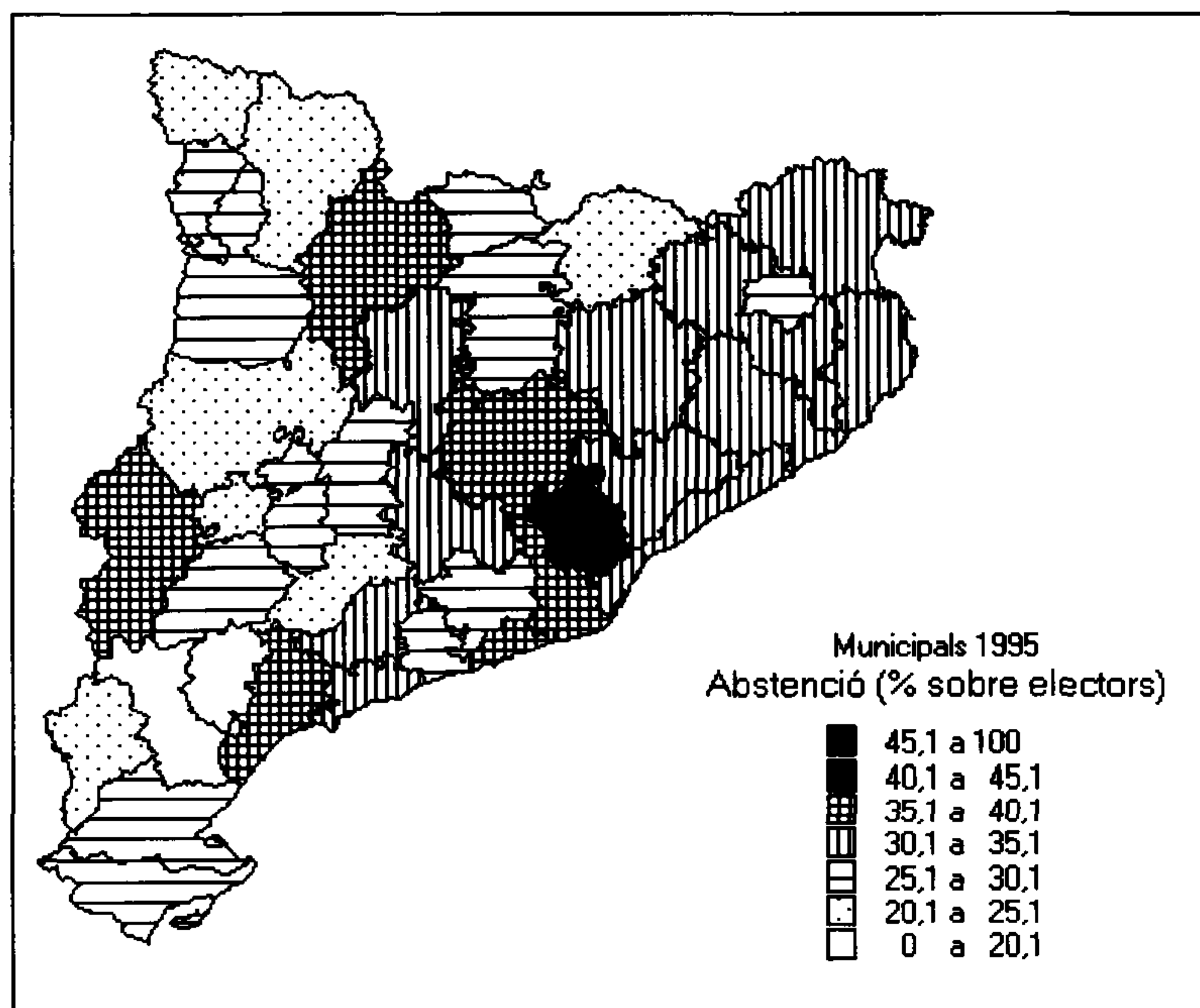
Les grans pautes de la geografia comarcal de la participació/abstenció presenten trets de continuïtat respecte de l'etapa anterior, alhora que s'observen alguns canvis a partir de 1993. Hi ha una continuïtat bàsica en relació amb comarques participatives i abstencionistes, així com en els canvis en aquest comportament en funció del tipus d'elecció, especialment entre les eleccions generals i les autonòmiques (també municipals). Continuïtat també en relació amb la major homogeneïtat entre els nivells d'abstenció comarcals que és dona a les generals —amb diferències màximes d'uns 10 punts entre la més i la menys abstencionista—, mentre existeix una major diferenciació a les municipals i autonòmiques —en les quals la diferència entre comarques arriba a més de 20 punts—. Per la seva banda, l'abstenció a les europees no presenta una estructura territorial gaire consolidada i les diferències intercomarcals queden en un nivell intermedi tot i que l'abstenció, atès l'elevadíssim nivell de l'abstenció en aquest tipus d'elecció, es pot considerar més aviat homogènia.

En aquest marc de continuïtat, el Ripollès, Osona, el Priorat, l'Alt Penedès, el Pla d'Urgell i el Pla de l'Estany continuen sent les comarques més participatives en les eleccions generals, mentre l'Alt Urgell, els Pallars Jussà i Sobirà, l'Alta Ribagorça són sistemàticament les més abstencionistes. Els canvis més importants són el pas de la Cerdanya a comarca abstencionista, així com la progressiva transformació de Terra Alta i la Ribera d'Ebre en comarques participatives; aquesta darrera ja és la més participativa a les eleccions de 1996.

La geografia de l'abstenció a les eleccions autonòmiques és força més diversa que a les generals, en el marc de l'increment de l'abstencionisme que s'hi produeix. D'una banda, hi ha una major diferenciació entre els nivells de participació/abstenció de les comarques. De l'altra, es produeix una reordenació de la pauta de comportament en el territori. Si bé les comarques més participatives a les generals també ho són a les autonòmiques, en aquestes darreres les comarques més abstencionistes són les del cinturó industrial, especialment el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i Garraf, on es produeixen els increments més importants de l'abstenció en relació amb les generals.

A les eleccions municipals, la geografia comarcal de l'abstenció també presenta una notable heterogeneïtat de nivells i la seva distribució manté una relativa semblança amb la de les autonòmiques. No hi ha, doncs, variacions gaire importants pel que fa a les comarques més participatives (Priorat, Ribera d'Ebre, Pallars Sobirà, Terra Alta, Noguera, Pla d'Urgell) i a les més abstencionistes (Vallès Occidental, Baix Llobregat, Garraf, Barcelonès). De totes maneres, en el marc de la influència de factors comarcals o locals hi ha alguns canvis que han de ser assenyalats. Així, la Vall d'Aran, l'Alta Ribagorça i el Montsià passen a ubicar-se entre les més participatives a les municipals. En canvi, el Bages, el Gironès, l'Alt Urgell i el Maresme passen a ubicar-se entre les abstencionistes a les eleccions locals.

En conjunt, es pot dir que el Priorat, el Ripollès, el Pla d'Urgell, la Noguera, la Ribera d'Ebre, Terra Alta i la Noguera són les comarques més participatives en tot tipus d'elecció. Les comarques més abstencionistes varien més segons el tipus d'elecció, fonamentalment entre les generals, d'una banda, i municipals i autonòmiques, de l'altra. Només el Baix Camp presenta un comportament regularment abstencionista.

TIPUS DE MUNICIPIS

Globalment, els petits municipis (menys de 5.000 habs.) presenten nivells de participació superiors als dels municipis més grans a les eleccions municipals i a les autonòmiques, mentre no existeixen diferències a les generals.

Quadre 2

Abstenció (%): Evolució per trams de municipis

<i>Trams (nombre d'electors)</i>	<i>A 92</i>	<i>A 95</i>	<i>E 89</i>	<i>E 94</i>	<i>G 89</i>	<i>G 93</i>	<i>G 96</i>	<i>M 91</i>	<i>M 95</i>
Menys de 500	32,5	26,7	56,3	44,1	33,1	24,7	22,0	28,6	23,9
De 500 a 999	33,4	27,4	54,8	45,1	32,1	23,2	21,0	26,7	22,6
De 1.000 a 4.999	37,0	31,1	51,0	47,0	31,4	22,8	22,0	29,4	26,2
De 5.000 a 9.999	41,5	36,3	48,6	48,9	31,4	23,7	23,6	35,9	32,8
De 10.000 a 49.999	48,1	39,6	48,7	49,7	33,4	25,2	25,4	44,0	38,7
De 50.000 a 99.999	46,2	37,9	48,1	48,3	32,3	24,8	23,7	43,6	39,1
Més de 100.000	52,7	40,7	47,8	50,0	33,2	24,5	23,0	50,7	41,0
Barcelona	44,5	34,1	46,5	45,7	31,5	22,2	23,0	44,5	33,8

FONT: Elaboració pròpia.

L'homogeneïtat del nivell de participació a les generals que hem esmentat anteriorment, es mostra també entre tipus de municipis, agrupats per raó de la seva grandària demogràfica. Les diferències entre els grups no superen els 2 punts. En canvi, a les autonòmiques i a les municipals les diferències entre grups de municipis són importants i l'abstencionisme es va incrementant a mesura que augmenta la grandària demogràfica del municipi, amb l'excepció de la ciutat de Barcelona.

D'altra banda, l'increment de l'abstencionisme a les autonòmiques en relació amb les generals, si bé és un fenomen general, és molt més important en els municipis mitjans i grans (amb 5.000 habs. o més.). En canvi, entre les municipals i les autonòmiques les diferències se situen en els municipis petits (amb menys de 10.000 habs.), on el nivell de participació és clarament superior a les municipals que a les autonòmiques, mentre tendeix a igualar-se en ambdues eleccions en els municipis mitjans i grans (Barcelona inclosa). Així, el nivell de

participació en els petits municipis és força semblant a les municipals i a les generals.

Es combinen doncs, dues pautes de comportament ben conegudes a Catalunya, a Espanya i a nivell comparat. Una primera és la major mobilització que susciten les eleccions locals en els municipis petits en comparació amb els grans, en el marc de la major integració de la política local (temes, persones, institució) en la xarxa d'interrelacions socials que es produeix en els petits municipis, i que tendeix a separar-se a mesura que creix la grandària del municipi. La segona pauta ve definida per les menors oscil·lacions dels nivells de participació a través de les successives eleccions que presenten els petits municipis; o bé les majors oscil·lacions en el nivell de participació que presenten els municipis més grans, les zones urbanes, on la intermediació política està molt condicionada pels mitjans de comunicació i d'aquí una elevada «sensibilitat» als fenòmens de conjuntura.

2.3. Base social i perfil actitudinal

Una característica principal diferencia molt especialment l'electorat abstencionista del de les altres opcions de comportament: sociològicament, és de llarg el que té una composició més jove, molt clarament superior a la de cap dels electorats partidaris. D'altra banda, a nivell actitudinal l'electorat abstencionista com a conjunt es diferencia pel seu més baix nivell de definició ideològica en els termes tradicionals d'esquerra i dreta, molt més baix que entre els electors de qualsevol dels partits.

En general, la composició de l'electorat abstencionista en una elecció presenta grans similituds amb els perfils del conjunt de l'electorat. Una altra cosa és quan establim la diferenciació entre abstencionistes constants, abstencionistes intermitents i participants constants. De fet, la major part dels ciutadans de Catalunya són, a mitjà termini, participants intermitents, és a dir, que voten en algunes eleccions i deixen de fer-ho en altres. Si ens fixéssim en el relativament reduït nucli dels abstencionistes constants, aleshores constataríem majors diferències amb el conjunt de la població, en termes tant de major marginalitat sociològica com de menor implicació política. Però, el pas per l'abstenció de manera temporal de sectors de població molt més amplis, que en alguns casos no poden i en altres no volen votar en alguna convocatòria concreta, contribueix a desdibuixar el perfil d'aquest sector d'electorat en la immensa majoria de les convocatòries.

Actualment, a Catalunya, com a la major part del món occidental, trobem un univers abstencionista compost gairebé a parts iguals per *homes i dones*. En relació amb l'*edat*, el predomini de la població jove fa que, en qualsevol elecció, almenys 1/3 dels abstencionistes siguin nascuts després de 1966, amb una presència menor dels altres grups d'edat. D'altra banda, els *nivells d'estudi* dels abstencionistes no serien gaire diferents als del conjunt de la pobla-

ció, amb un clar predomini de les persones d'estudis secundaris. De totes maneres, s'ha demostrat que les persones amb més estudis tenen menys reticència a reconèixer la seva abstenció, per la qual cosa probablement els abstencionistes que no han acabat els estudis primaris representen realment un percentatge més elevat que aquest 10 per cent que apareix a les enquestes. La variable *lloc de naixement*, no marca diferència entre el grup dels abstencionistes i el conjunt de l'electorat. Finalment, *en termes religiosos* hi predominen els catòlics no practicants, tot i que les persones no religioses estan sobrerrepresentades en les seves files, suposant una tercera part dels seus membres.

Quadre 3

Composició social i actitudinal de l'abstenció

	1989	1992	1993	1995
Homes	57	46	51	46
Dones	43	54	49	54
Nascut després de 1966	48	33	39	42
Nascut 1946-65	28	35	36	33
Nascut 1926-45	14	21	18	16
Nascut abans de 1926	10	11	7	8
Primària incompleta	12	11	9	7
Primària	30	28	22	26
Secundària	41	51	58	55
Mitjans i superiors	16	7	11	12
Catòlic practicant	12	19	*	17
Catòlic no practicant	48	55	*	44
Altres	15	14	*	12
No religions	24	10	*	22
Immigrant	25	39	36	35
Primera generació	22	20	21	30
Mixt	15	12	14	11
2 pares catalans	38	29	29	24
Sols espanyol	10	18	18	18
Més espanyol	6	9	6	6
Tant català com espanyol	26	38	41	41
Més català	23	20	18	20
Sols català	20	12	11	12
Esquerra	10	6	9	12
3-4	22	22	25	27
5-6	22	23	35	27
7-8	4	7	5	7
Dreta	1	2	1	2
Ns-Nc	41	40	25	25

A nivell *actitudinal*, destaca en primer lloc la ja esmentada importància dels electors que no s'ubiquen ideològicament en relació amb els conceptes d'esquerra i dreta, seguits pels que es defineixen d'esquerra i després pels de centre, mentre que els abstencionistes de dreta no han arribat mai a constituir ni el 10 per cent dels abstencionistes, paral·lelament a la seva escassa importància en el conjunt de l'electorat. Les *identitats nacionals subjectives* són similars a les de la població catalana: predomini de les identitats duals, seguides de les més aviat catalanes i, en darrer lloc, les predominantment espanyoles.

La major mobilització electoral durant el període 1993-1995, en comparació a la més abstencionista de 1989-1992, no sembla produir variacions notables en les característiques socials i actitudinals de l'electorat abstencionista.

Tampoc entre eleccions generals i autonòmiques no s'aprecien diferències gaire clares. A les generals s'observa una proporció lleugerament més gran d'homes, de joves i de nascuts a Catalunya entre els abstencionistes; i el contrari a les autonòmiques. Però, no defineixen una diferenciació clara entre els abstencionistes en ambdós tipus d'eleccions. En les eleccions autonòmiques l'abstenció creix entre tots els sectors socials i grups ideològics, tot i fer-ho amb més intensitat entre sectors de classe treballadora, entre els immigrants (i especialment entre els més recents), i entre els votants dels partits d'esquerra i d'àmbit estatal.

3. Partit Popular (PP)

3.1. Evolució general

En el període 1977-1980 era un partit menor en el panorama polític català i arribà a obtenir una certa presència a partir de les eleccions de 1982. En aquesta elecció, tant la crisi de CC-UCD com el context de bipolarització, li permeten realitzar un avanç espectacular i gairebé amb 15 per cent dels vots situar-se com a tercera força de Catalunya. El bon nivell d'aquesta elecció no el mantindrà en les següents generals de 1986 i 1989, i es quedarà en l'11 per cent, i clarament inferior en la resta d'eleccions.

De totes maneres, des de 1982 mostra una evolució clarament afectada per la lògica del vot dual i de l'abstenció diferencial, tal com ja s'apuntava amb CC-UCD en el seu moment. A les generals de 1986 i 1989, malgrat un retrocés fins a l'11 per cent dels vots manté la seva condició de tercera força. En canvi, a les autonòmiques i municipals perd gairebé la meitat dels seus votants a les generals i es veu superada per IC i/o ERC. A les eleccions europees obté un percentatge semblant al de les generals.

Les eleccions de 1993, però, marquen un cert canvi. En el marc de la nova conjuntura política a nivell espanyol, el PP experimenta un notable increment i se situa en el 17 per cent. Aquest avenç es trasllada a les altres eleccions, tot

i que a un nivell menor, però suficient per convertir-se a partir d'aquesta data en la tercera força en tot tipus d'elecció. A les europees de 1994 supera fins i tot el seu nivell de les generals i obté el seu millor resultat històric a Catalunya. Es manté, de totes maneres, la pauta de retrocs a les autonòmiques i municipals en relació amb les generals tot i que s'ha reduït el diferencial. És un fet important, no només en relació amb les pautes de comportament, sinó per les seves repercussions en la correlació de forces.

Quadre 4

PP: Resultats per circumscripcions (% s/votants)

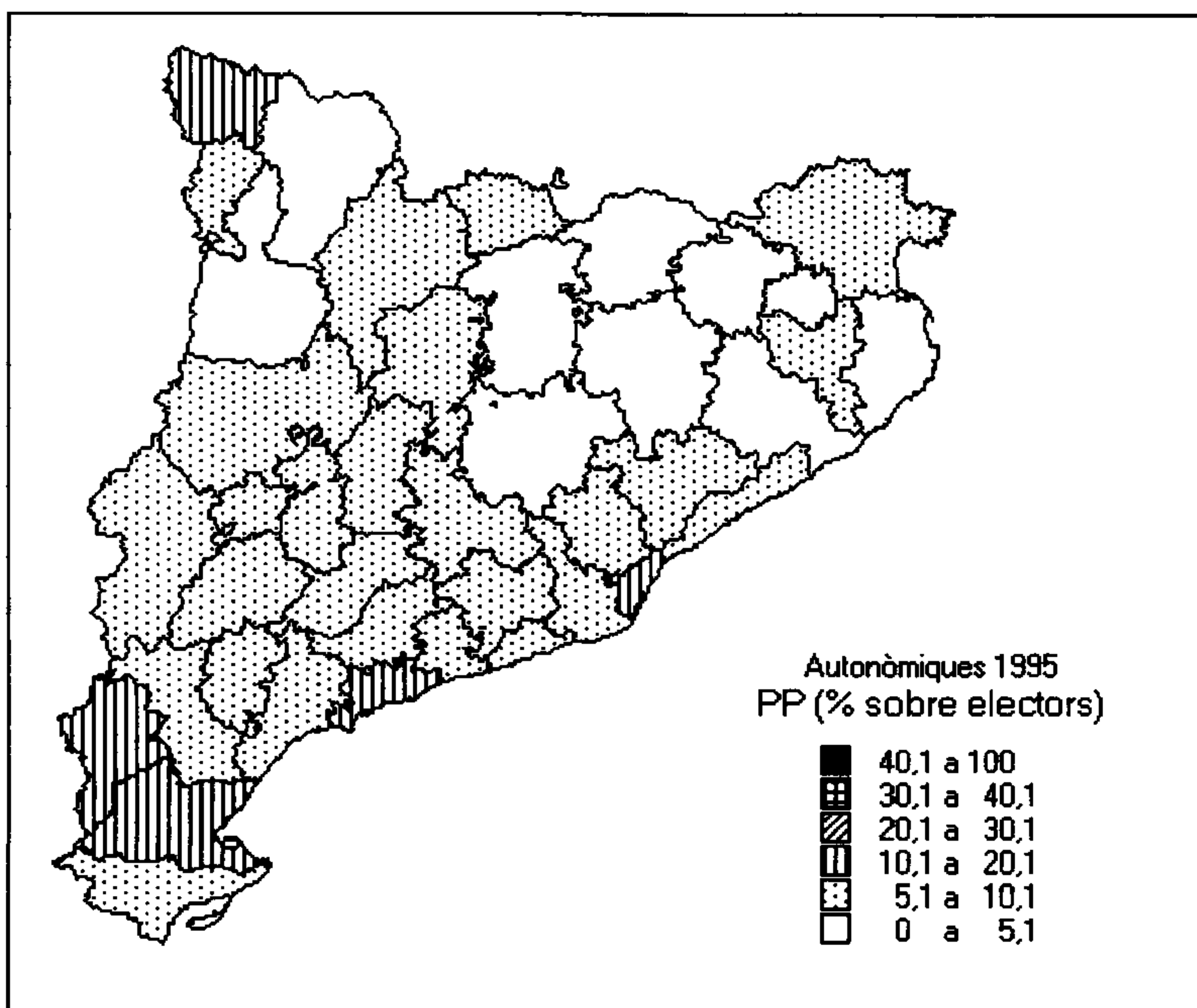
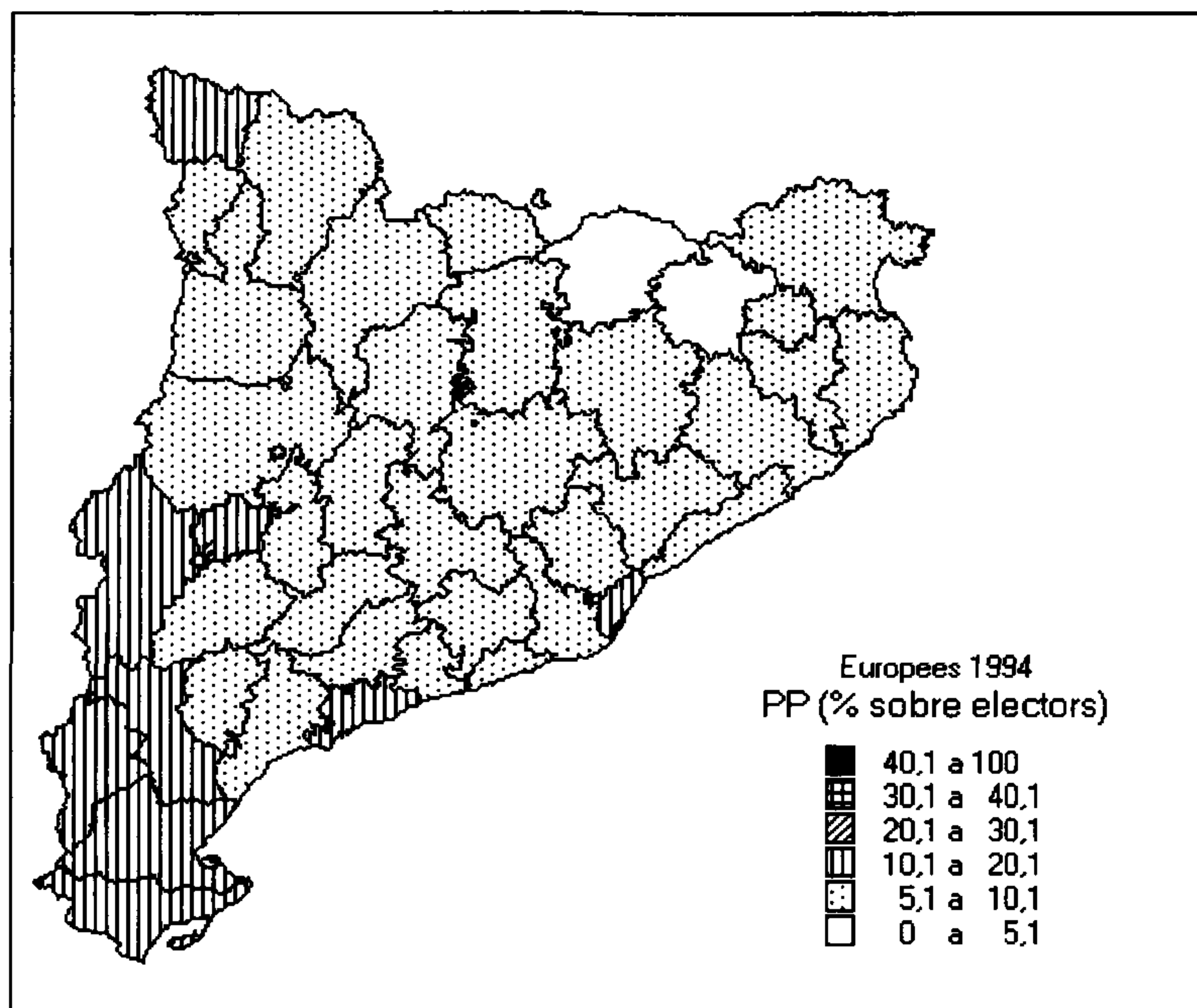
PP	Gen-89	Mun-91	Aut-92	Gen-93	Mun-95	Aut-95	Gen-96
Barcelona	10,5	6,7	5,9	16,9	13,0	13,6	18,3
Girona	7,9	3,4	3,9	12,9	5,7	7,8	12,0
Lleida	12,3	7,4	6,8	19,6	11,2	12,2	17,8
Tarragona	13,0	8,6	7,6	19,7	12,5	14,3	20,0
CATALUNYA	10,6	6,7	5,9	17,0	12,2	13,1	17,9

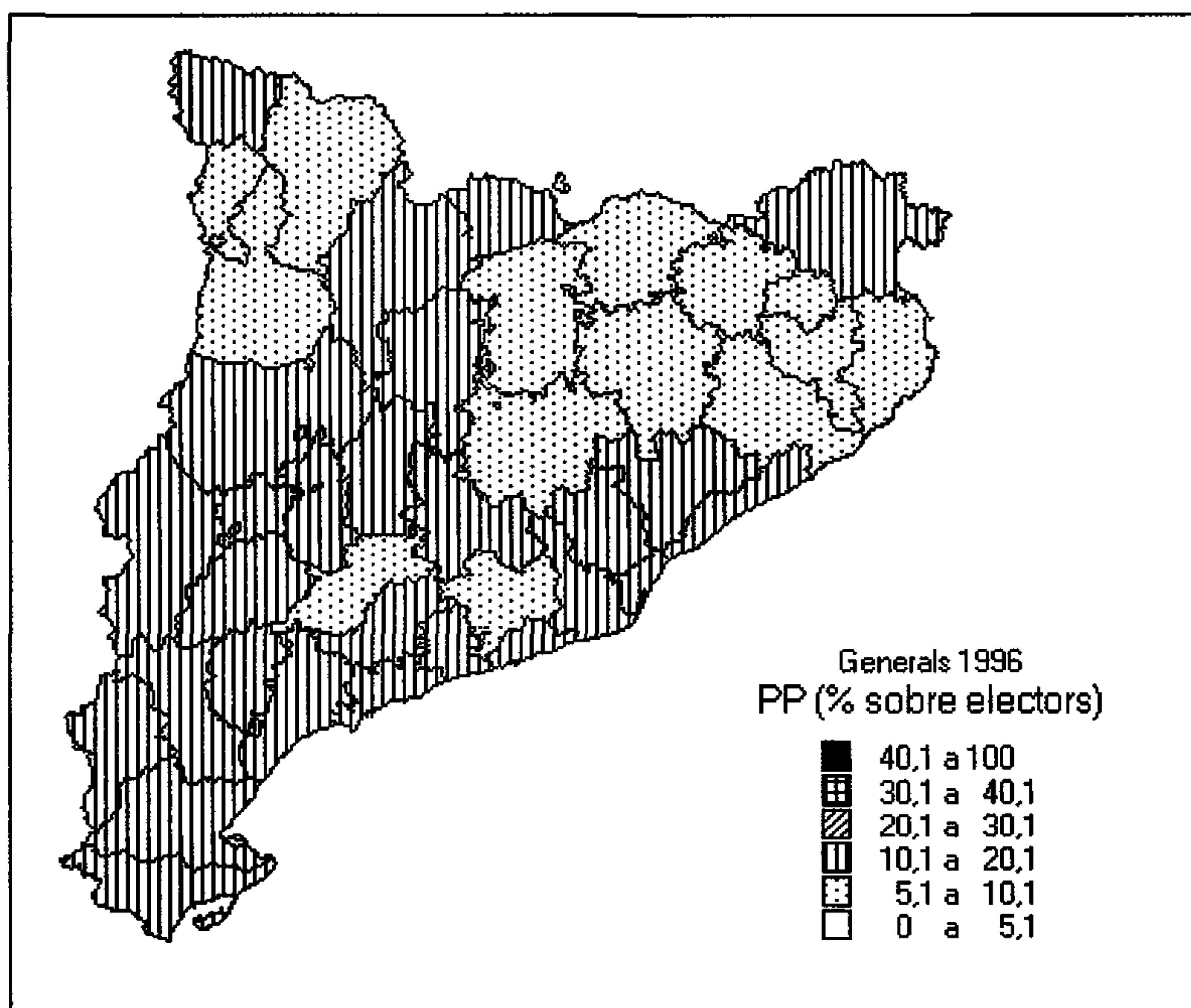
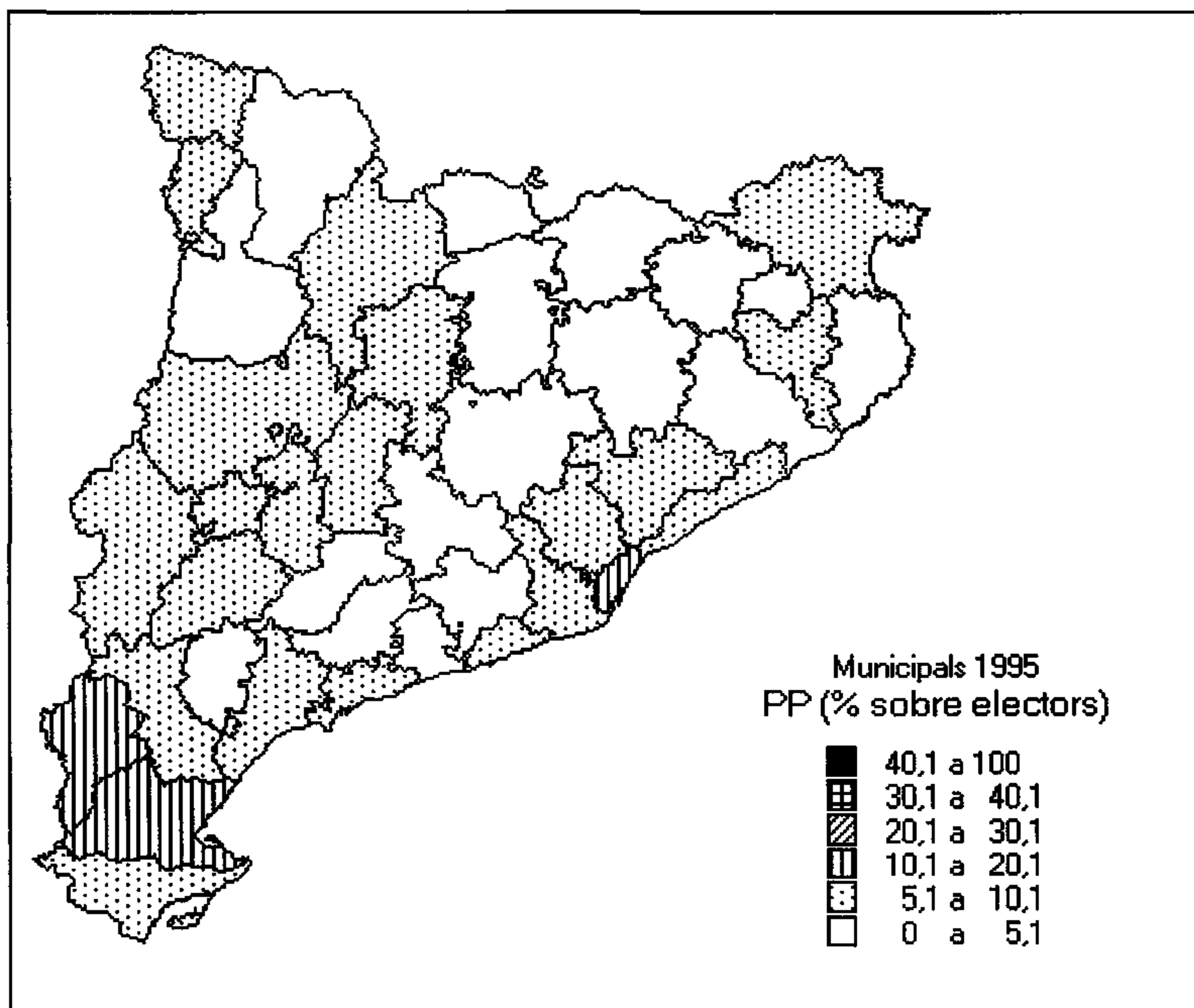
3.2. Implantació territorial

Des de 1982 la implantació territorial d'AP/PP s'ha caracteritzat pels més baixos resultats que obté a la circumscripció de Girona i els millors a Tarragona seguida de Lleida. Aquesta tònica s'ha mantingut de 1989 a 1992. Des de 1993, i paral·lelament al seu avenç a nivell general, ha anat millorant la seva implantació a Barcelona, on darrerament obté uns resultats que se situen pràcticament al nivell dels de Tarragona. A Girona el seu avenç ha estat comparativament menor i el seu nivell de vot en aquesta circumscripció s'ha anat allunyant del que obté en les altres.

COMARQUES

Per comarques la distribució territorial de la seva implantació és força irregular; els seus millors resultats comarcals acostumen a triplicar els pitjors. Les seves zones febles són el Ripollès, la Garrotxa, el Berguedà, el Bages, el Baix Empordà i el Pallars Sobirà. En canvi, els seus millors resultats els obté, com ja és tradicional, a Terra Alta, el Baix Ebre i la Vall d'Aran, però també a comarques urbanes com el Tarragonès, el Barcelonès i el Segrià. Es tracta d'una estructura relativament estable fins i tot entre els diferents tipus d'elecció, a diferència del que succeeix en el cas del PSC. Val a dir que les elec-

cions municipals presenten un panorama relativament diferent, però no per canvis en les comarques millors i pitjors, sinó per l'increment de les diferències entre elles, especialment pels resultats més baixos a les seves zones febles, fonamentalment en benefici de CiU.

Aquesta estructura comarcal, si bé no ha experimentat canvis massa substancials durant el període que estudiem, ha evolucionat en un sentit d'augmentar les diferències entre les zones de millors i pitjors resultats. Així, per exemple, dels 10 punts de diferència entre el Ripollès i el Baix Ebre a les generals de l'any 89, s'ha passat a 17 els anys 93 i 96. O bé dels 6 punts de diferència entre el Berguedà i el Tarragonès a les autonòmiques de 1992, s'ha passat a una diferència de 12 punts el 1995. De totes maneres, l'aspecte més remarcable és que els avenços del PP s'han produït fonamentalment a les comarques metropolitanes i industrials (Barcelonès, Baix Llobregat, Baix Penedès, Garraf, Maresme, Vallès Occidental, Tarragonès, Baix Camp) on es beneficia especialment de la desaparició del CDS, que en aquestes comarques obtenia els millors resultats.

Els resultats comarcals del PP també reflecteixen les pautes de volatilitat electoral existent a Catalunya entre tipus d'eleccions, i ho fan de manera relativament homogènia entre comarques, ratificant que es tracta d'unes pautes genèriques en la geografia catalana. Això tant si ho analitzem en termes de correlació de forces (percentatge sobre votants) com en termes d'implantació real (percentatge sobre electors censats). De totes maneres, la forquilla d'oscil·lació quantitativa de les variacions a nivell comarcal s'amplia quan en la comparació intervenen les eleccions municipals, bé sigui en relació amb les generals o bé amb les autonòmiques. Els més baixos resultats del PP en comarques on té menor capacitat de presentació de candidatures en són la principal causa, en el marc de la major especificitat i diversitat de contextos polítics en les eleccions municipals.

TIPUS DE MUNICIPIS

La implantació del PP presenta diferències segons el tipus de municipis: els seus resultats són notablement millors als municipis mitjans i grans —especialment a Barcelona— que als municipis petits. Aquesta diferenciació es menys nítida a les eleccions generals, mentre és més forta a la resta d'eleccions.

Tot al llarg dels anys vuitanta i fins a 1992, la implantació del PP ja apuntava aquest perfil, que es defineix molt més clarament amb l'avenç electoral que experimenta a partir de 1993. Si bé aquest avenç ha estat general en tots els trams, presenta una intensitat clarament superior en els municipis mitjans (a partir de 10.000 habs.) i grans, especialment a la ciutat de Barcelona. Les eleccions generals són l'excepció en aquesta pauta: entre 1989 i 1993 l'avenç és força homogeni en tots els trams. Aquestes pautes de variació reforcen la

idea de relació entre l'avenç del PP i el fenomen de remobilització, d'increment de la participació, que s'ha experimentat a partir de 1993² i que, com ja hem vist, presenta unes pautes molt semblants d'evolució.

Quadre 5

PP: Resultats per trams de municipis (% s/votants)

<i>Trams</i> (nombre d'electors)	A 92	A 95	E 89	E 94	G 89	G 93	G 96	M 91	M 95
Menys de 500	4,1	8,0	7,5	14,7	9,0	16,2	13,8	2,4	3,3
De 500 a 999	4,7	9,0	8,6	15,7	9,8	16,6	14,8	4,2	4,3
De 1.000 a 4.999	4,6	8,9	7,0	15,3	9,1	15,1	14,2	4,9	7,0
De 5.000 a 9.999	4,6	10,0	7,0	15,8	8,6	15,0	15,6	6,2	8,4
De 10.000 a 49.999	4,7	11,6	6,6	16,9	8,9	14,9	16,2	5,1	11,1
De 50.000 a 99.999	6,3	13,8	7,8	19,0	10,4	16,6	18,1	6,7	14,3
Més de 100.000	4,8	12,6	5,7	17,0	7,7	14,2	16,9	6,2	13,3
Barcelona	8,6	17,5	12,9	23,8	14,8	21,8	22,6	9,8	16,6

Font: Elaboració pròpia.

3.3. Base social i perfil actitudinal

Tradicionalment, des d'una perspectiva sociològica l'electorat d'AP/PP no ha presentat característiques gaire diferencials en comparació a la composició del conjunt de l'electorat català. Això no obstant, tot i que les diferències no són molt importants, es pot assenyalar que, comparativament, entre els votants del PP hi una major predominança de les edats centrals, que mai suposen menys d'un 70 per cent del seu electorat; també una major presència de persones nascudes fora de Catalunya (al voltant de la meitat dels seus votants); igualment, una major importància dels grups amb cert nivell d'estudis, recollint més de la meitat dels seus vots entre votants que tenen almenys estudis secundaris. També els seus electors tendeixen a concentrar-se més en els nivells de renda superiors.

2. També a les generals l'increment de la participació entre 1989 i 1993 ha estat molt més homogeni que en el cas de les autonòmiques (entre 1992 i 1995) i les municipals (entre 1991 i 1995).

Quadre 6

Composició de l'electorat del PP

	1989	1992	1993	1995
Homes	51	63	48	57
Dones	49	37	52	43
Nascut després de 1966	6	5	17	16
Nascut 1946-65	35	36	38	28
Nascut 1926-45	45	40	38	39
Nascut abans de 1926	14	19	7	18
Primària incompleta	6	2	8	*
Primària	49	43	35	*
Secundària	11	50	41	*
Mitjans i superiors	27	5	16	*
Catòlic practicant	62	47	*	46
Catòlic no practicant	37	44	*	39
Altres	—	8	*	2
No religiós	—	—	*	7
Immigrant	54	47	54	37
Primera generació	14	13	15	18
Mixt	8	4	5	7
2 pares catalans	24	35	26	37
Sols espanyol	29	44	26	23
Més espanyol	21	18	14	24
Tant català com espanyol	30	27	48	47
Més català	18	10	9	5
Sols català	2	1	2	1
Esquerra	—	—	1	—
3-4	9	4	7	3
5-6	32	23	34	31
7-8	32	46	39	43
Dreta	12	21	13	17
Ns-Nc	15	5	6	6

En canvi, a nivell de religiositat i d'actituds polítiques la composició de l'electorat del PP ja presenta trets més clarament diferencials. S'ha de remarcar la importància que tenen en el seu electorat els catòlics i, molt especialment, els catòlics practicants. Estretament relacionada amb aquesta primera característica, apareix el seu perfil ideològic de dreta i centredreta, molt més clarament que en cap altra força política. Així, entre els electors del PP predominen els electors de centredreta, amb una presència també important de votants centristes i una aportació menor de la dreta. Finalment, pel que fa a

la seva identitat nacional subjectiva, els electors que es declaren d'identificació indistinta (catalana i espanyola) així com els que es consideren o bé preferentment o bé exclusivament espanyols, representen un percentatge clarament superior al que representen aquests grups en el conjunt de l'electorat.

Del període 1989-1992 al 1993-1995, el creixement del PP no ha comportat gaires canvis en el perfil del seu electorat. De totes maneres, s'apunten alguns nous matisos: ha augmentat la presència de joves, així com la de persones amb identitat nacional indistinta (catalana i espanyola), mentre han perdut pes relatiu els sectors que s'identifiquen o bé preferentment o bé exclusivament espanyols.

Finalment, en el marc del retrocés que el PP experimenta a les eleccions autonòmiques en relació amb les generals, el perfil del seu electorat experimenta alguns canvis: així, en la caracterització de l'electorat «fidel» del PP a les eleccions autonòmiques perden pes els grups de votants amb identificació preferentment catalana, els centristes i els d'edat avançada, categories que defineixen principalment els «votants duals» que acostumen a votar CiU en aquest tipus de convocatòria.

3.4. Representació institucional

Des de 1989 el Partit Popular ha millorat substancialment la seva representació institucional en el marc del seu avenç electoral.

a) Eleccions generals

Congrés dels Diputats. Amb 8 diputats, a les convocatòries de 1993 i de 1996 el Partit Popular amplia notablement els 4 escons que havia aconseguit l'any 1989. La distribució per províncies és la mateixa el 1993 que el 1996, i així a la província de Barcelona passa de 3 a 6 escons, n'aconsegueix 1 a Lleida —on no tenia representació— i manté l'escó que ja obtenia a Tarragona. No obté, doncs, representació a Girona, que a les darreres eleccions de 1996 ha estat l'única circumscripció d'Espanya on el PP no ha obtingut representació.

Senat. El PP no ha obtingut mai cap senador d'elecció. Recordem que el sistema d'elecció dels senadors és de caràcter majoritari, la qual cosa fa molt difícil que puguin sortir elegits representants de partits que, com el Partit Popular a Catalunya, no estan entre els dos més votats.

A més, en la legislatura autonòmica que s'inicia el 1995 obté 1 senador de designació pel Parlament de Catalunya.

b) Eleccions autonòmiques

Parlament de Catalunya. Paral·lelament al seu avenç electoral, entre 1992 i 1995 la presència del PP al Parlament experimenta un fort creixement: dels

7 escons que obtenia l'any 1992 ha passat als 17 actuals, i s'ha convertit en el tercer partit en nombre de representats al Parlament de Catalunya.

Per circumscripcions, l'augment més important es produeix a Barcelona, districte en què passa de tenir 5 escons a 12, mentre que a Lleida i Tarragona passa de 1 a 2 diputats. Girona és una vegada més el seu punt més feble, tot i que l'any 1995 aconseguix 1 escó, que només l'any 1984 havia arribat a obtenir.

Quadre 7

PP: Representació institucional

<i>Eleccions generals</i>	1989	1993	1996
Diputats	4	8	8
Senadors	—	—	—
<i>Eleccions autonòmiques</i>	1992		1995
Diputats	7		17
Senadors autonòmics	—		1
<i>Eleccions municipals</i>	1991		1995
Regidors	253		452
Alcaldes	6		10

c) *Eleccions municipals*

Ajuntaments. Un bon sistema per mesurar la implantació municipal d'una formació política, és a través de les llistes electorals que és capaç de presentar. Si utilitzem aquest indicador, queda clar que, en la convocatòria de 1995, el Partit Popular realitza un important avenç quantitatiu, ja que aconseguix presentar un 60 per cent més de candidatures que en l'anterior convocatòria. Aquest salt significa que s'ha presentat a 386 localitats, és a dir, al 40 per cent dels municipis de Catalunya. L'increment més important es produeix a Lleida on el nombre de candidatures presentades l'any 1995 és el doble del presentat quatre anys abans.

Durant aquest període, el Partit Popular passa dels 253 regidors que obtenia el 1991 als 452 que obté el 1995, alhora que el nombre d'alcaldies en mans

del PP arriba a 10 en comparació a les 6 que havia obtingut el 1991. Per circumscripcions, l'increment de regidors és més important a la província de Barcelona, mentre el seu avenç en nombre de batlles es produeix gairebé exclusivament a Lleida on, de tenir-ne només 1, passa a 6.

De manera corresponent a les característiques de la seva implantació electoral a les municipals, el PP concentra la seva representació en els municipis de més de 5.000 habitants. En aquest tipus de municipis —on s'escullen entorn del 30 per cent dels regidors— el Partit Popular obté el 57 per cent dels seus regidors l'any 1995. En canvi, només el 43 per cent dels regidors del PP corresponen a localitats menors de 5.000 habitants, on s'elegeixen el 69 per cent dels regidors.

4. Convergència i Unió (CiU)

4.1. Evolució general

A les dues primeres eleccions generals de la democràcia, el nacionalisme moderat no va obtenir els resultats esperats. Posteriorment, el seu creixement electoral s'ha produït i basat en les dues primeres eleccions autonòmiques: les de 1980 i especialment les de 1984, que li atorguen la posició hegemònica en aquest tipus d'eleccions i que ha mantingut fins a l'actualitat. A les eleccions generals, però, CiU experimenta un notable retrocés en la correlació de forces i es veu superada pel PSC; des de 1982 és la segona força política de Catalunya en aquest tipus d'eleccions. També a les eleccions municipals experimenta un retrocés semblant pel que fa a nombre i percentatge de vots.

En xifres absolutes el suport a CiU ha oscil·lat entre els 915.000 vots de les eleccions municipals de 1991, que marca també el seu mínim «històric» (europees a part), i els 1.320.000 vots de les autonòmiques de 1995 (molt proper del seu màxim, els 1.350.000 vots de 1984).

Des de la meitat, dels anys vuitanta, CiU havia anat retallant progressivament l'avantatge del PSC a les municipals i especialment a les generals, però a les eleccions de 1996 es trenca aquesta tendència i s'amplia novament la distància. En realitat, el període que s'inicia el 1993 amb la nova conjuntura a nivell espanyol marca un declivi de CiU a tot tipus d'elecció (excepte europees). Així, a les eleccions generals, havia anat millorant el seu percentatge des de 1982 fins al 1989, elecció que marca el seu màxim a nivell relatiu, per iniciar un retrocés el 1993 que continua el 1996. A les municipals també havia anat millorant el seu resultat fins a les eleccions de 1991, que marquen el seu «màxim» en percentatge global de vots, i ja presenta un clar retrocés el 1995. Pel que fa a les autonòmiques, CiU manté el seu nivell de 45-46 per cent dels vots des de 1984 fins al 1992, però a les eleccions de 1995 experimenta un retrocés de 5 punts. L'avenç del PP no és aliè a aquesta evolució.

Aquesta reculada en la correlació de forces no és deguda a una pèrdua en el nombre de vots o a un retrocès en termes d'implantació real (percentatge sobre electors). En aquest sentit CiU presenta un balanç lleument positiu del període. El retrocès de CiU en la correlació de forces deriva, principalment, de la seva menor capacitat per configurar-se en incentiu a la participació a diferència del que succeeix amb el PP —i el PSC a les generals del 1996— en el nou context de la política estatal, que ha portat a una major mobilització electoral.

Quadre 8

CiU: Resultats per circumscripcions (% s/votants)

<i>CiU</i>	<i>Gen-89</i>	<i>Mun-91</i>	<i>Aut-92</i>	<i>Gen-93</i>	<i>Mun-95</i>	<i>Aut-95</i>	<i>Gen-96</i>
Barcelona	30,2	29,9	44,4	29,9	26,8	39,0	27,4
Girona	46,6	44,4	54,0	42,7	40,7	48,4	41,2
Lleida	41,5	42,0	53,3	39,1	38,4	49,5	39,1
Tarragona	33,9	40,2	45,3	31,9	39,0	43,0	30,6
CATALUNYA	32,5	33,1	46,0	31,7	29,9	40,8	29,5

4.2. Implantació territorial

Tot i obtenir uns bons resultats a totes les circumscripcions, la implantació de CiU no és molt homogènia. Tradicionalment obté els seus millors resultats a Girona i després a Lleida —on el 1995 obté el percentatge més alt—, mentre el nivell més baix el presenta a Barcelona per les majors dificultats que troba la seva implantació a la corona metropolitana que envolta la capital. La diferència entre el nivell de vot a Girona i a Barcelona s'ha mantingut força estable al voltant dels 15 punts, excepte a les eleccions autonòmiques, en les quals la seva correlació de forces millora més a Barcelona, en el marc dels fenòmens del vot dual i l'abstenció diferencial, i es redueix la diferència amb les altres circumscripcions.

COMARQUES

L'estructura comarcal de la implantació de CiU no ha canviat gaire respecte de l'etapa anterior. El Baix Llobregat, el Vallès Occidental, el Barcelonès, Garraf i el Tarragonès, continuen essent sistemàticament les seves zones febles. Només a les municipals el Tarragonès se separa ara d'aquest grup. En el pol oposat, el Solsonès, la Segarra, Osona, el Ripollès, la Garrotxa, el Pla

de l'Estany són els seus bastions i on ha obtingut més del 50 per cent dels vots en gairebé totes les eleccions.

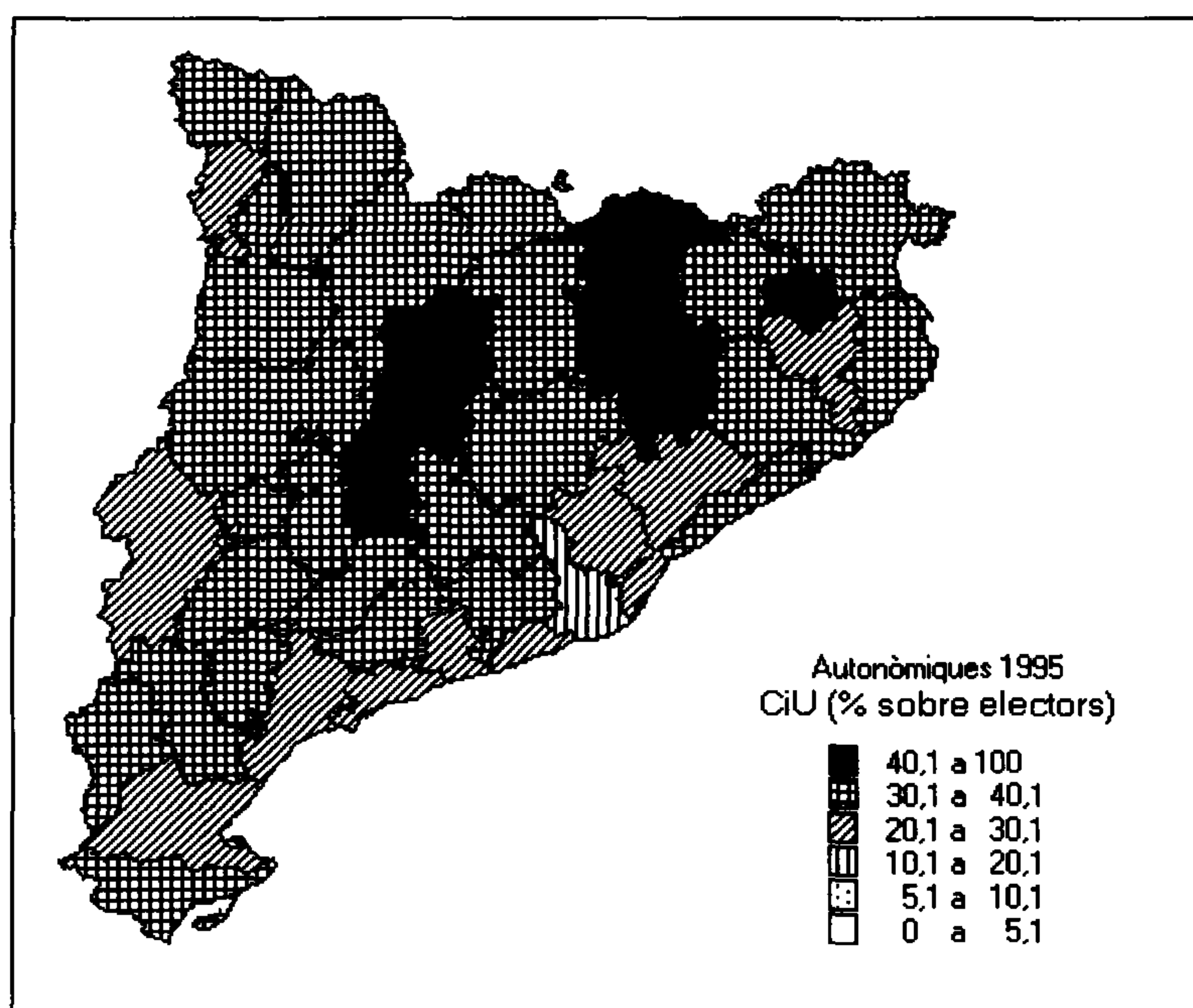
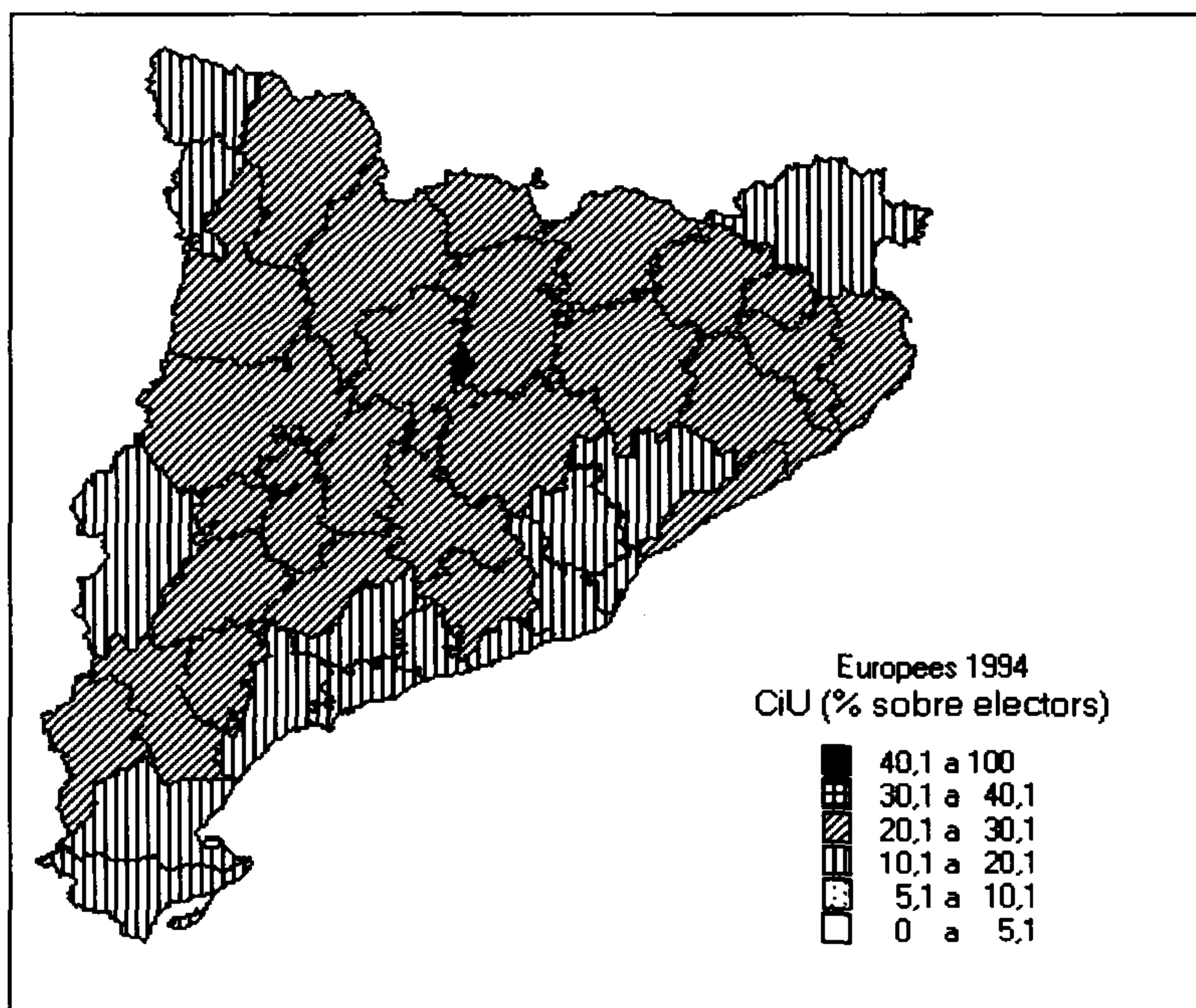
Aquesta estructura, força estable en el temps, es defineix amb importants diferències entre les comarques amb millors i pitjors resultats. La diferència entre zones extremes oscil·la entre els 25-30 punts de les generals, autonòmiques i europees i els 35-40 punts de les municipals, arribant a vegades a relacions d'1 a 3. Aquesta característica s'ha mantingut també força estable.

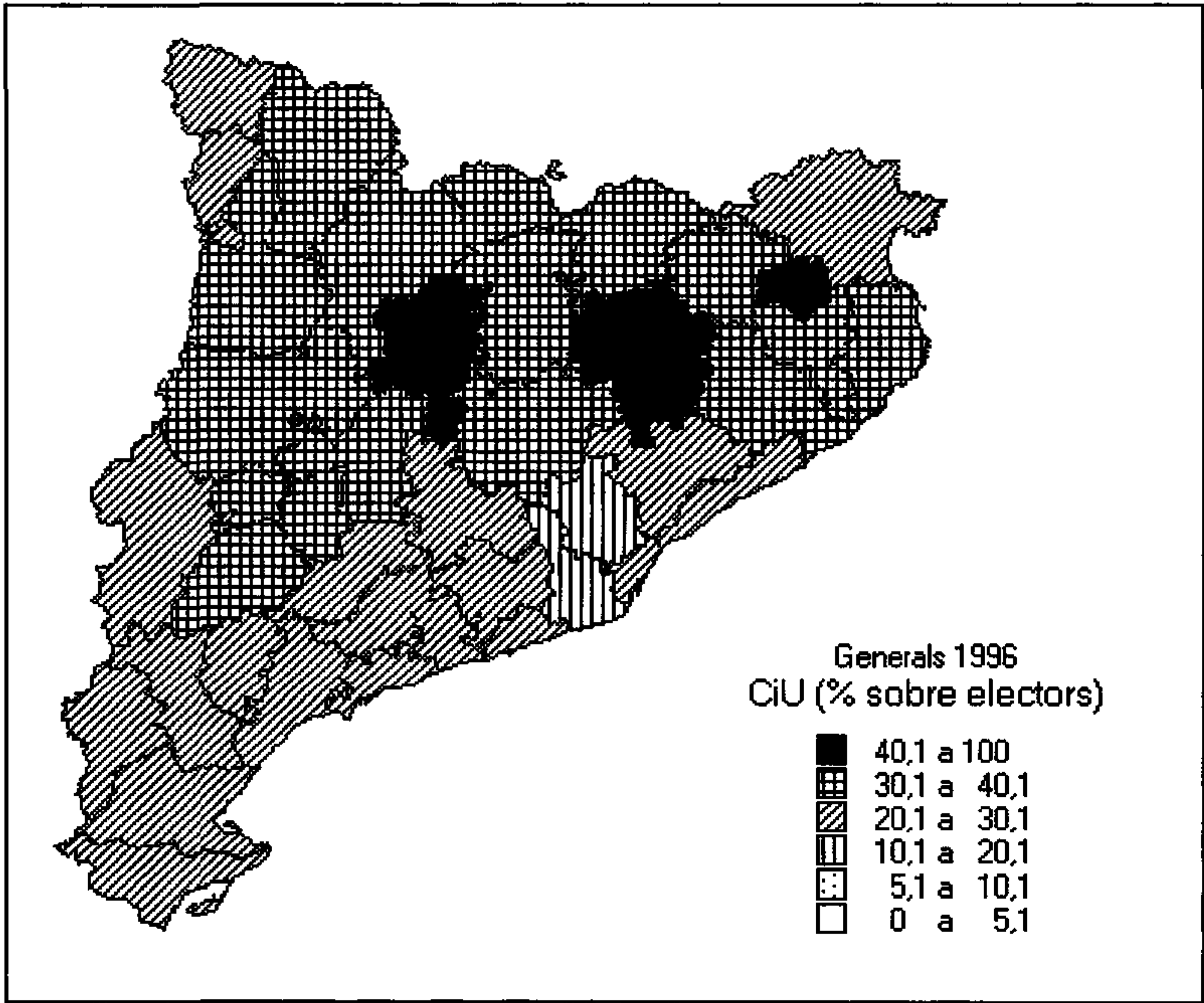
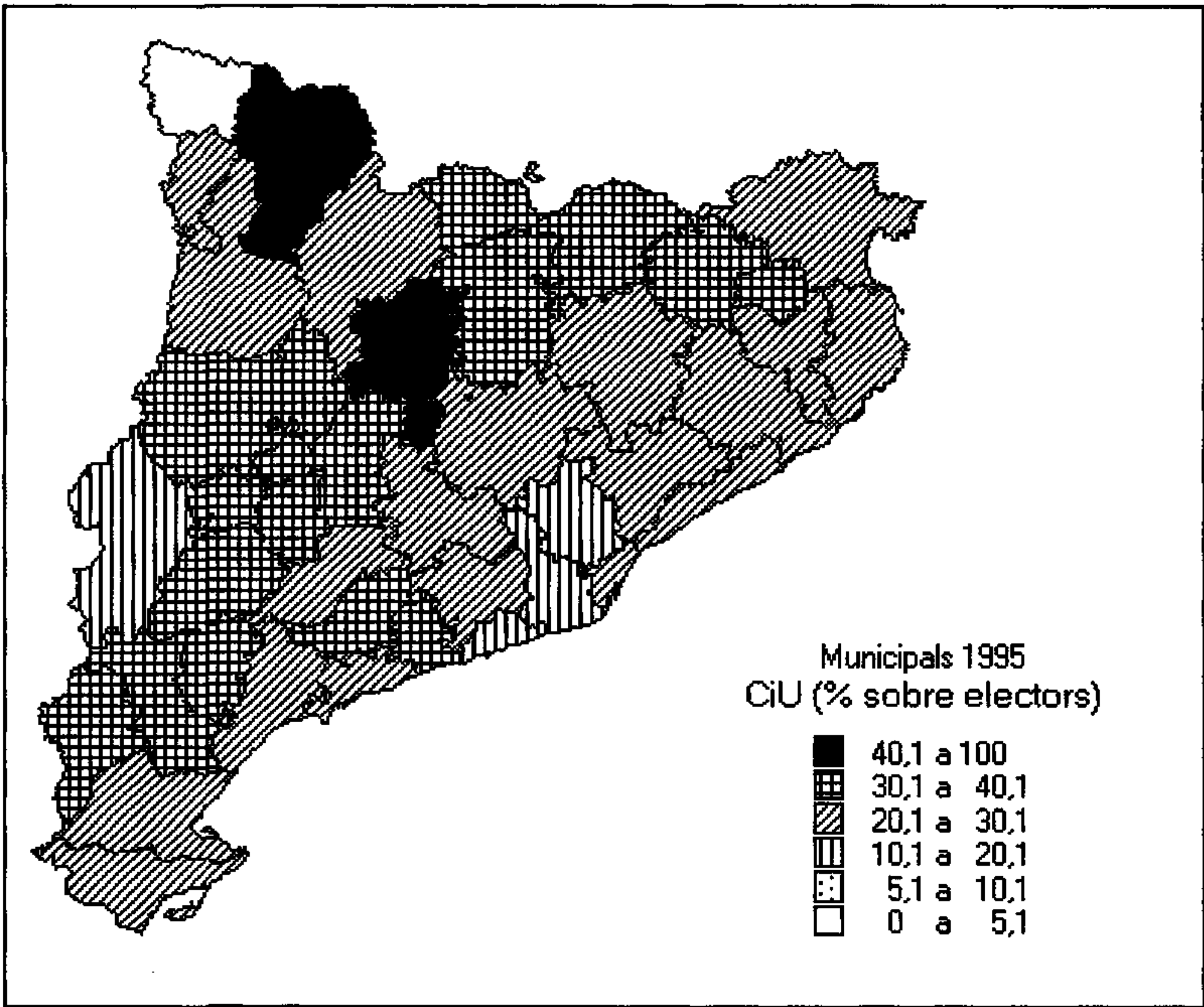
CiU continua essent l'opció àmpliament dominant en el territori català tant a les eleccions en les que és l'opció més votada (autonòmiques, i les europees del 1994) com en les que queda en segon lloc (generals, municipals i les europees del 1989). Només les generals de 1996 el mapa de partit guanyador per comarca presenta una distribució relativament equilibrada entre CiU (guanya a 23 comarques) i el PSC (guanya a 18). A les anteriors generals de 1989 i 1993 CiU havia estat l'opció vencedora a 31 i 32 comarques, respectivament, situació molt semblant a la de les municipals de 1991 i 1995 en les quals CiU guanya a 32 i 30 comarques respectivament. A les autonòmiques l'hegemonia de CiU en el territori s'amplia paral·lelament al seu increment de vots, i és el partit guanyador a 40 comarques el 1992 i, malgrat el seu retrocés en la correlació de forces, guanya a totes les 41 a les de 1995, aconseguint avançar el PSC, encara que per poc, en el seu bastió tradicional, el Baix Llobregat. En aquest marc, hi ha 20 comarques en les quals CiU ha estat sempre i en tot tipus d'elecció l'opció més votada: l'Alt Empordà, l'Alt Urgell, el Bages, el Baix Empordà, el Berguedà, la Cerdanya, la Conca de Barberà, les Garrigues, la Garrotxa, la Noguera, Osona, el Pallars Sobirà, el Pla d'Urgell, el Pla de l'Estany, el Ripollès, la Segarra, la Selva, el Solsonès, Terra Alta i l'Urgell.

El retrocés en la correlació de forces que experimenta a les darreries del període (1995 i 1996) ha estat generalitzat a tot el territori i en tot tipus d'elecció. Es tracta, doncs, d'un fenomen global, tot i que presenta diferències importants entre comarques. En general, el retrocés ha estat més fort en zones de tradicional bona implantació de la coalició (Segarra, Alt Urgell, Berguedà, Baix Penedès, etc.), i més suau a les seves zones febles. De totes maneres, val a dir que en unes zones aquesta reculada apareix relacionada amb increments del PSC a les generals del 1996 (Priorat, Pallars Jussà i Sobirà, Berguedà, Alt Penedès, Alt Urgell), mentre en altres zones (Barcelonès, Baix Llobregat, Garraf) està més relacionat amb els avenços del PP en tot tipus d'elecció.

Les oscil·lacions dels percentatges de CiU segons el tipus d'elecció tenen també una traducció territorial. Així, seguint l'evolució entre autonòmiques i generals, l'avenç a les primeres i el retrocés a les generals és un fenomen estès a tot el territori i qualitativament homogeni tant en termes de correlació de forces com d'implantació real. Naturalment, hi ha diferències quantitatives

3. Quan comparem autonòmiques i generals, la diferència entre les màximes i mínimes variacions comarcals de CIU se situen al voltant dels 15 punts, que passen dels 20 quan en la comparació entren les eleccions municipals.

entre comarques³ que són importants en termes de correlació de forces, però que no ho són tant en termes d'implantació real.⁴

Entre autonòmiques i generals, les variacions de CiU en termes de correlació de forces són més grans a la Vall d'Aran, Garraf, el Vallès Oriental i l'Occidental, Anoia i l'Alt Camp, i estan relacionades en bona part amb canvis d'orientació del vot a la Vall d'Aran i sobretot amb les oscil·lacions de l'abstenció a les zones metropolitanes. En el pol oposat, zones de bona implantació com la Garrotxa, el Ripollès, el Pla de l'Estany, el Gironès, el Berguedà, són les comarques on les variacions són menors.

En termes d'implantació real, les variacions de CiU són relativament suaus, i en general amb distribució territorial bastant homogènia, tot i que a partir de les autonòmiques del 95 la forquilla d'oscil·lació es fa més ampla com a conseqüència de factors diversos (la major capacitat d'atracció electoral del PP, especialment en zones urbanes; les particularitats territorials de «l'efecte Nadal» a les eleccions al Parlament de Catalunya l'any 1995, que limita el creixement de CiU a les comarques de Girona; i l'increment del PSC, especialment a les comarques interiors, a les generals del 96). De totes maneres, un conjunt de comarques configuren unes excepcions bastant regulars presentant unes oscil·lacions notablement superiors a la resta de comarques. En general, els moviments més importants es produeixen regularment a la Vall d'Aran, Terra Alta, la Ribera d'Ebre, el Priorat, l'Alt Camp i la Noguera, on l'oscil·lació de l'abstenció entre eleccions autonòmiques i generals és normalment força inferior a la mitjana i on les variacions de CiU han estat relacionades fonamentalment amb PSC i PP. En el pol oposat, a Osona, el Gironès, la Garrotxa i la Cerdanya, la implantació real de CiU entre autonòmiques i generals és molt més estable.

Per la seva banda, la distribució comarcal de les variacions entre municipals i els altres tipus d'elecció presenta una certa heterogeneïtat qualitativa i quantitativa molt determinada per la diversitat de situacions locals en que es troba CiU a les eleccions municipals.

En conjunt, aquest «mapa» de variacions posa de manifest una vegada més la diversitat de direccions en els canvis de comportament entre eleccions.

TRAMS DE MUNICIPIS

Seguint una pauta que ja es produïa des de 1984, els resultats de CiU a tot tipus d'elecció tenen un mateix perfil per raó del tipus de municipi: els

4. Val a dir que en el cas de CiU, la volatilitat en termes de correlació de forces (percentatge sobre votants) amplia considerablement les variacions en termes d'implantació real (percentatges sobre total d'electors) com a conseqüència de mantenir molt millor que els altres grans partits el nivell d'implantació real a les autonòmiques quan es produeix un fort increment de l'abstenció. En canvi, aquesta diferència en relació amb els altres partits no es manifesta a les municipals, en les quals les variacions de la implantació real de CiU (a nivells comarcal i municipal) en relació amb altres tipus d'eleccions no són tan diferents de les dels altres partits.

millors resultats els obté als municipis més petits, amb percentatges superiors al 50 per cent dels vots (al voltant de 60 per cent a les autonòmiques i municipals) i el seu percentatge va decreixent de manera sistemàtica, tram a tram, a mesura que augmenta la grandària del municipi. El punt més baix és el dels municipis amb més de 100.000 electors (sense Barcelona), on els seus resultats se situen a la ratlla del 20 per cent (excepte a les autonòmiques). La ciutat de Barcelona tanca aquest esquema, i CiU hi obté uns resultats molt semblants a la seva mitjana catalana en tot tipus d'elecció.

Des d'aquesta perspectiva, doncs, el seu perfil és molt heterogeni, semblant al de la perspectiva comarcal, amb diferències de 30-40 punts entre el millor i pitjor tram.

El retrocés en la correlació de forces que experimenta la coalició a les generals, a les autonòmiques i a les municipals durant el període es reflecteix a tots els trams en tot tipus d'elecció, però amb algunes diferències. A les generals i autonòmiques, el retrocés és més fort als petits municipis —els seus punts més forts— mentre és més suau als grans, i doncs l'estructura de la seva implantació per trams guanya una mica d'homogeneïtat. A les municipals, en canvi, la situació evoluciona de manera diferent: CiU es manté en els municipis petits —on el PP no és capaç d'avançar— mentre retrocedeix en els grans, i doncs la seva estructura perd homogeneïtat. En conjunt, però, s'ha de remarcar el retrocés a Barcelona com el tret més significatiu en l'evolució de CiU a les eleccions d'aquest període.

Quadre 9

CiU: Evolució per trams de municipis (% s/ votants)

<i>Trams</i> (nombre d'electors)	A 92	A 95	E 89	E 94	G 89	G 93	G 96	M 91	M 95
Menys de 500	65,7	59,2	52,8	52,7	57,8	51,7	49,3	58,0	57,7
De 500 a 999	60,7	54,1	45,4	47,2	51,3	46,0	44,5	50,9	49,1
De 1.000 a 4.999	56,0	51,5	40,1	43,4	45,8	43,0	40,9	41,9	40,2
De 5.000 a 9.999	49,9	47,1	32,6	37,6	38,3	36,8	34,6	34,0	34,1
De 10.000 a 49.999	43,3	39,9	24,3	29,7	28,7	29,2	27,8	30,9	27,0
De 50.000 a 99.999	40,0	35,6	20,9	27,6	27,8	28,0	25,5	31,3	26,8
Més de 100.000	34,2	31,1	17,6	21,0	19,3	21,4	18,9	17,3	15,7
Barcelona	47,5	39,6	29,7	32,1	34,2	32,5	29,7	34,0	30,5

Font: Elaboració pròpia.

En termes d'implantació real, les variacions entre autonòmiques i generals segueixen les mateixes pautes qualitatives a tots els trams i no hi ha grans diferències quantitatives. En tot cas, les variacions són relativament poc impor-

tants, el seu nivell depèn del caràcter més participatiu/abstencionista de l'elecció i/o la conjuntura i són una mica més grans les oscil·lacions als municipis amb menys de 1.000 electors dins d'una relativa homogeneïtat entre els trams.

4.3. *Base social i perfil actitudinal*

Tal com correspon a un partit majoritari i amb clara vocació de partit d'electors, l'electorat de CiU a les eleccions autonòmiques presenta una composició sociològica molt semblant a la del conjunt de l'electorat, amb l'excepció de l'important predomini d'electorat autòcton: els nascuts a Catalunya suposen gairebé dues terceres parts del seu electorat. Tot i que de manera menys nítida, també es pot assenyalar una major presència femenina i que troba millor suport entre els electors amb més de 50 anys, entre les mestresses de casa, els professionals i directius de la indústria i els serveis, entre els camperols, així com també entre electorat més benestant, persones de classe alta i mitjana-alta. Des del punt de vista de la religió, la seva principal base de suport són els catòlics, amb millor implantació relativa entre els practicants, tot i que en xifres absolutes predominen els no practicants per la major importància d'aquest grup en el conjunt de l'electorat.

Quadre 10

Composició social i actitudinal de l'electorat de CiU

	1989	1992	1993	1995
Homes	41	45	46	45
Dones	59	55	54	55
Nascut després de 1966	6	12	21	19
Nascut 1946-65	35	32	32	32
Nascut 1926-45	39	37	33	25
Nascut abans de 1926	20	19	14	14
Primària incompleta	14	10	6	*
Primària	47	39	29	*
Secundària	25	37	47	*
Mitjans i superiors	13	11	17	*
Catòlic practicant	43	37	*	34
Catòlic no practicant	48	58	*	48
Altres	5	3	*	8
No religió	4	1	*	10
Immigrant	10	20	14	17
Primera generació	7	11	9	11
Mixt	10	7	14	13
2 pares catalans	73	62	63	59

Quadre 10 (cont.)

	1989	1992	1993	1995
Sols espanyol	1	4	2	6
Més espanyol	2	5	2	3
Tant català com espanyol	17	33	30	36
Més català	49	33	41	34
Sols català	28	23	25	21
Esquerra	1	2	2	3
3-4	9	10	18	13
5-6	52	51	57	55
7-8	21	20	15	16
Dreta	—	1	1	1
Ns-Nc	16	16	6	12

Ideològicament, els electors de CiU es defineixen molt majoritàriament com de centre, amb presència menor i relativament equilibrada de persones de centredreta i de centreesquerra. Pel que fa a la identificació nacional subjectiva, el gruix del seu suport el recull entre persones que es consideren preferentment catalanes —és el grup més important—, tot i que també rep un important suport electoral entre els qui es defineixen indistintament tan catalans com espanyols, així com entre els qui es declaren exclusivament catalans.

S'ha de tenir en compte que segons el tipus d'eleccions que es tracti, apareixen algunes diferències en el perfil de l'electorat de CiU, atès que l'ampliació del seu electorat a les convocatòries autonòmiques es fa en gran mesura entre votants de PSC i PP a les generals. Aquesta entrada li aporta major nombre d'electors nascuts fora de Catalunya, així com més electorat d'identificació indistinta (i fins i tot preferentment espanyola). D'aquesta manera a les eleccions autonòmiques els sectors d'identificació preferentment o bé exclusivament catalana tenen menor pes relatiu entre l'electorat de CiU que a les generals i representen poc més de la meitat dels seus votants.

4.4. Representació institucional

Des de 1989, i paral·lelament al seu retrocés en el nivell de vot, CiU ha experimentat una lleu reducció de la seva representació en els tres nivells institucionals: central, autonòmic i local.

a) Eleccions generals

Congrés dels Diputats. La representació de CiU al Congrés dels Diputats s'ha mantingut relativament estable però amb lleu tendència a la baixa, en

passar de 18 a 16 diputats. A les circumscripcions de Girona, Lleida i Tarragona CiU ha mantingut les tres eleccions el mateix nombre d'escons — 3, 2 i 2, respectivament—. Les seves pèrdues es localitzen a Barcelona on ha passat d'11 a 9. Cal assenyalar que CiU és la força política amb més representació a les circumscripcions de Girona i Lleida, mentre ocupa el segon lloc a Barcelona i a Tarragona.

Senat. Pel que fa a la representació senatorial, la seva evolució també es pot caracteritzar d'estable amb tendència a la baixa, en passar de 10 a 8 senadors. Girona, Lleida i Tarragona —excepte 1996— han donat sempre la majoria de senadors —3— a CiU, mentre a Barcelona s'ha hagut de conformar només amb un senador en cadascuna de les eleccions generals. La regularitat s'ha mantingut a les circumscripcions de Barcelona, Girona i Lleida on sempre ha obtingut el mateix nombre de senadors —1, 3 i 3, respectivament—, mentre la pèrdua de dos senadors el 1996 s'ha produït a Tarragona.

A més, en el marc del seu retrocés en les eleccions autonòmiques, ha passat de tenir 4 senadors de designació autonòmica —elegits pel Parlament— en la legislatura catalana que s'inicia el 1992, a només 3 en la que s'inicia el 1995.

b) *Eleccions autonòmiques*

Parlament de Catalunya. Seguint la característica del període anterior, des de 1980 CIU s'ha mantingut com la força política amb major nombre de representants al Parlament de Catalunya. CiU és també la primera força en nombre de diputats a cadascuna de les quatre circumscripcions electorals catalanes, i a Girona, Lleida i Tarragona ha obtingut sempre més de la meitat dels diputats elegits.

No obstant això, aquest predomini ha experimentat durant el període una certa erosió. Mentre l'any 1992 va guanyar 70 diputats (mantenint-se per sobre del llindar de la majoria absoluta), quatre anys després va patir una notable davallada en obtenir 60 escons i perdre la majoria absoluta de la cambra catalana. Aquestes pèrdues es produeixen, principalment, a la circumscripció de Barcelona on perd set diputats —en benefici del PP—, mentre és menor a Girona (–2) i Lleida (–1). Tarragona és l'única circumscripció on s'ha mantingut estable.

Quadre 11

CiU: Representació institucional

<i>Eleccions generals</i>	1989	1993	1996
Diputats	18	17	16
Senadors	10	10	8
<i>Eleccions autonòmiques</i>	1992		1995
Diputats	70		60
Senadors autonòmics	4		3
<i>Eleccions municipals</i>	1991		1995
Regidors	4.370		4.267
Alcaldes	593		626

c) Eleccions municipals

Ajuntaments. Com succeeix des de les eleccions municipals de 1983, a les eleccions de 1991 i 1995 CiU ha estat la primera opció en representació institucional, amb el major nombre de regidors i d'alcaldes, tot i ser la segona força política quant al nombre de vots obtinguts en aquest tipus d'eleccions a Catalunya.

Pel que fa al nombre de regidors, CIU n'obté la meitat —més de 4.000— dels elegits a tot Catalunya. Aquesta xifra es manté en ambdues eleccions, si bé amb una lleu tendència a la baixa —100 regidors menys el 1995—.

Per circumscripcions, a Girona i a Lleida aconseguix més del 60 per cent dels regidors elegits, a Tarragona el 50 per cent i a Barcelona entorn del 40 per cent, i manté aquestes proporcions tant el 1991 com el 1995.

Respecte al nombre d'alcaldes, CIU obté les dues terceres parts —al voltant de 600— dels elegits a Catalunya. Aquesta xifra es manté estable, fins i tot amb certa tendència a l'alça —uns 30 alcaldes més el 1995—. Per circumscripcions, a Girona i a Lleida més del 70 per cent de les alcaldies corresponen a CiU, a Tarragona les dues terceres parts, i a Barcelona més de la meitat dels batlles pertanyen a CIU.

Aquesta ampla representació política local s'explica, bàsicament, per dos factors. D'una banda, per la capacitat de CiU de presentar candidatures prò-

pies a gairebé la totalitat de municipis de Catalunya —el 1995 en va presentar a 897 municipis d'un total de 944—, faceta en la qual supera de llarg la resta de partits catalans. En segon lloc, per la seva implantació electoral i, especialment per la distribució territorial d'aquesta implantació. Tal com ja hem vist, CiU obté millors resultats en els municipis de menys de 5.000 electors, que no en els de més de 20.000. Les poblacions de menys de 5.000 electors elegeixen el 70 per cent de regidors de Catalunya i CiU aconsegueix en aquestes localitats el 60 per cent dels regidors elegits, que representen el 80 per cent dels més de quatre mil regidors obtinguts per aquesta força política.

En definitiva, CiU és l'opció política que més bé rendibilitza la seva força electoral en representació institucional. Amb el 30 per cent dels vots, té la meitat dels regidors i les dues terceres parts d'alcaldies de tot Catalunya.

5. Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)

5.1. *Evolució general*

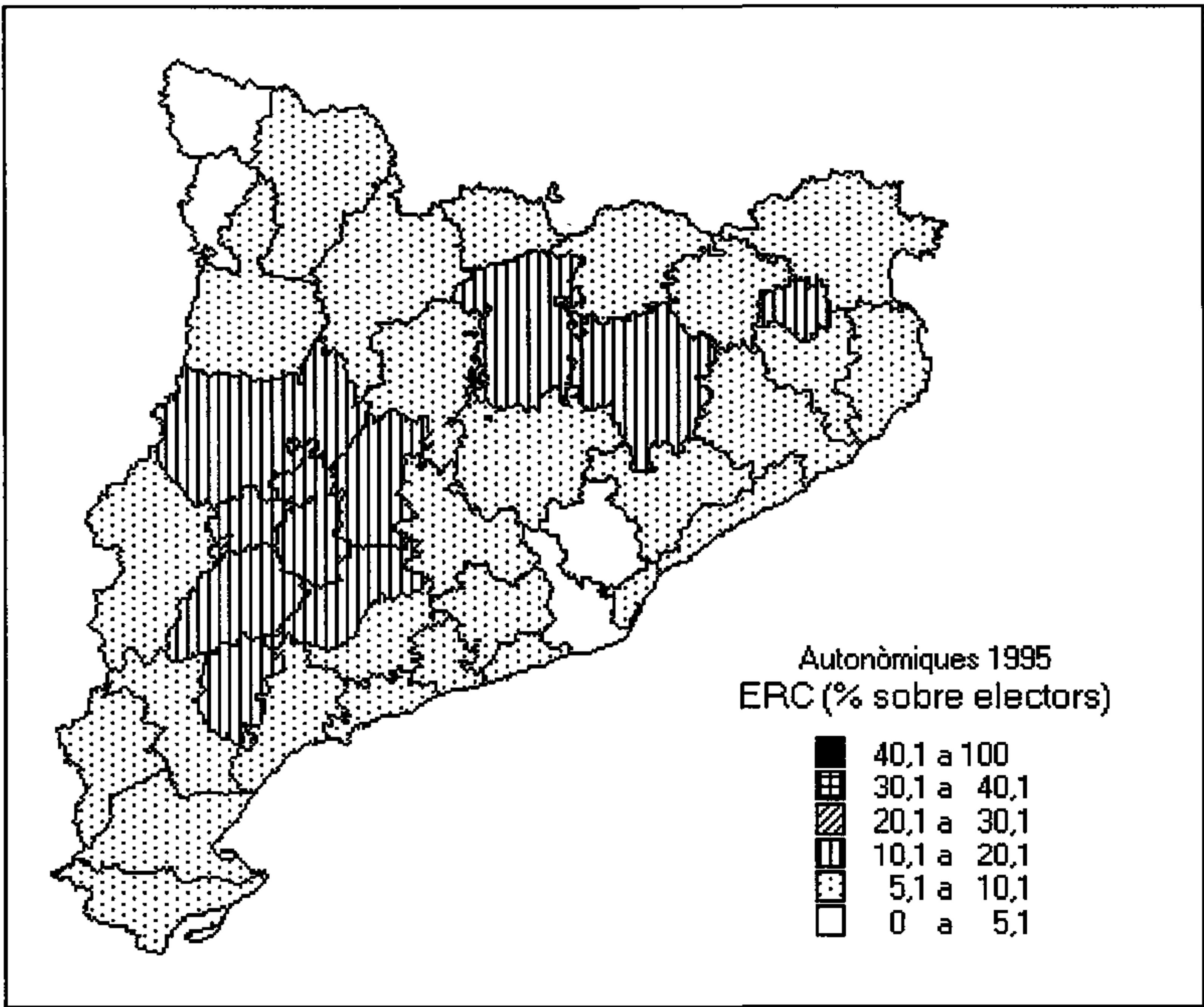
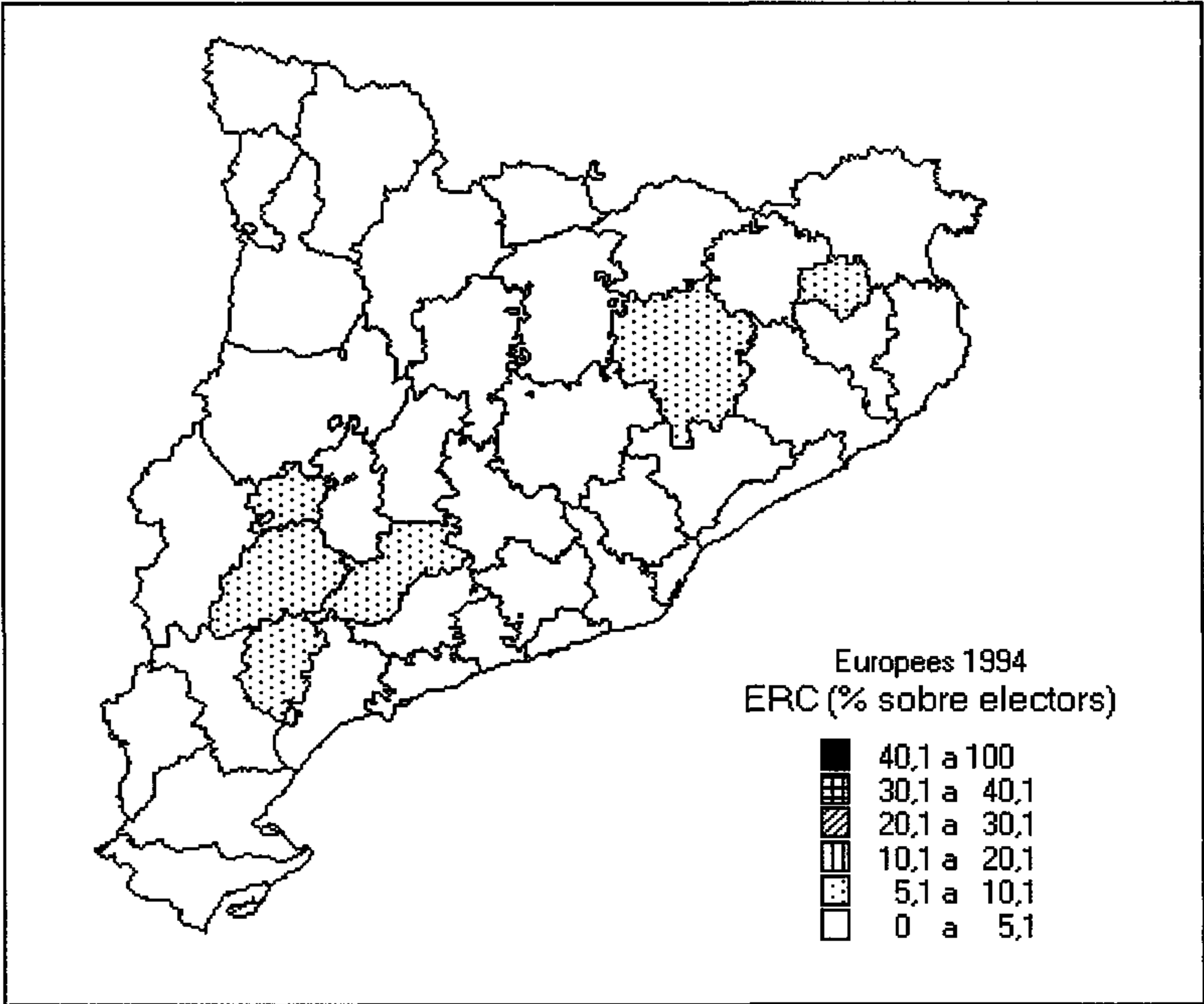
La trajectòria electoral d'ERC des de 1989 és irregular. Les eleccions autonòmiques de 1992 signifiquen un gran pas endavant i gairebé dobla el seu resultat, amb un altre avenç el 1995. Així, des d'una posició marginal de sortida arriba gairebé al 10 per cent dels vots a les autonòmiques de 1995. Les posteriors generals de 1996 marquen una important davallada, derivada en part de la concentració del vot anti-PP en el PSC en aquelles eleccions. Poc després, l'escissió obre un gran interrogant sobre el futur.

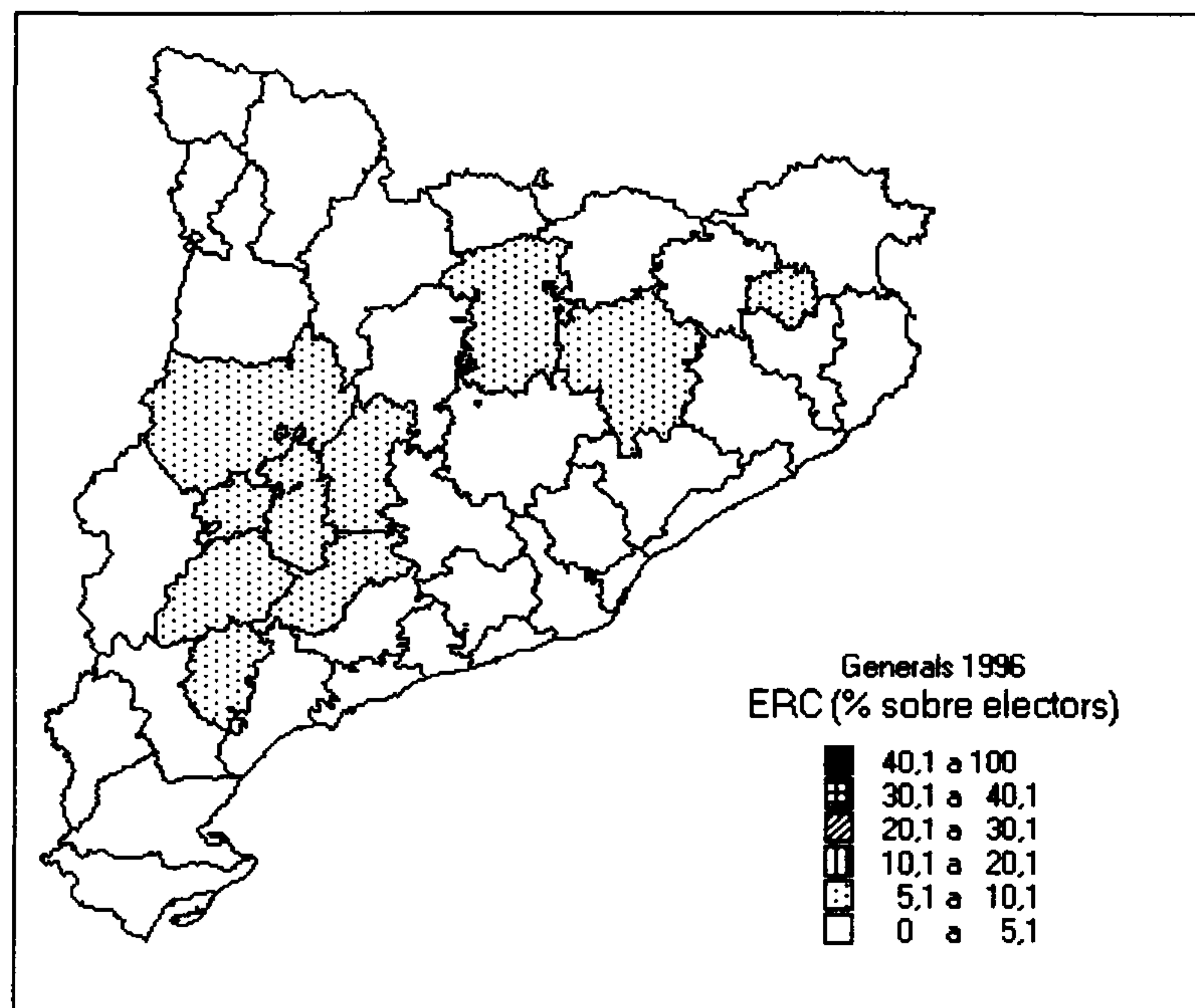
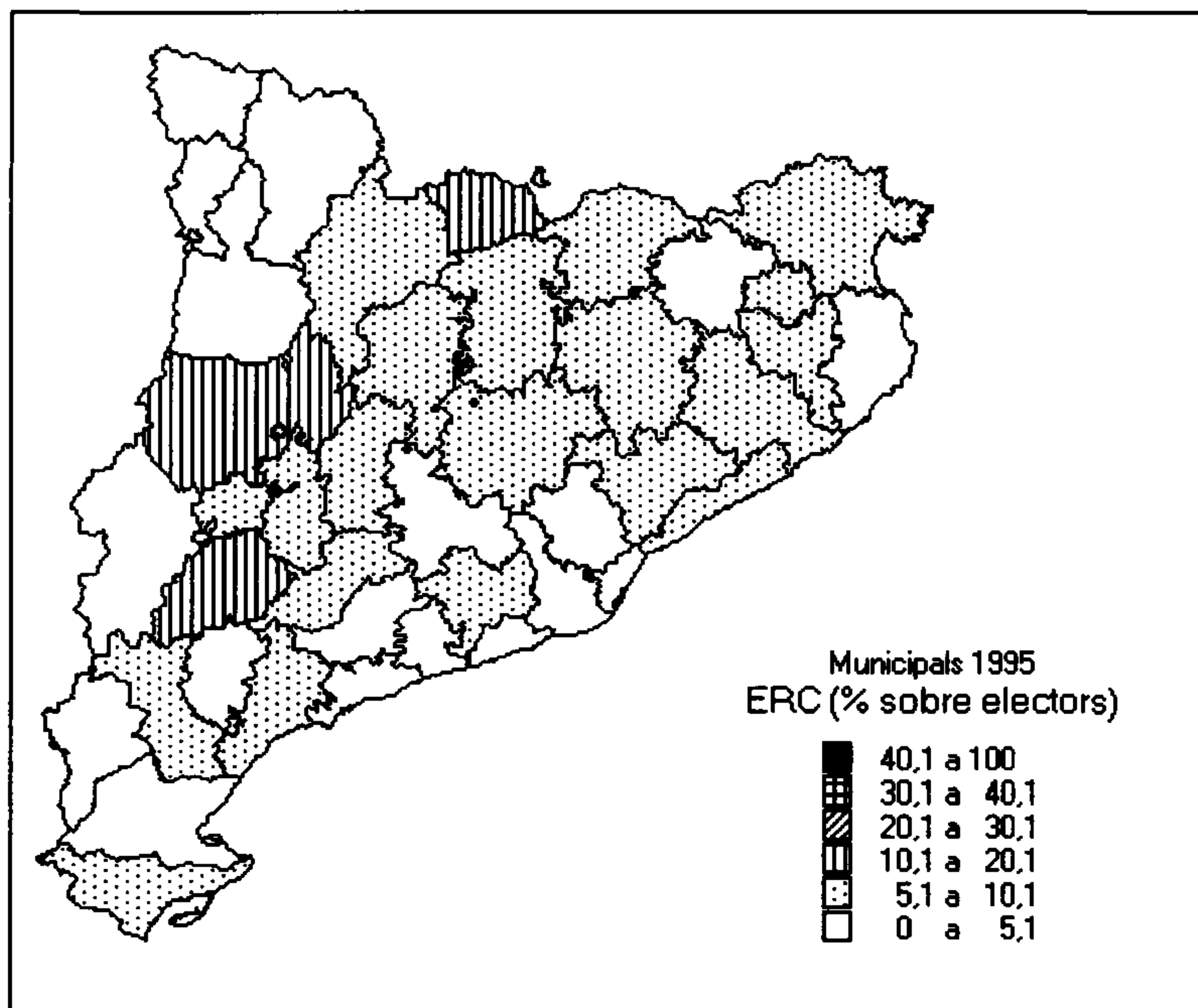
Els millors resultats els ha assolit a les eleccions autonòmiques, especialment el 1995 quan amb 300.000 vots (gairebé el 10 per cent dels votants) aconsegueix superar finalment el seu resultat de 1980. Enmig queda la profunda crisi de 1982-1989, període en el qual la seva implantació se situa per sota de la meitat d'aquestes xifres. A les eleccions generals i a les municipals els seus resultats han estat sempre clarament inferiors als que obté a les autonòmiques.

Quadre 12

ERC: Resultats per circumscripcions (% s/votants)

ERC	Gen-89	Mun-91	Aut-92	Gen-93	Mun-95	Aut-95	Gen-96
Barcelona	2,5	2,9	7,2	4,3	5,7	8,7	3,8
Girona	3,4	5,9	11,5	9,1	9,1	12,2	5,6
Lleida	3,6	4,5	9,7	7,4	8,8	12,8	5,6
Tarragona	3,1	3,2	9,3	6,5	6,2	11,0	4,9
CATALUNYA	2,7	3,3	7,9	5,1	6,2	9,5	4,2

5.2. Implantació territorial

Els millors resultats els obté a les circumscripcions de Lleida i Girona, mentre que és a la de Barcelona, i especialment a la seva àrea metropolitana, on troba més dificultats d'implantació.

COMARQUES

La implantació d'ERC està força estesa en el territori, tot i presentar diversitat, les diferències —excepte en els casos extrems— no superen la relació d'1 a 2. Com sempre, les eleccions municipals presenten un panorama més heterogeni per la influència i diversitat dels factors locals.

La seva geografia comarcal és força semblant a la de CiU, però amb nivell d'implantació molt inferior. A les eleccions generals, autonòmiques i europees, les Garrigues, la Conca de Barberà, el Priorat, la Segarra, l'Urgell, la Noguera, el Pla de l'Estany, Osona i el Berguedà, són les comarques on obté els millors resultats. En el pol oposat, la Vall d'Aran, el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i el Barcelonès configuren les seves zones febles. Aquest mapa ha estat força estable tot i algunes variacions i malgrat les oscil·lacions entre autonòmiques i generals.

La seva evolució a les darreres eleccions generals i autonòmiques mostra problemes a les comarques de Girona, paral·lelament a una millora del PSC.

TIPUS DE MUNICIPI

Com ja era pauta del període anterior, ERC obté millors resultats als petits i mitjans municipis que als grans, especialment als de més de 100.000 electors (excepte Barcelona). Aquesta estructura és constant a totes les eleccions, amb excepció de les municipals, per les particularitats en la formació i presentació de candidatures en molts municipis petits.

Quadre 13

ERC: Resultats per trams de municipis (% s/votants)

Trams (nombre d'electors)	A 92	A 95	E 89	E 94	G 89	G 93	G 96	M 91	M 95
Menys de 500	11,5	14,4	5,1	9,5	4,3	9,7	7,4	1,4	4,6
De 500 a 999	11,8	14,3	5,5	9,2	4,5	9,6	6,8	3,0	8,5
De 1.000 a 4.999	11,2	13,2	4,9	8,4	4,1	8,2	6,2	5,0	9,3
De 5.000 a 9.999	9,3	10,7	3,9	6,6	3,1	6,2	4,7	5,3	8,5
De 10.000 a 49.999	7,4	8,9	2,9	5,1	2,3	4,6	3,9	4,2	6,6
De 50.000 a 99.999	7,2	8,2	2,7	5,2	2,3	4,7	3,6	2,7	6,2
Més de 100.000	4,8	6,2	1,9	3,1	1,4	2,5	2,5	1,7	3,5
Barcelona	7,6	9,3	3,6	5,4	2,8	4,7	4,1	2,6	5,1

FONT: Elaboració pròpia.

L'avenç d'ERC al llarg del període en tot tipus d'elecció és general a tots els trams tot i que es reforça més la seva implantació en els petits municipis. També és en aquests municipis on experimenta les majors oscil·lacions entre autonòmiques i generals.

5.3. Base social i perfil actitudinal

Tampoc en el cas d'ERC manquen el tret sociològic i actitudinal que identifiquen el seu electorat. Sociològicament parlant, es tracta de l'electorat més jove, masculí i d'aquell on hi ha menys persones nascudes fora de Catalunya. Aquesta dada té la seva correspondència en el terreny de les idees, de manera que ERC no té votants espanyolistes i, per contra, compta amb un clar predomini d'aquells que se senten únicament catalans.

Quadre 14

Composició social i actitudinal de l'electorat d'ERC

	1989	1992	1993	1995
Homes	*	58	71	59
Dones	*	41	29	41
Nascut després de 1966	*	34	26	37
Nascut 1946-65	*	44	51	42
Nascut 1926-45	*	18	16	16
Nascut abans de 1926	*	4	7	4
Primària incompleta	*	2	2	*
Primària	*	21	18	*
Secundària	*	62	50	*
Mitjans i superiors	*	14	30	*
Catòlic practicant	*	11	*	6
Catòlic no practicant	*	55	*	44
Altres	*	14	*	10
No religiós	*	19	*	40
Immigrant	*	6	5	4
Primera generació	*	4	17	9
Mixt	*	12	14	9
2 pares catalans	*	78	64	78
Sols espanyol	*	—	—	—
Més espanyol	*	—	—	1
Tant català com espanyol	*	11	12	10
Més català	*	31	28	37
Sols català	*	58	57	51

Quadre 14 (cont.)

	1989	1992	1993	1995
Esquerra	*	29	24	26
3-4	*	48	56	60
5-6	*	15	15	12
7-8	*	2	1	—
Dreta	*	1	—	—
Ns-Nc	*	4	5	2

Donada la manca de dades corresponents a 1989, seria aventurat parlar de canvis en el temps o entre tipus d'eleccions. Mentre que resulta molt probable que entre 1989 i les eleccions posteriors, els canvis en el lideratge i la línia política del partit hagin donat lloc a certa redefinició del seu electorat, l'elevada fidelitat dels seus votants fa que resulti improbable un canvi significatiu de perfils segons el tipus d'elecció.

Es tracta, doncs, d'un electorat amb predomini masculí clar, una presència important de joves, tot i predominar el grup de 30 a 50 anys, i amb molt escàs suport dels votants de més edat. El seu nivell educatiu és troba entre els més elevats, amb una relativament escassa presència de les persones sense estudis secundaris. Els catòlics no practicants són el grup majoritari (1 de cada 2 votants), tot i que els no creients suposen prop d'una tercera part del col·lectiu, molt per sobre del seu pes en l'electorat català. Trobem un predomini molt clar dels fills de dos pares nascuts a Catalunya (gairebé 2 de cada 3) i una escassa presència d'immigrants entre els seus votants. Més de la meitat d'aquests se senten únicament catalans i al voltant d'un 10 per cent comparteixen identitat catalana i espanyola. En termes de dreta-esquerra, la meitat dels seus votants s'ubica al centreesquerra, seguit per un component important de votants netament esquerrà i una presència menor d'electors centristes.

5.4. Representació institucional

La representació institucional d'ERC ha anat paral·lela als seus suports electorals i ha millorat als tres nivells durant el període.

a) Eleccions generals

Congrés dels Diputats. Després de no obtenir representació ni el 1986 ni 1989, ERC aconsegueix 1 escó al Congrés el 1993 —per la circumscripció de Barcelona— i el manté el 1996.

Cal assenyalar que, durant 1996, l'escissió produïda al si d'aquest partit li ha suposat la pèrdua del seu escó, que ha passat a formar part del nou partit

creat pel sector minoritari que abandona aquesta formació, el Partit per la Independència (PI).

Senat. No ha obtingut mai senadors d'elecció directa, però ha obtingut 1 senador de representació autonòmica elegit pel Parlament de Catalunya en la legislatura catalana que s'inicia amb les eleccions de 1995.

b) Eleccions autonòmiques

Parlament de Catalunya. Les eleccions autonòmiques de 1992 marquen un important pas endavant per a ERC, que passa de 6 a 11 diputats, i a les eleccions de 1995 encara millora la seva representació política i arriba als 13 escons.

ERC obté la meitat dels seus diputats a Barcelona (6 el 1992 i 7 el 1995), mentre la resta es reparteix a parts iguals en les altres tres circumscripcions. Dels 7 escons que guanya en conjunt entre 1988 i 1995, 4 els guanya a Barcelona i 1 a cadascuna de les altres circumscripcions.

Durant el 1996, els efectes de l'escissió també s'han notat en el seu grup parlamentari de la cambra catalana. Així, dels 13 diputats que pertanyien a ERC a l'inici de la legislatura de 1995, 4 l'han abandonat per passar al Partit per la Independència (PI).

Quadre 15

ERC: Representació institucional

<i>Eleccions generals</i>	<i>1989</i>	<i>1993</i>	<i>1996</i>
Diputats	—	1	1
Senadors	—	—	—
<i>Eleccions autonòmiques</i>	<i>1992</i>	<i>1995</i>	
Diputats	11	13	
Senadors autonòmics		1	
<i>Eleccions municipals</i>	<i>1991</i>	<i>1995</i>	
Regidors	230	526	
Alcaldes	14	32	

c) Eleccions municipals

Ajuntaments. Per les característiques de la seva implantació —millor als petits municipis— i en el marc dels seus guanys en suports electorals, ERC, que és la cinquena força política en nombre de vots, el 1995 se situa com a tercera força en funció del nombre de regidors i d'alcaldes.

Paral·lelament al seu petit avenç electoral, el 1991 obté també un major nombre de regidors i alcaldes. De totes maneres, el salt més important tant en vots com en representació l'experimenta el 1995: dobla el seu nombre de regidors de 1991 i supera els cinc-cents, que representen el 6 per cent dels elegits a Catalunya. Aquesta evolució i aquesta quota representativa es reproduïx en cadascuna de les quatre circumscripcions, si bé és de menor intensitat en la de Tarragona.

ERC també dobla el nombre de batlles respecte a 1991 i supera la trentena d'alcaldis, que representen el 3 per cent de Catalunya. La majoria d'aquests alcaldes es localitzen a les circumscripcions de Girona i Barcelona.

Aquest notable creixement de la seva representació, s'ha degut, d'una banda, a la capacitat d'ERC de presentar candidatures locals al doble de poblacions que l'any 1991: ha passat de 180 a 400. De l'altra, atès que la seva implantació electoral es produeix majoritàriament en municipis de menys de 10.000 electors, la gran majoria dels regidors d'ERC pertanyen a municipis d'aquesta grandària demogràfica.

Finalment, pel que fa a la repercussió que els efectes de l'escissió ha tingut en l'àmbit local, s'ha de dir que la majoria de regidors i alcaldes s'han mantingut fidels a ERC: només 30 regidors i 4 alcaldes han passat a formar part del PI. De totes maneres, cal recordar que ERC s'ha quedat sense representació a la ciutat de Barcelona, atès que els seus dos regidors han passat al PI.

6. Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)

6.1. Evolució general

En les eleccions celebrades des de 1989, el PSC s'ha mantingut com el partit més votat a les eleccions generals (35-40 per cent dels vots i al voltant de 1.300.000 vots) i a les municipals, amb relativament escàs avantatge sobre CiU. Igualment, ha continuat com a segona força a les autonòmiques (30 per cent i al voltant de 800.000 vots), a considerable distància de CiU.

En conjunt, el balanç del període és de retrocés en la correlació de forces a les municipals i a les autonòmiques, tot i que es manté a nivell d'implantació real. En canvi, a les generals del 1996 experimenta un notable avenç en atreure vot anti-PP en una conjuntura particular, però que a manca d'altres dades no sembla que es pugui interpretar com a tendència sòlida. El seu nivell s'ha situat entre el 25 per cent i el 40 per cent dels vots en tot tipus d'elecció,

una forquilla inferior a la de 30-45 per cent en què es va moure durant el període 1982-1989.

Característica important en l'evolució electoral del PSC és el baix nivell de vot que obté a les eleccions autonòmiques, en les quals arriba a perdre gairebé el 40 per cent dels vots que obté a les generals. En termes generals, es pot dir que la majoria d'aquestes pèrdues són d'electors que opten per l'abstenció —quelcom més de la meitat—, altres es dirigeixen a CiU —al voltant de la tercera part—, mentre un petit sector opta per ERC. (Pallarés 1990 i 1993).

Quadre 16

PSC: Resultats per circumscripcions (% s/votants)

	<i>Gen-89</i>	<i>Mun-91</i>	<i>Aut-92</i>	<i>Gen-93</i>	<i>Mun-95</i>	<i>Aut-95</i>	<i>Gen-96</i>
Barcelona	36,8	39,4	28,8	36,2	35,1	25,4	40,2
Girona	28,7	28,3	21,7	28,0	26,2	25,6	36,3
Lleida	28,4	30,7	21,7	26,9	27,5	19,4	32,9
Tarragona	34,0	29,2	26,2	32,9	23,9	23,1	37,9
CATALUNYA	35,4	36,8	27,4	34,7	32,8	24,8	39,2

6.2. Implantació territorial

En termes generals, podem dir que la major part dels seus vots provenen de les àrees urbanes-industrials i de la zona litoral, principalment de la central, al voltant de la qual podríem dibuixar una segona corona amb suport intermedi, mentre els pitjors resultats els obté a les comarques del nord i del centre de Catalunya. Tot i que els millors resultats els obté sempre a les mateixes zones, a les eleccions generals aconseguix una major mobilització en el cinturó industrial de Barcelona, així com incrementa els seus suports en algunes zones d'anterior predomini de CC-UCD, on sectors d'electors opten per CiU a les autonòmiques i PSC a les generals.

Per circumscripcions, els seus resultats presenten una distribució una mica irregular, tot i que és més homogènia que la de CiU. Els millors resultats els obté sempre a Barcelona i els més baixos a Lleida i a Girona. Aquesta estructura és força estable tot al llarg del període i no presenta trets diferencials significatius. Val a dir, però, que s'observa una major homogeneïtat que en el període anterior, i que aquesta tendència sembla continuar durant aquests darrers anys tot i que de manera més suau.

COMARQUES

El PSC és la primera força comarcal en un nombre de comarques relativament reduït en comparació a CiU, però amb una alta densitat poblacional a la zona metropolitana de Barcelona. A les eleccions generals i municipals és la primera força política al Baix Llobregat, el Barcelonès, Garraf, el Vallès Oriental i el Vallès Occidental. També al Tarragonès, el Baix Camp i l'Alta Ribagorça és la primera força política, però només a les generals. La important davallada que experimenta a les autonòmiques es reflecteix també en el seu domini en el territori: l'any 92 només aconseguia ser l'opció més votada al Baix Llobregat, condició que també li arrabassa CiU l'any 95. En aquestes zones obté entre 35-45 per cent dels vots a les generals i municipals i al voltant del 30 per cent a les autonòmiques.

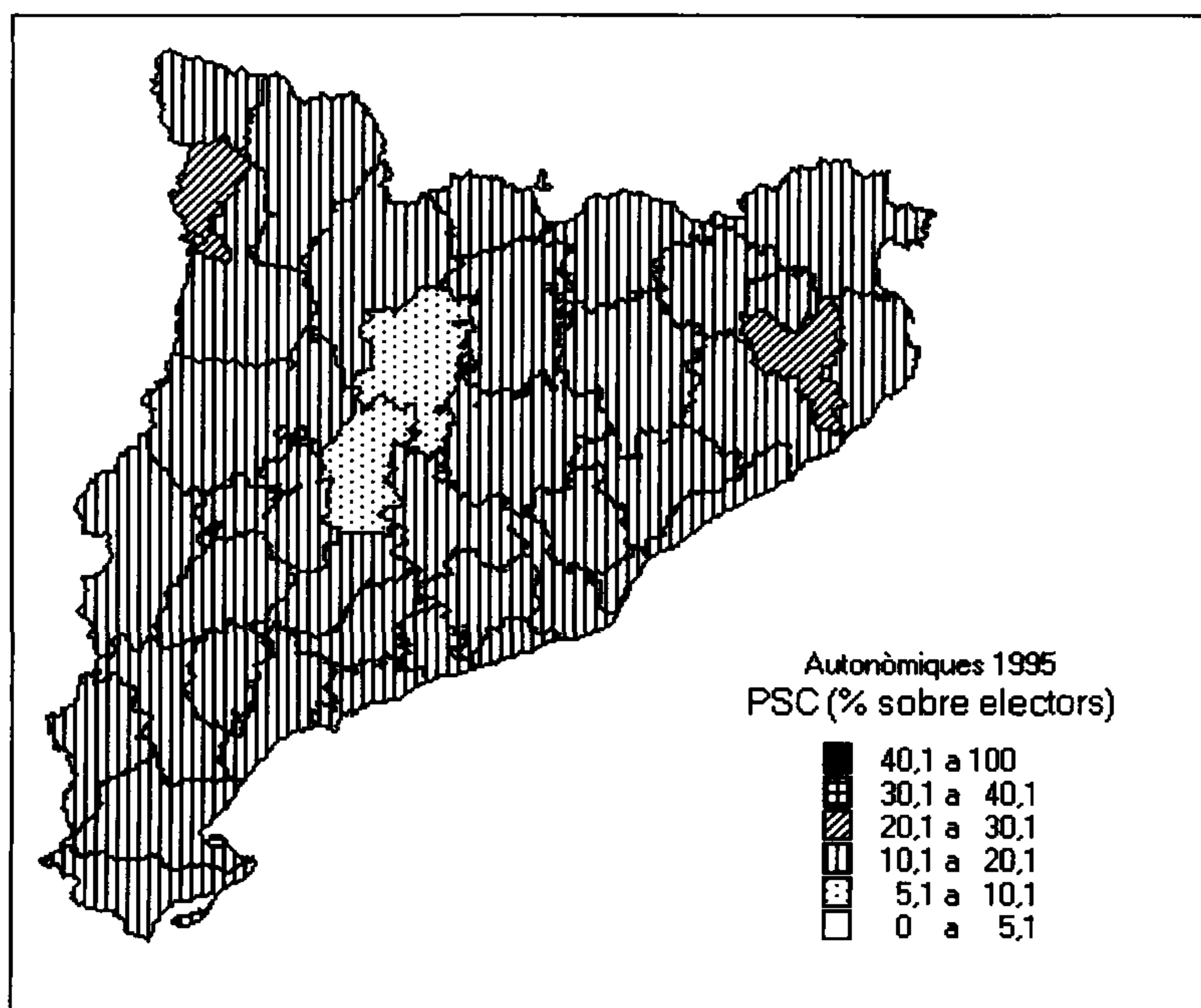
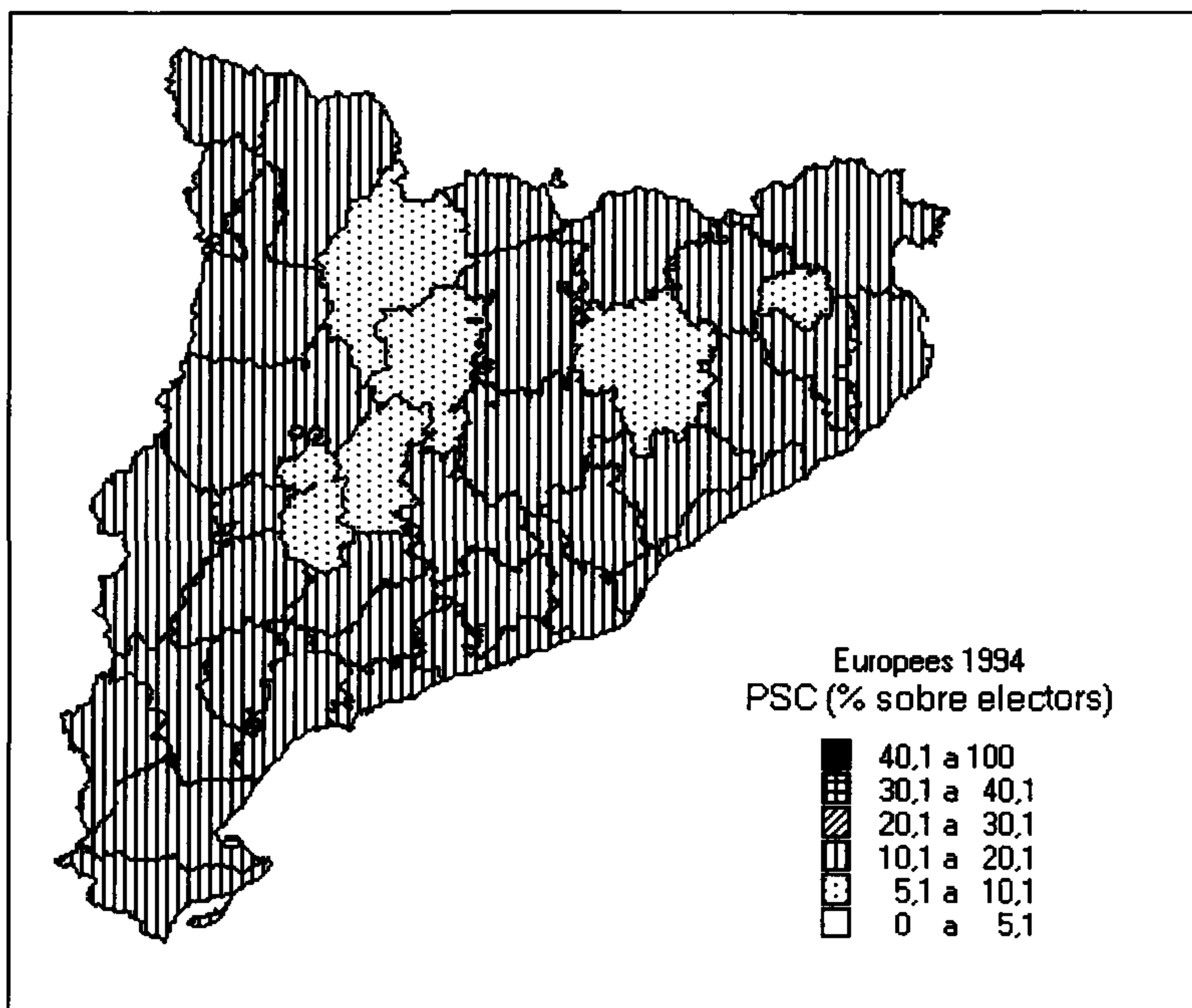
Els seus punts més febles són a l'interior: el Solsonès, la Segarra, l'Urgell, el Pla de l'Estany, Osona i Terra Alta, són les comarques on sistemàticament presenta els seus resultats més baixos. A les autonòmiques obté entre 10-15 per cent dels vots, mentre a les generals la seva forquilla en aquestes comarques puja fins al 15-20 per cent a les generals del 89 i 93, per situar-se al voltant del 25 per cent a les generals de 1996. A les municipals, les situacions locals i la confecció de candidatures independents en algunes comarques, normalment en aquelles on el PSC és més feble, fa més difícil precisar el volum de vot socialista.

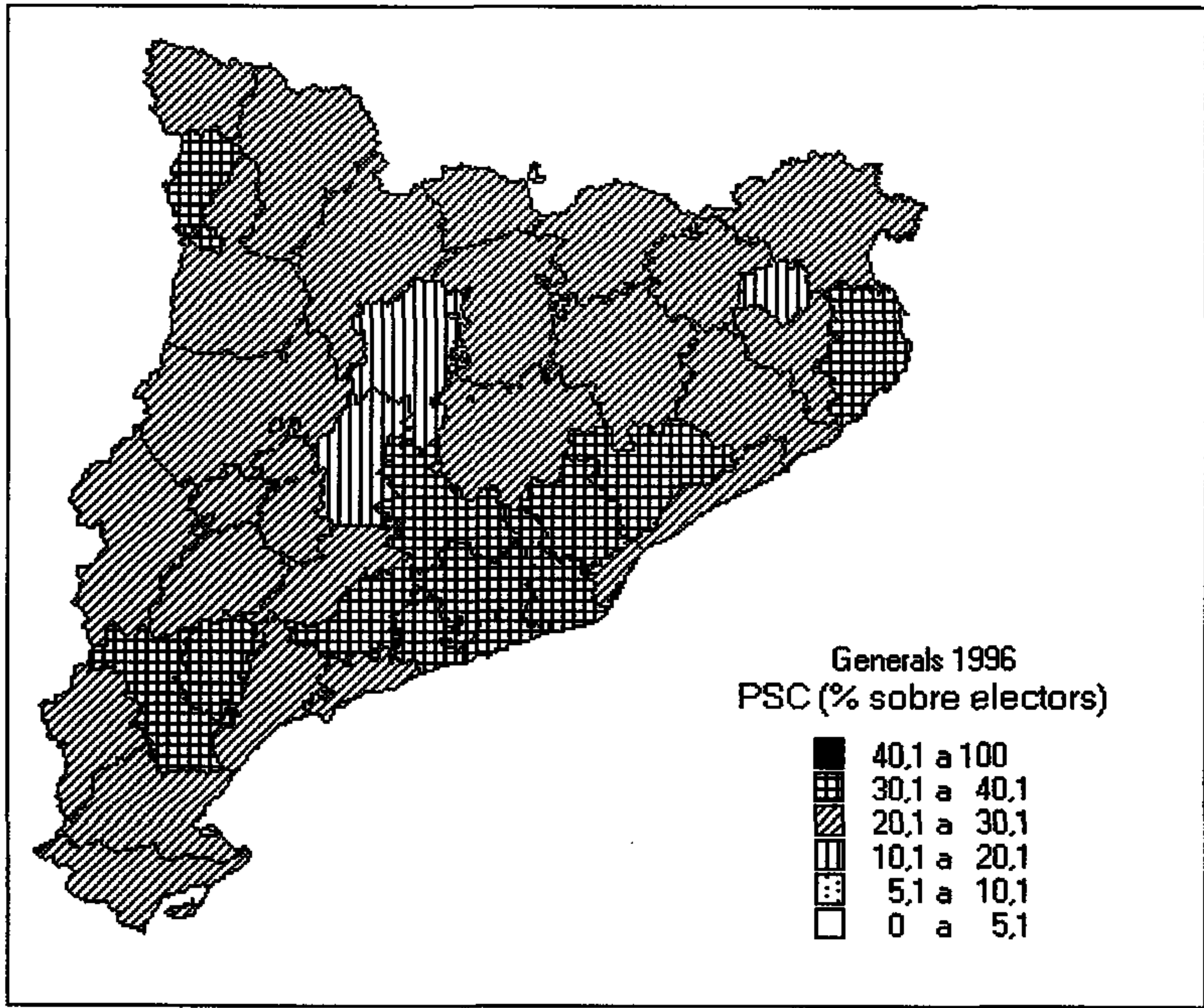
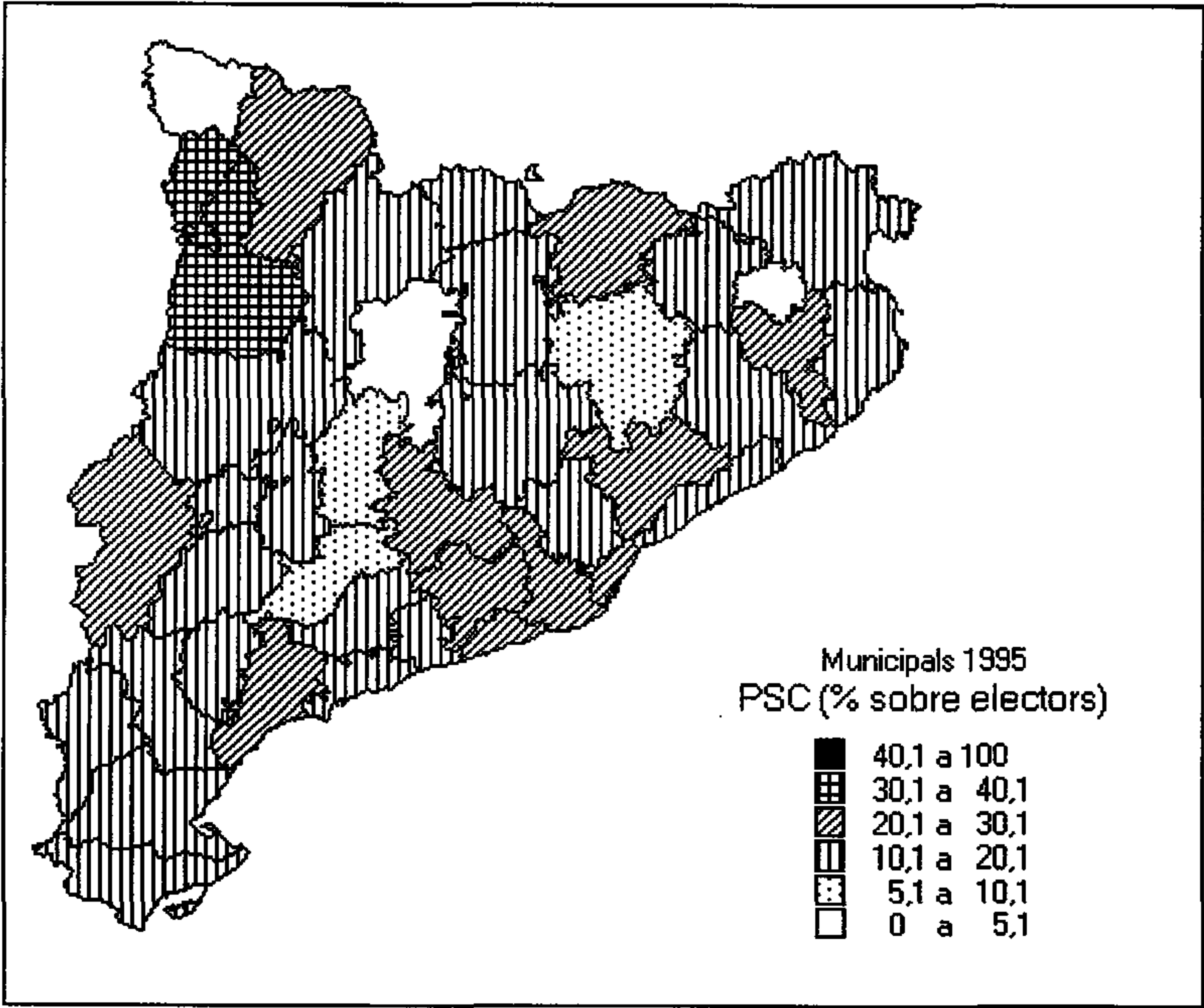
En conjunt, doncs, la distribució comarcal del vot socialista és bastant irregular.

Aquesta geografia electoral comarcal és força estable, fins i tot entre eleccions de diferent tipus. De totes maneres, a les autonòmiques de 1995, que globalment marquen un retrocés del PSC en relació amb 1992, l'evolució dels seus resultats comarcals presenta moviments en direcció oposada: avenç i retrocés. Així, malgrat la reculada global, l'efecte Nadal fa augmentar el nivell de vot socialista al Gironès i al Pla de l'Estany, així com a l'Alt i al Baix Empordà i a la Garrotxa, és a dir, zones de baixa implantació. D'altra banda, retrocedeix de manera clara en la correlació de forces a les seves zones fortes (Baix Llobregat, Tarragonès, Vallès Occidental, Garraf...) on es beneficia menys que els altres partits, i especialment que el PP, de l'increment de la participació.

D'altra banda, l'increment del PSC a les generals de 1996, si bé és general a totes les comarques, és normalment més fort en aquelles on la seva implantació era feble: així als Pallars Jussà i Sobirà, al Priorat, al Berguedà i la Garrotxa, el seu avenç és de 10 punts, obtenint el suport d'anteriors votants de CiU sobretot i també d'ERC. Com a conseqüència, s'homogeneïtza l'estructura territorial del vot socialista.

A les municipals, la reculada del PSC en la correlació de forces s'expressa de manera superior a la mitjana sobretot en comarques de bona implanta-

ció (Baix Llobregat, Garraf, Barcelonès, Vallès Oriental, Baix Camp), però també en altres d'implantació mitjana o més aviat baixa a les municipals (Tarragonès, Garrigues, Montsià). En uns casos aquesta reculada és deguda a pèrdua real d'implantació (Montsià, Garrigues, Tarragonès, Baix Camp), mentre en altres manté el seu nivell d'implantació real i el retrocés és degut al fet de beneficiar-se menys que altres partits dels increments en la participació a les eleccions del 95 (Barcelonès, Baix Llobregat, Vallès Oriental).

Les variacions en la correlació de forces del PSC entre generals i autonòmiques són relativament homogènies entre comarques, al voltant de la pauta mitjana de Catalunya. De totes maneres, al Vallès Occidental, al Vallès Oriental, al Baix Llobregat, a Garraf, les oscil·lacions de la correlació de forces del PSC són sistemàticament més grans, tant pel que fa a l'avenç a les generals com al retrocés a les autonòmiques. També al Tarragonès i Barcelonès les oscil·lacions del PSC són normalment més grans que a la resta de comarques (excepte les esmentades abans). En el pol oposat, l'Alt Urgell, el Solsonès, la Segarra, el Pla de l'Estany i la Garrotxa, són les comarques on les oscil·lacions del PSC són menors. Les oscil·lacions del PSC són, doncs, més grans a les seves zones de bona implantació i més suaus allà on la seva implantació és feble. D'altra banda, tan en l'anàlisi a nivell comarcal com a nivell municipal hi ha una elevada correlació negativa entre les variacions del PSC i les de l'abstenció. Això no vol dir, però, que l'abstenció sigui l'única direcció de les pèrdues socialistes a les autonòmiques.

Quan en l'anàlisi entren les municipals, el panorama, com en el cas dels altres partits, es fa molt més divers com a conseqüència de la major influència dels factors locals.

TRAMS DE MUNICIPIS

En general, la seva implantació electoral és notablement millor als municipis grans i ciutats que als petits i mitjans municipis. El seu electorat, doncs, és més urbà que la mitjana de l'electorat, però sense presentar diferències importants, excepte a les eleccions municipals, en les quals el 60 per cent dels seus vots els obté en municipis amb més de 50.000 habitants que representen el 55 per cent dels electors.

Els resultats del PSC a la ciutat de Barcelona, però, no segueixen pas aquest esquema: la implantació del PSC a la capital és clarament inferior a la que presenta en els trams de ciutats amb més de 10.000 electors. Només a les municipals els seus percentatges se situen al nivell dels que presenta en els trams de municipis grans.

Aquestes característiques són força estables i es repeteixen en tot tipus d'elecció (amb l'esmentada excepció de les municipals) amb les variacions quantitatives corresponents.

Quadre 17

PSC: Resultats per trams de municipis (% s/votants)

<i>Trams (nombre d'electors)</i>	<i>A 92</i>	<i>A 95</i>	<i>E 89</i>	<i>E 94</i>	<i>G 89</i>	<i>G 93</i>	<i>G 96</i>	<i>M 91</i>	<i>M 95</i>
Menys de 500	12,5	13,7	18,8	16,3	17,8	17,2	25,7	11,5	11,5
De 500 a 999	17,0	17,8	24,8	21,3	23,7	22,7	30,2	16,7	15,6
De 1.000 a 4.999	20,2	19,9	30,1	23,7	28,2	27,0	33,7	22,3	20,9
De 5.000 a 9.999	26,7	23,3	37,4	28,0	35,7	33,7	38,1	35,7	28,5
De 10.000 a 49.999	31,1	27,1	41,9	31,7	40,6	39,4	42,4	37,4	33,2
De 50.000 a 99.999	33,8	29,2	44,6	32,1	40,9	39,4	42,6	44,2	38,6
Més de 100.000	38,7	32,2	48,5	37,5	48,6	46,8	48,4	43,0	37,2
Barcelona	23,5	21,5	29,1	23,4	28,4	29,0	34,3	42,8	38,3

Font: Elaboració pròpia.

La seva evolució presenta alguns trets específics que s'han de remarcar. Així, el retrocés en la correlació de forces a les autonòmiques de 1995 no és degut a una pèrdua d'implantació real, sinó a la incapacitat de beneficiar-se de la remobilització en aquells trams on va ser més important, els municipis i ciutats grans, les seves zones de millor implantació. Igualment succeeix amb el seu retrocés a les municipals de 1995. Per la seva banda, a les generals el moviment ha estat diferent però en el mateix sentit: l'avenç del 1996 és, relativament, força més important als petits municipis que als grans; guanya vots a tot arreu, però relativament més als petits municipis i a Barcelona que a la resta. Tot plegat porta a una homogeneïtzació de la implantació socialista.

Les oscil·lacions del vot entre eleccions de diferent tipus s'observen també tram per tram, tot i que amb intensitat diversa. Les oscil·lacions són més importants —tant en termes de correlació de forces com d'implantació real— als municipis mitjans i ciutats grans, excepte a la ciutat de Barcelona, on el nivell d'oscil·lació és més baix i se situa al nivell dels municipis de 5.000 electors. Aquesta característica es manté tot al llarg del període, excepte a les darreres eleccions generals, en les quals la variació en els petits municipis és molt més elevada que el normal en el marc dels superiors increments que en aquestes eleccions presenta el PSC a les zones rurals.

6.3. Base social i perfil actitudinal

El PSC té l'altre gran electorat de Catalunya i, en conseqüència, es tracta d'un conjunt plural i heterogeni. Malgrat això, en la seva composició destaca

la important presència d'alguns dels col·lectius socialment menys afavorits: es tracta de l'electorat amb més persones de classe treballadora i que no han acabat els estudis primaris. D'altra banda, és l'electorat que compta amb menys aportació de vots joves.

Els votants del PSC reproduïxen el perfil de l'electorat global en la seva composició per gènere, amb presència molt equilibrada d'homes i de dones. Per edats, predominen els grups intermedis, que suposen més del 70 per cent dels seus vots, amb una aportació important de la gent més gran i un molt escàs vot jove, que no aporta més del 10 per cent del seu electorat. És especialment important el pes de les persones sense estudis primaris acabats, tot i que el sector predominant són els votants amb estudis primaris i secundaris, amb molt pocs votants amb títols universitaris. Predominen molt clarament els catòlics no practicants, tot i que compta també amb sectors significatius de votants entre els catòlics practicants i entre les persones no religioses. Al voltant d'un 60 per cent dels seus votants han nascut fora de Catalunya.

Quadre 18

Composició social i actitudinal de l'electorat del PSC

	1989	1992	1993	1995
Homes	45	49	46	53
Dones	55	51	54	47
Nascut després de 1966	9	10	11	12
Nascut 1946-65	40	39	38	42
Nascut 1926-45	37	34	33	29
Nascut abans de 1926	14	17	17	16
Primària incompleta	24	23	22	*
Primària	46	42	38	*
Secundària	23	25	34	*
Mitjans i superiors	6	7	6	*
Catòlic practicant	18	22	*	23
Catòlic no practicant	65	61	*	57
Altres	9	8	*	6
No religiós	6	5	*	14
Immigrant	57	68	54	53
Primera generació	16	15	21	17
Mixt	11	3	9	7
2 pares catalans	15	14	16	23
Sols espanyol	17	28	24	21
Més espanyol	19	14	9	10
Tant català com espanyol	42	43	46	49
Més català	16	10	14	13
Sols català	4	3	5	7

Quadre 18 (cont.)

	1989	1992	1993	1995
Esquerra	5	8	10	9
3-4	52	63	49	66
5-6	22	17	28	17
7-8	2	2	3	2
Dreta	—	—	—	—
Ns-Nc	18	9	10	6

Pel que fa a la identificació nacional subjectiva, el grup majoritari en l'electorat socialista és el que se sent indistintament tant català com espanyol, seguit pel col·lectiu amb identificació preferentment espanyola i una presència d'electorat preferentment català lleugerament per sota del 20 per cent. La meitat dels seus votants s'autubica al centreesquerra, però compta també amb un aportació important d'electors centristes, mentre que els sectors més esquerrans i els que no s'ubiquen constitueixen grups menors.

A nivell evolutiu no s'aprecien canvis en l'electorat del PSC. Aquests es van produir, en tot cas, a meitat dels anys vuitanta i no semblen significatius en aquest període.

Per contra, sí que apareixen diferències importants entre eleccions legislatives i autonòmiques. Així, en l'electorat socialista a les autonòmiques s'observa un major percentatge d'electors nascuts fora de Catalunya, de persones amb identitats prioritàriament o exclusivament espanyoles i amb un major component d'electorat esquerrà, que a les eleccions generals. Això és fruit, entre altres aspectes, de la pèrdua d'aquell sector d'electors amb identificació més catalana i/o d'orientació més centrista que voten PSC a les generals i passen a votar CiU a les autonòmiques.

6.4. Representació institucional

Des de les eleccions generals de 1989 fins a les celebrades el 1996, el Partit dels Socialistes de Catalunya obté uns resultats que no han comportat grans variacions pel que fa a la seva representació institucional, especialment en les que tradicionalment obté els millors resultats, és a dir, les eleccions generals i locals. Com veurem tot seguit, la representació que aconsegueix aquest partit és en general estable, però amb una lleugera tendència a la baixa que s'accentua en els comicis autonòmics.

a) Eleccions generals

Congrés dels Diputats. A les eleccions de 1996, el Partit del Socialistes va obtenir 19 diputats, que representen poc més del 40 per cent del conjunt d'es-

cons que s'elegeixen a Catalunya. En aquesta convocatòria, el PSC va aconseguir un diputat més que en les anteriors eleccions i un menys respecte a l'any 1989.

Si bé l'estabilitat és la nota dominant en les xifres globals, la distribució per circumscripcions ens proporciona alguna variació. Per entendre el sentit dels canvis, cal tenir en compte que a Catalunya, durant aquest període, hi ha hagut variacions en el nombre de diputats que s'elegeixen: a Tarragona s'elegeix 1 diputat més a partir de les eleccions de 1993, mentre a Barcelona s'elegeix 1 diputat menys a partir de 1996.

Tenint en compte aquesta qüestió, els canvis més rellevants es produeixen a Lleida i Barcelona. A la circumscripció de ponent el PSC perdia 1 escó l'any 93 en el marc de l'emergència del PP que en guanyava 1, que el va continuar mantenint en les següents eleccions de 1996. A Barcelona, després d'una pèrdua de dos escons l'any 1993, el PSC en recupera 1 el 1996. A Tarragona, l'increment del nombre de diputats beneficia el PSC, que passa de tenir 2 diputats l'any 1989 a obtenir-ne 3, que manté en l'actualitat. Finalment, a la circumscripció de Girona la representació del PSC es manté inalterada en totes tres convocatòries.

Senat. Tant en la convocatòria de 1989 com en la de 1993, els socialistes aconseguixen 6 representants. En ambdues eleccions, la meitat dels senadors provenen de la circumscripció de Barcelona i la resta, 1 de cada circumscripció. La representació del PSC al Senat experimenta un increment a les darreres eleccions: a la circumscripció de Tarragona, tant l'avenç socialista com els millors resultats del Partit Popular, acaben perjudicant CiU i possibiliten que el PSC aconseguixi 3 senadors en aquesta circumscripció. Així, a nivell de Catalunya el nombre de senadors d'elecció del PSC augmenta fins a 8.

A més, en el marc de l'evolució de la seva representació al Parlament de Catalunya, el PSC ha obtingut 2 senadors de representació autonòmica el 1992 i el 1995.

Quadre 19

PSC: Representació institucional

<i>Eleccions generals</i>	<i>1989</i>	<i>1993</i>	<i>1996</i>
Diputats	20	18	19
Senadors	6	6	8
<i>Eleccions autonòmiques</i>	<i>1992</i>	<i>1995</i>	
Diputats	40	34	
Senadors autonòmics	2	2	

Quadre 19 (cont.)

<i>Eleccions municipals</i>	<i>1991</i>	<i>1995</i>
Regidors	1.840	1.705
Alcaldes	151	144

b) Eleccions autonòmiques

Parlament de Catalunya. Paral·lelament al retrocés socialista en la correlació de forces, des de 1988 la representació del PSC al Parlament de Catalunya va minvant. Dels 42 diputats de 1988 passa a 40 a les eleccions de 1992 i en perd 6 més l'any 1995 i queda doncs amb 34 diputats.

La davallada ha tingut com a única excepció la circumscripció de Girona, on els socialistes incrementen la seva representació en un diputat en el marc de la presentació de Joaquim Nadal, alcalde de Girona des de 1979, com a candidat socialista a la presidència de la Generalitat. Per la seva banda, a Lleida i Tarragona perd 1 escó, mentre a Barcelona les pèrdues són més sensibles, i de 28 escons que havia obtingut el 1988, passa a 27 el 1992 i finalment baixa fins a 22 a les autonòmiques de 1995.

c) Eleccions municipals

Ajuntaments. Tal com ja hem dit, tot i obtenir més vots en el conjunt de Catalunya a les eleccions municipals, el PSC queda com a segona força en nombre de regidors i alcaldes. Així, i en el marc de les grans desigualtats en l'estructura municipal de Catalunya, amb un 32,8 per cent dels vots a les eleccions de 1995, el PSC obté el 20,2 per cent dels regidors i el 15,3 per cent dels alcaldes.

En general, es pot parlar d'una certa estabilitat en la representació municipal del PSC tot i que experimenta lleus pèrdues. Així, si bé l'any 95 presenta 84 candidatures més, els socialistes obtenen 7 alcaldes i 2 regidors menys que a les eleccions de 1987, després d'un petit augment a les eleccions de 1991.

Aquesta representació institucional així com les seves variacions són lleugerament desiguals en el territori. El PSC ha anat concentrant el seu poder municipal en la circumscripció de Barcelona: dels 61 alcaldes que hi obté el 1987 i els 66 de 1991, arriba als 75 a les darreres eleccions, que ja representen més de la meitat dels que obté el PSC. Tot plegat en un marc de petit retrocés en el nombre global.

El nombre d'alcaldies que ha obtingut a les altres circumscripcions ha estat sempre molt inferior al de Barcelona, i ha estat relativament semblant en totes elles. Tot i que en el període estudiat ha experimentat pèrdues a les tres

circumscripcions, han estat més fortes a Tarragona, on ha passat de tenir 29 alcaldies el 1987 a només 17 el 1995. A Lleida i a Girona s'ha quedat amb 27 i 25, respectivament, el que significa bàsicament estabilitat a Lleida —n'hi ha una menys— i un guany de 6 a Girona⁵ el 1987.

Pel que fa al nombre de regidors, la situació no és gaire diferent. Poc més de la meitat dels seus regidors —prop de 900— pertanyen a municipis de la circumscripció de Barcelona, mentre a cadascuna de les altres circumscripcions n'obté al voltant de 300. L'esquema d'evolució ha estat molt semblant a Barcelona, Girona i Lleida: lleu increment el 1991 en relació amb 1987, i lleu retrocés a les eleccions de 1995. En canvi, a Tarragona les pèrdues són continuades. Finalment, el balanç del període és de 31 regidors més a Barcelona (876), 32 més a Girona (300), 15 menys a Lleida (263) i 50 menys a Tarragona (266).

Les característiques de la distribució territorial del seu suport electoral té lògicament conseqüències en la representació institucional d'aquest partit. D'una banda, la feble implantació en municipis de menys de 5.000 habitants fa que del total de regidors que s'escullen en aquestes localitats, només n'aconsegueixi entorn d'un 15 per cent. A més, no hem d'oblidar que en aquestes localitats s'elegeixen gairebé el 70 per cent dels regidors de tot Catalunya, la qual cosa «penalitza» el PSC des de la perspectiva de les dades agregades de representació. En canvi, la bona implantació del PSC està en els municipis de més de 5.000 habitants, en els quals només s'elegeixen el 30 per cent del total de regidors de Catalunya, mentre el PSC hi obté el 50 per cent i escaig dels seus regidors. La relació nombre de vots per nombre d'escons li és, doncs, molt desfavorable en relació amb el seu competidor directe, CiU.

7. Iniciativa per Catalunya (IC)

7.1. Evolució general

IC segueix una evolució relativament irregular al llarg de les eleccions del període, oscil·lant entre el 6 per cent a les autonòmiques de 1992 i l'11 per cent de les europees del 94 i de les municipals del 95. Tal com ja havia succeït a l'etapa anterior, presenta els seus millors resultats a les eleccions municipals, i aquestes eleccions marquen unes puntes de vot molt pronunciades en la seva evolució, molt més que en cap altra opció.

Aquests avenços es basen en un grup de municipis molt localitzats en l'àrea metropolitana de Barcelona, la qual cosa indica que el suport electoral està més vinculat a grups, lideratges i situacions d'unes determinades locali-

5. S'ha de tenir en compte que a la circumscripció gironina l'evolució del nombre d'alcaldies socialistes ha estat irregular: el 1991 havia avançat fins a les 31 alcaldies, i a les eleccions de 1995 hi ha un retrocés tot i que el balanç global del període hi sigui positiu.

tats que no a factors d'àmbit més general o de la valoració d'IC com a opció política.

D'altra banda, i en general, des d'inici dels anys noranta IC mostra un petit avenç que ha anat mantenint i que semblava situar aquesta opció en el camí de consolidar el nivell del 10 per cent en tot tipus d'elecció. De totes maneres, la ruptura amb Izquierda Unida i les seves derivacions organitzatives obren també per a IC un interrogant de cara al futur.

Quadre 20

IC: Resultats per circumscripcions (% s/votants)

	<i>Gen-89</i>	<i>Mun-91</i>	<i>Aut-92</i>	<i>Gen-93</i>	<i>Mun-95</i>	<i>Aut-95</i>	<i>Gen-96</i>
Barcelona	8,1	11,8	7,4	8,4	13,7	11,2	8,7
Girona	3,9	2,7	3,3	3,5	3,9	4,0	3,3
Lleida	3,7	2,1	2,9	3,2	2,7	4,1	3,3
Tarragona	5,3	2,7	4,7	5,0	5,3	6,4	5,0
CATALUNYA	7,3	9,4	6,5	7,4	11,4	9,7	7,6

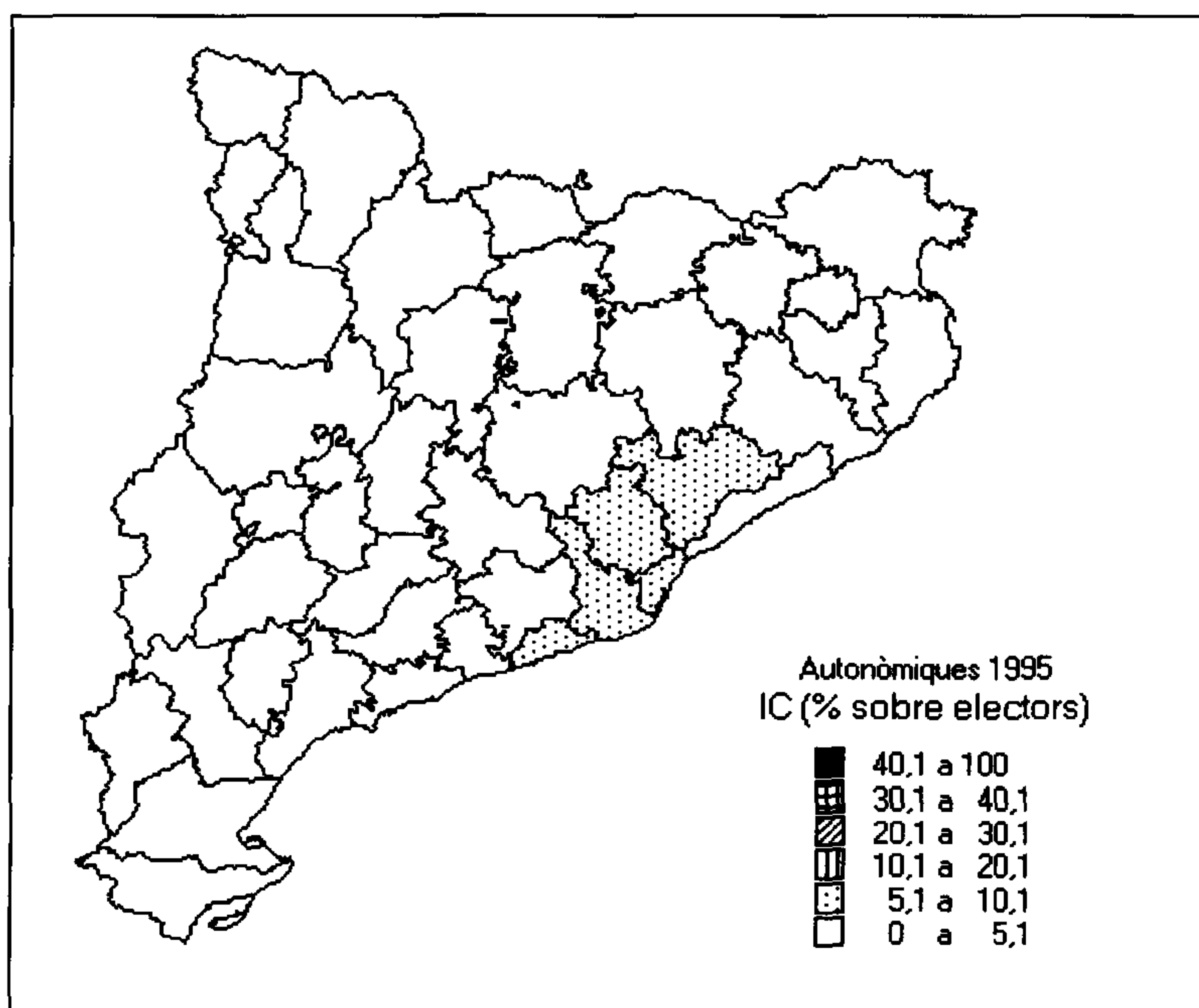
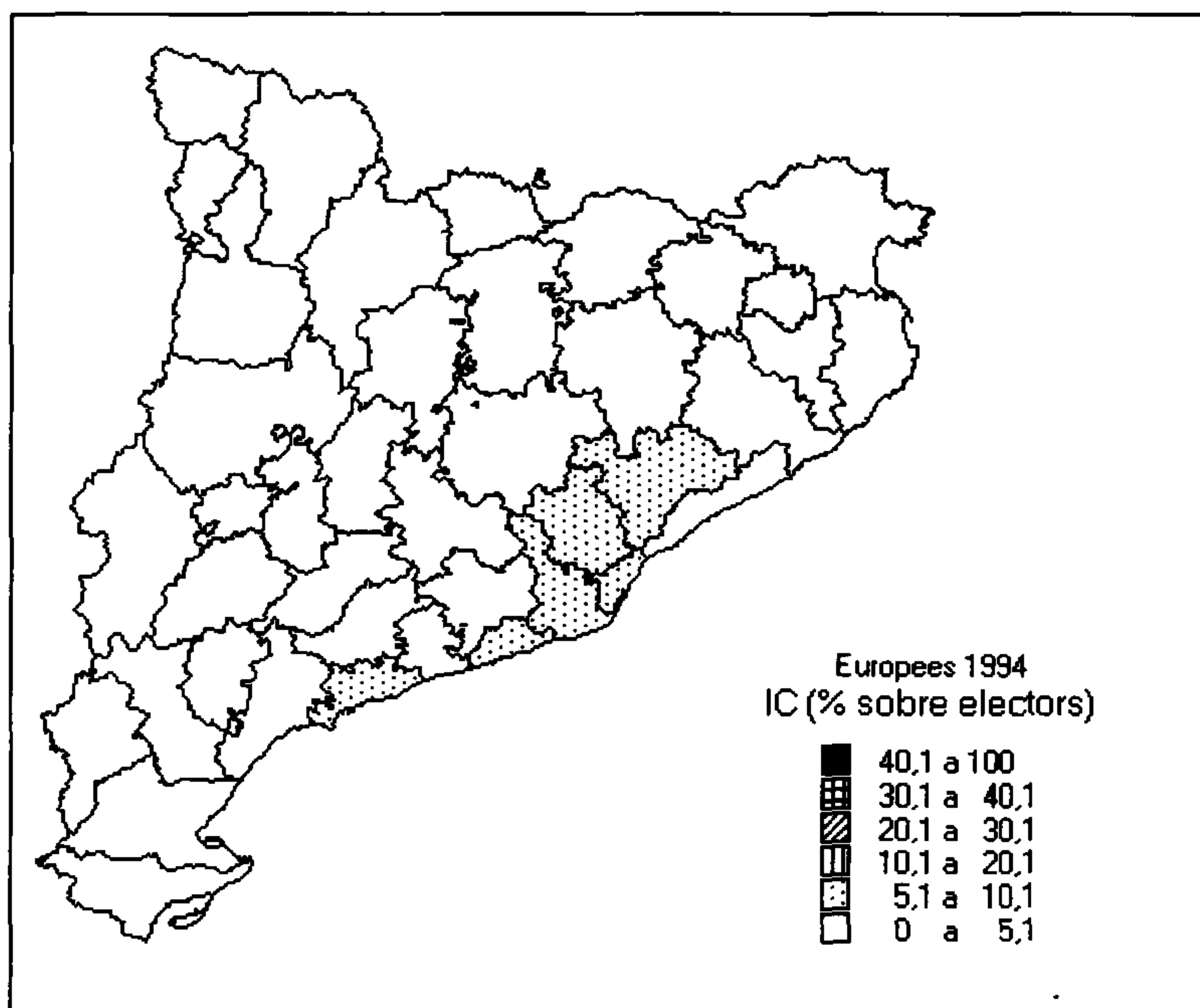
7.2. Implantació territorial

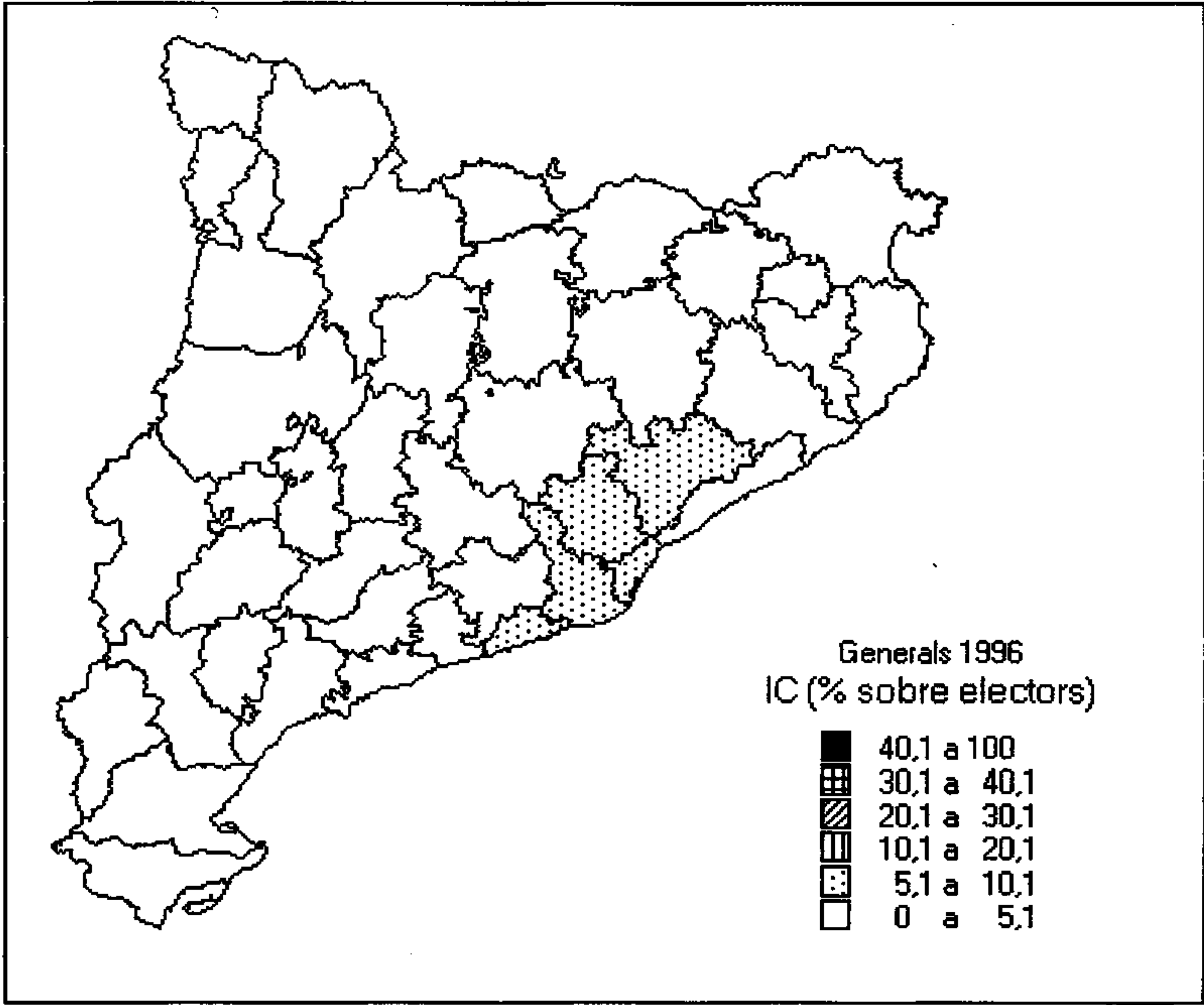
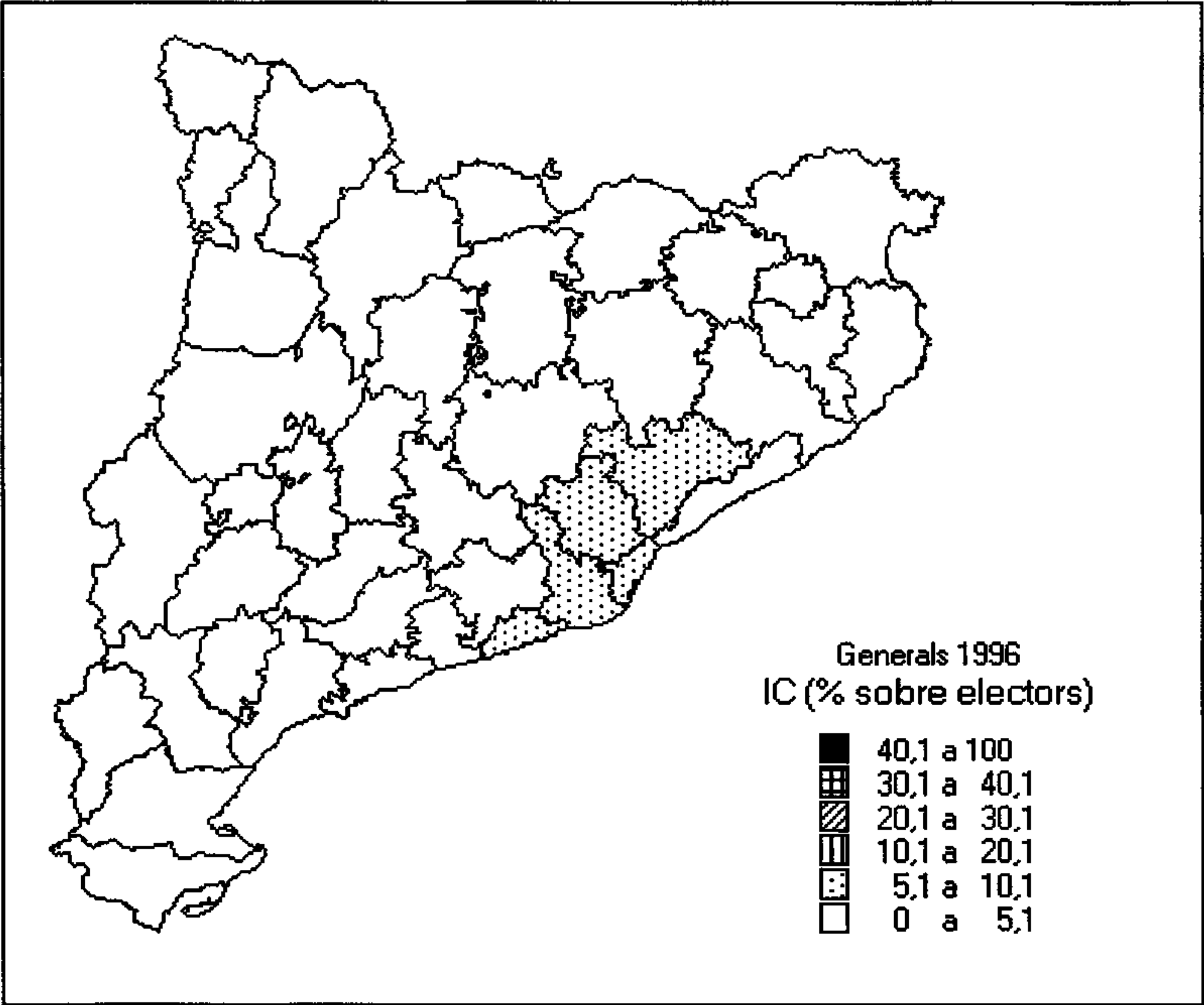
La seva implantació i la seva evolució tenen un perfil territorial molt particular. El seu vot es concentra, de manera superior a cap altra opció, en una circumscripció, Barcelona. A les altres circumscripcions el seus resultats gairebé sempre queden per sota del 5 per cent, tot i que darrerament ha millorat la implantació a Tarragona.

En general, les pautes d'evolució són paral·leles a totes les circumscripcions, tot i que molt més fortes a Barcelona que a les altres. L'excepció significativa són les municipals, on hi ha un avenç molt important a Barcelona, mentre retrocedeix a les altres circumscripcions. És un indicador més del caràcter localista de l'increment del vot d'IC a les municipals que hem indicat abans.

COMARQUES

Pel que fa a la distribució comarcal del seu vot, IC també és l'opció que presenta diferències més importants entre zones. La seva implantació està molt concentrada en les comarques de la metròpoli barcelonina i el seu entorn immediat. El Baix Llobregat, el Vallès Occidental i el Barcelonès són

les comarques on obté els millors resultats, i només en una desena de comarques aconsegueix superar el 5 per cent dels vots.

El major suport que rep a les municipals se situa com a segona força política al Vallès Occidental i al Baix Llobregat l'any 1995, per davant de CiU, després d'haver quedat molt poc per sota d'aquesta coalició a les eleccions del 1991. A les autonòmiques manté el tercer lloc en aquestes dues comarques, però al Barcelonès, on també ostentava aquesta condició, la perd el 1995 en benefici del PP.

Aquesta estructura comarcal del vot IC no experimenta canvis al llarg del període. Excepte en casos aïllats, els seus avenços o pèrdues en la correlació de forces i en la implantació real són molt lleus. En tot cas, aquests petits moviments van en la direcció de reforçar encara la dualitat (zones fortes / zones febles) en seva implantació.

Entre generals i autonòmiques les variacions són força homogènies, i així el lleu increment a les autonòmiques és pauta general a totes les comarques, tot i ser una mica més importants a les zones fortes. En canvi, quan establim la comparació amb les municipals, el panorama és força més divers —qualitativament i quantitativa—, i assoleix nivells relativament importants al Baix Llobregat i sobretot al Vallès Occidental, comarques en les quals, tal com ja hem indicat, el suport a les candidatures d'IC augmenta notablement a les eleccions municipals.

TIPUS DE MUNICIPI

Els seus millors resultats els presenta en el tram de les ciutats de més de 100.000 electors (excepte Barcelona); tot al contrari que en el conjunt de municipis petits amb menys de 5.000 electors, on no té pràcticament capacitat de presentar candidatures (només molt excepcionalment) i el seu nivell de vot és, doncs, gairebé nul. Cal recordar que, tot i un cert augment, el 1995 presenta candidatura a només 170 municipis, la gran majoria d'aquests a la circumscripció de Barcelona, però s'ha de tenir en compte igualment que IC participa en moltes candidatures «independents» que es presenten en municipis petits i mitjans.

Aquesta estructura és força estable al llarg del període electoral que analitzem i en tot tipus d'eleccions, i al llarg del període encara es reforça la diferenciació. Entre eleccions autonòmiques i generals les oscil·lacions són molt suaus i sense grans diferències entre els trams. En canvi, són molt importants els increments que presenta a les eleccions municipals en el tram de ciutats grans (sobretot a Sabadell i Santa Coloma), així com en alguns municipis mitjans del Vallès Occidental (especialment Rubí, Montcada i Reixac, Santa Perpètua de Mogoda) i del Baix Llobregat (sobretot Sant Feliu, Molins de Rei, el Prat).

Quadre 21

IC: Resultats per trams de municipis (% s/ votants)

<i>Trams (nombre d'electors)</i>	<i>A 92</i>	<i>A 95</i>	<i>E 89</i>	<i>E 94</i>	<i>G 89</i>	<i>G 93</i>	<i>G 96</i>	<i>M 91</i>	<i>M 95</i>
Menys de 500	2,2	2,9	1,9	3,6	2,8	2,4	2,3	0,2	0,4
De 500 a 999	2,3	3,0	2,3	3,6	3,3	2,5	2,3	0,2	0,3
De 1.000 a 4.999	3,7	4,5	3,1	5,8	4,1	3,7	3,5	2,1	2,4
De 5.000 a 9.999	4,8	6,9	4,3	8,2	5,4	5,2	5,6	6,2	7,2
De 10.000 a 49.999	7,1	10,3	6,2	12,3	7,7	8,1	8,0	12,8	15,0
De 50.000 a 99.999	5,9	10,9	6,0	11,7	7,0	7,3	8,7	7,0	11,2
Més de 100.000	10,4	15,5	8,0	17,0	10,1	10,9	11,7	24,9	28,0
Barcelona	7,1	9,9	5,7	11,4	8,1	8,2	7,6	6,4	7,6

Font: Elaboració pròpia.

7.3. Base social i perfil actitudinal

L'electorat d'IC és l'únic que no té cap característica que el diferenciï completament de tots els altres. Això no ha de fer pensar que és un grup de votants molt heterogeni, similar al conjunt de la ciutadania catalana, sinó que comparteix alguna de les seves característiques diferencials amb ERC i, en menor mesura, amb el PSC. Així, la majoria de centreesquerra entre els seus votants o la importància que entre ells tenen els sectors no religiosos l'apropen a ERC, mentre la composició en funció del lloc de naixement s'assembla més a la del PSC, tot i ser menys immigrant que la d'aquest darrer partit.

Des de 1989, el principal canvi que s'observa entre l'electorat d'IC és el seu profund rejuveniment, amb la pèrdua de la majoria dels seus vots de més edat i un increment paral·lel del suport entre els més joves. Molt probablement, aquest canvi està associat amb l'altra diferència que s'observa en el seu electorat: l'augment del percentatge de nascuts a Catalunya i el descens del de nascuts fora, paral·lelament tot i que de manera més pronunciada, a l'evolució de l'electorat en el seu conjunt. El perfil dels seus votants és molt similar entre convocatòries estatals i autonòmiques.

IC comparteix també amb ERC el caràcter majoritàriament masculí del seu electorat, ja que prop de 6 de cada 10 dels seus votants són homes. Els joves, tal com ha hem dit, en són també una part important, però el grup principal en termes d'edat és sens dubte el de 30 a 50 anys, que constitueix la meitat del seu electorat, mentre és molt reduït el suport que obté entre les persones de més edat. En funció del lloc de naixement, trobem un cert equilibri entre nascuts dintre i fora de Catalunya. El seu perfil educatiu es troba també per

sobre de la mitjana catalana, amb un pes molt elevat de les persones amb estudis secundaris o més alts.

Quadre 22

Composició social i actitudinal de l'electorat d'IC

	1989	1992	1993	1995
Homes	60	61	65	56
Dones	40	39	35	44
Nascut després de 1966	13	17	24	23
Nascut 1946-65	52	55	52	58
Nascut 1926-45	20	25	22	18
Nascut abans de 1926	15	3	1	2
Primària incompleta	14	8	10	*
Primària	41	28	21	*
Secundària	24	38	52	*
Mitjans i superiors	19	25	17	*
Catòlic practicant	6	8	*	7
Catòlic no practicant	47	63	*	35
Altres	20	14	*	12
No religiós	24	13	*	46
Immigrant	54	46	41	36
Primera generació	15	15	20	20
Mixt	12	10	12	18
2 pares catalans	19	29	26	26
Sols espanyol	12	18	12	6
Més espanyol	7	4	5	12
Tant català com espanyol	43	42	47	48
Més català	28	20	24	23
Sols català	5	14	7	9
Esquerra	23	17	29	23
3-4	51	68	54	58
5-6	12	9	15	15
7-8	2	—	—	1
Dreta	—	—	—	—
Ns-Nc	12	6	2	4

Pel que fa als valors i a les actituds polítiques, religiosament predominen els catòlics no practicants (més de la meitat), però hi ha un elevat nombre de creients, mentre que el percentatge de catòlics practicants és molt escàs. Les seves identitats nacionals són molt similars a les del conjunt de l'electorat, amb un clar predomini de les identifications indistintes, seguides de les pre-

ferentment catalanes, mentre prop d'un 20 per cent s'identifica preferentment espanyol. Finalment, pel que fa a la identificació ideològica, més de la meitat dels seus votants s'ubiquen al centreesquerra, amb un grup significatiu d'esquerrans i una aportació menor de votants centristes.

7.4. Representació institucional

La representació d'IC és lògicament reduïda atès el seu nivell de vot a les diferents eleccions. Les característiques de la seva implantació, a més a més, fan que IC sigui la força política que, en conjunt, menys rendibilitzi el seu pes electoral en representació institucional.

a) Eleccions generals

Congrés dels Diputats. Amb 3 escons a les eleccions de 1989 i 1993, es queda només amb 2 l'any 1996, sempre a la circumscripció de Barcelona. La representació d'IC al Congrés dels Diputats s'ha mantingut menys estable, doncs, que el seu nivell de vot. Curiosament, tot i una lleu millora a Barcelona, a les eleccions del 96 obté 1 diputat menys, en el marc, cal dir-ho, d'elegir-se 1 escó menys a la circumscripció i del reforçament de la posició predominant del PSC a la circumscripció.

Senat. No té representació. IC no ha aconseguit mai senadors d'elecció. Tampoc no n'ha tingut a través de la designació pel Parlament dels correntment anomenats senadors autonòmics.

Quadre 23

IC: Representació institucional

<i>Eleccions generals</i>	<i>1989</i>	<i>1993</i>	<i>1996</i>
Diputats	3	3	2
Senadors	—	—	—
<i>Eleccions autonòmiques</i>	<i>1992</i>		<i>1995</i>
Diputats	7		11
<i>Eleccions municipals</i>	<i>1991</i>		<i>1995</i>
Regidors	276		353
Alcaldes	14		12

b) *Eleccions autonòmiques*

Parlament de Catalunya. Tot i que entre les dues eleccions autonòmiques IC ha passat de la quarta a la cinquena posició quant al nombre de diputats, cal destacar el lleuger augment en la seva representació en passar de 7 a 11 escons. Aquest creixement es localitza a la circumscripció de Barcelona, on passa de 6 a 10 diputats beneficiant-se de la davallada socialista, mentre conserva el seu diputat del districte electoral de Tarragona. Com ja és tradicional des del 1984, no obté representació ni a Girona ni a Lleida, per la seva feble implantació electoral.

Cal assenyalar que, dels 11 diputats obtinguts a les eleccions del 1995, nou pertanyen a IC, un a Els Verds i un al PCC, partits que conformaven la coalició IC-EV. Durant l'any 1997, el diputat del PCC, ha abandonat el grup parlamentari.

c) *Eleccions municipals*

Ajuntaments. La concentració del seu vot en municipis grans fa que amb el 9,5 per cent dels vots obtingui el 3,5-4 per cent del total de regidors. Obté 276 i 353 regidors a les eleccions del 1991 i 1995, respectivament, la gran majoria d'ells (80 per cent) a la circumscripció de Barcelona. A Tarragona i Girona recull, gairebé a parts iguals, la resta dels regidors, mentre a Lleida la presència és irrellevant —menys de 10 regidors—, assolint representació en molt pocs municipis.

Aquesta concentració del vot també fa que en conjunt obtingui un nombre de regidors inferior al d'altres partits amb menor nombre de vots totals però amb millors resultats en municipis petits (exemple: ERC el 1995).

El nombre d'alcaldis que assoleix és molt baix, i experimenta un lleu descens el 1995, passant de 14 a 12, de les quals 9 a Barcelona.

BIBLIOGRAFIA

- CANALS, Ramon, i M. Rosa VIRÓS, «La geografia electoral de Catalunya» a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *Atlas electoral de Catalunya, 1976-1980*, Estudis Electorals/3, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1981.
- FONT, Joan, i Xavier CONTRERAS (dirs.), *L'abstenció a les eleccions autonòmiques a Catalunya*, Editorial Mediterrània-Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1999.
- PALLARÉS, Francesc, «Electorats i geografia electoral de Catalunya», a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *Atlas electoral de Catalunya, 1982-1988*, Estudis Electorals/9, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1990.
- PALLARÉS, Francesc, i Joan FONT, «Las elecciones autonómicas en Catalunya», a Pilar DEL CASTILLO (ed.), *Comportamiento político y electoral*, Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid, 1994.

VIRÓS, M. Rosa, Ramon M. CANALS i Francesc PALLARÉS, «Influència en l'opció electoral d'alguns factors sociodemogràfics i polítics. Perfil dels electorats», a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1991.

III

L'EVOLUCIÓ ELECTORAL A LA CIUTAT DE BARCELONA

ALICIA CODURAS I CARME RODRÍGUEZ

En el present treball s'estudien les pautes principals del comportament electoral a la ciutat de Barcelona en el període 1989-1996. El seu plantejament segueix el realitzat en estudis anteriors del mateix tipus.¹ Els canvis introduïts responen simplement a la utilització d'algunes noves tècniques d'anàlisi multivariant.

L'estudi està dividit en dues parts. A la primera presentem unes dades bàsiques per tal de situar l'evolució demogràfica de Barcelona i fer la caracterització sociodemogràfica dels 10 districtes. Definim un marc i una estructura de base, així com una agrupació de districtes, per tal de referenciar-hi el comportament electoral. La segona part és dedicada a l'estudi del comportament electoral a Barcelona. Analitzem primer l'evolució electoral a Barcelona com a conjunt. Presentem les pautes d'implantació per districtes de cada partit així com de la participació/abstenció. Finalment, passem a la caracterització electoral dels diferents tipus de districtes que hem definit.

1. Alguns aspectes sociodemogràfics de Barcelona-ciutat

1.1. *Barcelona en el seu context*

Tal com es podia veure en els anys vuitanta, la ciutat de Barcelona continua sent el nucli aglutinador de bona part de la població de Catalunya. Si bé per províncies les xifres s'han mantingut amb un creixement moderat amb certes irregularitats intermèdies, a la capital hom pot observar una tendència decreixent en la població, probablement deguda a les condicions favorables (comunicacions, transports, increment de l'oferta immobiliària, etc.) que presenten les zones adjacents de la ciutat i que fan que un cert contingent de residents a Barcelona es traslladin a altres municipis propers.

Actualment, la ciutat de Barcelona concentra aproximadament el 25 per cent de la població catalana i la província el 76 per cent d'aquesta. Aquests percentatges mostren diferències notables amb els corresponents de 1975,

1. M. Rosa Virós i Ramon M. Canals, «La geografia electoral de la ciutat de Barcelona», a *Atlas electoral de Catalunya 1982-1988*, Estudis Electorals-9, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1991; M. Eugènia Salvador, «El comportament electoral a la ciutat de Barcelona», *Les eleccions de 1977 a Catalunya*, Estudis Electorals-2, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1979.

quan Barcelona concentrava el 31 per cent i la província el 78 per cent de la població catalana. La tendència que marca la comparació d'aquestes dades és prou clara.

Els municipis del Barcelonès constitueixen un *continuum* urbà que fa impossible determinar sobre el terreny on acaba un municipi i on comença l'altre. Igualment, les tendències que s'observen al municipi de Barcelona s'observen també a l'Hospitalet, a Sant Adrià, a Santa Coloma; només Badalona presenta un cert creixement.

A diferència dels anys vuitanta, doncs, s'observa una tendència decreixent tant a Barcelona com a la resta dels municipis immediats. Per raons diverses els residents en aquesta àrea cerquen altres alternatives de residència.

La major part d'aquest flux es dirigeix a municipis de comarques veïnes, especialment els dos Vallès i el Baix Llobregat, però també a altres comarques de la província de Barcelona, així com a les àrees urbanes de Girona i de Tarragona.

Quadre 1

Províncies catalanes. Evolució de la població

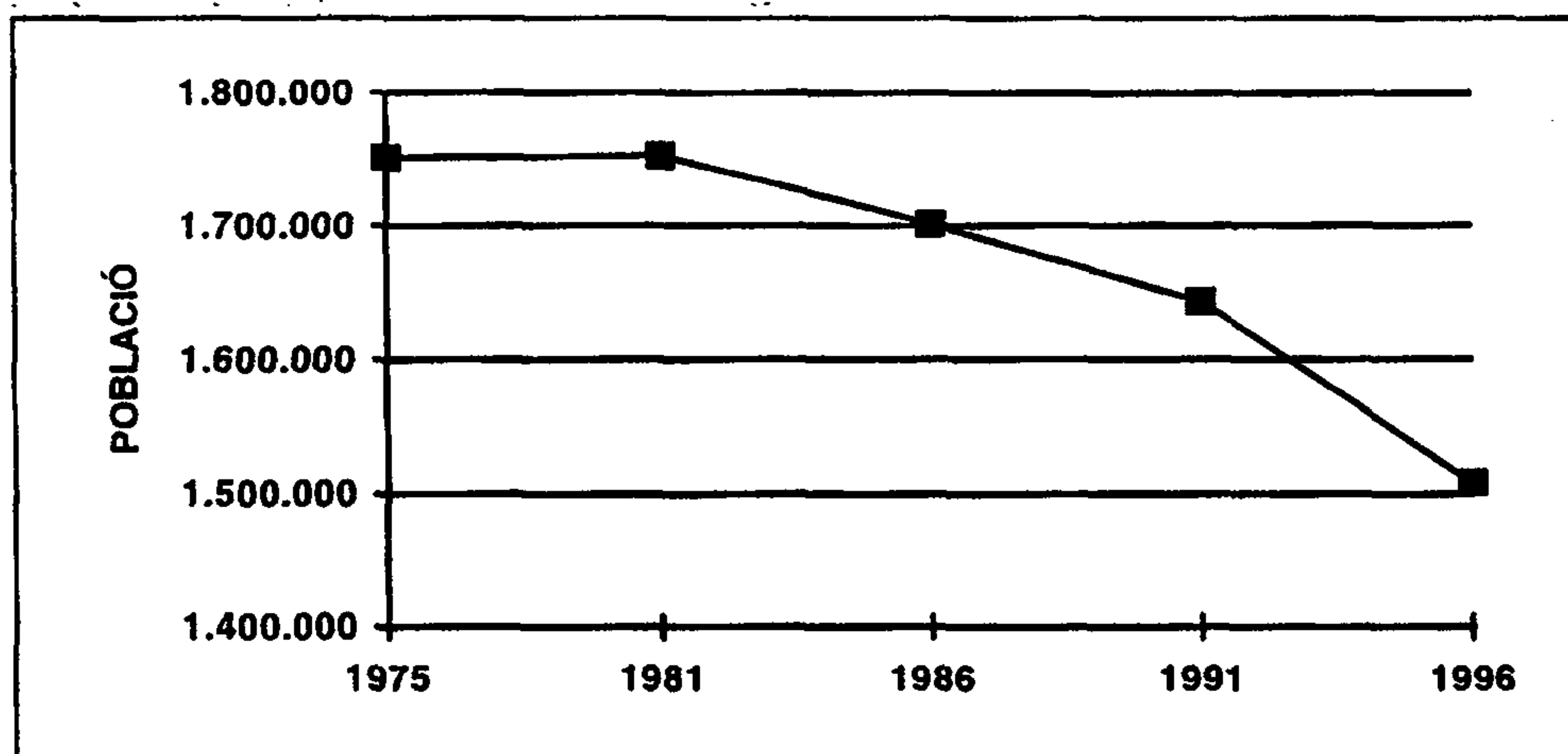
<i>Província</i>	<i>1975</i>	<i>1981</i>	<i>1986</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>
Barcelona	4.389.897	4.623.204	4.614.364	4.654.407	4.628.277
Girona	441.806	467.000	488.342	509.628	530.631
Lleida	348.359	353.160	352.049	353.455	356.456
Tarragona	480.331	513.050	523.883	542.004	574.676
CATALUNYA	5.660.393	5.956.414	5.978.638	6.059.494	6.090.040

Quadre 2.

Evolució del percentatge de població provincial en relació amb el total de Catalunya

<i>Província</i>	<i>1975</i>	<i>1981</i>	<i>1986</i>	<i>1991</i>	<i>1996</i>
Barcelona	77,55	77,61	77,18	76,81	75,99
Girona	7,80	7,84	8,16	8,41	8,71
Lleida	6,15	5,92	5,88	5,83	5,85
Tarragona	8,48	8,61	8,76	8,94	9,43
CATALUNYA	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Gràfica 1

Evolució de la població de Barcelona

Així, una part dels votants a Barcelona a l'inici de la democràcia s'han anat traslladant, amb el seu vot, a altres municipis que s'han començat a veure electoralment afectats per aquests canvis en la població. Aquests efectes caldrà mesurar-los millor en el temps, ja que les tendències de desplaçament de la població s'han fins intensificat en els darrers anys. Lògicament també Barcelona, tot i un manteniment substancial, presenta alguns canvis electorals en el marc d'aquests moviments.

Alhora, també a nivell intern la ciutat de Barcelona ha experimentat canvis des del punt de vista de l'assentament de la població. El final del procés d'immigració, primer, i després el procés de remodelació urbana que troba com a punt emblemàtic els Jocs Olímpics, han marcat una nova etapa pel que fa al plantejament urbanístic de la ciutat. Si durant els anys seixanta i setanta proliferaven els negocis especulatius de sòl i d'habitatges per satisfer la urgent demanda dels desplaçats en aquells anys, la darrera dècada s'ha caracteritzat pels grans projectes per solucionar els disbarats que es van provocar en aquella època. En aquest marc s'ha aturat en bona part el procés de suburbialització dels barris perifèrics de la ciutat, que suposava la configuració de Barcelona en zones internament molt homogènies. Avui en dia es pot considerar que l'estructura territorial de la ciutat s'ha fet més heterogènia en la seva composició sociodemogràfica respecte a la que es podia observar durant els anys setanta i els primers vuitanta.

Aquesta reestructuració és un element addicional que convida, a la fi dels noranta, a tornar a analitzar el comportament electoral a la ciutat de Barcelona per tal de veure quins efectes pot haver produït.

1.2. Tipologia de districtes

Barcelona es divideix actualment en deu districtes la superfície i la població dels quals presenta desigualtats. L'Eixample, amb prop de 250.000 habitants, continua essent el districte més poblat, seguit de Sant Martí, mentre les Corts i Ciutat Vella, amb poc més de 80.000 habitants, són els menys poblats. En conjunt, l'estructura de districtes per raó de la seva població no ha experimentat canvis, tot i que en tots es manifesta la tendència a la pèrdua de població

Actualment, el districte que manté la *densitat* més baixa és el de Sarrià-Sant Gervasi seguit de prop per Sants-Montjuïc. Al contrari, l'Eixample i Gràcia presenten les densitats més elevades (més de 300 habitants per hm²). Malgrat tot, igual que als anys setanta, els districtes es caracteritzen per densitats elevades, tot i haver experimentat un decreixement generalitzat que pot continuar en els propers anys. Pel que fa a l'evolució demogràfica, es detecta un decrement més fort el 1986 i el 1991. El quadre 4 mostra aquestes tendències.

Quadre 4

Districtes de Barcelona. Evolució demogràfica 1986-1996

<i>Districte</i>	<i>Habs. 86</i>	<i>Densitat</i>	<i>Habs. 91</i>	<i>Densitat</i>	<i>Habs. 96</i>	<i>Densitat</i>
Ciutat Vella	101.672	236,1	101.084	234,7	83.829	194,6
Eixample	295.128	395,2	283.580	379,7	248.777	333,1
Sants-Montjuïc	184.944	88,6	181.925	87,1	167.390	80,2
Les Corts	91.874	153,6	95.255	159,2	81.864	136,8
Sarrià-St.Gervasi	156.773	78,3	155.454	77,6	129.573	64,7
Gràcia	134.252	323,2	131.303	316,1	115.753	278,6
Horta-Guinardó	194.149	162,8	187.296	157,1	169.832	142,4
Nou Barris	196.122	245,1	189.147	236,3	170.849	213,5
Sant Andreu	148.263	227,0	146.175	223,8	135.579	207,6
Sant Martí	216.946	220,7	215.913	219,6	205.359	209,0
TOTAL	1.720.123	173,6	1.687.132	170,3	1.508.805	152,3

NOTA: La densitat està calculada per Hm²

Les diferències entre els districtes per raó de l'*edat* dels seus habitants no són molt grans, i la importància dels diferents grups d'edat no se separa gaire de la mitjana en cap d'ells. De totes maneres, cal dir que els districtes perifèrics, i especialment Sant Andreu i Sant Martí, són els que tenen una major presència de joves, mentre que a Ciutat Vella, a l'Eixample i a Gràcia és on hi ha major presència dels grups de més edat.

Quadre 5

Districtes de Barcelona. Composició per grups d'edat

	0-19	20-39	40-59	60 i més	Total
Ciutat Vella	14,7	28,1	22,3	34,9	100
Eixample	16,3	27,8	24,5	31,4	100
Sants-Montjuïc	18,7	29,6	24,6	27,1	100
Les Corts	20,4	28,8	28,3	22,5	100
Sarrià-St.Gervasi	18,5	29,5	24,8	27,2	100
Gràcia	16,7	28,5	25,2	29,6	100
Horta-Guinardó	18,2	30,6	26,0	25,2	100
Nou Barris	18,5	30,7	24,7	26,1	100
Sant Andreu	20,2	30,0	26,2	23,6	100
Sant Martí	19,1	30,2	24,4	26,3	100
Barcelona-ciutat	18,2	29,5	25,0	27,3	100

FONT: Padró 1996.

A diferència de períodes anteriors, no s'ha disposat de dades referents a les professions dels residents a Barcelona. El *nivell d'estudis*, però, proporciona una acceptable aproximació al nivell de benestar, de manera que es poden identificar amb certa facilitat les zones amb més recursos i les més deprimides. En línies generals la situació coincideix pràcticament amb la que ja es va presentar en anteriors estudis.²

La categoria «No sap llegir» aglutina actualment molt poca gent i els percentatges més elevats es donen a Ciutat Vella i Nou Barris; per contra, Sarrià-Sant Gervasi i les Corts són els districtes més alfabetitzats.

Pel que fa a la formació educativa de la població, els nivells superiors i els inferiors marquen les diferències entre els barris, mentre que en els nivell intermedis les diferències són menys importants (vegeu quadre 6).

Així, Ciutat Vella i Nou Barris destaquen com els districtes amb major presència de persones —prop del 60 per cent— només amb formació primària (completa o fins i tot incompleta), mentre a Sarrià-Sant Gervasi aquest percentatge és només del 20 per cent.³ Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó, Sant Andreu i Sant Martí, configuren un segon bloc on la presència de sectors amb menor formació és més reduïda (45-50 per cent) tot i que continua essent

2. M. Rosa Virós i Ramon M. Canals, «La geografia electoral de la ciutat de Barcelona», *op. cit.*; M.Eugènia Salvador; «El comportament electoral a la ciutat de Barcelona», *op. cit.*

3. S'ha de tenir en compte que les xifres són referides a *habitants*, que inclouen doncs els infants que estan en fase de formació primària i els més petits que fins i tot encara no l'han iniciat.

important, mentre augmenta una mica la dels sectors amb nivell de formació més elevats: al voltant del 25 per cent tenen batxillerat superior o bé titulació universitària (de grau mitjà o bé superior). L'Eixample i les Corts, seguits de Gràcia, configuren un tercer bloc on ja els sectors amb nivells superiors de formació (batxillerat, titulació universitària) són majoritaris (al voltant del 45 per cent en els dos primers i prop del 40 per cent a Gràcia), tot mantenint certa importància els nivells inferiors (30-35 per cent). Finalment, Sarrià-Sant Gervasi és el districte que reuneix un major percentatge de persones amb nivells superiors de formació (60 per cent), característica que reflecteix l'alt nivell de renda que tradicionalment ha presentat aquesta zona. En canvi, només el 20 per cent s'ubica en els nivells de primària, percentatge que expressa tot just la població infantil del districte, en procés de formació.

Quadre 6

Districtes de Barcelona. Composició per nivell d'estudis (% horitzontals)

<i>Districte</i>	<i>No sap llegir</i>	<i>Prim. Incom.</i>	<i>Prim. Comp</i>	<i>Batx. Elem</i>	<i>FP1</i>	<i>FP2</i>	<i>Batx. Sup.</i>	<i>Títol Mitjà</i>	<i>Títol Sup.</i>
Ciutat Vella	0,8	23,6	35,5	11,7	4,0	3,5	10,0	4,0	5,5
Eixample	0,1	11,0	23,3	13,2	4,5	4,4	18,0	10,0	14,6
Sants-Montjuïc	0,3	18,1	31,2	14,0	5,5	5,4	12,6	5,7	6,0
Les Corts	0,1	9,0	20,8	12,1	4,1	4,2	20,4	10,4	7,9
Sarrià-St.Gervasi	0,1	6,2	14,4	10,5	3,2	3,1	23,2	12,3	5,8
Gràcia	0,1	12,4	24,7	13,6	4,5	4,6	17,3	9,5	2,5
Horta-Guinardó	0,3	18,3	29,2	14,0	5,5	5,2	13,6	6,4	6,5
Nou Barris	0,6	23,2	33,0	14,4	5,8	5,4	9,6	4,0	3,3
Sant Andreu	0,3	15,4	31,3	15,3	6,1	6,2	13,1	6,3	5,5
Sant Martí	0,3	17,4	30,8	15,5	5,8	5,7	12,6	5,4	5,8

FONT: Padró 1996.

La composició actual dels districtes de Barcelona per raó del lloc de naixement dels seus habitants és semblant a la que presentava a la fi dels anys setanta, però les diferències entre els districtes han quedat una mica més apai-vagades que en èpoques precedents atesa l'aturada dels fluxos d'immigració. A tots els districtes predominen els nascuts a Barcelona i, més en general, a Catalunya. Així, a Sarrià-Sant Gervasi, l'Eixample, les Corts i Gràcia, al voltant del 75 per cent dels seus habitants han nascut a Catalunya, mentre a Ciutat Vella i a Nou Barris el percentatge no arriba al 60 per cent.

Quadre 7

Districtes de Barcelona. Composició per lloc de naixement (% horitzontals)

<i>Districte</i>	<i>BCN</i>	<i>BCNP</i>	<i>RC</i>	<i>VMB</i>	<i>And</i>	<i>CaEx</i>	<i>Nord</i>	<i>ICM</i>	<i>Estr*</i>
Ciutat Vella	52,0	3,7	3,5	4,0	9,1	7,3	9,3	0,5	10,2
Eixample	61,3	5,4	5,9	3,2	4,3	6,8	8,0	0,3	4,4
Sants-Montjuïc	59,8	4,6	3,6	3,5	7,9	8,2	8,2	0,3	3,4
Les Corts	59,7	6,1	5,9	3,2	4,6	7,5	7,8	0,3	4,5
Sarrià-St.Gervasi	66,3	5,5	5,6	2,4	2,6	4,9	5,9	0,3	6,0
Gràcia	63,5	4,7	5,5	2,7	4,7	6,7	7,5	0,2	4,0
Horta-Guinardó	56,2	3,1	3,3	2,8	12,2	10,7	8,4	0,3	2,6
Nou Barris	52,0	2,8	2,4	3,0	15,8	12,7	8,5	0,4	2,0
Sant Andreu	58,6	4,4	3,1	3,1	9,9	10,5	7,3	0,4	2,4
Sant Martí	58,1	4,2	3,1	3,3	10,0	10,0	7,8	0,4	4,1
Total	58,8	4,4	4,2	3,1	8,4	8,7	7,9	0,4	3,9

* BCN: Barcelona municipi; BCNP: Resta província de Barcelona; RC: Resta de Catalunya; VMB: València, Múrcia i Balears; And: Andalusia; CaEx: Castelles i Extremadura; Nord: Galícia, Astúries, Cantàbria, País Basc, Rioja, Navarra i Aragó; ICM: Illes Canàries, Ceuta i Melilla; Estr: estrangers.

FONT: Padró 1996.

Per contra, el percentatge de persones nascudes a la resta d'Espanya és només del 16 per cent a Sarrià-Sant Gervasi, mentre a Nou Barris representen el 40 per cent dels habitants. La resta de districtes se situen entre aquests dos pols. A Gràcia, l'Eixample i les Corts els nascuts a la resta d'Espanya representen el 23 per cent mentre a Ciutat Vella, Sant Andreu, Sant Martí i Horta-Guinardó aquest percentatge se situa entre el 30-34 per cent.

El percentatge més elevat d'estrangers correspon a Ciutat Vella; destaca també un contingent d'estrangers de renda elevada a Sarrià-Sant Gervasi.

Per completar la visió oferta en els paràgrafs anteriors, s'ha realitzat, en primer lloc, una anàlisi de *components principals* utilitzant les variables socio-demogràfiques: densitat de població, lloc de naixement, nivell d'estudis i edat. L'objectiu ha estat fer un extracte de la informació continguda en aquest conjunt de variables, i aconseguint una reducció de la informació en quatre components principals que descriuen els trets més característics de l'estructura sociodemogràfica dels districtes de Barcelona. La informació original reproduïda pels quatre components principals extrets arriba al 93.57 per cent, xifra molt elevada en anàlisis d'aquests tipus.

El primer component principal discrimina origen català i nova immigració- nivell d'estudis; el segon component principal discrimina districtes amb predomini de gent gran respecte a districtes amb predomini de gent més jove;

el tercer ve definit per la immigració antiga (València, Múrcia i Balears) i el quart component fa referència a la densitat de població.

Les dades del Padró de 1996 continuen presentant els mateixos grans trets per caracteritzar la geografia social de la ciutat que les dels anys setanta i vuitanta, indicant un situació estructural força estable. Els districtes més benestants aglutinen la gent amb més nivell d'estudis, d'origen català o immigrants antics. Els districtes perifèrics i la part vella concentren la immigració nova, en la seva major part andalusa, majoritàriament amb baix nivell d'estudis.

A partir d'aquesta imatge global de la ciutat i emprant les mateixes variables, sembla interessant definir una tipologia de districtes.

*L'anàlisi de conglomerats*⁴ permet distingir quatre grups de districtes (vegeu quadre 8), amb perfils socials diferenciats.

1) Ciutat Vella és el districte on la immigració estrangera i la provinent del nord d'Espanya representen un percentatge més important, així com també hi ha un important contingent d'immigració andalusa, castellana i extremeña, mentre la presència de nascuts a Catalunya és clarament inferior a la mitjana. Tanmateix, és la zona on hi ha el percentatge més elevat de gent gran i més reduït de gent jove, menys titulats superiors i de grau mitjà i més persones només amb estudis elementals, fins i tot incomplets, així com el percentatge més elevat, tot i reduït, d'analfabetisme.

Quadre 8

Conglomerats de districtes

<i>Tipus 1</i>	<i>Tipus 2</i>	<i>Tipus 3</i>	<i>Tipus 4</i>
Ciutat Vella	Sants-Montjuïc Horta-Guinardó Nou Barris Sant Andreu Sant Martí	Eixample Les Corts Gràcia	Sarrià-St. Gervasi

2) Horta-Guinardó, Nou Barris, Sants-Montjuïc, Sant Andreu i Sant Martí representen la zona amb el contingent més important d'immigració andalusa, així com de les Castelles i d'Extremadura. També hi ha forta presència de catalans, però per sota del grup anterior i de Sarrià-Sant Gervasi. Les edats estan

4. L'objectiu d'aquesta anàlisi és veure l'agrupació que existeix en aquests moments pel que fa als districtes de Barcelona en funció de la similitud que presenten respecte de les variables socials. A més, aquesta anàlisi ens facilita un perfil de cada grup per les variables utilitzades.

també força distribuïdes, però destaca el grup de 20 a 39 anys. És la zona on s'ha cursat més formació professional de tot Barcelona i on, juntament amb Ciutat Vella, predominen les persones només amb estudis primaris i amb escassa presència de titulats de grau mitjà o superior.

3) Les Corts, Gràcia i l'Eixample tenen un elevat contingent de nascuts a Barcelona i Catalunya en general, relativament poca immigració andalusa i forta presència d'immigració antiga, essent els del nord d'Espanya, el grup més important. La presència d'estrangers és baixa. La distribució per grups d'edat no presenta característiques especialment diferencials, si bé predomina la cohort de 20-39 anys i els de 60 i més. El nivell d'estudis predominant és el mitjà, amb notable presència de titulats superiors.

4) Finalment, Sarrià-Sant Gervasi es caracteritza per una població molt predominantment catalana, amb escassa presència d'immigració andalusa i de la resta d'Espanya. Destaca el contingent elevat d'estrangers que, a diferència de Ciutat Vella, aquí corresponen principalment a capes socials benestants. La distribució per edats, com a la resta de districtes, no és un factor gaire diferenciador. En canvi, la gran majoria de persones tenen un nivell d'estudis des de batxillerat superior en endavant, i presenta el percentatge més elevat de la ciutat amb forta presència de titulats superiors.

L'anàlisi de la varianza (Anova), finalment, ens ha indicat quines han estat les variables que més han influït a l'hora de formar els grups. En general, el nivell d'estudis apareix com el factor més important de què es disposa per classificar les zones de la ciutat.

2. Anàlisi dels resultats electorals

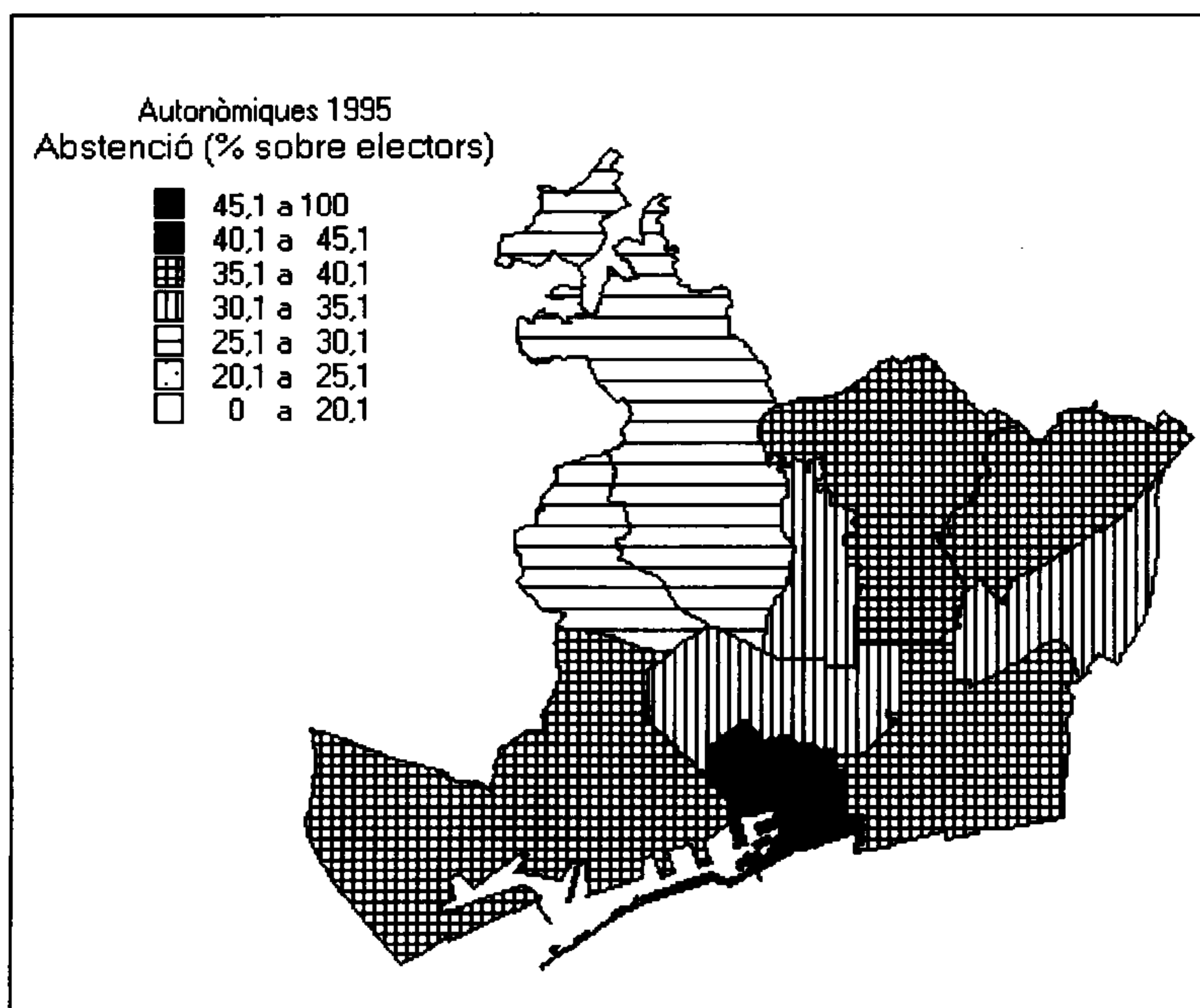
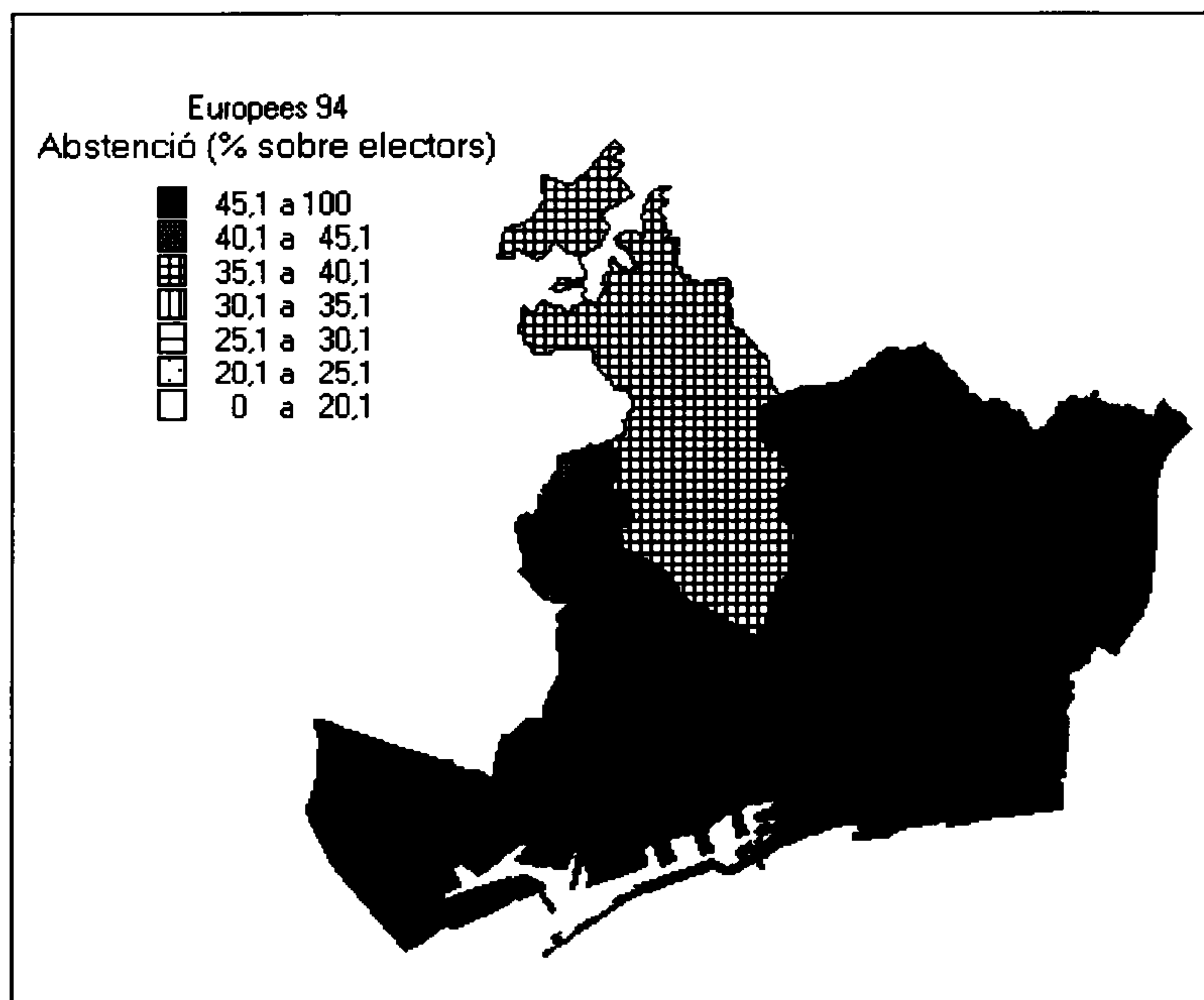
2.1. Aspectes generals

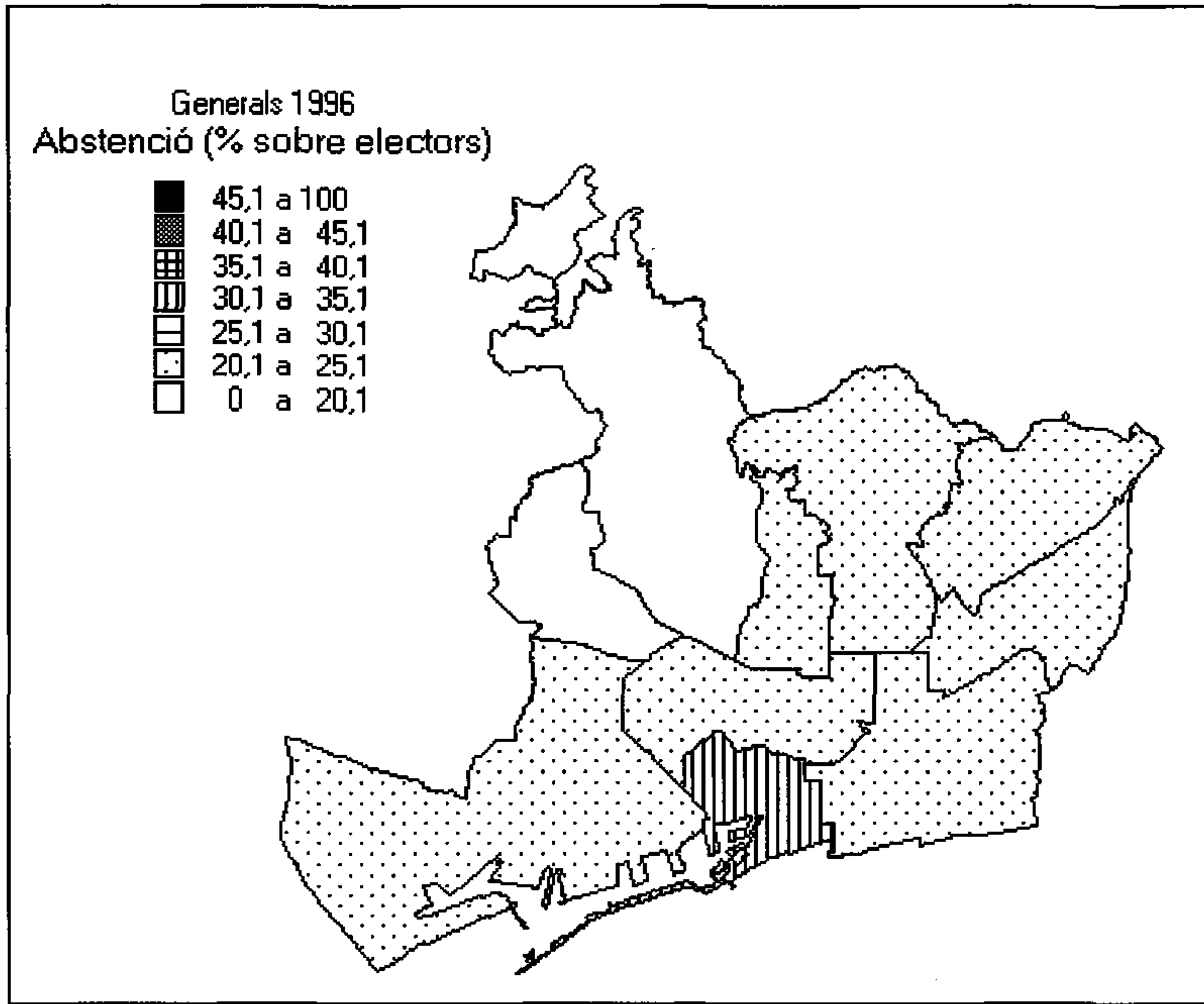
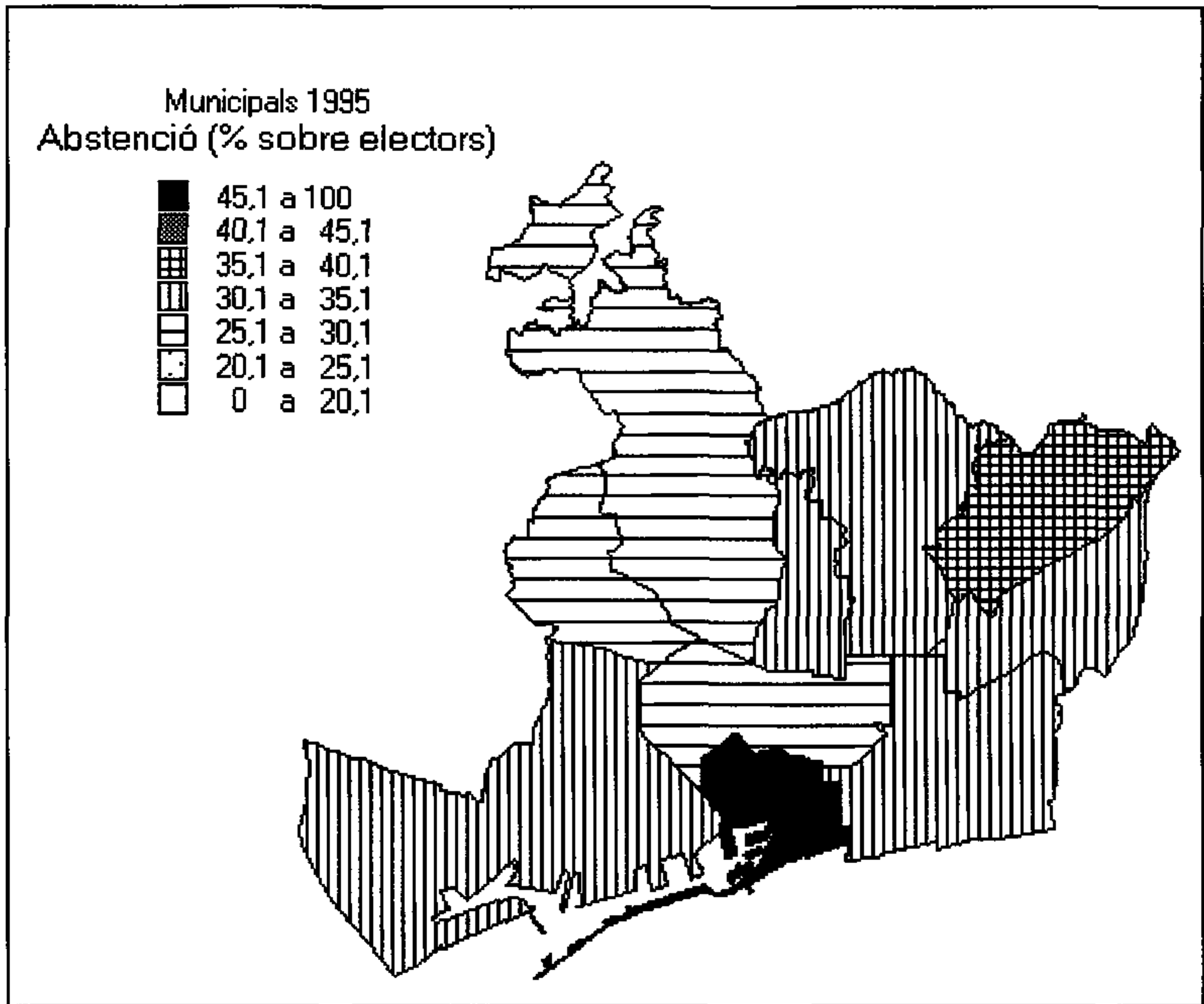
En el present apartat analitzem l'evolució global de l'abstenció i dels resultats electoral de les principals opcions a la ciutat de Barcelona als diferents tipus d'eleccions des de 1989 a 1996.

1) Pel que fa a les *eleccions europees* de 1989 i 1994, els principals trets a destacar són:

Elevada abstenció el 1989 (46,5 per cent) —amb un important augment el 1987—⁵ que es manté al mateix nivell el 1994 (45,7 per cent). Per tant, es

5. Com a referència es pot recordar que les eleccions europees del 1987, celebrades conjuntament amb les municipals, l'abstenció va ser del 31,3 per cent, molt inferior a les posteriors.

manté una situació força estable pel que fa a l'escàs interès que desperten aquestes eleccions a Barcelona, com succeeix en general amb aquest tipus d'eleccions. De totes maneres, l'abstenció a Barcelona és lleument inferior a la global de Catalunya.

CiU és l'opció guanyadora a les dues eleccions, per escàs marge sobre el PSC el 1989, i més clarament després d'una davallada socialista, el 1994. En tot cas, s'ha de remarcar el fort increment del PP el 94, que el situa just per davant del PSC i queda com a segona força política de la ciutat. Igualment, s'ha d'assenyalar el notable avenç d'IC, que assoleix en aquesta elecció el millor resultat relatiu des de la seva fundació.

2) A les *eleccions generals*, s'observen canvis importants en diferents nivells:

Pel que fa a l'abstenció, les generals de 1989 (31,57 per cent) se situen en el nivell de 1986. L'increment de competitivitat i l'expectativa política de canvi de les eleccions de 1993 i 1996, fan augmentar notablement la participació, quedant reduïda l'abstenció al voltant del 23 per cent en totes dues consultes, al nivell de la mitjana catalana.

El període 1989-1996 marca un episodi especial en el marc de la rivalitat entre PSC i CiU. El PSC havia estat tradicionalment el partit més votat a Barcelona a les eleccions generals, però a les eleccions de 1986 ja es va produir un gran equilibri en el marc d'una davallada socialista i un avenç de CiU. Com a continuació, a les eleccions de 1989 es produeix el *sorpasso* o l'avançament i CiU (34,1 per cent dels vots) obté la seva primera victòria a la capital en unes eleccions generals per davant del PSC (28,3 per cent), que continua la seva davallada. La major mobilització i bipolarització estatal a les eleccions de 1993 dóna com a resultat un avenç del PSC (també del PP), mentre CiU experimenta un lleu retrocés en la correlació de forces, tot i guanyar alguns vots, amb poca capacitat com a opció mobilitzadora en aquestes eleccions. En aquest marc CiU (32,4 per cent) torna a ser l'opció més votada, tot i que la correlació de forces presenta un major equilibri per l'avenç del PSC (28,9 per cent).

A les eleccions de 1996, en un context molt semblant al del 1993, potser encara més bipolaritzat, CiU experimenta un retrocés mentre el PSC aconsegueix un important avenç. D'aquesta manera, el PSC (34,3 per cent dels vots) torna a ser l'opció vencedora per davant de CiU (29,6 per cent).

Les generals del 1993 són les primeres a marcar el fort avenç del PP, que s'anirà traslladant també a la resta d'eleccions. Barcelona és un dels punts forts d'aquest partit, que hi obté resultats molt superiors a la seva mitjana catalana.

Quadre 9

Barcelona: Resultats electorals 1989-96 (% s/electors)

	A 92	A 95	E 89	E 94	M 91	M 95	G 89	G 93	G 96
Abstenció	44,5	34,1	46,5	45,7	44,2	33,8	31,6	22,8	23,1
PP	4,7	11,5	6,8	12,7	5,5	11,0	10,0	16,7	17,4
CiU	26,3	26,1	15,6	17,1	19,0	20,2	23,3	25,0	22,7
ERC	4,2	6,1	1,9	2,9	1,4	3,4	1,9	3,6	3,2
PSC	13,0	14,1	15,2	12,5	23,9	25,4	19,3	22,3	26,3
IC	3,9	6,5	3,0	6,1	3,6	5,0	5,5	6,3	5,9

Quadre 10

Barcelona: Resultats electorals 1989-96 (% s/votants)

	A 92	A 95	E 89	E 94	M 91	M 95	G 89	G 93	G 96
PP	8,6	17,5	12,7	23,4	9,8	16,6	14,7	21,7	22,6
CiU	47,4	39,6	29,1	31,5	34,0	30,5	34,1	32,4	29,6
ERC	7,5	9,3	3,5	5,3	2,5	5,1	2,8	4,7	4,1
PSC	23,4	21,5	28,5	23,0	42,8	38,3	28,3	28,9	34,3
IC	7,0	9,9	5,5	11,2	6,4	7,6	8,1	8,1	7,7

3) Les *eleccions autonòmiques* presenten també un perfil propi a Barcelona, com a la resta de Catalunya:

En el marc d'una conjuntura general de desmobilització, les eleccions de 1992 presenten un nivell d'abstenció molt elevat (44,5 per cent) i marquen el rècord d'abstencionisme en aquest tipus d'elecció. A les eleccions de 1995 el canvi de marc contextual que es manifesta des de 1993, propicia a Barcelona —com a la resta de Catalunya— una reducció important de l'abstencionisme, 34,1 per cent. Aquest és el percentatge més baix hagut en unes autonòmiques, tot i que només molt lleument per sota del de 1984. Amb aquestes dades, Barcelona continua situada al voltant de la mitjana catalana, tot i uns percentatges sempre lleument inferiors a aquesta.

Continuant la tradició encetada el 1980, CiU és la força més votada a Barcelona a les eleccions autonòmiques d'aquest període: 1992 i 1995. El seu nivell de vot és molt elevat, 47,4 per cent i 39,6 per cent, respectivament, i

dobla el nivell de la segona força, el PSC (23,4 i 21,5 per cent del vots, respectivament), que a la capital presenta uns percentatges sempre inferiors als globals de Catalunya.

A les eleccions de 1995, les dues primeres forces experimenten un retrocés, no en el seu nombre de vots però sí en la correlació de forces, és a dir, que mostren menys capacitat que les altres opcions per fomentar una major mobilització. El més capaç és el PP, que augmenta més del doble el seu nombre de vots i el seu percentatge (8,6 i 17,5 per cent), i se situa a només 4 punts del PSC. En aquest marc s'ha de remarcar la important reculada de CiU en la correlació de forces, clarament superior a la que experimenta en el conjunt de Catalunya. S'ha de recordar que també en aquest tipus d'eleccions el PP obté sempre a Barcelona resultats per sobre de la seva mitjana catalana. Finalment, també ERC i IC-EV avancen a les eleccions del 1995, tot i que de manera més moderada que el PP.

4) Les *eleccions municipals* a Barcelona tenen també el seu propi perfil, que les assembla a les autonòmiques en l'elevat nivell d'abstenció, mentre són l'únic tipus d'elecció on sempre ha guanyat el PSC. Les eleccions d'aquest període, 1991 i 1995, segueixen plenament aquestes pautes, que també són les globals de Catalunya.

En el marc de la conjuntura d'inici dels noranta, on s'ha anat erosionant la imatge dels socialistes i no hi ha cap alternativa, les eleccions municipals de 1991 presenten també a Barcelona un elevat nivell d'abstenció (44,2 per cent). En canvi, el nou context polític en què se celebren les eleccions de 1995, les primeres després de l'èxit dels Jocs Olímpics, comporta un notable descens de l'abstencionisme (33,8 per cent), que se situa prop del nivell de 1983 i 1987. A més a més, la major competitivitat de l'elecció a Barcelona amb la pugna Maragall-Roca fa que el retrocés de l'abstenció sigui notablement superior a Barcelona que en el conjunt de Catalunya.

El PSC és l'opció més votada en ambdues eleccions i recull elevats percentatges (42,8 i 38,3 per cent dels vots, respectivament), amb un avantatge clar sobre la segona força, CiU. A les eleccions de 1995, ambdues formacions experimenten un retrocés en la correlació de forces, però no en el nombre de vots. Això no obstant, les eleccions d'aquest tipus continuen essent les que presenten un major nivell de concentració del vot en les dues grans opcions.

En conjunt, doncs, les eleccions del període 1989-1996 presenten un panorama en el qual el notable increment del PP i el descens de CiU són els aspectes principals. Per la seva banda, el PSC, tal com succeeix també a nivell de Catalunya, presenta tendències contradictòries, amb avenços a les generals i retrocés a totes les altres eleccions. IC i ERC presenten ambdues una evolució de consolidació dins una tendència de lleu avenç.

2.2. Tipologia de districtes

Una de les principals qüestions que ens plantejàvem en començar aquest article era d'esbrinar si l'orientació política dels districtes barcelonins havia variat o no de manera significativa en relació amb el període anterior, la dècada dels vuitanta,⁶ i quines tendències d'evolució s'havien observat fins al 1996.

Per intentar respondre aquestes qüestions s'ha realitzat una anàlisi *cluster* a partir de les variables sociodemogràfiques anteriorment esmentades, juntament amb les dades de l'abstenció i dels percentatges de vot obtinguts per les principals forces polítiques.

El factor que ha mostrat més capacitat de discriminació és el nivell de formació, que com ja hem dit és un indicador d'estatus social en general, i que va força correlacionat encara amb el lloc de naixement o procedència dels electors. És probable, però, que en el futur, a partir d'una major integració de les noves generacions disminueixi el nivell d'associació entre ambdues variables.

A més, també tenen un pes important en la definició de la tipologia de districtes les variables polítiques (abstenció i vot a CiU, PSC, IU, ERC i PP), confirmant que a Barcelona estructura social i estructura politicoelectoral van força relacionades.

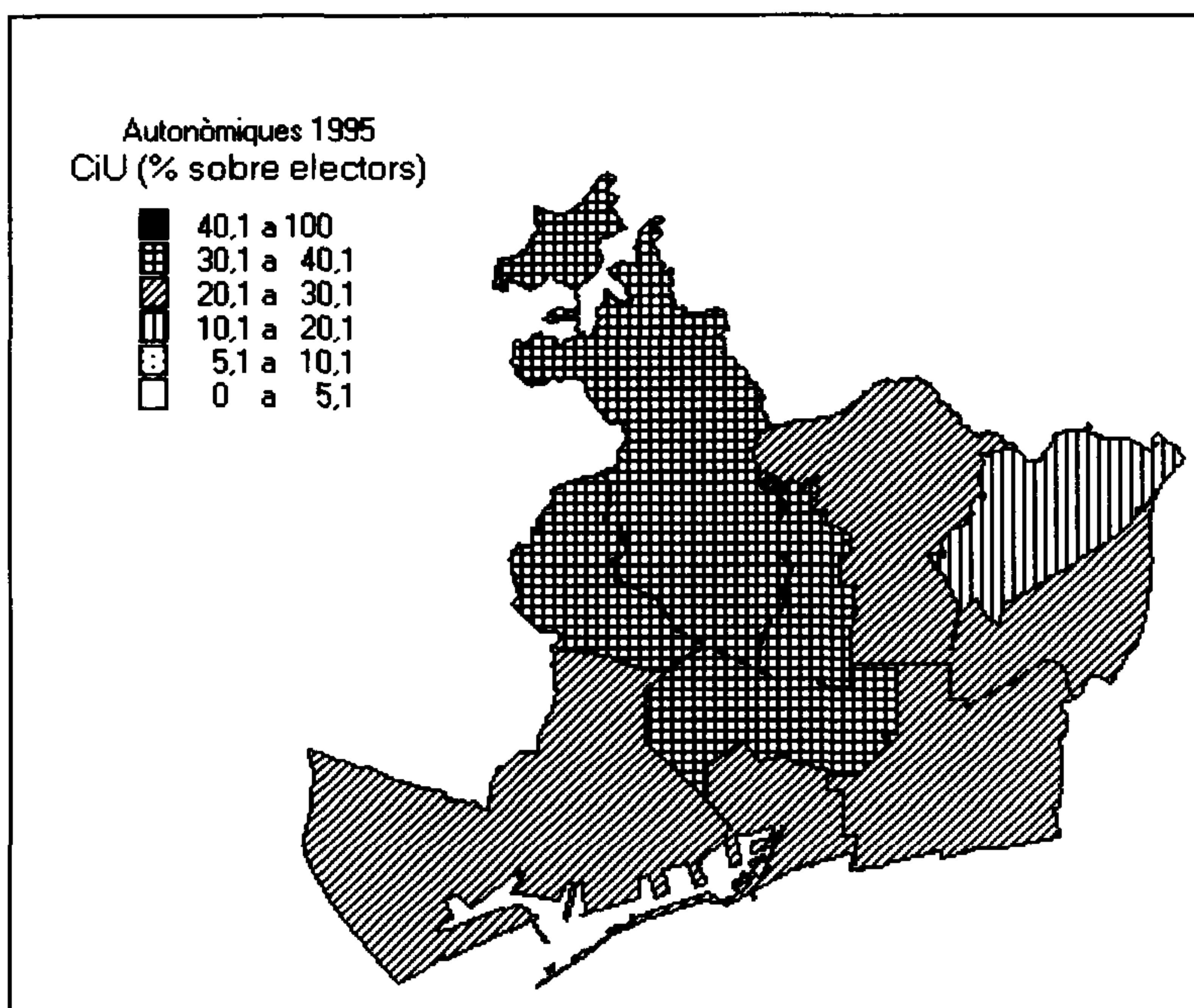
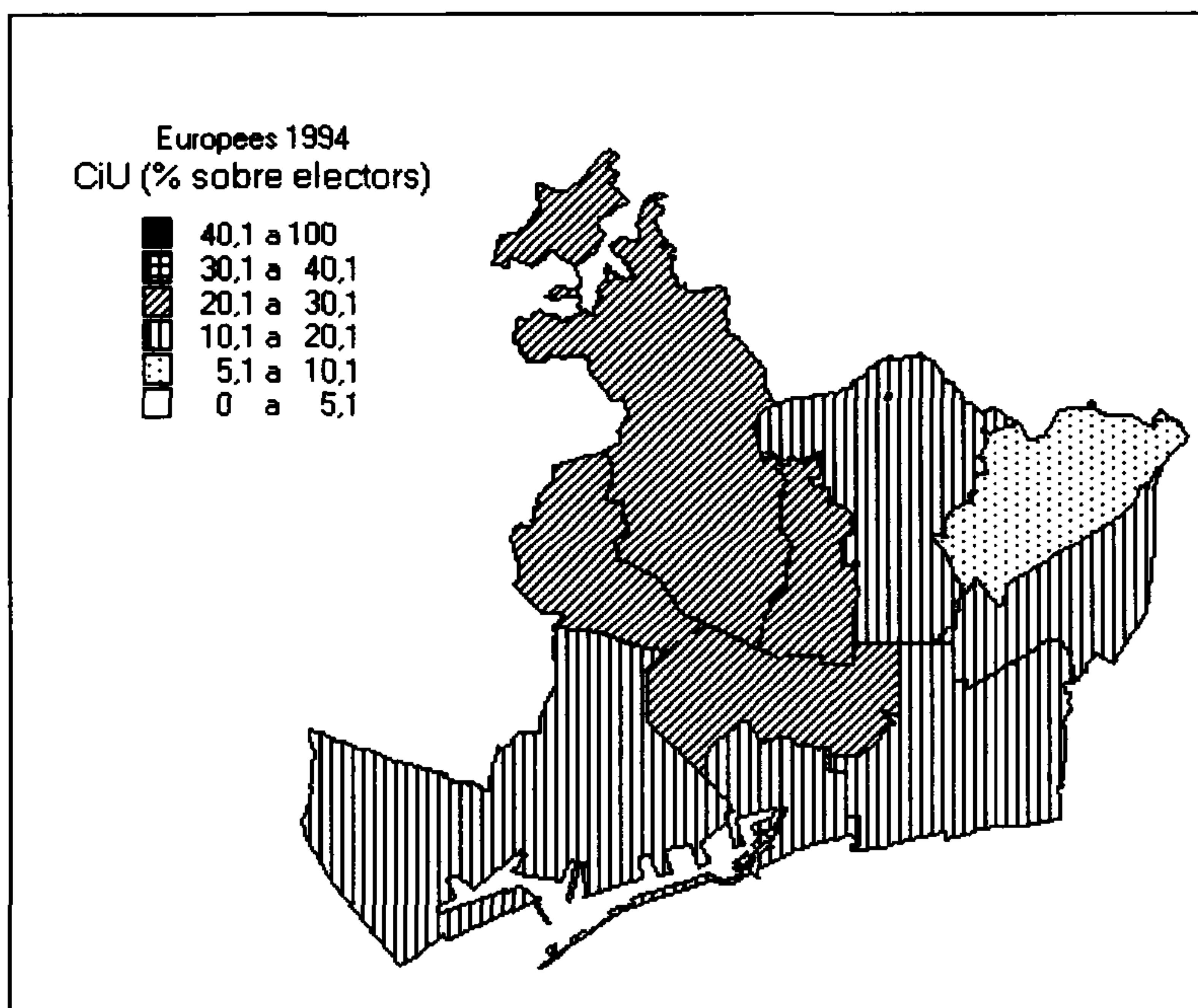
En el marc de la tipologia de districtes abans definida, els trets més característics de l'evolució electoral a l'interior de Barcelona són els següents:

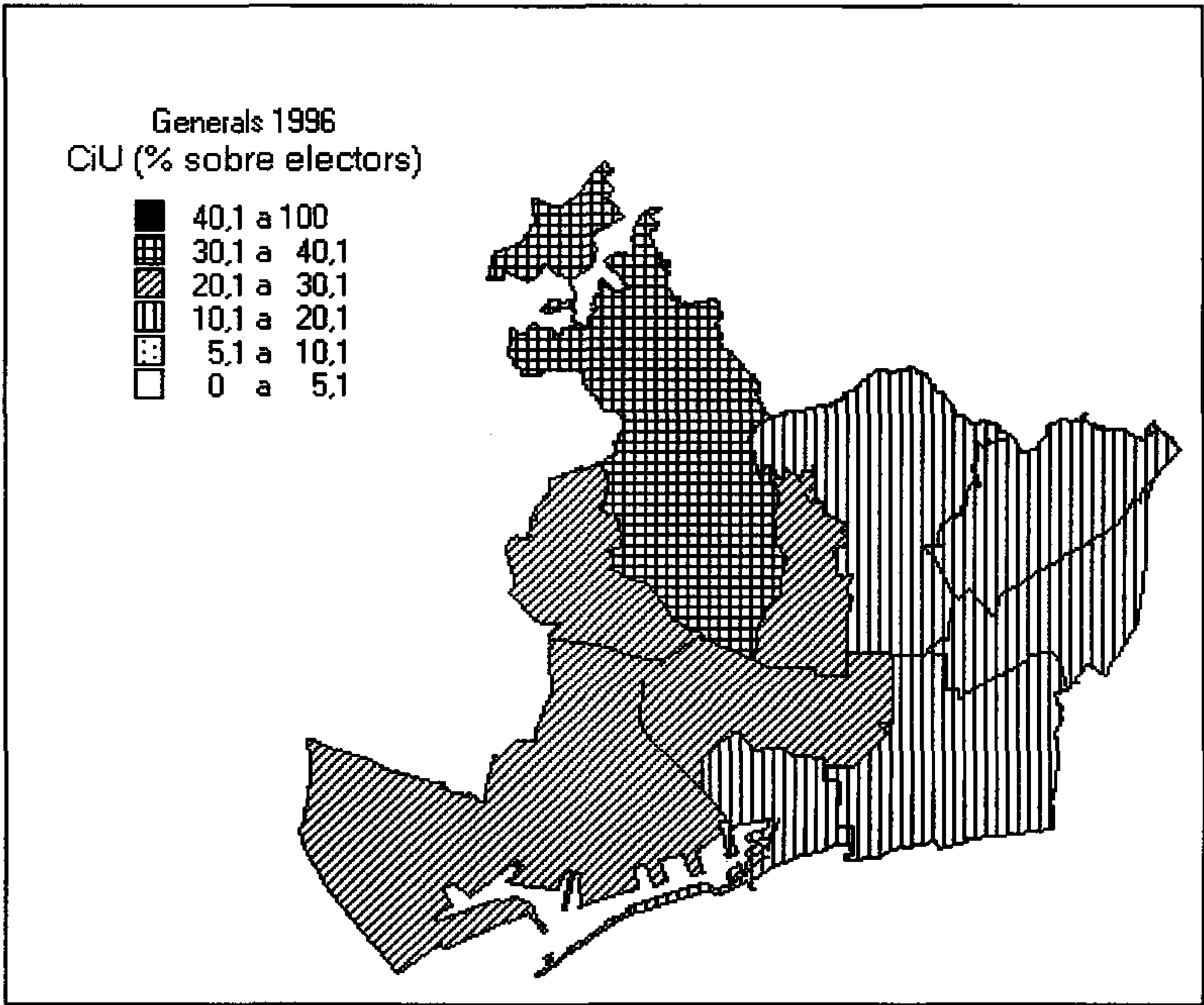
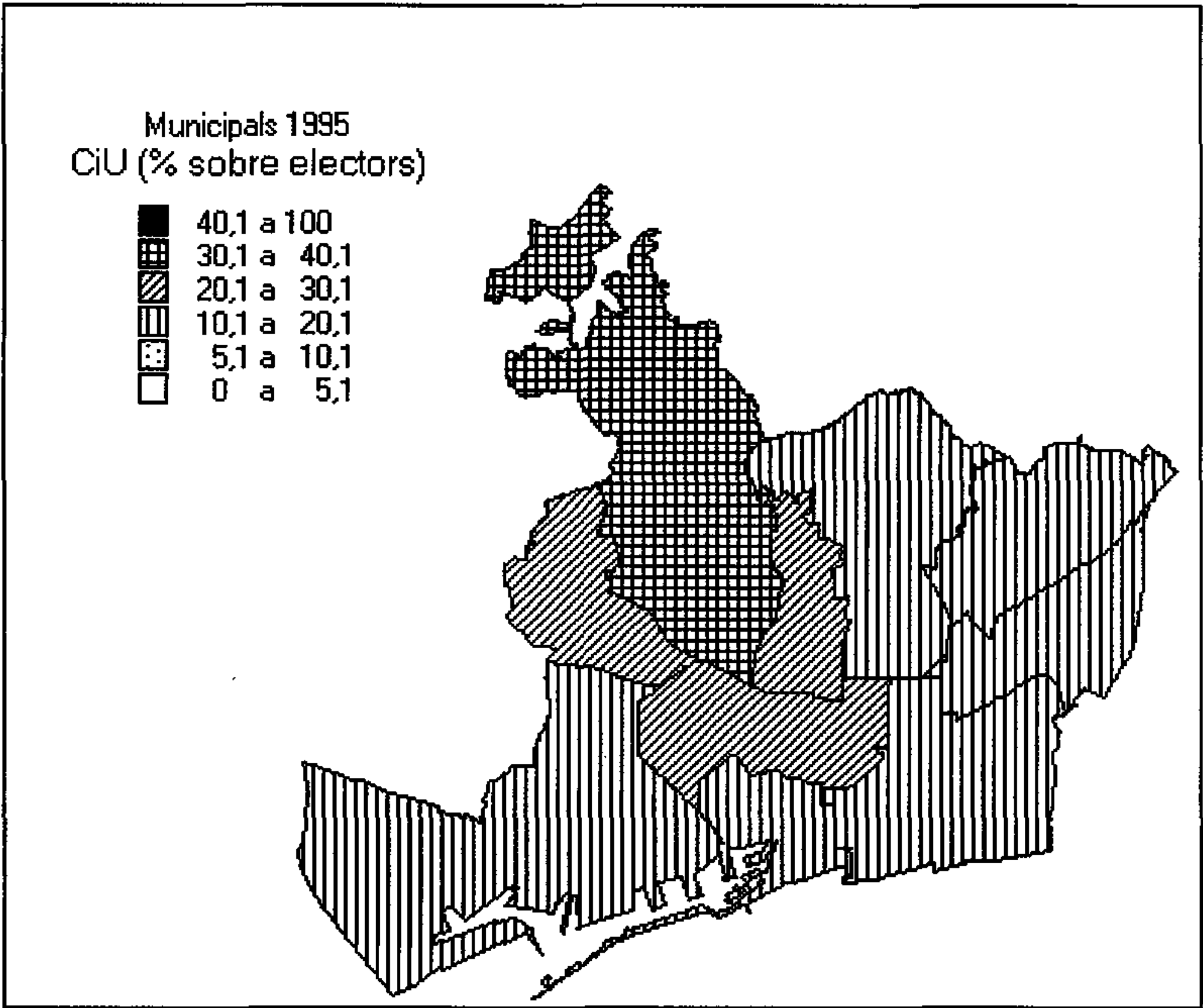
- En el marc de la nova conjuntura a nivell estatal, a partir del 1993 hi ha un augment generalitzat de la *participació*. En el marc d'una evolució molt homogènia a tots els districtes, s'han de remarcar algunes evolucions diferencials.

A les generals, l'estabilitat de la mitjana barcelonina d'abstenció entre 1993 i 1996 no ha de privar de veure evolucions diferents en els districtes de la ciutat: un clar augment de l'abstenció a Sarrià-Sant Gervasi i lleu a les Corts, paral·lelament a un lleu retrocés del PP. En canvi, als barris perifèrics l'abstenció decreix, tot i que també lleument, paral·lelament a nous i suaus increments del PP.

En conjunt, l'estructura de l'abstenció per districtes no ha canviat en relació amb el període anterior i es manté també estable tot al llarg d'aquest període. El districte més abstencionista és sempre Ciutat Vella, molt per sobre de la resta. Els districtes més participatius són Sarrià-Sant Gervasi, seguit de Les Corts, i després Gràcia i l'Eixample, amb percentatges sempre 3-4 punts per sota de la mitjana barcelonina. Els altres barris presenten sempre un comportament més aviat abstencionista, especialment Nou Barris.

- **CiU** perd força a Sarrià-Sant Gervasi i a les Corts, però també a Gràcia i l'Eixample, és a dir, els seus punts forts. En canvi, tot i la seva tendència general a la baixa en aquest període es manté millor als districtes perifèrics,

feu tradicional de l'esquerra i on CiU sempre ha obtingut resultats més fluïxos. A les eleccions generals s'ha de remarcar el sentit diferent dels seus retrocessos: el retrocés en la correlació de forces del 1993 respecte a 1989 sembla més relacionat amb l'avenç del PP; en canvi, del 93 al 96 les seves pèrdues apareixen més relacionades amb els avenços del PSC, tal com succeeix també a nivell més general de Catalunya.

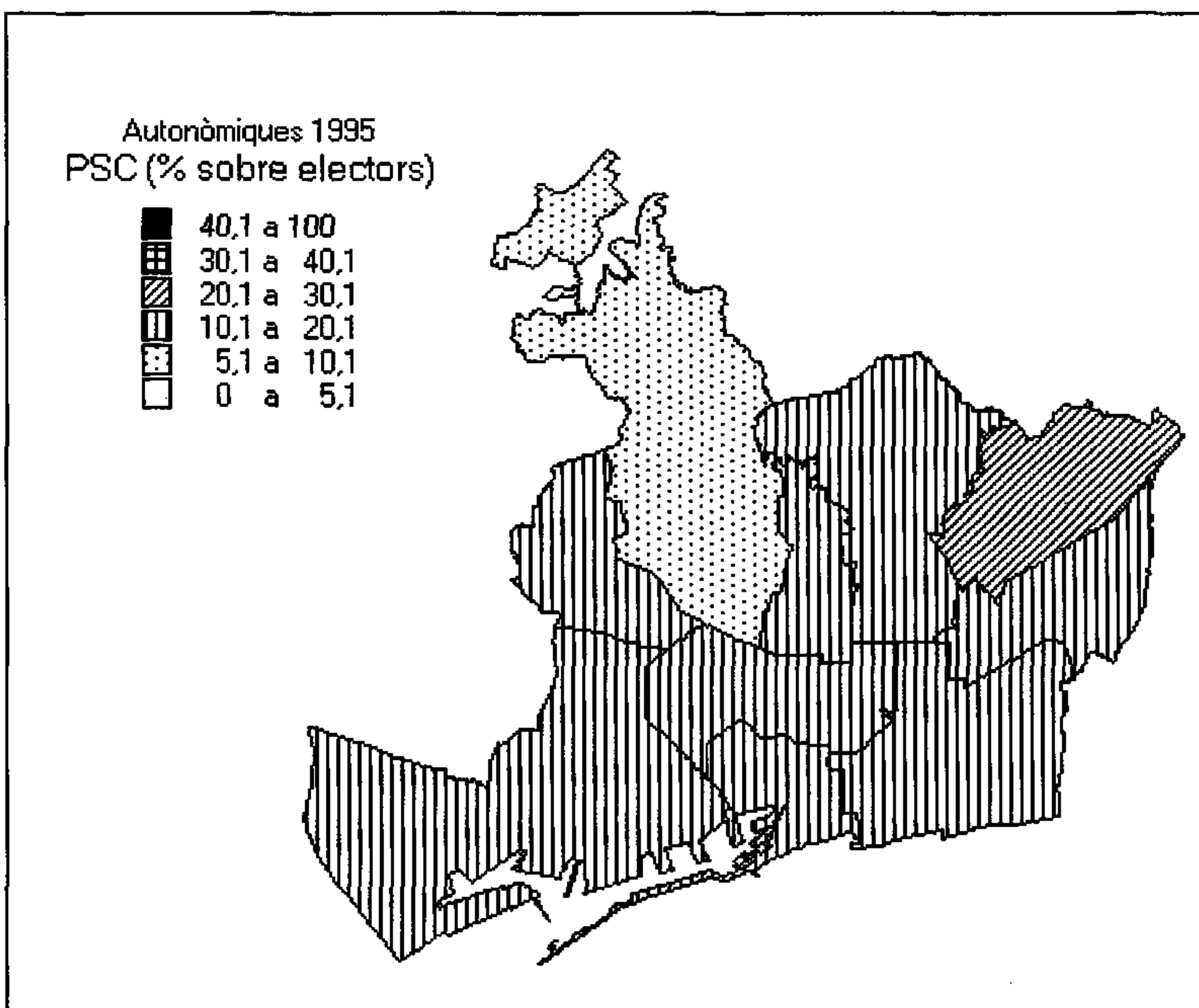
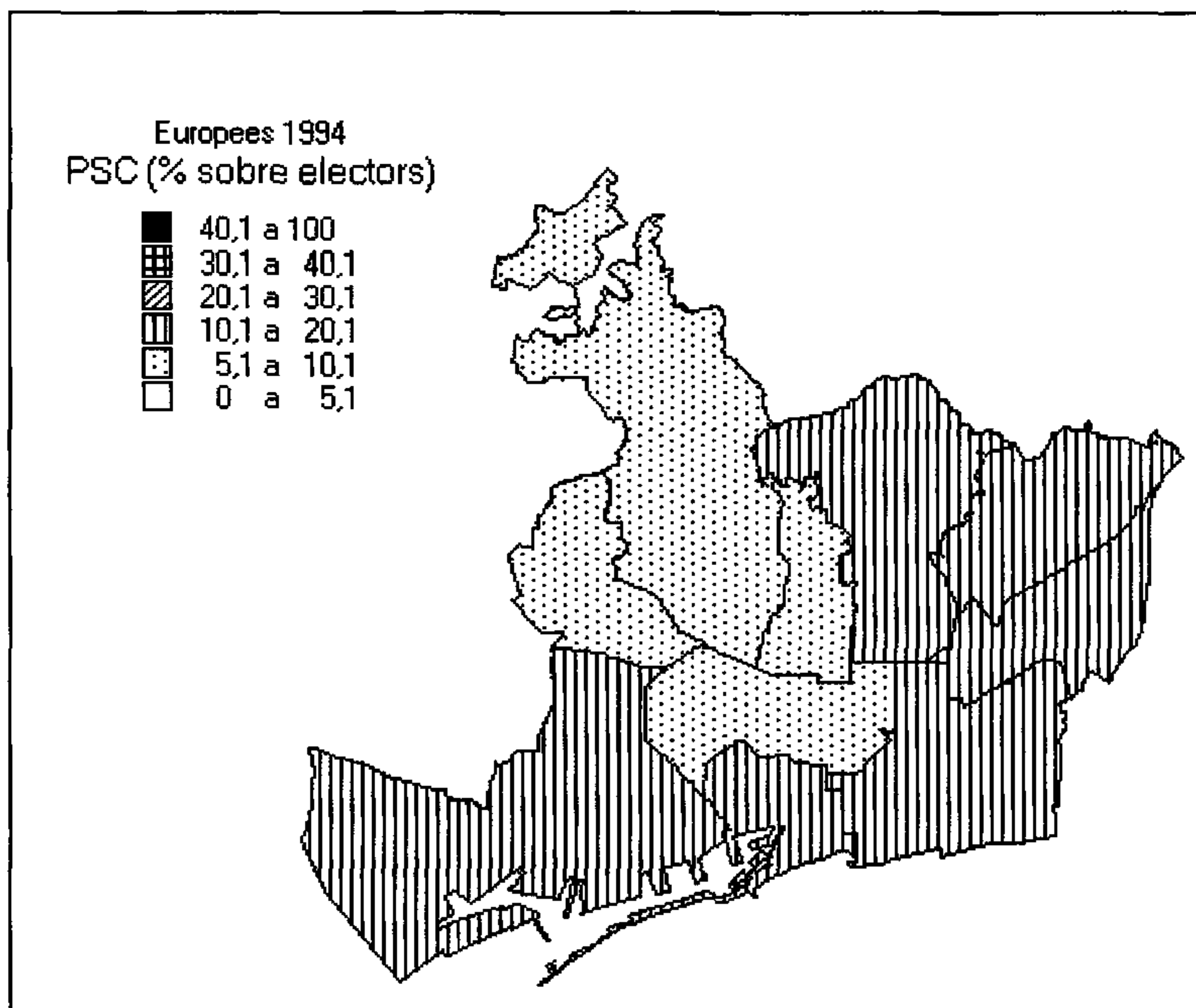
La implantació de CiU als districtes de Barcelona és força irregular amb grans diferències entre les seves zones fortes i febles. Aquestes diferències configuren, però, una estructura força estable. A Sarrià-Sant Gervasi és on obté sempre els millors resultats i, a continuació, però a certa distància, l'Eixample, Gràcia i les Corts completen el bloc de zones fortes de CiU. En valors relativament propers a la mitjana barcelonina se situa sempre a Sants-Montjuïc, mentre a la resta els seus percentatges són sempre clarament inferiors, especialment a Nou Barris, on sempre presenta els seus pitjors resultats.

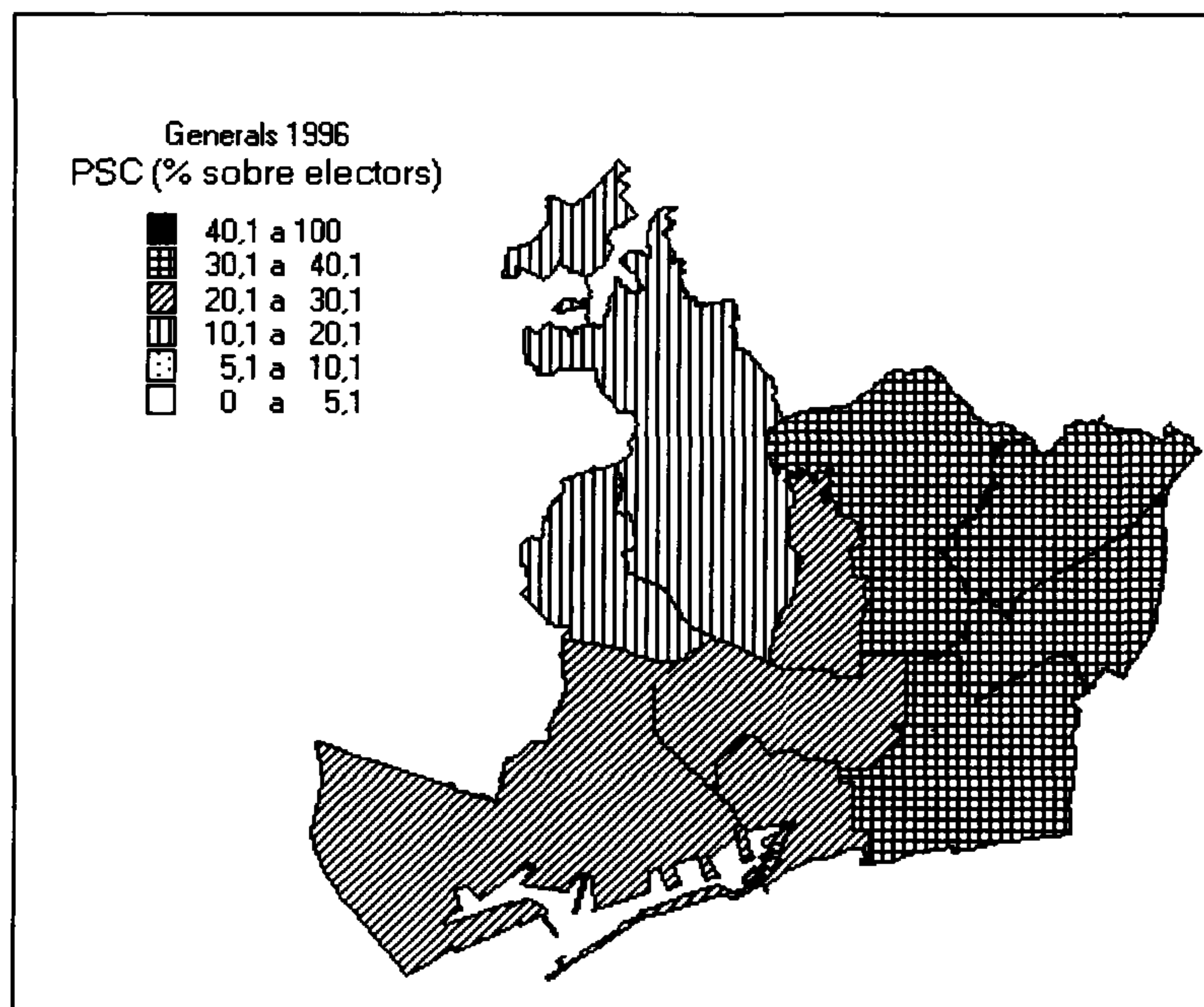
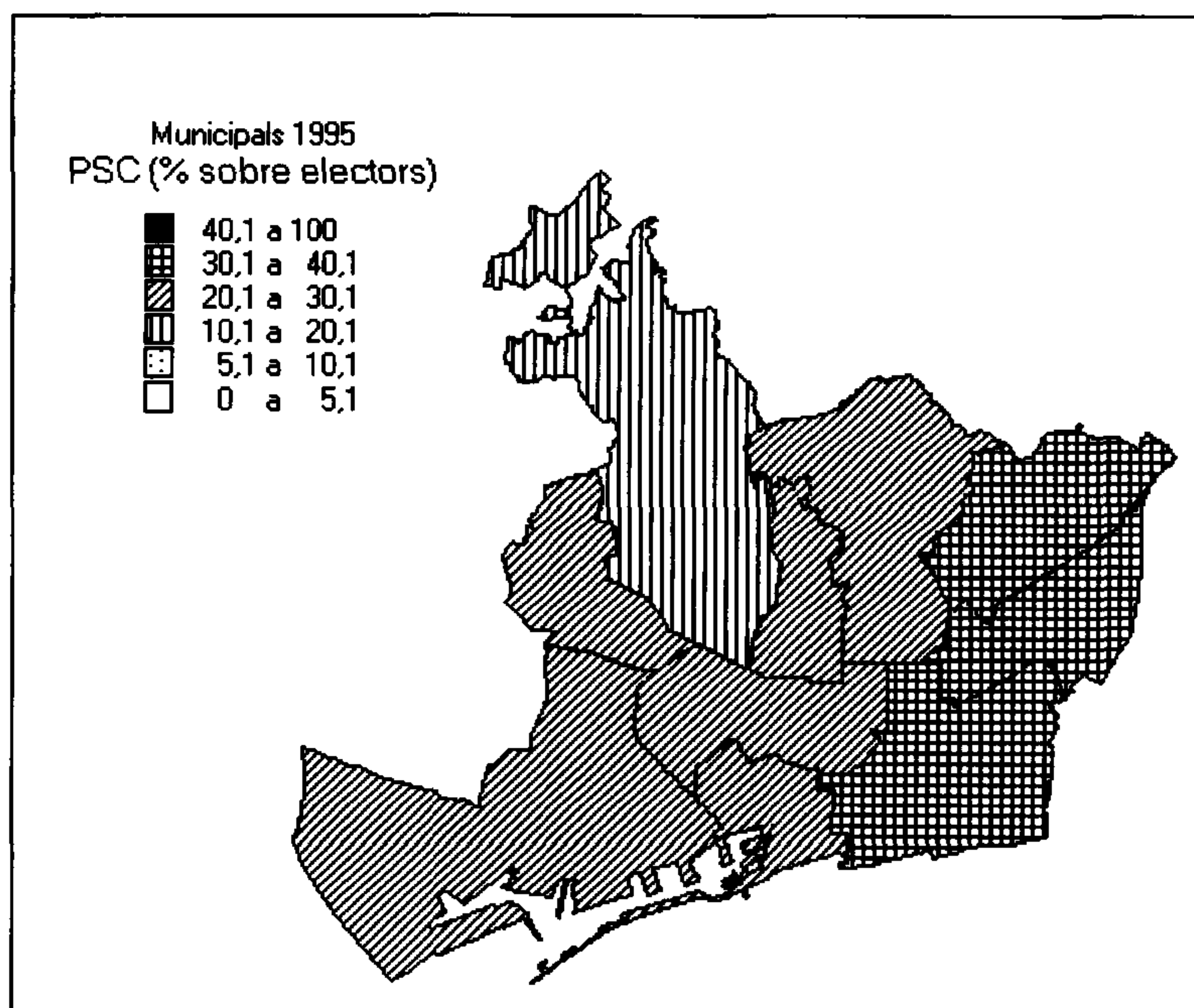
- El **PSC** presenta una evolució particular. Com a tendència més general del període es pot parlar de retrocés generalitzat, més pronunciat als districtes perifèrics, els seus punts forts (Nou Barris, Horta, Sant Martí). A les eleccions de 1996, però, experimenta un increment especialment en barris i zones tradicionals de Barcelona amb predomini de capes mitjanes (Gràcia, Eixample, Sants-Montjuïc), i que sembla relacionat amb el retrocés de CiU tot recollint un vot essencialment anti-PP per part d'un electorat que no considerava CiU, opció a la qual havia votat anteriorment, com l'instrument adequat per a tal finalitat.

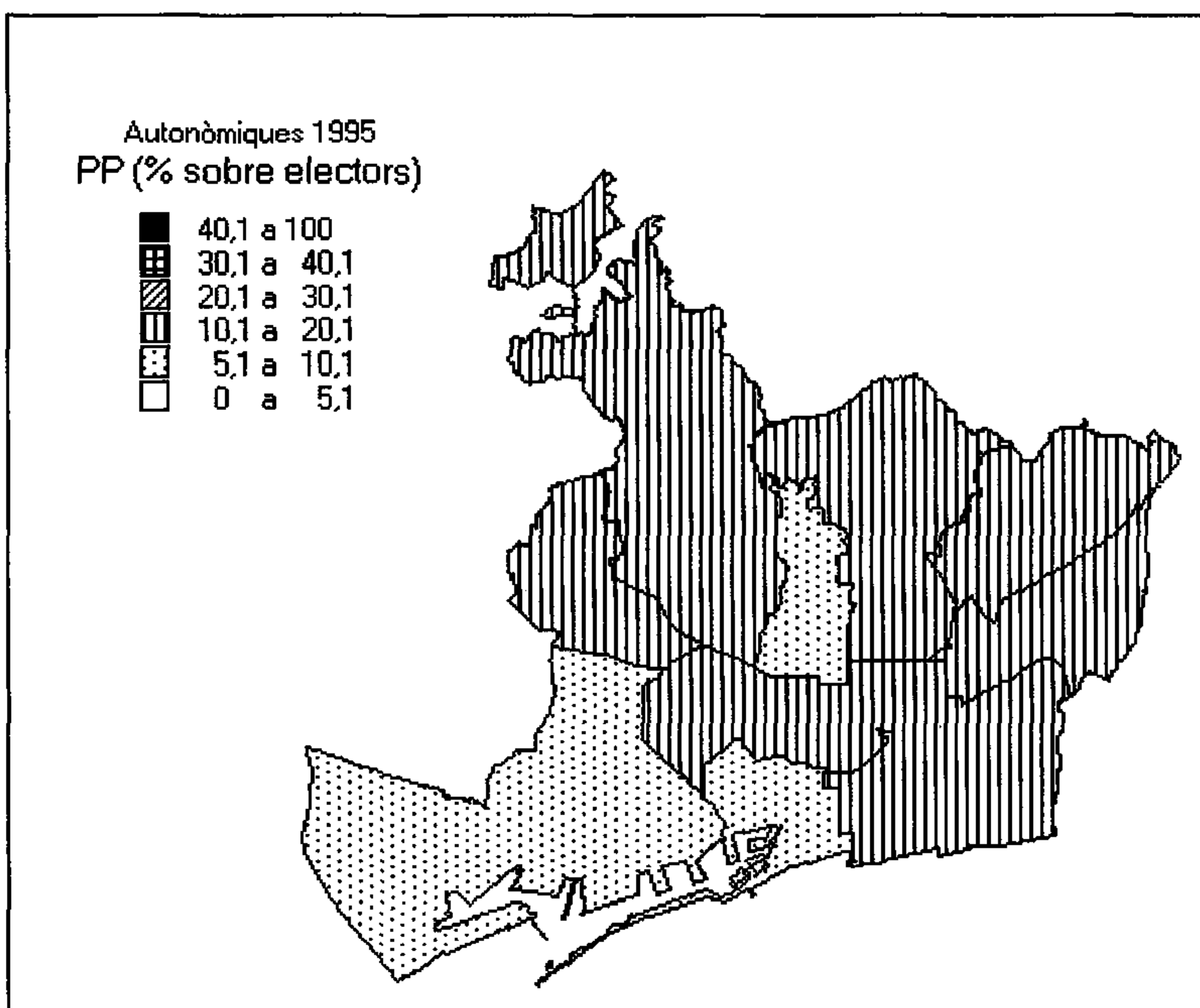
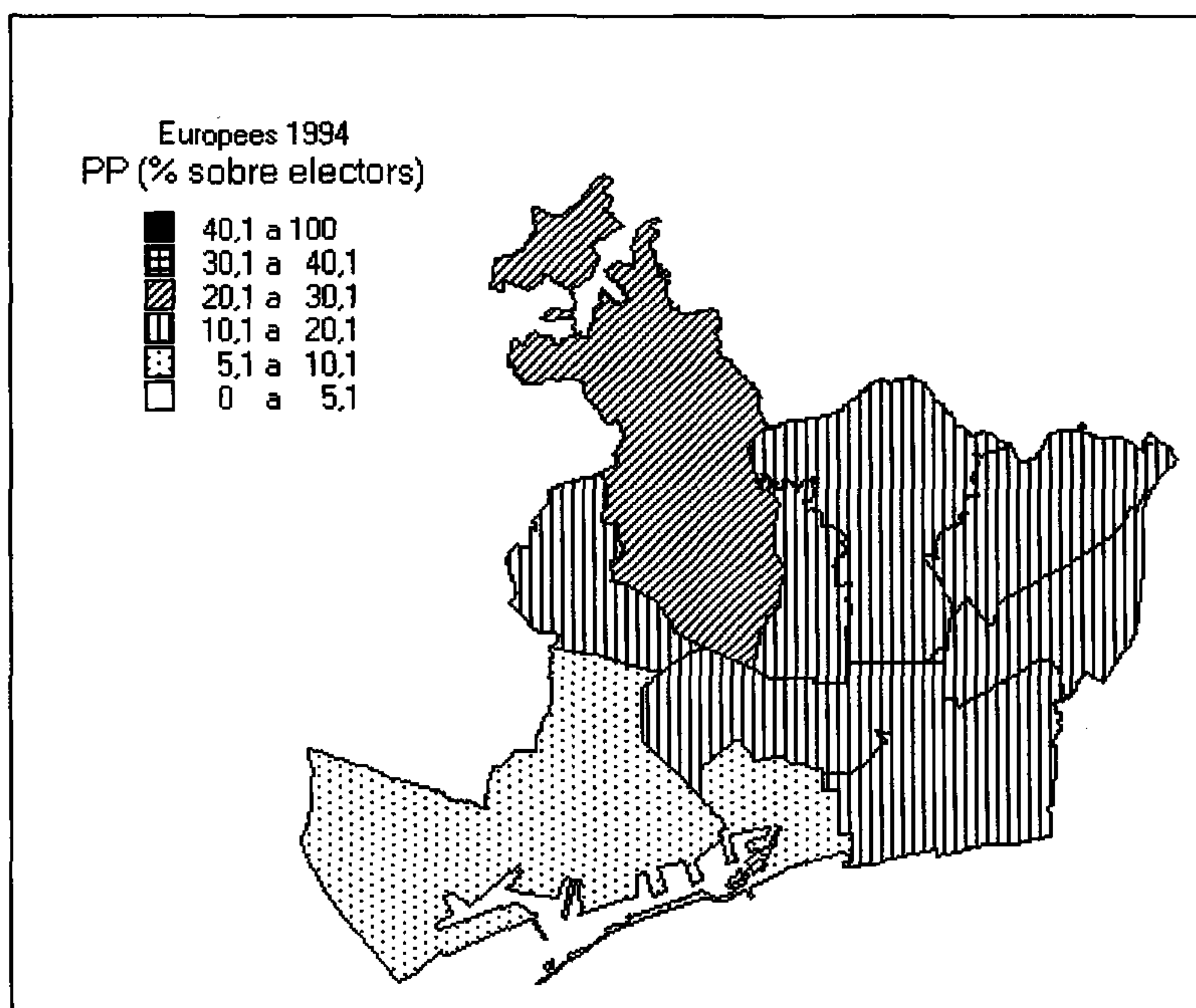
La implantació territorial (per districtes) del PSC a Barcelona presenta importants diferències entre aquests, però aquesta diversitat es defineix també com una estructura força estable en el temps.

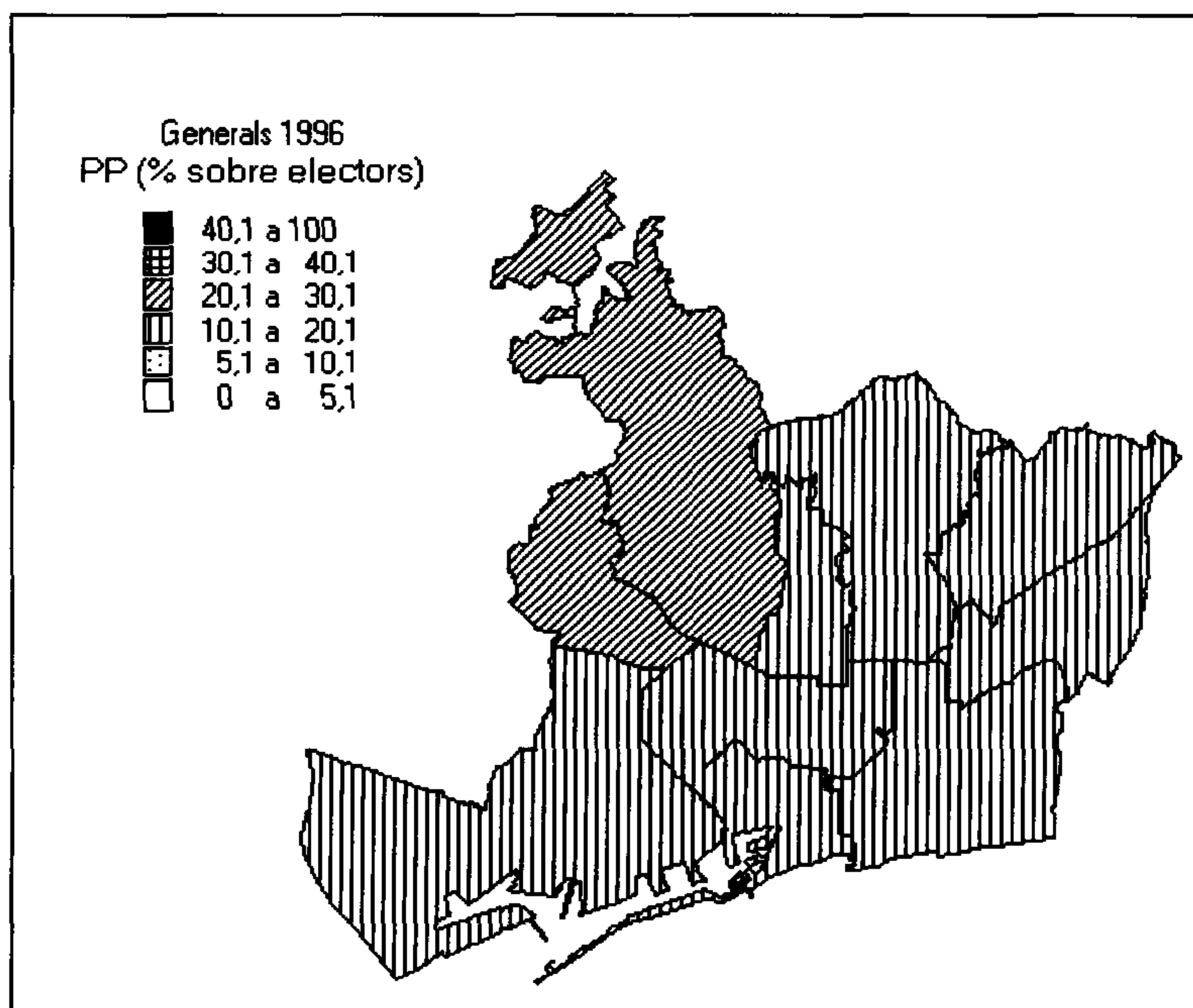
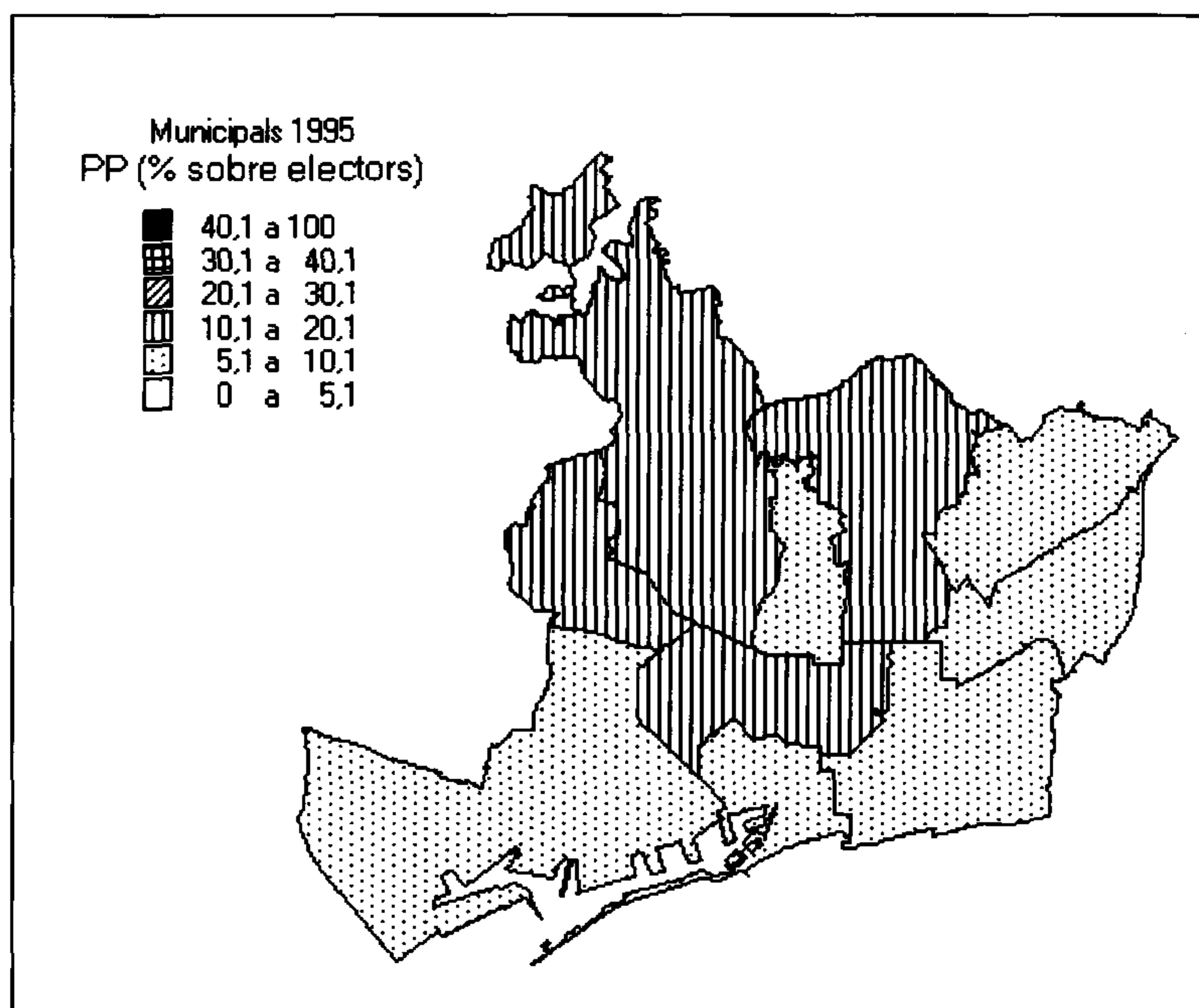
El districte on els socialistes obtenen sempre els millors resultats és Nou Barris, amb percentatges molt per sobre dels que obté a la resta de districtes. A San Martí, Sant Andreu, Horta-Guinardó i, fins i tot, a Ciutat Vella, obté resultats relativament semblants i sempre clarament per sobre de la mitjana de Barcelona. Sants-Montjuïc configura la situació intermèdia, amb resultats sempre propers a la mitjana, mentre l'Eixample, Gràcia i les Corts són districtes on la implantació socialista és clarament inferior a la mitjana, tot i que els resultats més baixos els presenta sempre a Sarrià-Sant Gervasi.

- El **PP** en el darrer període electoral, i seguint la tònica de la resta d'Espanya, augmenta arreu de la ciutat i a totes les eleccions. El salt endavant el fa a les generals del 1993, i a partir d'aquestes es dona a tots els altres tipus d'elecció. El seu avenç és força homogeni, tot i que més pronunciat a Sarrià-Sant Gervasi i a les Corts. A les generals del 1996 continuarà el seu avenç —tot i que de manera molt lleu— a la majoria dels districtes, amb l'excepció de les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, on experimenta un petit retrocés.

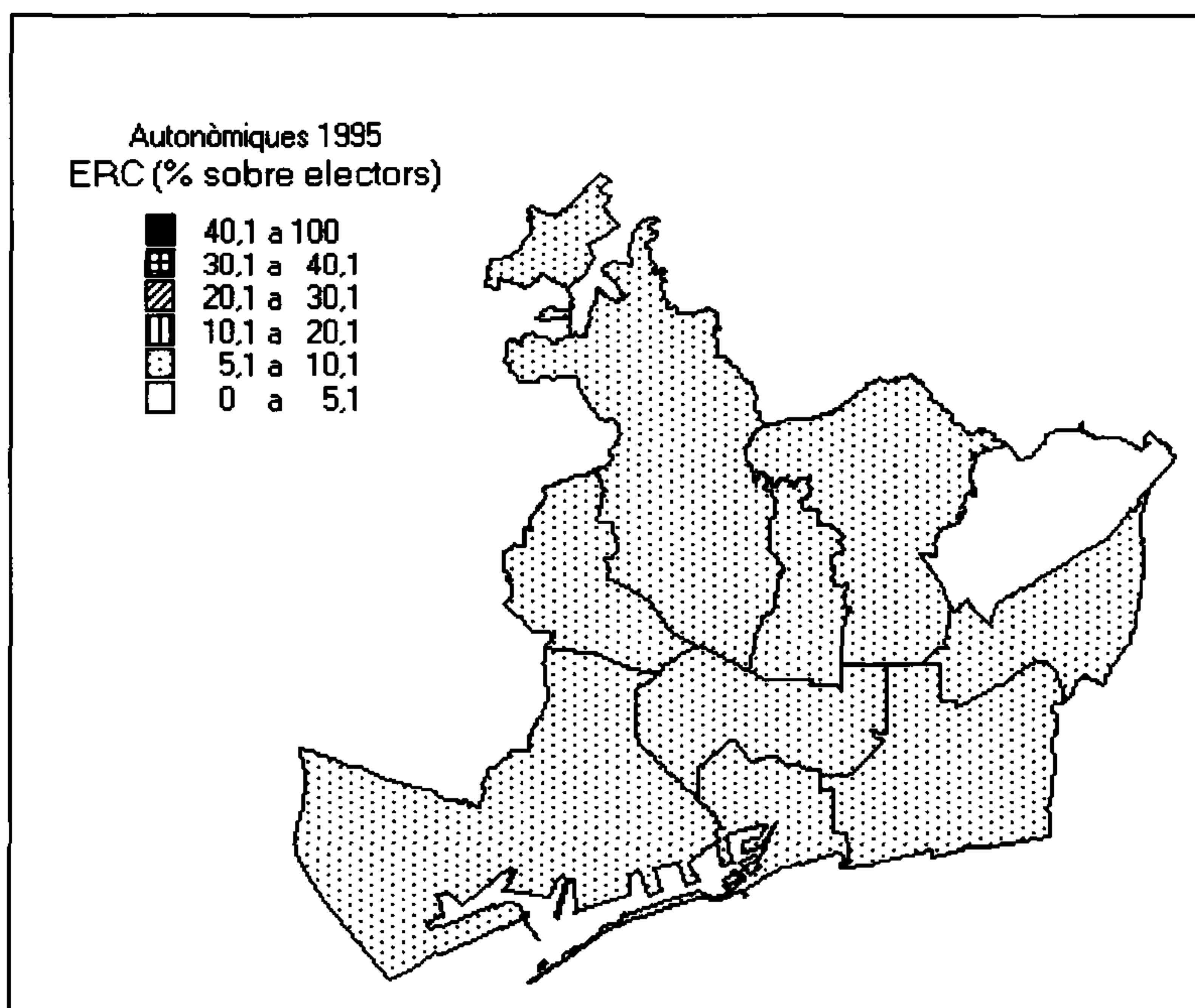
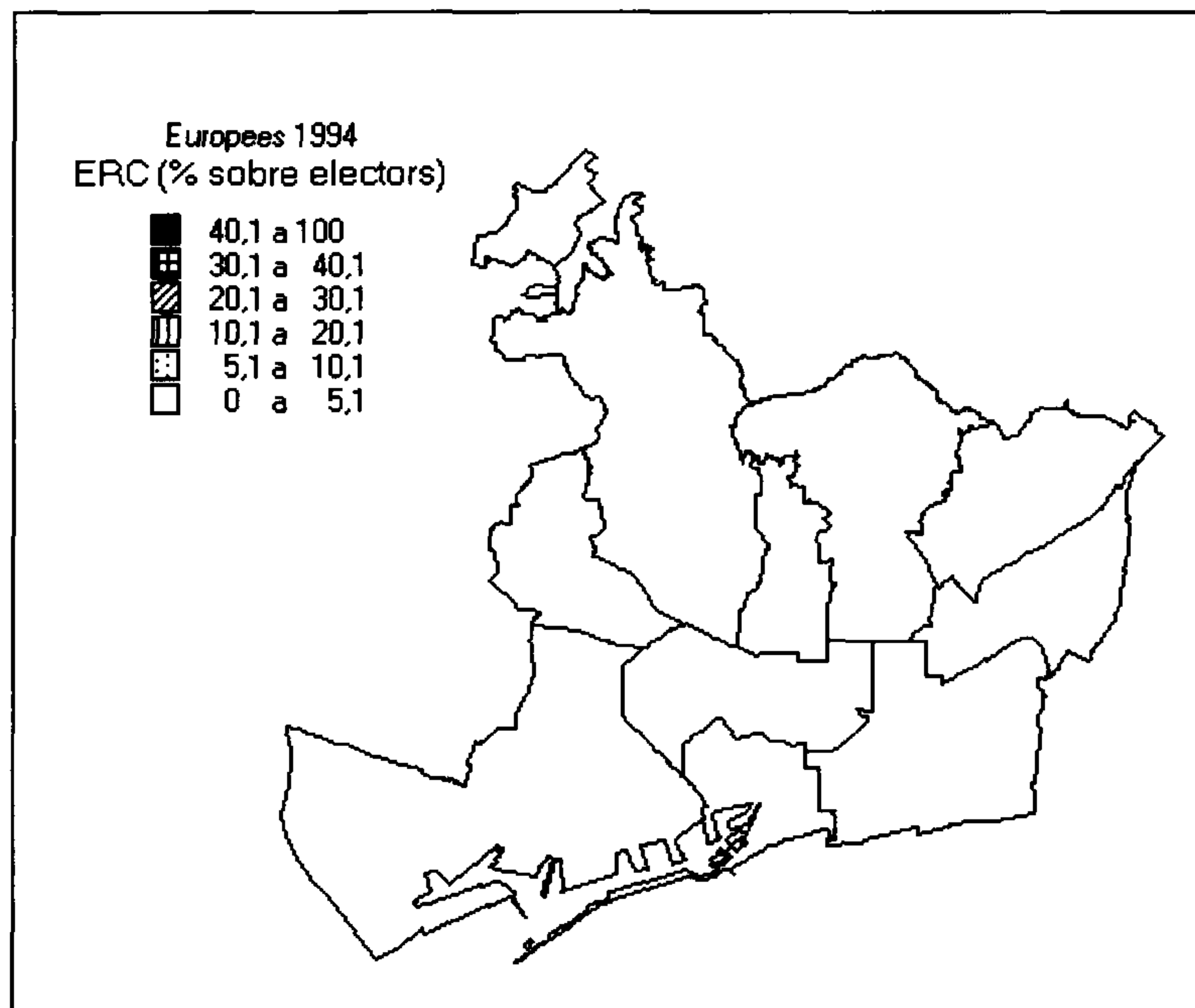
Com a la resta d'opcions, la implantació del PP no és homogènia entre els districtes, sinó que presenta diferències, especialment entre alguns d'ells, configurant zones fortes i zones febles que mostren un alt nivell d'estabilitat en el temps. En conjunt, els millors resultats els obté sempre a Sarrià-Sant Gervasi i després a les Corts, obtenint també resultats superiors a la mitjana a l'Eixample. A la resta de districtes els seus resultats són molt semblants, però uns 10-14 punts per sota dels obtinguts a Sarrià-Sant Gervasi.

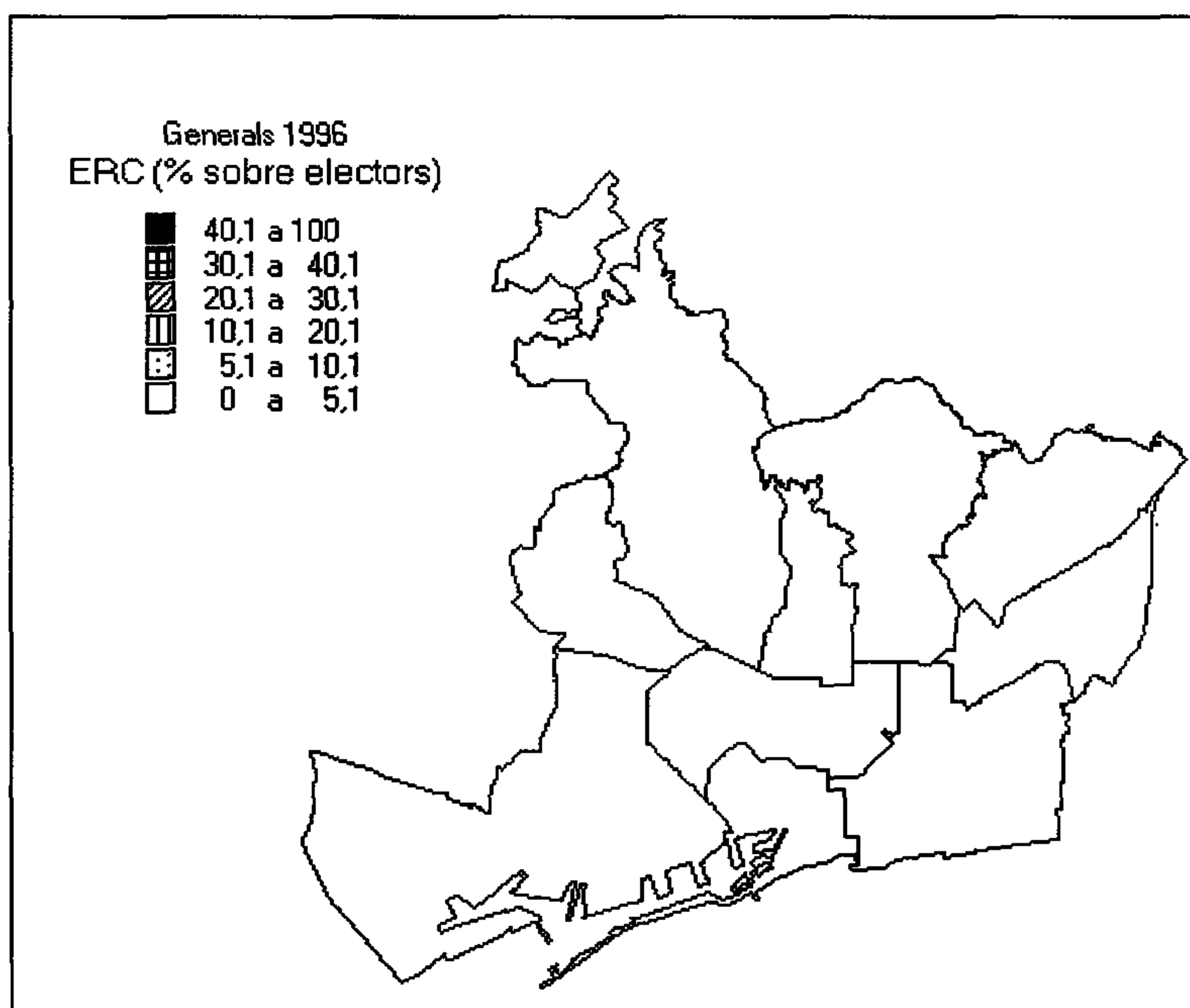
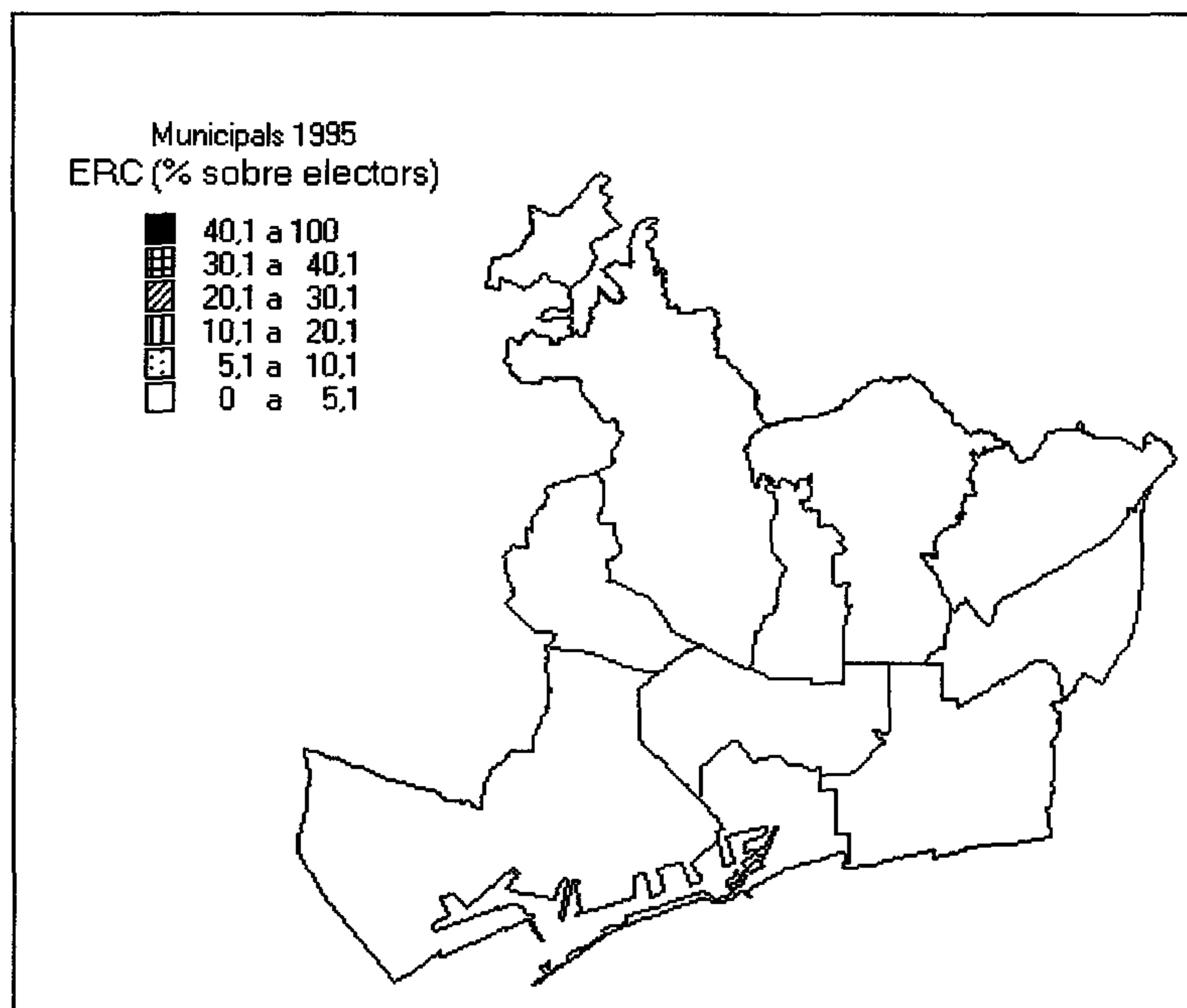
- **ERC i IC** presenten moviments bastant suaus, dins un moderat avenç com a tònica general del període. De totes maneres, mentre els moviments d'ERC són bastant homogenis entre els districtes, els avenços d'IC se centren sobretot en els districtes perifèrics, així com també a Sants-Montjuïc i a Ciutat Vella.

L'estructura d'implantació per districtes d'ambdues forces és bastant diferent: presenta major diversitat la d'IC i més homogeneïtat la d'ERC. La zona de millor implantació d'IC, on obté sempre els seus millors resultats, és la formada pels barris perifèrics, però especialment a Nou Barris, mentre els pitjors els presenta a Sarrià-Sant Gervasi. En canvi, l'ERC obté els millors resultats als districtes amb gran predomini de capes mitjanes autòctones: Gràcia, l'Eixample i Sants-Montjuïc, i és Nou Barris el districte on sempre obté pitjors resultats.

Una visió per tipus de districtes completa la perspectiva sobre el comportament electoral a Barcelona, la diversitat de contextos d'implantació, així com de les seves tendències d'evolució dels diferents contextos d'implantació evolutiva,

- **A Ciutat Vella**, àrea amb un fort índex d'atur, amb una taxa d'envelliment elevada i amb una complexa problemàtica social, segueix la tònica de l'etapa 1982-1988. CiU guanya clarament a les autonòmiques i el PSC s'imposa més ajustadament a les generals i de manera clara a les municipals. La correlació de forces equilibrada entre PSC i CiU a les generals del 1989 i 1993 va seguida d'un fort avenç del PSC a les del 1996, en les quals s'imposa clarament. Les europees presenten també una imatge de gran equilibri de forces, que s'inclina a favor del PSC el 1989 i de CiU el 1994. De totes maneres, l'abstenció és l'opció realment majoritària i aquest és el districte més abstencionista, amb molta diferència sobre els altres. Probablement, l'obtenció d'un entorn més lluminós i amable a través de les intervencions urbanístiques al voltant del 1992 no han solucionat el problema vital del barri. No obstant els seus elevats nivells, l'abstenció segueix les mateixes pautes d'evolució que a nivell general. Més abstenció a les europees i després a les municipals i autonòmiques. A les generals de 1993 i 1996 en accentuar-se l'enfrontament a nivell general entre PP i PSOE, augmenta la mobilització electoral, principalment a favor del PP.

- Als districtes «perifèrics» (**Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Martí i Sant Andreu**) la situació és diferent. En general, el PSC és el partit més votat, tot i amb matisacions. A les europees, si bé guanya a les dues consultes, a les del 1994 la correlació de forces amb CiU s'igualava, i fins i tot aquesta darrera opció aconseguia superar el PSC a Sant Andreu. La victòria socialista és clara a les generals i, encara més a les municipals, especialment a Nou Barris. A les autonòmiques, no obstant, CiU s'imposa a 3 dels 4 districtes; l'excepció és Nou Barris, veritable feu del PSC, i on aquest partit s'ha imposat en totes les eleccions del període per marges importants de diferència.

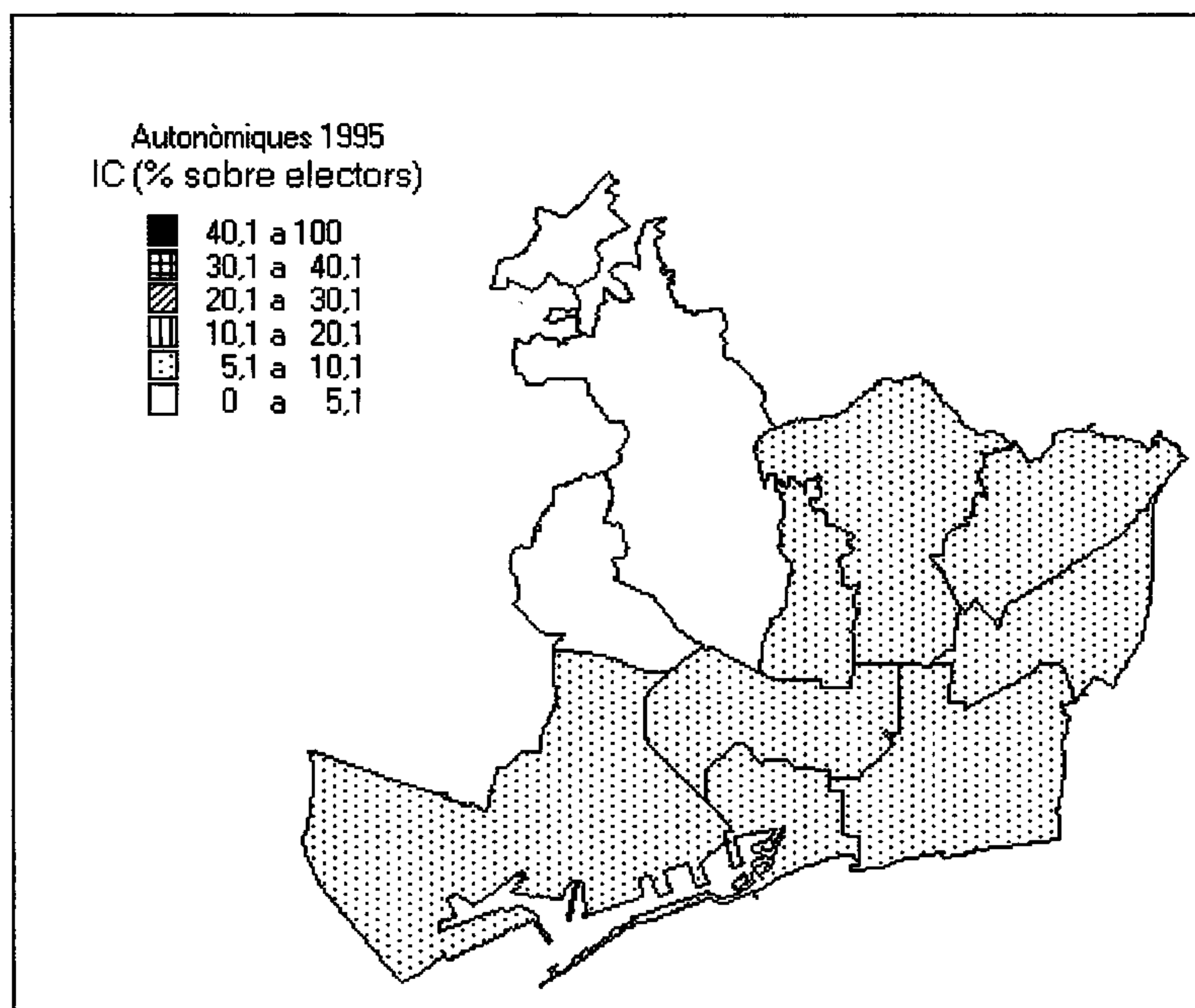
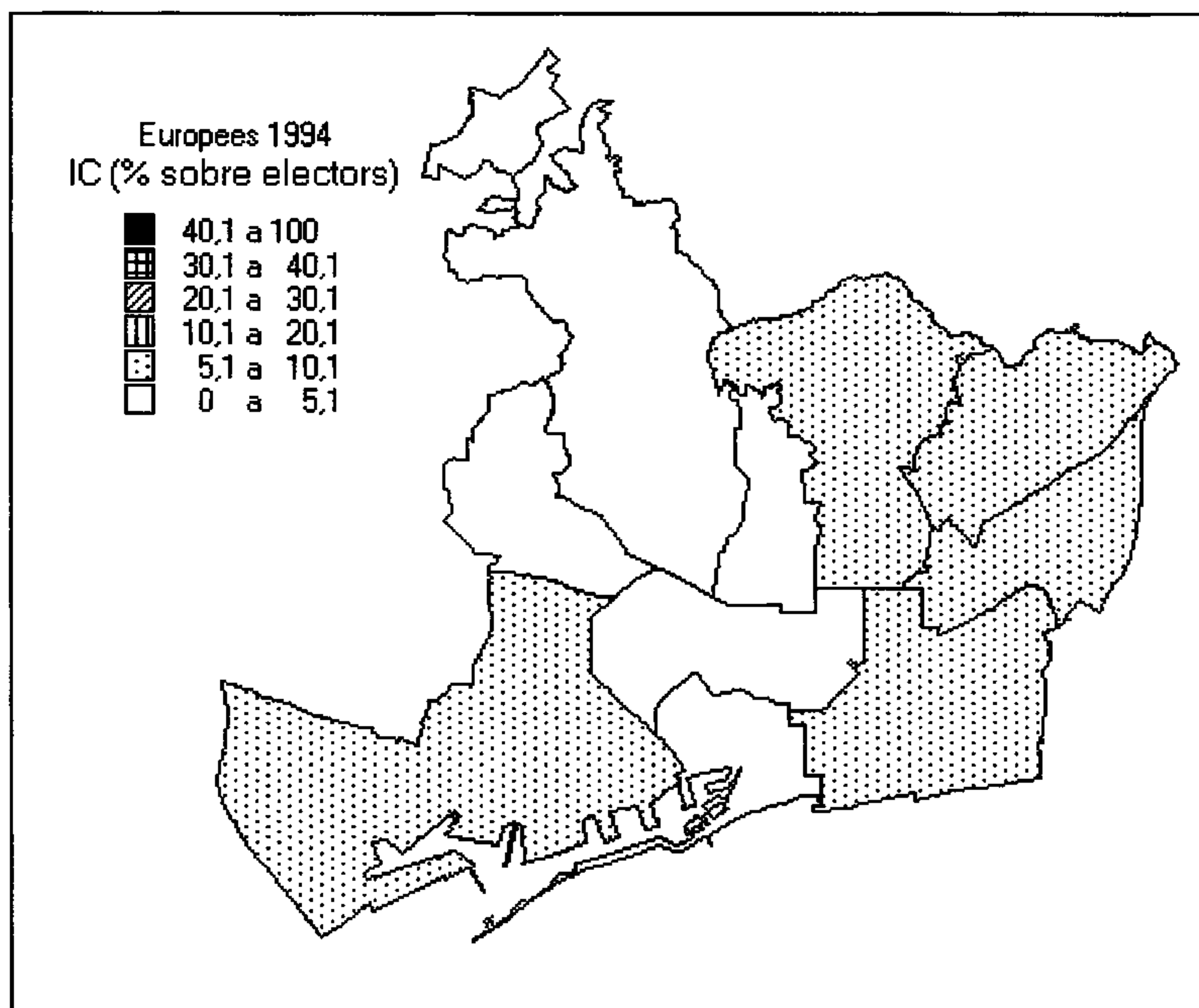
El contrapès a Nou Barris dins d'aquest grup és Sants-Montjuïc, on la implantació del PSC és més baixa que la mitjana del bloc i la de CiU és superior; hi ha, doncs, una correlació de forces més equilibrada. D'aquesta manera, en aquest darrer districte, es produeix igualment la clara victòria socialista a les municipals i de CiU a les autonòmiques; en canvi, a les europees de 1994 l'opció més votada va ser CiU, el mateix que a les generals de 1989 i 1993, tot i que en aquestes per un molt escàs marge, en un marc de gran equilibri de forces, que es trenca a favor del PSC a les generals del 96 seguint una tendència general. Des de la perspectiva de la correlació de forces entre les opcions, els resultats electorals en aquest districte són molt semblants amb els de Ciutat Vella, però el nivell de participació/abstenció marca unes diferències importants entre ambdós.

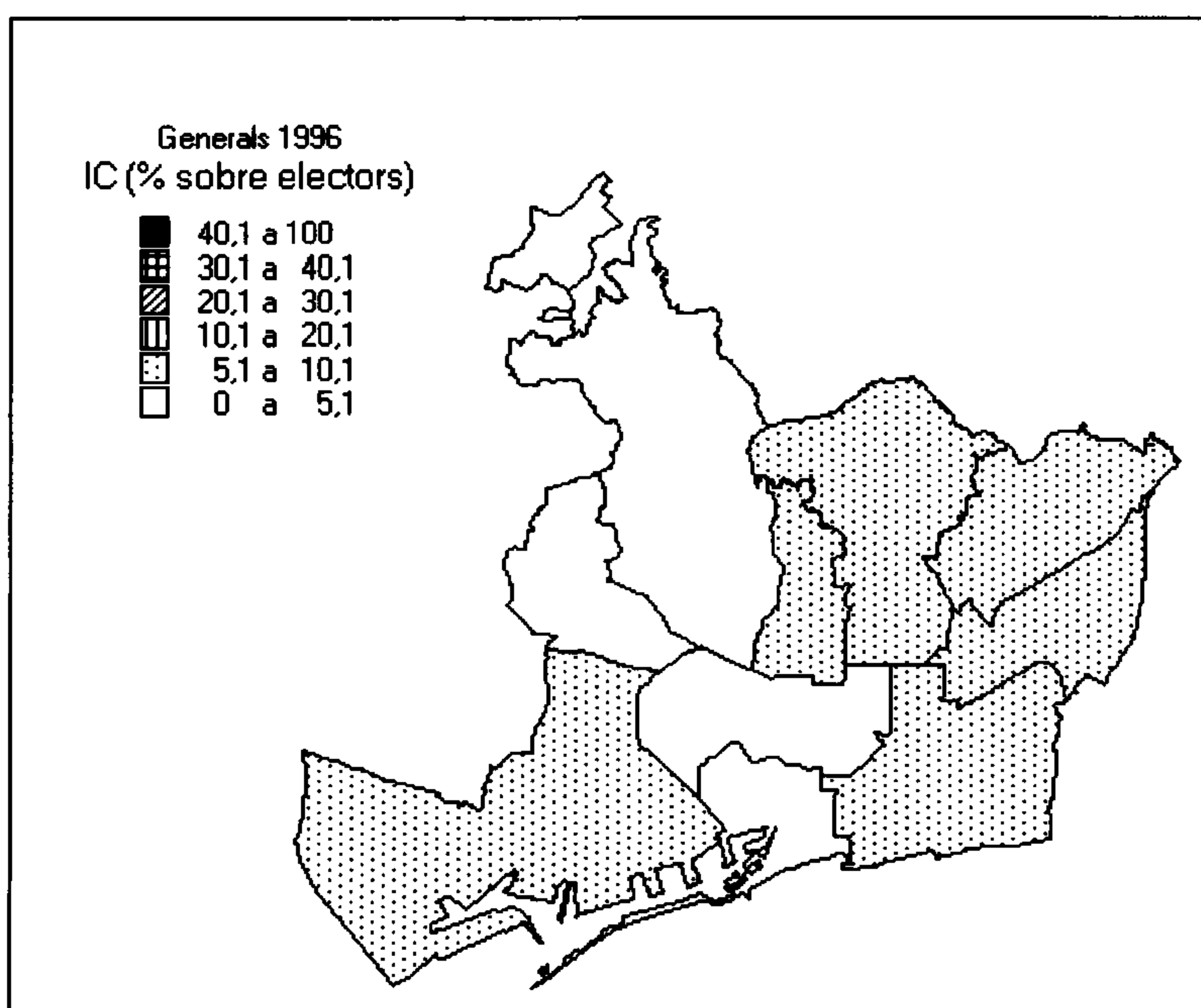
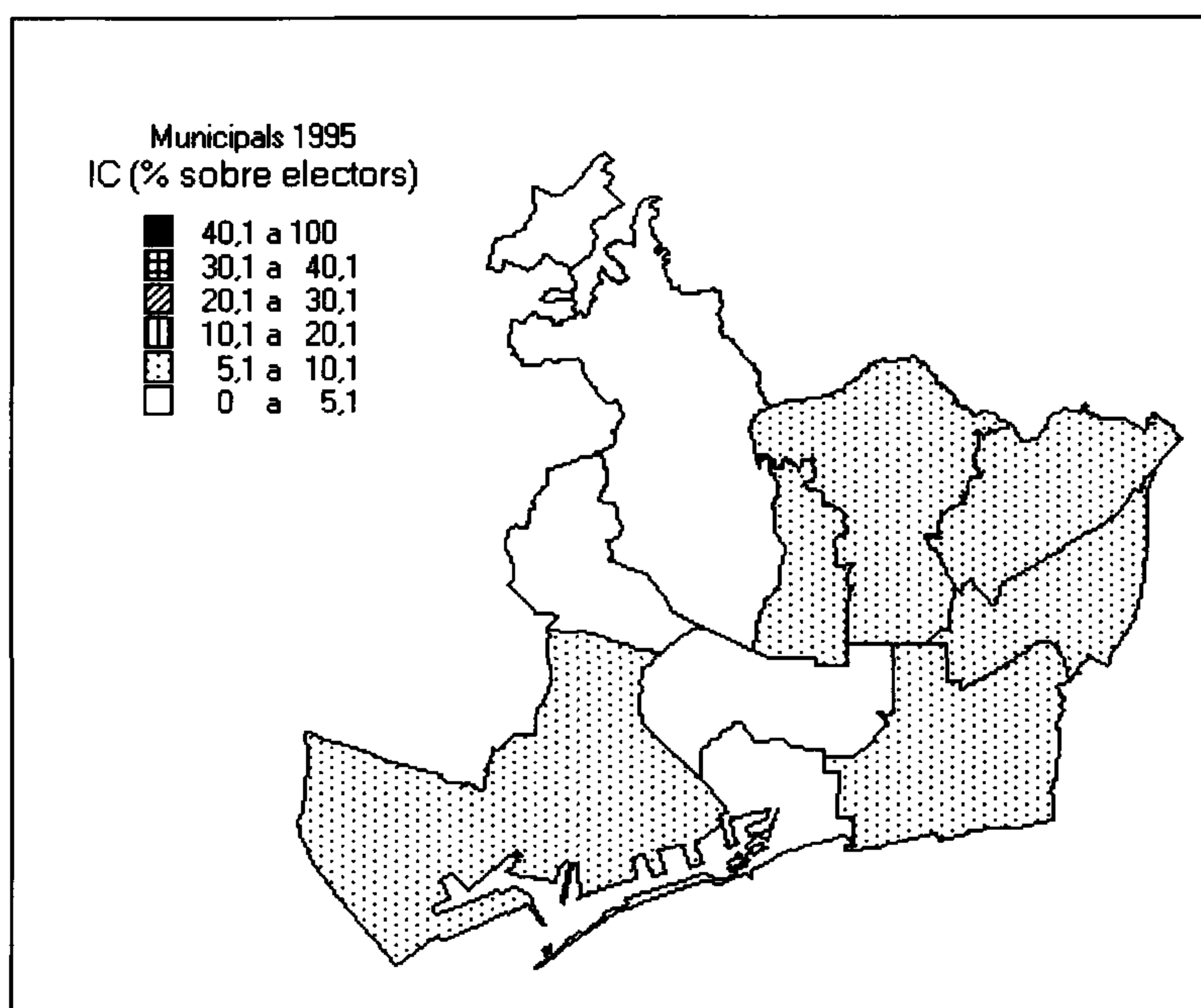
En el marc de complexos processos de desmobilització, remobilització i canvis d'orientació del vot, s'observa l'important avenç del PP a les generals del 1993 que després s'estén als altres tipus d'elecció. A les municipals el més perjudicat és el PSC, mentre a les autonòmiques sembla recaure de forma més equilibrada entre CiU i el PSC.

Els districtes d'aquesta zona se situen conjuntament com la segona zona abstencionista de la ciutat, especialment a les autonòmiques quan s'atansa als nivells de Ciutat Vella. De totes maneres, el seu percentatge conjunt d'abstenció és pràcticament igual a la mitjana barcelonina, la qual supera per escàs marge a totes les eleccions, tot seguint les mateixes tendències d'evolució.

- Pel que fa als districtes de l'**Eixample, Gràcia i les Corts** —centre ciutat— CiU, amb resultats per sobre de la seva mitjana a Barcelona, guanya de manera força clara a totes les eleccions del període, seguida a força distància pel PSC els resultats del qual, per contra, són inferiors a la seva mitjana barcelonina.

La diferència entre els districtes d'aquesta zona la marca fonamentalment la implantació del PP, que obté molt bons resultats a les Corts i on a poc a poc s'ha anat convertint en la segona força per davant del PSC: així ha estat a les europees del 94, a les tres eleccions generals —en les quals ha anat augmentant la diferència en relació amb el PSC— i també a les autonòmiques de

1995. Des de la perspectiva de la implantació del PP, l'Eixample ocupa la posició intermèdia, mentre a Gràcia és on aquesta opció troba més problemes, amb resultats lleument per sota de la mitjana de Barcelona, excepte a les eleccions europees.

Els districtes d'aquest bloc són participatius, amb percentatges d'abstenció sempre per sota de la mitjana de Barcelona. Entre els districtes, les Corts presenta sempre un nivell d'abstenció lleument inferior al dels altres dos.

- A **Sarrià-Sant Gervasi**, el districte més benestant, és on tant CiU com el PP obtenen els millors resultats, clarament per sobre de la respectiva mitjana de Barcelona. En canvi, el PSC, IC i ERC hi obtenen els pitjors. En aquest marc, el PP és el segon partit del districte, amb important avantatge sobre el PSC, que en aquest període només ha aconseguit superar el PP a les municipals del 1991. D'altra banda, Sarrià-Sant Gervasi és el districte sempre més participatiu, superant lleument les Corts.

En el marc d'una evolució molt homogènia a tot Barcelona, les tendències d'evolució que es manifesten en aquest districte són les mateixes que a nivell general. Per la seva magnitud quantitativa destaca, però, el retrocés de CiU en la correlació de forces paral·lelament a l'avenç del PP en cada tipus d'elecció, i que s'expressa primer a les generals del 1993, i continua a les europees del 1994, les municipals del 1995 i a les autonòmiques també del 1995. Per la seva banda, també el PSC, a partir del seu baix nivell d'implantació a la zona, presenta una modesta tendència a l'avenç en la correlació de forces a les municipals i a les autonòmiques, que contrasta amb el retrocés que en aquestes eleccions experimenta a nivell general. És un indicatiu més de la tendència a una major homogeneïtzació en el comportament a què ens hem referit anteriorment.

Com a síntesi final, podem dir que es mantenen les grans pautes del mapa electoral de Barcelona i les característiques del comportament electoral que en deriven. Els partits de centredreta i de centre (PP, CiU) obtenen millors resultats a les zones més benestants. En canvi, els partits d'esquerra (PSC, IC), obtenen els millors resultats als districtes més populars. També, igualment que en el període anterior, el domini de CiU, el seu avantatge en relació amb la segona força, són més forts en les zones tradicionals de capes mitjanes i major predomini d'electors autòctons (Gràcia, Eixample).

Evolutivament, s'ha de remarcar la important nacionalització del comportament que s'expressa en l'existència d'unes pautes d'evolució pràcticament idèntiques a totes les zones. Però també s'ha de tenir en compte, tal com ja hem indicat anteriorment, que els avenços del PP són relativament més importants als barris populars, configurant una implantació més homogènia del PP a la ciutat, a la vegada que més heterogènia socialment. En el mateix sentit sembla anar l'evolució del PSC, que avança —o bé es manté millor— als dis-

trictes benestants, i fins i tot als de capes mitjanes tradicionals, mentre que el retrocés és més fort —o l'avenç més moderat— als districtes «perifèrics», populars.

Certament, es mantenen les pautes bàsiques del període anterior, però també és cert que en el marc de l'evolució social general i de l'evolució demogràfica a Barcelona, així com del canvi de conjuntura política a nivell estatal que troba el seu punt d'inflexió el 1993, s'observen unes tendències de canvi tant en l'orientació del vot a nivell general de Barcelona, com en l'expressió electoral dels diferents districtes i zones, així com una certa difuminació dels contextos territorials de vot.

De cara al futur, no és previsible que hi hagi canvis sobtats en les orientacions electorals de la ciutat i dels seus districtes. Però essent això cert, també ho és que hi ha zones de solapament en els plantejaments dels partits i, recíprocament, sectors d'electors que poden orientar el seu vot en direcció diferent a l'actual en funció de factors de tipus conjuntural. En el marc actual, així es dibuixen els contorns de l'estabilitat, com també els terrenys del canvi.

Resultats als conglomerats de districtes (% s/ electors censats)

	<i>ABS</i> <i>A88</i>	<i>ABS</i> <i>E89</i>	<i>ABS</i> <i>G89</i>	<i>ABS</i> <i>M91</i>	<i>ABS</i> <i>A92</i>	<i>ABS</i> <i>G93</i>	<i>ABS</i> <i>E94</i>	<i>ABS</i> <i>A95</i>	<i>ABS</i> <i>M95</i>	<i>ABS</i> <i>G96</i>
Ciutat Vella	47.50	52.79	40.57	50.84	52.49	32.35	52.53	44.07	51.88	32.91
Eix/Gra/Corts	35.83	45.46	28.97	42.05	39.70	20.33	42.58	29.76	29.71	21.43
Horta*	44.10	47.38	32.87	45.68	47.87	23.96	47.95	36.52	34.62	23.40
Sarrià-St.Ger.	29.70	40.54	24.98	37.84	34.17	17.13	37.16	25.97	26.33	19.28
	<i>PP</i> <i>A88</i>	<i>PP</i> <i>E89</i>	<i>PP</i> <i>G89</i>	<i>PP</i> <i>M91</i>	<i>PP</i> <i>A92</i>	<i>PP</i> <i>G93</i>	<i>PP</i> <i>E94</i>	<i>PP</i> <i>A95</i>	<i>PP</i> <i>M95</i>	<i>PP</i> <i>G96</i>
Ciutat Vella	3.40	4.98	6.92	3.95	3.16	12.54	9.85	8.27	6.80	13.48
Eix/Gra/Corts	5.30	8.17	12.13	6.48	5.74	19.23	14.15	12.98	12.45	19.01
Horta	3.38	4.96	7.89	4.31	3.73	14.13	11.07	10.09	9.84	15.59
Sarrià-St.Ger.	8.30	14.31	19.35	10.39	9.19	28.82	20.90	19.21	17.87	27.26
	<i>CIU</i> <i>A88</i>	<i>CIU</i> <i>E89</i>	<i>CIU</i> <i>G89</i>	<i>CIU</i> <i>M91</i>	<i>CIU</i> <i>A92</i>	<i>CIU</i> <i>G93</i>	<i>CIU</i> <i>E94</i>	<i>CIU</i> <i>A95</i>	<i>CIU</i> <i>M95</i>	<i>CIU</i> <i>G96</i>
Ciutat Vella	24.50	13.53	18.69	14.42	22.45	20.42	14.07	22.47	12.15	17.28
Eix/Gra/Corts	36.27	20.26	30.59	25.44	33.18	31.53	22.28	32.00	26.80	29.25
Horta	21.40	11.57	17.50	13.50	20.51	20.33	13.09	21.64	15.67	18.10
Sarrià-St.Ger.	46.30	24.28	36.61	33.29	40.86	34.56	26.49	36.33	32.80	33.55
	<i>ERC</i> <i>A88</i>	<i>ERC</i> <i>E89</i>	<i>ERC</i> <i>G89</i>	<i>ERC</i> <i>M91</i>	<i>ERC</i> <i>A92</i>	<i>ERC</i> <i>G93</i>	<i>ERC</i> <i>E94</i>	<i>ERC</i> <i>A95</i>	<i>ERC</i> <i>M95</i>	<i>ERC</i> <i>G96</i>
Ciutat Vella	2.20	1.68	1.91	1.36	3.58	3.24	2.26	9.14	2.41	2.75
Eix/Gra/Corts	2.90	2.33	2.23	1.76	5.23	4.49	3.67	10.44	4.09	3.73
Horta	2.14	1.64	1.77	1.24	3.67	3.22	2.43	8.79	3.19	2.98
Sarrià-St.Ger.	2.20	1.87	1.59	1.43	4.37	3.72	3.21	7.77	2.95	2.71
	<i>PSC</i> <i>A88</i>	<i>PSC</i> <i>E89</i>	<i>PSC</i> <i>G89</i>	<i>PSC</i> <i>M91</i>	<i>PSC</i> <i>A92</i>	<i>PSC</i> <i>G93</i>	<i>PSC</i> <i>E94</i>	<i>PSC</i> <i>A95</i>	<i>PSC</i> <i>M95</i>	<i>PSC</i> <i>G96</i>
Ciutat Vella	14.50	15.00	19.46	24.20	12.63	22.91	13.61	13.59	22.28	27.38
Eix/Gra/Corts	10.57	10.35	13.41	18.46	9.18	16.15	9.34	10.92	21.14	20.57
Horta	18.96	19.52	24.61	28.75	16.40	27.52	15.11	17.02	29.66	31.40
Sarrià-St.Ger.	6.30	6.17	7.70	12.12	5.53	9.98	5.86	7.29	15.50	12.93
	<i>IC</i> <i>A88</i>	<i>IC</i> <i>E89</i>	<i>IC</i> <i>G89</i>	<i>IC</i> <i>M91</i>	<i>IC</i> <i>A92</i>	<i>IC</i> <i>G93</i>	<i>IC</i> <i>E94</i>	<i>IC</i> <i>A95</i>	<i>IC</i> <i>M95</i>	<i>IC</i> <i>G96</i>
Ciutat Vella	3.50	2.27	4.24	2.80	2.89	5.39	5.01	9.26	3.38	4.98
Eix/Gra/Corts	4.40	2.44	5.00	3.41	3.69	5.34	4.92	7.84	4.50	4.62
Horta	5.04	3.59	6.33	3.93	4.31	7.29	7.29	12.11	5.84	7.14
Sarrià-St.Ger.	3.20	1.48	3.23	2.40	2.69	3.31	3.01	4.89	2.95	2.79

* Amb el nom d'Horta s'engloben els següents districtes: Horta-Guinardó, Sant Martí, Sant Andreu, Sants-Montjuïc i Nou Barris.

IV

EL COMPORTAMENT ELECTORAL DELS CATALANS: FACTORS I PAUTES

JOAN FONT, FRANCESC PALLARÉS I JOAN SERRA

1. Introducció

Catalunya ha viscut ja més de vint anys d'eleccions democràtiques continuades. Després d'un període de relativa inestabilitat inicial, propi d'un sistema de partits en formació, hi han aparegut uns patrons de distribució del vot que apunten a una considerable estabilització dels mecanismes de decisió electoral. Sense renunciar a realitzar aportacions originals, aquest capítol té sobretot voluntat de síntesi. Després d'aquests vint anys, a quines conclusions hem arribat entorn als factors que fan que els catalans decideixin qui votar? Quin balanç podem fer de vint anys d'eleccions i d'estudi d'aquestes? Però, un balanç no pot ser sols una síntesi de troballes inconnexes. Per això, aquest capítol pretén aportar també algun element d'ordenació dels factors explicatius del vot, agrupant-los en variables sociològiques, ideològiques i conjunturals. Alhora, tot i que de manera més implícita, pretenem situar aquesta discussió en perspectiva comparada, fent referència a les similituds i diferències que s'observen entre aquests patrons de comportament i els que caracteritzen el vot a Espanya i a Europa. Catalunya presenta algunes singularitats pròpies d'una jove democràcia, amb un recorregut històric diferent al de la major part del món occidental i, alhora, presenta particularitats pròpies d'una nacionalitat que forma part d'un Estat plurinacional. Però, sobretot, Catalunya comparteix amb Espanya i amb Europa unes característiques molt similars pel que fa als elements que ens ajuden a entendre la tria electoral dels seus ciutadans.

Fins fa un parell de dècades, el vot dels ciutadans occidentals es caracteritzava principalment per la seva estabilitat. Els canvis electorals eren més el resultat de la desigual capacitat de mobilitzar els propis votants, que de les transferències de vot entre partits. Com a conseqüència, creixements o davallades electorals per sobre de 5 punts eren notícies poc habituals. El millor pronòstic electoral que es podia fer, sense necessitat de cap enquesta, era que els partits repetirien el resultat de l'elecció anterior. Es tractava de vots que reflectien la pertinença i el sentiment d'adscripció a grups socials i, per tant, canviaven molt rarament. Les variables sociològiques i actitudinals, que canvien sols de manera lenta, eren bons predictors d'una estabilitat electoral molt arrelada.

Però, en les darreres dècades es van produint canvis significatius en aquest terreny. Els sentiments d'identificació col·lectiva s'han debilitat, sigui

per majors dosis d'individualisme o per l'existència de múltiples sentiments de pertinença simultanis. Com a resultat, han aparegut fenòmens de desalineament i realineament electoral (Dalton i altres, 1984) i avui és més probable trobar canvis electorals més sobtats. «Terratrèmols electorals», com el succeït a l'Estat espanyol l'any 1982, amb partits que s'enfonsen del primer lloc al no-res o d'altres que tripliquen el seu vot són encara excepcionals, però el fet que a cada elecció legislativa francesa recent hi hagi hagut un marcat canvi de majoria és un símptoma d'aquesta major facilitat a l'hora de canviar de vot.

Això no implica que aquells factors estructurals que tradicionalment havien permès predir el vot amb gran certesa, hagin deixat de ser importants avui. Sense ells resulta impossible explicar el comportament electoral i, de fet, quan comparem els electorats de qualsevol dels grans partits europeus continuem observant com la classe social i cada una de les grans divisòries socials pròpies de cada país, marquen de manera decisiva els perfils d'aquests electorats. Però mentre aquests grans factors estructurals ens resulten essencials per entendre la continuïtat en els diversos arrelaments socials dels partits, necessitem cada cop més d'aquells altres factors que ens ajuden a entendre aquests creixents canvis electorals. Ni l'estructura social, ni les grans preferències ideològiques d'una societat ens permeten entendre el canvi electoral a curt termini, en tant que són variables que canvien a ritme molt lent. Per tal d'entendre aquestes oscil·lacions electorals ens calen els que generalment anomenem factors conjunturals (lideratge, situació econòmica, temes de la campanya), que com el seu nom indica, es transformen amb molta major facilitat i ens permeten comprendre millor la creixent volatilitat electoral.

Catalunya no serà una excepció en el funcionament d'aquesta interacció entre variables estructurals, ideològiques i de conjuntura. Quins són els trets específics de Catalunya en aquest terreny i quina és la importància concreta de cada una d'aquestes variables a l'hora d'explicar el vot dels catalans, serà l'objectiu principal d'aquest capítol.

Els intents d'explicar el comportament electoral dels catalans han seguit les pautes metodològiques i els patrons teòrics habituals en països veïns. Els resultats han confirmat també que Catalunya (i el conjunt de l'Estat espanyol) són més semblants que diferents respecte als seus veïns europeus. Una major volatilitat i un menor arrelament dels lligams entre partits i electors són un dels resultats d'una menor tradició democràtica, però la normalitat és probablement la principal característica dels patrons de comportament d'espanyols i catalans en perspectiva comparada.

El principal tret distintiu de Catalunya, pel que fa a les variables potencialment explicatives del vot, el trobem en la importància de la qüestió nacional, que troba la seva expressió en tots els terrenys: l'origen i la llengua en l'àmbit sociològic/estructural, les postures preferides davant la relació entre Catalunya

i Espanya en el de la ideologia i la complexa interacció entre dinàmica política espanyola i catalana (Pallarés i Font, 1991) en el de la conjuntura.

L'anàlisi de la importància de variables sociològiques, ideològiques i conjunturals per entendre el comportament electoral dels catalans serà el fil conductor d'aquest capítol. Examinarem, primer, de manera descriptiva la relació entre cada un d'aquests conjunts de variables i el vot dels catalans. En aquest primer apartat la tasca serà fonamentalment de síntesi del que altres recerques han aportat sobre el tema i sols en ocasions puntuals incorporarem dades originals. Ens aturarem més en les variables menys analitzades en altres treballs, com són les de tipus conjuntural. En segon lloc, analitzarem per mitjà d'una anàlisi de regressió múltiple quins són els factors explicatius del vot per a cada un dels grans partits catalans, posant novament l'èmfasi a distingir l'impacte dels tres tipus de variables esmentats. Finalment, un cop establerts els grans patrons explicatius del comportament electoral dels catalans, reflexionarem sobre el diferent impacte que aquests tenen en eleccions legislatives i autonòmiques, donant lloc a majories canviants segons el tipus d'elecció. Es tractarà de veure com un mateix conjunt de variables pertanyents als tres tipus ja citats, actuen per donar lloc a comportaments electorals diferenciats segons l'elecció en un sector significatiu dels votants catalans.

L'anàlisi es basa fonamentalment en enquestes del CIS. Quan no diem el contrari, es tracta de pautes que considerem que s'han mantingut bàsicament estables al llarg del període analitzat (1988-1996) i quan aportem dades d'una única enquesta treballarem amb l'enquesta 2.199, de caràcter postelectoral i el treball de camp de la qual tingué lloc el mes de novembre de 1995.¹

2. Els grans factors explicatius del vot

2.1. Els factors sociològics o estructurals

Els factors sociològics són encara determinants per ajudar-nos a dibuixar els perfils dels electorats i per explicar-nos per què els votants s'identifiquen més amb un partit polític determinat o per què existeix l'abstencionisme estructural. La importància electoral de les variables sociològiques, basada molt especialment en la teoria de les clivelles desenvolupada per Lipset i Rokkan (1967), és el resultat de processos i conflictes històrics que han anat

1. Treballem principalment amb l'enquesta postelectoral, tot i disposar de menys informació actitudinal que d'altres, ja que és l'única on es recullen els comportaments electorals definitius. Hem optat per la de 1995 atès que sempre resulta més interessant optar per les dades més actuals disponibles. Alhora, tal com es reflecteix en el conjunt de l'obra, creiem que tot i alguna característica particular de l'elecció de 1995, aquesta va tenir més elements de similitud que de diferència amb les restants convocatòries del període. Fitxa tècnica: Estudi n. 2.199 del CIS, enquesta realitzada pel CIS entre el 28 de novembre i el 5 de desembre de 1995 a una mostra representativa de 1.600 catalans majors d'edat.

conformant les línies de divisió i d'enfrontament partidari al país. Un cop definits uns interessos col·lectius i una lligams estables entre partits i grups socials, el paper de les variables sociològiques rau tant en la seva capacitat independent d'ajudar-nos a entendre el vot, com en el seu rol com a factors explicatius de la ideologia i els valors. Exerceixen, doncs, una influència directa i una altra d'indirecta sobre el vot. Després de moltes dècades d'estabilitat en la relació entre variables sociològiques i vot, els canvis en les estructures socials, la incidència dels mitjans de comunicació de massa, i l'aparició de nous partits d'extrema dreta i de nova esquerra, aquestes relacions pateixen modificacions significatives (Harrop i Miller, 1987).

El fet que Catalunya i Espanya hagin experimentat una història electoral molt diferent i molt més curta que la de la major part del món occidental ens podria fer pensar que aquestes relacions fossin o molt diferents o molt més dèbils, atès que es tracta fonamentalment de relacions que són resultat d'una història de lligams entre grups socials i partits polítics, construïts a base de treball polític a llarg termini. Tot i que el tema ha rebut escassa atenció monogràfica, sí que sembla que existeix una doble constatació àmpliament acceptada: les variables sociològiques també són importants a Catalunya i, a més, en un sentit similar a l'uropeu, però, tal com passa al conjunt de l'Estat, aquesta relació és potser més dèbil que en alguns països del nostre entorn. La relació entre estructura social i vot no és fruit de cap llei històrica irrevocable, sinó conseqüència d'una estratègia de construcció partidària i de mobilització electoral basada en la classe social, que ha durat moltes dècades als països veïns i que gairebé no ha tingut oportunitat d'existir en el nostre. La recuperació de la democràcia coincideix, no sols amb un declivi de la política basada en la classe social a tot el món occidental, sinó amb estratègies partidàries que durant gairebé una dècada posaran molt més el seu èmfasi en la construcció del nou estat democràtic que en el debat entre estratègies liberals o redistributives (Torcal i Chibber, 1999).

Aparentment, les relacions entre classe i vot a Catalunya són més dèbils del que resulta habitual en altres llocs, tot i que CiU i el PSC, molt especialment, presenten perfils clarament oposats des d'aquest punt de vista, amb un vot molt més benestant en el cas dels primers i amb un clar predomini del component obrer en el segon.² En els restants partits les relacions entre classe i vot són avui molt menys clares. El PP rep vots dels sectors més benestants, però també de sectors populars i IC-EV conserva part del tradicional vot obrer del PSUC, però combinat amb significatius components de noves classes mitjanes, similars a les dels votants de la nova esquerra a tota Europa. A ERC, la importància del component rural i jove del seu vot, conviu amb l'he-

2. Per a tot aquest apartat, ens basem en tota l'obra que ha tractat la relació entre variables sociològiques i vot a Catalunya, entre la qual destaca la del ESE (1981, 1990, 1991). Altres treballs també molt significatius per aquest tema són Font i Ferrer (1995), González (1993) i Molas (1994).

terogeneïtat de classe del seu vot. D'altra banda, la situació ocupacional dels electorats mostra algunes particularitats en els casos dels partits petits. Els estudiants són un sector destacat entre els votants d'ERC, mentre que els aturats són un grup significatiu d'IC-EV.

Per contra, podríem caracteritzar la relació entre estudis i vot a Europa de dues maneres diferents: en alguns països, l'estreta relació entre classe i nivell educatiu, fa aparèixer una relació entre major vot conservador i major nivell d'estudis (Gran Bretanya); en altres, els canvis recents en la composició social del vot d'esquerra, incorporant sectors de les noves classes mitjanes amb elevats nivells educatius, ha fet que els estudis discriminin sobretot el vot a les diferents esquerres, amb menors nivells d'estudis entre els electorats clàssics de la socialdemocràcia i uns nivells per sobre de la mitjana entre els votants dels partits de la nova esquerra (països escandinaus). La situació catalana s'assembla més a aquesta segona: el PSC té uns votants obrers amb estudis inferiors als del conjunt de la població de Catalunya, mentre que els partits amb major proporció de votants molt educats no són els de la dreta, sinó ERC i IC-EV. En la dreta les diferències són menors, tot i que el PP tingui, en general, un electorat amb nivells d'estudis superiors als de CiU.

La clivella religiosa juga un paper significatiu, molt associat als significats de dreta i esquerra, tal com ho fa en altres països de tradició catòlica: els catòlics practicants voten més a la dreta, els no practicants a les forces moderades (CiU i PSC) i els no creients a l'esquerra (ERC i IC-EV). La importància de les qüestions morals en la definició dels significats de dreta i esquerra a Espanya, així com el rol polaritzador de l'Església catòlica en alguns àmbits de la subcultura de dretes, contribueixen a mantenir aquesta relació.

Altres variables que han contribuït a definir el vot en el nostre entorn, han estat l'edat i el sexe. Com ha passat gairebé a tot arreu, el sexe es gairebé irrelevant com a factor explicatiu del vot a Catalunya, tot i que, tal com passa en altres indrets, l'esquerra no moderada té dificultats per assolir el mateix nivell de suport entre les dones que entre els homes.³ Contràriament, l'edat presenta algunes relacions força estables, que semblen combinar efectes generacionals i de cicle vital. Entre els primers, podríem citar tant el suport per sobre de la mitjana a IC-EV entre la generació de 30-40 anys, probablement vinculat a la seva socialització en el període del tardofranquisme, així com l'elevat suport al PSC entre les persones més grans, lligat a la seva imatge de partit de govern i a la seva defensa de les pensions de jubilació. Alhora, l'important nivell d'abstenció i de suport a ERC entre els més joves, semblen tenir més a

3. Aquesta relació no té una explicació senzilla, especialment si pensem que pot tractar-se d'alguns dels partits que més han defensat els drets de la dona. D'altra banda, no es tracta de l'explicació habitual a Itàlia, on s'explica aquesta relació en funció de la major religiositat de la població femenina: és especialment entre els no creients on IC-EV i ERC presenten majors diferències entre el suport que reben d'homes i de dones, segons l'enquesta postelectoral de 1995.

veure amb fenòmens de cicle vital, ja que aquests col·lectius tendeixen a canviar la seva opció electoral a mesura que es fan grans.⁴

Finalment, tal i com apuntàvem a la introducció, les variables relacionades amb l'origen i la llengua, que es donen també en altres llocs on hi ha conflictes entorn de la identitat cultural i que han viscut importants processos d'immigració, suposen un tret important del cas català. Així, aquestes variables han estat significatives per entendre el vot a CiU i ERC, d'una banda, i al PSC, de l'altra. Les relacions entre aquestes variables i el vot són resultat de l'estratègia seguida pels partits, que en prioritzar aquests temes polítics, defineixen també les seves clienteleles electorals. Per tant, si es manté l'actual estratègia del PP de centrar bona part del seu discurs en aquests temes, resultaria previsible que aquestes variables es convertissin en més definidores del vot a aquest partit, donant lloc a certa recomposició de clienteleles electorals.

És necessari remarcar el que ja s'apuntava prèviament, la influència de les variables sociològiques no sols es produeix incidint directament en el vot, sinó també contribuint a conformar unes actituds polítiques determinades. En el cas català, aquestes relacions han estat molt desigualment explorades: mentre la incidència de les variables relacionades amb l'origen en les actituds nacionals ha estat àmpliament demostrada (Solé, 1981; Argelaguet, 1996; Font i Ferrer, 1998), no s'ha explorat gairebé en quina mesura la classe social, la religiositat o els estudis ens ajuden a entendre les postures dels catalans en termes de dreta i esquerra. Una anàlisi de regressió realitzada sobre les dades de 1995 apuntava que la religiositat era de llarg el factor més important, tot i que a major edat, classe social i nivell d'estudis les autoubicacions de dreta també creixien.⁵

2.2. Els factors d'identificació

Tot i els canvis socials en les societats postindustrials, l'eix de conflicte ideològic, tradicionalment identificat a partir dels conceptes d'esquerra i dreta, té encara una rellevància significativa per a l'electorat a l'hora de discriminar entre les diferents opcions partidistes i per definir les seves percepcions i actituds vers la política. Paral·lelament, els propis partits polítics utilitzen aquesta dimensió per ocupar el seu espai polític i definir les seves estratègies de com-

4. En el cas de l'abstenció aquesta és una tendència del tot habitual en altres indrets (Font i Virós, 1993). El canvi de vot dels joves d'ERC quan arriben a l'edat adulta no pot confirmar-se plenament, donada la irregular evolució d'aquest partit, però les anàlisis del mateix partit hi coincideixen (entrevista amb l'actual secretari d'organització del partit, Joan Puigcercós, 3/98).

5. Tots aquests resultats eren previsibles i encaixen amb la teoria i les proves comparades, potser amb l'excepció de l'efecte dels estudis, que quan pot aïllar-se completament de l'efecte de la classe tendeix a tenir l'efecte contrari (és a dir, major progressisme amb major nivell d'estudis). Malauradament, l'escassa qualitat de l'indicador de classe (indicant si el cap de família és propietari, treballador fix o eventual) ha fet probablement que la variable estudis capturi part de l'efecte real de la classe social.

petència. En la gran majoria de democràcies occidentals, aquest eix actua com a principal element estructurador dels sistemes de partits. En el cas català també és vàlida aquesta afirmació, encara que mediatitzada per la incidència d'un altre eix de conflicte, el d'identitat nacional, que creua transversalment el primer, definint un espai polític bidimensional i, per tant, més complex.

Alhora, mentre la tradició política i politològica europea girava entorn de l'esquema dreta/esquerra, l'anàlisi electoral dels EUA utilitzava com a principal variable actitudinal la identificació de partit. A més de fer esment del debat sobre si aquest és o no un concepte rellevant en el context europeu, cal dir que les dades espanyoles i catalanes disposen únicament d'un indicador que no mesura exactament la identificació de partit, sinó el grau de proximitat a cada un dels partits (Del Castillo, 1990). L'estructura d'aquesta variable permet quelcom impensable des del concepte d'identificació de partit, però que potser respon millor a la realitat catalana: que cada ciutadà pugui declarar-se alhora, amb la mateixa o amb diferent intensitat, proper a més d'un partit. Aquesta variable és menys habitual en les recerques sobre eleccions a Catalunya, però la seva utilització a nivell català i espanyol ha mostrat una clara relació amb el vot, per la qual cosa la considerarem també en aquest capítol.

Com succeeix gairebé arreu, les variables ideològiques resulten les més directament relacionades amb el vot. Dreta/esquerra i identificació nacionalista ens dibuixen un mapa polític català força ben definit. Per exemple, si utilitzem una divisió ja habitual en 9 subespais polítics (Pallarés i altres, 1991), constatem que els partits concentren clarament els seus vots en alguns d'aquests. Si definim com a presència significativa d'un partit el fet de superar el 5 per cent del vot en aquell subespai (un requisit no molt elevat) ens trobem que segons les dades elaborades per Font i Ferrer (1998), ERC té presència en un únic subespai, definit alhora per criteris ideològics i nacionals (esquerra catalanista). IC-EV assoleix aquest nivell de suport en els 3 subespais definits per la ideologia d'esquerra i el PP en 4, definits tant pel seu contingut conservador com espanyolista. El PSC assoleix aquest suport en 5 d'aquests subespais, definits per ambdues variables, amb major intensitat per dreta/esquerra.⁶ Finalment, CiU demostra el seu caràcter *catch-all* superant el 5 per cent arreu, però amb nivells molt desiguals de suport que creixen al centredreta i entre els catalanistes. És a dir, ambdues variables són fonamentals, però sembla que el pes de dreta i esquerra resulta superior, ja que intervé en la definició de l'electorat de tots els partits.⁷

6. És a dir, té un suport significatiu entre els catalanistes d'esquerra i, en canvi, no el té entre els espanyolistes de dreta. Per contra, en l'espai de centre, més nombrós, la seva presència sí que es concentra en els espais no catalanistes.

7. El mateix procediment, aplicat al record de vot en legislatives d'aquella mateixa enquesta, donava lloc a un resultat idèntic, en termes de presència en més o menys subespais, per als tres partits petits. CiU i PSC, però, inverteixen les seves posicions i CiU té presència en 6 subespais i el PSC en 8, com a reflex del canvi de nivell de suport d'ambdós partits segons el tipus d'elecció.

Quadre 1

Distribució dels electorats en els subespais de competència (% verticals)

	<i>Electors d'esquerra</i>			<i>Electors de centre</i>			<i>Electors de dreta</i>		
	<i>Esp.</i>	<i>Ind.</i>	<i>Cat.</i>	<i>Esp.</i>	<i>Ind.</i>	<i>Cat.</i>	<i>Esp.</i>	<i>Ind.</i>	<i>Cat.</i>
CiU	5	14	15	28	41	67	7	44	67
ERC	1	3	36	-	2	4	-	-	-
IC-EV	9	11	7	2	3	1	-	-	1
PP	1	1	-	9	7	1	53	29	4
PSC	42	37	12	13	7	4	4	3	1
Abst.	30	24	20	24	22	13	26	12	17
NS/NC	12	10	8	24	16	11	9	12	10
(n)	(115)	(218)	(246)	(79)	(228)	(222)	(53)	(66)	(72)

FONT: Joan Font i Mariona Ferrer (1998).

Quin paper juga la proximitat de partit? Les recerques comparades apunten a un grau d'identificació menor que als països del nostre entorn (Del Castillo, 1990), però alhora apunten una tendència al seu increment a l'Europa del sud, paral·lela al seu debilitament en bona part de les democràcies consolidades. Quan preguntem als votants quin és el factor que els ha fet decidir el seu vot en les eleccions, la major part d'ells respon que ha estat el partit, i aquesta tendència s'accentua entre els votants de les formacions més esquerranes. A més, aquelles recerques que han considerat l'impacte d'aquesta variable han arribat a la conclusió que sovint era la que presentava associacions més estretes amb el vot (Justel, 1992).

L'anàlisi de la relació entre proximitat als partits i vot en les eleccions de 1993 i 1995 ens mostra un panorama amb dues grans característiques. En primer lloc, una associació molt estreta entre estar molt proper a un partit i votar-lo, de manera que entre aquests col·lectius són gairebé sempre majoria els qui voten el partit de qui senten la proximitat. Però, el segon tret distintiu és la molt diversa capacitat de conversió d'aquests simpatitzants en votants, en funció de la rellevància del partit en cada una de les arenes electorals. Per exemple, mentre IC-EV converteix en votants entre el 48 per cent i el 59 per cent dels seus simpatitzants segons l'elecció, el PSC es mou entre el 73 per cent en autonòmiques i el 87 per cent en generals. A més del factor partit gran o petit, la importància del partit en aquell escenari electoral reforça la seva capacitat de conversió, com apunta aquesta dada del PSC, o el fet que CiU aconsegueixi el vot del 82 per cent dels seus simpatitzants en autonòmiques i sols el 72 per cent en generals.

Però, tal com apuntàvem prèviament, aquestes dades ens amaguen una realitat més complexa on bona part de la ciutadania comparteix proximitat amb més d'una força política. Aquest fenomen es dona entre totes les forces polítiques, però amb especial intensitat entre CiU i ERC, CiU i el PSC i entre el conjunt de les forces de l'esquerra. Per tractar de veure l'impacte final d'aquesta variable, l'hem transformat en tres possibles valors: aquelles persones que se senten més properes a una força política que a les altres, aquelles que tenen dues o més forces per les quals senten el mateix grau de proximitat i, finalment, aquelles persones que no se senten properes a cap formació. Al voltant del 70 per cent de l'electorat dels partits està format per persones que tenen el partit votat com únic partit preferit. Això no vol dir que se sentin molt propers a aquell partit, senzillament implica que per feble que sigui aquesta proximitat, és superior a la que senten per altres forces polítiques.⁸ En el cas del PSC aquest percentatge s'eleva al 79 per cent. CiU és l'opció on aquest percentatge és més baix, el 68 per cent, però fins i tot en aquest cas les persones que estan més pròximes a un altre partit no arriben al 5 per cent del seu electorat. És a dir, que aquells graus de no coincidència entre proximitat i vot que observàvem abans, especialment entre els partits petits, es deuen al fet que bona part dels seus votants se senten també propers a una altra força política i resolen aquesta simpatia dual basant-se en altres factors (lideratge, vot útil...). Per tant, entre les persones que tenen una única preferència (al voltant del 40 per cent de la població) el grau de coincidència entre proximitat i vot és gairebé perfecta.

Quadre 2

Proximitat al partit votat, respecte als altres, per electorats (% vertical)

	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-EV</i>	<i>PP</i>	<i>PSC</i>
Partit votat més pròxim	67	73	73	75	78
Igual de pròxim que altres	27	25	24	23	19
Altres partits més pròxims	4	1	3	1	2
No proximitat	1	1	0	1	2

Això no ens ha de portar, però, a concloure que aquesta és la variable decisiva i que no cal explorar res més. En primer lloc, perquè aquesta variable només afecta una part de la població i cal encara explicar com tria el seu vot el 60 per cent restant, aquelles persones amb més d'una o cap identifica-

8. La pregunta inclou, per cada partit, cinc categories de resposta: molt proper, proper, indistint, distant o molt distant. Per tant, una persona que se sent indistint respecte al partit votat i distant a tots els altres podem considerar que ha votat amb coherència amb aquesta variable.

ció. En segon lloc, i aquesta és una de les crítiques habituals a la identificació de partit en el context europeu, perquè correm el risc de treballar amb una variable tautològica, que coincideixi tant amb el vot perquè en realitat vulgui dir poca més que la preferència electoral del ciutadà. És a dir, mentre als EUA sembla clar que la identificació de partit és un concepte amb un significat indiscutit i on la gent se sent realment «demòcrata» o «republicana», encara que en algun cas «traeixi» electoralment el seu partit, podria ser que a Europa la gent no es consideri «popular» o «ecologista», i quan li pregunten sobre la seva identificació amb un partit, el que fa és dir que s'identifica amb aquell partit que vota habitualment.

En tot cas, tant les variables ideològiques com la proximitat als partits s'apunten com a importants potencials predictors del vot. La seva relació amb el vot és molt estreta, indicant que podem tenir dubtes sobre el seu significat, però no gaires sobre la seva relació empírica amb la tria electoral.

2.3. Els factors conjunturals

Quan aquests factors tradicionals de caràcter més estructural han perdut part de la seva capacitat explicativa dels comportaments electorals, hom ha dedicat major atenció als factors de conjuntura. Si elements com el lideratge o la campanya electoral havien tingut sempre la seva influència en el vot, l'existència d'una major volatilitat i d'una disminució del vot estable en funció d'identificacions amb partits o grups socials concrets, ha donat lloc a una revaloració de la importància explicativa atribuïda a aquests factors més canviants. Tot i que aquests poden també romandre molt estables en el temps, la seva major capacitat de canvi els atorgarà major capacitat d'explicar aquestes creixents fluctuacions electorals en funció de les circumstàncies del moment.

En el cas de les eleccions catalanes, considerarem dos grans factors de conjuntura que apareixerien en qualsevol elecció del món occidental: la valoració de la tasca de govern i l'impacte dels candidats de les diferents forces polítiques. Sens dubte, hi ha altres factors de conjuntura importants que podríem incloure sota l'etiqueta general «context polític». Des de l'evolució interna de cada una de les forces polítiques, fins a la influència de la política espanyola en la catalana, o les estratègies seguides en les campanyes electorals, seria possible apuntar grans elements de l'entorn que incideixen en la tria i en els resultats electorals. Però el fet que hagin estat abordats en altres capítols d'aquesta obra,⁹ així com la dificultat de comprovar-ne empíricament la

9. L'evolució dels plantejments i de cada una de les campanyes està descrita als capítols I. Per la importància dels temes de campanya pot consultar-se també Colomer i Padró-Solanet (1992) i per la influència de la política espanyola Pallarés i Font (1994 i Font i Ferrer (1998).

seva importància amb les dades amb què comptem, ens porta aquí a centrar-nos en els dos grans factors ja citats.

TASCA DE GOVERN

El desalineament electoral al qual hem fet referència ha donat lloc a un increment del que s'ha anomenat «vot temàtic». La divisió ideològica en termes de dreta i esquerra, i fins i tot en termes de nacionalisme o centralisme resulten ja insuficients per resumir el conjunt de les preocupacions polítiques dels ciutadans. Aquests, més autònoms que en el passat a l'hora de definir les seves postures davant temes concrets, tenen un grau d'interès molt desigual en el conjunt dels temes de debat polític i ja no prenen necessàriament partit en funció d'una visió global del món (ideologia), sinó de compartir preocupacions o respostes concretes amb determinada força política en aquell o aquells temes que més els preocupen.

Els temes que poden donar lloc a aquest «vot temàtic» poden ser molt diversos segons el país i l'elecció. Però si n'hi ha un que apareix en qualsevol convocatòria electoral, aquest és l'avaluació de la tasca de govern realitzada (Budge i Farlie, 1986). Partint de la clàssica idea de Downs (1957), que les eleccions són fonamentalment el moment on els ciutadans comparen les polítiques realitzades pel govern i les que hauria pogut realitzar l'oposició, aquelles forces polítiques que han tingut responsabilitats governamentals seran jutjades i obtindran major o menor suport, en funció dels resultats de les seves polítiques i de com aquestes siguin percebudes per la ciutadania. Directament o indirecta això pot afectar totes les forces polítiques, ja que les pèrdues d'una resulten en guanys per a les altres. Però aquesta percepció de la tasca de govern afecta principalment l'evolució dels partits governants, fins al punt que es diu que els partits d'oposició no guanyen les eleccions, sinó que són els governs qui les perden. En la pràctica, la importància de les preocupacions econòmiques entre les prioritats dels ciutadans, així com la major disponibilitat de dades econòmiques ha portat a identificar valoració de la tasca de govern i evolució de l'economia, donant lloc a una de les línies de recerca més prolífiques de les darreres dècades.¹⁰

En el cas de les eleccions a Catalunya, la importància d'aquest factor ha estat molt escassament explorat. Quant a les eleccions autonòmiques, diverses recerques apunten la importància de la valoració de la tasca de govern de la Generalitat (Montero i Font, 1991; Font i Ferrer, 1998; Pallarés i Sauret, 1998). Les continuades majories absolutes de CiU són indeslligables de valoracions de la gestió governamental a la Generalitat molt positives i continuades, que sols tenen paral·lel en el conjunt de l'Estat amb la situació de

10. Paldam (1981) i Lewis-Beck (1988) constitueixen dues de les referències clàssiques sobre aquest punt. Per al cas espanyol, Amor Bravo (1988) o Bosch i altres (1998).

Castella-La Manxa, on també han donat lloc a continuades victòries electorals del partit governant, el PSOE. La valoració general de la situació de Catalunya era positiva en 1988, 1992 i 1995 i la percepció de les diferents polítiques sectorials era globalment favorable (Canals i altres, 1991). El grau d'aprovació al conjunt de la tasca realitzada és tan elevat, que no es tracta tant d'explicar com influeixen aquestes valoracions en el resultat com perquè, malgrat haver-hi sols un de cada cinc catalans que manifesti desaprovar la tasca de govern de la Generalitat, l'any 1995 CiU va perdre la majoria absoluta. Aquesta dada per si sola ens mostra ja que, tot i l'impacte que pot haver tingut en el resultat, aquest ha estat necessàriament limitat.

Aquest impacte limitat no es deu, però, al fet que la valoració de la tasca de govern hagi estat absent de la campanya electoral, ni de les consideracions dels ciutadans a l'hora de fer la seva tria electoral. CiU va fer importants esforços de reivindicació de la seves realitzacions, mentre que IC-EV i, en algunes convocatòries el PP, es van esforçar a mostrar els resultats negatius d'aquestes polítiques. El debat sobre el tema va fer que, l'any 1995 per exemple, una clara majoria (62 per cent) dels qui varen anar a votar, varen considerar, entre altres coses, la gestió realitzada pel govern de la Generalitat, superant així la importància atribuïda a altres factors com la política espanyola.

Si considerem el grau d'aprovació de la tasca de govern, ens trobem que la distribució d'aquesta coincideix també molt amb la presència electoral de CiU, però alhora va molt més enllà. És a dir, els sectors socials que aproven en major mesura la política de la Generalitat, són també aquells que més voten CiU, però el grau d'aprovació de les polítiques és superior arreu al vot per la coalició liderada per Pujol. Així, la tasca de govern és amplament aprovada en tots i cada un dels espais ideològics, donant lloc a una extraordinària situació d'aparent manca d'oposició clara des de cap dels extrems del ventall ideològic. Fins i tot entre les persones d'esquerra o entre aquells qui se senten més espanyols (els dos grups relativament més crítics), hi ha duess persones que aproven la tasca de govern per cada una que la critica.

Gairebé tots els qui voten CiU aproven la política de la Generalitat, però sols 4 de cada 10 dels que l'aproven, opten per votar CiU (quadre 3). El suport dels votants convergents a la tasca de la Generalitat és gairebé unànime (96 per cent). Aquest elevat percentatge ens fa pensar que no només hi ha una relació de causalitat que fa que el fet d'aprovar la tasca de la Generalitat porta a unes majors probabilitats de votar CiU. També hi pot haver una tendència dels votants de CiU a pressuposar que la Generalitat ho fa bé. En tot cas, aquesta acceptació acrítica del que ha fet la Generalitat denotaria o una extraordinària lleialtat partidista, o una gran capacitat de comunicació i de control mediàtic o la incapacitat de l'oposició de visibilitzar les possibles crítiques a les polítiques desenvolupades.

Però, si les valoracions dels votants de CiU sorprenien per la seva unanimitat, les dels votants de l'oposició xoquen per la seva benevolència. Entre

els votants del principal partit de l'oposició, hi ha més de tres persones que aproven la tasca realitzada per CiU, per cada una que la desaprova. Únicament entre els electorats d'IC-EV i del PP són majoria aquells qui desaproven la tasca de govern de la Generalitat. Mentre que en el cas d'IC aquesta és ja la pauta tradicional d'anteriors legislatures, aquesta situació és nova en el cas del PP. Així, sembla que els seus votants reflecteixen en les seves actituds el canvi d'estratègia del partit, que al llarg de la darrera legislatura intensificà la seva crítica a CiU per la seva col·laboració amb el PSOE. El procés de formació de les actituds no és gens independent dels canvis estratègics que viuen els partits.

Quadre 3

Aprovació política de la Generalitat, per electorats l'any 1995 (% horitzontals)

	<i>Aprova</i>	<i>Desaprova</i>	<i>(n)</i>
CiU	96	3	(479)
ERC	58	32	(111)
IC-EV	42	45	(66)
PP	38	56	(82)
PSC	68	19	(212)
Total	75	17	(1202)

En tot cas, i malgrat que és difícil establir quina és la direcció de la relació causal, sí que podem constatar una menor taxa de fidelitat a CiU entre els qui desaproven les polítiques de la Generalitat. Tres de cada quatre dels votants de CiU que es mostren d'acord amb l'actuació de la Generalitat han optat per continuar votant a aquesta coalició. Per contra, entre el reduït grup de votants de CiU de 1992 que no aproven la tasca de la Generalitat, sols 1 de cada 3 ha tornat a votar CiU. També pot resultar significatiu que entre els qui abandonen CiU per votar el PP, la majoria pertanyen a aquest grup, crític amb la gestió de la Generalitat. Per contra, els votants que opten ara per ERC, ho fan malgrat aprovar de manera aclaparadora l'actuació de l'executiu català.

El retrocés de CiU no es va produir, doncs, fonamentalment com a resultat de la seva actuació des de la Generalitat, sinó malgrat aquesta. En tot cas, si les valoracions no haguessin estat tan positives, el retrocés podria haver estat més significatiu, si acceptem que la percepció positiva de la tasca de govern sembla gairebé una condició necessària per votar CiU. Aquestes valoracions han ajudat CiU, com ho havien fet en el passat, però sense que hagi pogut rendibilitzar-les plenament, car són molts els qui, tot i valorar positivament la seva actuació, han optat per votar altres forces polítiques.

Sens dubte, l'actuació del govern de la Generalitat no ha estat l'única que han tingut en consideració els catalans a l'hora de decidir el seu vot. L'actuació del govern central i dels ajuntaments han pesat també en la seva tria electoral. Tot i que aquests factors han rebut encara menys tractament previ, la bona valoració simultània que rebien els governs central i autonòmic entre els votants duals de PSC i CiU eren precisament una de les causes que s'apuntaven per explicar aquest transvasament regular de vots entre ambdues forces polítiques (Montero i Font, 1991). Més en general, les reiterades victòries del PSC en totes les eleccions generals catalanes, no poden atribuir-se únicament a l'existència d'una majoria social progressista, sinó també a la valoració positiva de la tasca del govern central. Quan aquesta valoració comença a davallar, el PSC continua obtenint millors resultats que a la resta de l'Estat, probablement però no només per raons de substrat ideològic, sinó també perquè no sols se l'associa a la seva actuació en el govern central, sinó també amb el govern de bona part del municipis metropolitans de Barcelona.¹¹ En la mateixa línia, el fet que IC-EV obtingui millors resultats en les eleccions generals en municipis com el Prat o Sabadell, que no en altres ciutats de les mateixes característiques, és indeslligable de la seva tasca de govern en aquests municipis. En definitiva, la valoració de la tasca de cada un dels governs, no sols és molt important de cara a resoldre la continuïtat o no al capdavant de cada institució, sinó que tendeix a influir, de manera més dèbil però també perceptible, en els resultats de les restants convocatòries.

LIDERATGE

La menor identificació entre ciutadans i partits, la disminució de la capacitat dels partits de convertir-se en el seu propi mecanisme de comunicació directa amb la societat i el creixent paper de la TV com a mitjà de comunicació hegemònic, són tots factors que han contribuït a un creixent protagonisme dels líders com a mecanisme de relació amb la societat. I, com a resultat, com a elements decisoris de la tria electoral. Al costat d'aquesta tendència general, factors culturals i institucionals, propis de cada societat, han provocat que aquest rol dels líders com a factor explicatiu del vot hagi estat molt desigual segons el país i de gran importància en el cas espanyol (Justel 1991; Pallarés i Sauret, 1998).

Aquest ha estat un factor clarament sobredimensionat en les explicacions periodístiques dels resultats electorals, donada la seva major simplicitat i visibilitat respecte a elements més abstractes, com pot ser la lleialtat de partit o la valoració de la tasca de govern. De fet, si pensem tant en el cas català com en el de molts altres països del nostre entorn, veurem que aquest rol excep-

11. També l'any 1995, el PSC obté en les comarques al voltant de Girona ciutat un resultat excepcionalment positiu, lligat a la candidatura autonòmica de l'alcalde de Girona.

cional que s'atribueix als líders és menys resultat de les seves capacitats comunicatives o personals, com del fet que ells simbolitzen el conjunt de les actuacions dels seus partits i els seus governs.

En tot cas, no hi ha dubte que els resultats de les eleccions catalanes requereixen el factor lideratge per ser plenament compresos. Figures com les de Felipe González o Jordi Pujol resulten imprescindibles per entendre el vot a Catalunya, amb una acceptació social que va molt més enllà dels nuclis durs del seu electorat. Els problemes del PP i del PSC per consolidar els seus candidats autonòmics formen part del conjunt de problemes que afecten aquestes forces polítiques en aquestes eleccions. Àngel Colom primer i Pilar Rahola després semblen una part fonamental dels factors que expliquen el creixement d'ERC des de 1989. Però, alhora, un èmfasi simplista en els candidats deixa moltes coses sense explicació: l'increment del PP en les eleccions de 1995 malgrat comptar amb un candidat molt mal valorat, el manteniment de CiU en eleccions legislatives tot i la pèrdua d'un candidat tant ben valorat com Miquel Roca, el fet que el mateix Roca fos incapaç de superar el vot obtingut per Josep M. Cullerell en les eleccions municipals de Barcelona o el considerable manteniment dels socialistes en eleccions generals tot i la davallada de popularitat de González.

Per estudiar l'impacte dels líders a les eleccions de 1995 hem construït una variable semblant a la de la proximitat als partits polítics. A partir de les valoracions de 0 a 10 de cada un dels candidats a la presidència de la Generalitat, hem creat una variable que recull el líder, o els diversos líders en cas d'empat, més valorat/s per cada enquestat. Podem observar que un 79 per cent de l'electorat de CiU valora millor Pujol que la resta de líders polítics i només un 5 per cent valora millor altres candidats. En el cas de l'electorat dels altres quatre partits, la coincidència entre el vot i el candidat més valorat baixa, des del 62 per cent del PSC fins al 50 per cent d'IC, tot i que aquest partit intercanvia el darrer lloc amb el PP, si considerem els casos en què la valoració del candidat votat coincideix amb la d'un altre. O sigui, que la meitat dels votants d'aquestes forces polítiques (i més d'una tercera part també dels socialistes i dels independentistes) les voten malgrat no valorar millor el seu candidat que a algun altre dels caps de llista. En el cas de CiU, podríem dir una cosa semblant al que passava amb les polítiques de la Generalitat: segur que tenir un líder ben valorat ajuda, però hi ha molta gent que, tot i valorar millor Pujol que cap altre líder, no opta per votar CiU. Els líders són, doncs, un element que contribueix a la tria electoral, però no el factor decisiu.

Quadre 4

Valoració relativa dels líders, per electorats (% vertical)

	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-EV</i>	<i>PP</i>	<i>PSC</i>
Líder votat més valorat	79	57	50	51	62
Igual de valorat que altres	10	23	26	16	15
Altres líders més valorats	5	18	24	29	18
No valoracions	5	2	0	5	5

En definitiva, els factors de caràcter socioestructural permeten discriminar l'opció electoral de bona part dels votants. L'edat, els estudis, l'origen, la classe social i la religió prefiguren tries electorals diferenciades, en tots els casos i encara més en els dels partits petits amb un electorat menys *catch-all*. Aquests factors contribueixen a definir el vot, tant a partir de la seva pròpia influència directa, com contribuint a estructurar les preferències ideològiques dels ciutadans.

Els factors ideològics, en la línia d'anteriors recerques electorals a Catalunya i Espanya, continuen mostrant el seu caràcter fonamental. Tots els partits tenen un electorat clarament segmentat a partir de les seves preferències ideològiques, tant en termes de dreta i esquerra, com de postures entorn de la qüestió nacional (excepte IC-EV). Alhora, aquells electors que tenen una proximitat partidària clara es desvien en molt poques ocasions d'aquesta, conferint un rol decisiu a aquestes variables. Per a la immensa majoria de l'electorat, el pes fonamental de les variables ideològiques fa que la tria electoral final sigui molt limitada i es redueixi a un conjunt d'opcions relativament properes en termes ideològics. O votes el teu partit, o et quedes a casa o, a tot estirar, dubtes entre un parell de partits ideològicament veïns.

Un ampli ventall d'elements conjunturals, i molt especialment la valoració de la tasca de govern i dels líders, contribueixen a decantar aquesta decisió final, allí on els factors previs no han decidit ja el vot. La valoració de la tasca de govern resulta decisiva en les eleccions d'aquell mateix nivell, però afecten també en menor mesura el que passa en altres convocatòries. Els líders, simbolitzant tot el bagatge d'encerts i de fracassos dels seus partits i els seus governs, resulten una orientació senzilla i fonamental per a la tria final.

2.4. Cap a un model agregat d'explicació del comportament electoral

El final de l'apartat anterior ens mostrava com aquest conjunt de variables que havíem explorat fins aleshores de forma independent no manté realment una relació aïllada amb el vot, sinó que totes elles interactuen entre si donant

lloc a un model complex de decisió del vot. L'objectiu d'aquest apartat serà precisament contemplar aquest efecte conjunt d'aquestes variables, per tal de veure quines d'elles resulten realment explicatives quan les controlem per l'efecte de les restants.

Per tal de valorar quina és la contribució real que cada un dels tipus de variables analitzats a l'apartat anterior pel que fa a l'explicació del comportament electoral dels catalans, hem optat per realitzar una anàlisi de regressió múltiple per a cada partit, que ens permetrà distingir quines de les relacions segueixen sent significatives quan tenim en consideració de manera simultània els altres factors relacionats amb el vot.

Amb la voluntat de mantenir el mateix esquema seguit fins aquí, distingint entre la importància de variables sociològiques, ideològiques i conjunturals, mantindrem aquesta classificació per arribar a veure quina és la contribució de cada un d'aquests grups de variables en l'explicació del vot.

Per a cada partit i per a cada variable establirem una hipòtesi sobre quin creiem que seria el vot «normal» o previsible *a priori*. És a dir, quins valors de la variable independent haurien de ser votants habituals de cada una de les forces polítiques i quins representen una «anomalia» que no s'ajusta a les hipòtesis de treball habituals en el comportament electoral. Sens dubte, aquestes hipòtesis poden ser considerades en algun cas arbitràries i, a l'hora de jutjar els resultats, caldrà considerar que aquests mesuren el grau de compliment de les nostres hipòtesis i no el grau de relació entre la variable i el vot. En tot cas, creiem que hi ha bones raons per optar per aquest tipus de modelització,¹² que tampoc resulta en conclusions radicalment diferents a les d'altres estudis sobre aquest punt.

Per exemple, la religió ens defineix tres grans grups de ciutadans catalans: creients practicants, creients no practicants i no creients.¹³ Donades les postures dels partits davant la qüestió religiosa i el conjunt de temes morals relacionats, i considerant l'associació tradicional entre aquesta variable i el vot a Catalunya, hem formulat la següent hipòtesi: els catòlics practicants representen el vot habitual de CiU i el PP, els no practicants els del PSC i els no creients els d'ERC i IC-EV. Òbviament, no esperem que aquesta hipòtesi funcioni a la perfecció, ja que això representaria una capacitat de predicció abso-

12. L'anàlisi de regressió assumeix una relació lineal entre la variable dependent i la independent. Això vol dir que quan fem aquesta anàlisi sense transformar les nostres variables independents, assumim una relació lineal difícil de justificar des de la teoria o el sentit comú. Per exemple, en estudiar la relació entre posició ideològica i vot als principals partits suposem que, com més d'esquerra és una persona, més vota el PSC i com més de dreta CiU, quan és obvi que aquests no són els perfils més habituals dels seus votants. Per contra, amb el nostre model el que fem és el test de si una persona que s'ubica entre el 4 i el 7, o sigui entre el centre i el centredreta, té més probabilitats de votar CiU que una que tingui qualsevol altre tipus d'ubicació ideològica.

13. Les persones que no encaixen en cap d'aquests tres grups representen generalment menys del 5 per cent de la població adulta catalana, incloent les persones que no responen.

luta del vot a partir de les creences religioses. Això no passa enlloc amb cap variable, i sols una situació tan polaritzada com la nord-irlandesa s'aproximaria remotament a aquesta hipòtesi. Però, si la religió ens ha d'aportar res per a la comprensió del vot dels catalans, cal establir alguna hipòtesi sobre quin és el vot previsible de les tres grans comunitats religioses que hem definit.

Hem fet aquest mateix plantejament per a tres variables sociològiques més, per a tres variables actitudinals (ideològiques) i per a dues de conjuntura que sintetitzem al quadre 5.

Els criteris bàsics per a l'elaboració de les hipòtesis han estat els següents:

- Ser consistents amb el que ens diuen les teories generals sobre comportament electoral. Aquest ha estat un criteri bàsic, podríem dir que inviolable, tot i que ens aportés per a algunes variables molt poca informació sobre quina hipòtesi concreta adoptar. Per exemple, hauríem d'esperar que en una situació de majoria absoluta com la viscuda en aquest període tots els partits de l'oposició fossin crítics amb les polítiques de la Generalitat, en tant que una valoració positiva d'aquesta anirà en benefici de CiU. Per tant, hem adoptat aquesta hipòtesi com a comportament previsible, tot i saber que entre els votants d'alguns dels partits opositors predominen els qui aproven aquestes polítiques.

- Fonamentar-nos en els coneixements descriptius d'aquest i altres estudis per identificar els sectors on cada partit obté el seu màxim suport electoral.

- En aquelles variables que ho permetien, pel seu caràcter continu, hem agafat sempre espais de grandària idèntica per a tots els partits (variables ideològiques). Allí on els partits estan clarament ordenats en la vida política els hem atribuït espais no idèntics (per exemple, CiU i ERC en la qüestió nacional), en tant que on no existeix clarament aquesta divisió hem optat per categories paral·leles (ERC i IC-EV en termes de dreta/esquerra).¹⁴

- Finalment, per a líders i partits hem utilitzat el criteri ja apuntat a l'apartat anterior, quan parlàvem de la proximitat als partits: hem considerat que hi ha coincidència quan es té un únic partit preferit o quan es valora un candidat més que cap altre i s'opta pel partit d'aquell candidat.

14. Fins a la fi dels anys vuitanta podia ser clar que primer el PSUC i després IC es trobaven a l'esquerra d'ERC. Posteriorment, certa moderació d'IC, però sobretot l'adopció d'un llenguatge més radical per part d'ERC han canviat la situació. El discurs antisistema d'ERC ha impregnat el conjunt de la seva imatge, provocant que, en termes de Dreta-Esquerra, se'l situï sovint lleugerament a l'esquerra de la d'IC-EV.

Quadre 5

Hipòtesis de treball per determinar la coherència del vot amb cada variable

<i>Variables</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-EV</i>	<i>PP</i>	<i>PSC</i>
Edat	+ 44 anys	– 44 anys	— 44 anys	+ 44 anys	+ 30 anys
Origen	Català o mixt	Català	Tots	Immigrant o mixt	Immigrant o mixt
Classe social*	Alta (4-8)	Mitjana (2-6)	Baixa (0-4)	Alta (4-8)	Baixa (0-4)
Religió	Creient practicant	No creient	No creient	Creient practicant	Creient no practicant
Dreta- Esquerra	Centredreta (4-7)	Esquerra (1-4)	Esquerra (1-4)	Dreta (7-10)	Centre- esquerra (2-5)
Escala nacionalisme	Catalanisme (6-9)	Catalanisme radical (7-10)	Moderació (4-7)	Espanyolisme radical (1-4)	Espanyolisme (2-5)
Proximitat a partit	Identificació exclusiva	Identificació exclusiva	Identificació exclusiva	Identificació exclusiva	Identificació exclusiva
Valoració líder	Preferència única	Preferència única	Preferència única	Preferència única	Preferència única
Aprovació Generalitat	Aprova	Desaprova	Desaprova	Desaprova	Desaprova

* La variable classe social que hem construït pren valors 0-8 que agreguen, amb la mateixa ponderació, el nivell d'estudis i l'ocupacional de l'enquetat.

Al quadre 6 oferim els resultats d'aquestes anàlisis de regressió múltiple. Hi incloem els coeficients B estandarditzats (betes), per tant comparables entre si, per a cada variable i els R2 dels models de regressió per a cada partit. Per a aquelles variables significatives al nivell del 0,05 aquest coeficient està assenyalat en negreta.¹⁵

Podem veure que la proximitat al partit sempre té una relació significativa amb el vot dels partits i sempre és la variable que té més impacte. En la línia del que ja s'apuntava en les relacions bivariades, aquesta apareix com la variable independent amb la relació més estreta amb el vot.

15. Hem reproduït la major part d'aquestes regressions en forma d'anàlisi logit, més adient per una variable dependent dicotòmica. Els signes i la intensitat aproximada dels coeficients no patien alteracions relatives significatives.

La valoració del líder del partit que es vota també té sempre un impacte significatiu sobre el vot i sempre és la segona variable en importància. Aquesta constatació que senyala el lideratge com el segon gran factor explicatiu, després de la proximitat de partit, resulta coincident amb altres estudis.¹⁶ Sols una altra variable és també significativa per a tots els partits: la definició ideològica en termes de dreta-esquerra, que actua com una important estructuradora de les respectives àrees d'atracció electoral dels diferents partits.

El quart lloc en importància l'ocupa l'altra variable ideològica, l'escala de nacionalisme. Novament, la relació entre coeficients de regressió i estratègies polítiques és bastant clara: els tres partits que, en un sentit o altre, fan d'aquest tema camp de batalla, presenten coeficients prou grans (ERC, CiU, PP). La relació és també significativa però menor en el cas d'IC-EV i no assoleix significació estadística en el cas del PSC, cosa que resulta coherent amb el menor èmfasi que posen aquests partits en la qüestió nacional com a eix estratègic.

Quadre 6

Betes (B estandarditzats) de cada una de les variables per explicar el vot als grans partits (1995)

	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-EV</i>	<i>PP</i>	<i>PSC</i>
Edat	0,05	0,02*	-0,03*	0,02	0,03*
Origen	0,05	0,06*	—	0,03*	0,01*
Classe	0,03	0,00	-0,02	0,02*	0,01
Religiositat	0,04*	0,03*	0,06	0,02*	0,00
Esquerra-Dreta	0,09	0,08	0,05	0,07	0,05
Escala nacional	0,08	0,12	0,04	0,08	0,02
Proximitat partit	0,40	0,52	0,46	0,50	0,57
Valoració líder	0,19	0,20	0,21	0,24	0,26
Aprov. Generalitat	0,13	0,02	0,01	0,06	-0,01
(R2)	(0,43)	(0,51)	(0,38)	(0,55)	(0,58)

Negreta: significatiu al 0,05.

* Significatiu al 0,05 si només s'inclouen les variables del seu grup (sociològiques, ideològiques o conjunturals).

— Signe contrari a l'esperat.

L'aprovació de la tasca de govern de la Generalitat té un efecte significatiu positiu per al vot a CiU i negatiu per al vot a ERC, IC-EV i PP. Això és, en part, coincident amb les constatacions bivariades, pel que fa a la importància de la valoració de la tasca de govern de la Generalitat. Aquesta és important

16. Ens referim novament a Justel (1991) i Pallarès i Font (1994). També en aquest cas la coincidència és especialment important donat el diferent tractament de la variable realitzat.

per definir el vot d'aquells partits que fan d'aquest tema part de la seva estratègia electoral: CiU, que construeix bona part del seu discurs electoral reivindicant la seva obra de govern, i el PP que, en la primera meitat dels anys noranta, articulava la seva estratègia al voltant d'una clara línia d'oposició a CiU.¹⁷ Controlant amb les altres variables podem veure, a més, que la desaprovaçió de la gestió de la Generalitat augmenta les probabilitats de votar a IC-EV i ERC. Aquests darrers no són votants especialment crítics amb aquesta tasca de govern, però probablement la seva similitud en algunes característiques a les de CiU fa que la seva valoració de la tasca de govern sigui un dels factors que els diferenciï.

Altres variables són únicament significatives per a alguns partits: el fet de ser nascut a Catalunya o tenir més de 40 anys per a CiU i el ser una persona no religiosa per a IC-EV. Entre les variables restants no trobem relacions significatives quan les incloem totes alhora, donada la gran importància ja assenyalada de la identificació de partits i la preferència de líder. De fet, aquestes variables poden no estar exercint una relació estrictament independent sobre el vot i són dependents, alhora, d'altres variables. Això ho podem veure comparats els R2 obtinguts d'utilitzar independentment cada un d'aquests tres conjunts de variables per explicar el vot de cada un dels partits (quadre 7). Veiem que els R2 de cada grup de variables sumats donarien un resultat molt més alt que l'obtingut quan agreguem totes les variables en un model.

Quadre 7

Capacitat explicativa de cada bloc de variables, per partits (1995)

	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-EV</i>	<i>PP</i>	<i>PSC</i>
Sociològiques	0,07	0,07	0,03	0,02	0,04
Ideològiques	0,37	0,48	0,34	0,50	0,52
Conjunturals	0,27	0,29	0,21	0,37	0,32

Continua sent clar, però, i comú a tots els partits el predomini de les variables ideològiques. Tot i que en part pugui atribuir-se a qüestions metodològiques,¹⁸ la consistència d'aquests resultats amb els d'altres recerques, reforcen

17. El discurs dels partits en les eleccions de 1995 està tractat a Pericot i altres (1998). En una entrevista recent, el secretari de Política Municipal de CDC ens reafirmava la centralitat de la reivindicació de la seva obra de govern en el seu discurs electoral autonòmic.

18. Aquestes són probablement les variables més senzilles de mesurar. Sabem que hi ha altres variables conjunturals influents que no apareixen en les enquestes i sabem que la mesura de la ideologia en una escala de 10 punts és molt més precisa que definir la classe social en funció de ser empresari, autònom o treballador, fix o eventual.

la idea que es tracta d'una conclusió vàlida. La feblesa de la capacitat explicativa de les variables sociològiques aquí està probablement sobredimensiionada, però resulta també consistent amb el que assenyala la major part de les referències sobre comportament electoral basada en enquestes.¹⁹

Per evitar aquests problemes d'interrelacions mútues entre variables, assenyallem amb un asterisc aquelles que, tot i que no es mostren significatives en l'equació conjunta, sí que ho fan quan incloem únicament les del seu grup. Això fa significatives la major part de les variables sociològiques. Únicament la classe social apareix amb coeficients reduïts i generalment no significatius a causa de la debilitat de l'indicador utilitzat.

Cal destacar també que en cap dels pocs casos de signes contraris al previst (4 coeficients entre 44) la relació existent no és significativa, cosa que apunta a la solidesa de les hipòtesis plantejades.

Finalment, cal destacar que les variables emprades ens expliquen al voltant del 50 per cent del vot de cada partit. Això no és excessivament baix si pensem que les variables sempre són mesurades amb un cert marge d'error i que hi ha factors sobre els quals no tenim informació. El partit amb un vot més ben explicat és el PSC, i el que menys, a força distància dels altres amb només el 38 per cent, IC-EV. En el cas del PSC aquest alt percentatge s'explica per la gran associació que hi ha entre el seu vot i la proximitat al partit, mentre la dificultat d'explicar el vot a IC-EV està relacionada amb el fet de ser un partit petit, que comparteix similituds ideològiques i sociològiques, en uns casos amb el PSC i en altres amb ERC.

De tota aquesta anàlisi podem destacar quatre grans conclusions: en primer lloc, els factors explicatius del vot a les principals forces polítiques catalanes s'assemblen molt entre tots els partits; en segon lloc, tant les variables sociològiques, com les ideològiques i les conjunturals, juguen un paper en l'explicació del vot; en tercer lloc, les variables ideològiques semblen, com gairebé arreu, les que mantenen una relació més estreta amb el vot; i, finalment, les variables d'aquests tres nivells s'interrelacionen entre si i, per tant, un model de regressió múltiple pot no ser suficient per conèixer el valor precís de l'impacte de cada variable sobre el vot en no permetre copsar amb tota la seva complexitat el conjunt d'interaccions entre totes elles.

19. De la mateixa manera que les dades agregades presenten problemes com a mecanismes d'explicació del vot, pel fet conegut com a «fal·làcia ecològica», s'ha acusat les dades d'enquesta de caure sovint en una «fal·làcia individualista» que oblida el context social del votant, que pot resultar tant o més decisiu que les seves característiques personals per definir el seu vot. De fet, els treballs realitzats amb dades agregades apunten a una continuada importància de les variables sociològiques, més elevada de la que apareix en els estudis realitzats amb dades individuals.

3. Per què no guanyen sempre els mateixos?

Les eleccions catalanes tenen un tret especialment característic i regular: en les eleccions autonòmiques guanya sempre CiU i en totes les eleccions d'àmbit estatal ho fa el PSC.²⁰ La regularitat d'aquest resultat al llarg de gairebé ja dues dècades no permet atribuir-ho a factors de conjuntura propis d'una elecció particular. L'objectiu d'aquest apartat serà explicar els dos fenòmens que provoquen aquest resultat canviant i alhora regular, el vot dual i l'abstenció diferencial, en el marc del mateix plantejament seguit fins ara en aquest capítol. Per tant, primer caracteritzarem ambdós fenòmens per deixar clar en què consisteixen, i després passarem a interpretar-los en clau de variables sociològiques, ideològiques i conjunturals.

El fenomen del vot dual i l'abstenció diferencial no són exclusius de l'àmbit català, però és a Catalunya on han assolit més importància, tant quantitativa com política. Un sector important dels votants catalans (més d'un milió en algunes eleccions) alterna el seu vot entre eleccions generals i eleccions autonòmiques. Les principals fluctuacions es produeixen entre el PSC, CiU i l'abstenció: el PSC perd una part dels seus votants en eleccions generals quan arriben les autonòmiques, en part cap a CiU (vot dual) i en part cap a l'abstenció (abstenció diferencial). Però en les eleccions generals següents el PSC torna a recuperar-los i CiU a perdre'ls. Un fenomen similar es produeix entre CiU i la dreta estatal, tot i ser menys important en termes simbòlics i quantitius.

El PSC perd en cada elecció autonòmica entre 300.000 i 700.000 vots, als quals cal sumar més de 200.000 vots que perd la dreta estatal. Això es tradueix en un gran increment de l'abstenció i en un creixement de CiU. L'any 1990 es diagnosticava que aquest era un camí d'anada i tornada per a la immensa majoria d'aquests votants duals, tot i que alguns no feien el retorn al PSC, per la qual cosa CiU apareixia com el beneficiari del procés a llarg termini (Montero i Font, 1990), tot i que l'evolució posterior no ha confirmat aquesta tendència.²¹

Les grans pautes del vot continuen sent, però, similars a les de la meitat dels anys vuitanta. Així, en les eleccions de 1995 el PSC veia com un de cada 5 dels seus votants de 1993 optava ara per CiU, mentre grups menors ho feien per IC-EV (5 per cent dels votants socialistes) i ERC (3 per cent). També el PP veia com un 15 per cent dels seus votants a les eleccions generals optaven a

20. És a dir, en totes les eleccions legislatives i municipals, i en les europees, excepte les de 1994. CiU ha guanyat, doncs, 6 eleccions, 5 d'elles autonòmiques, i el PSC n'ha guanyat 14, totes elles celebrades simultàniament a tot l'Estat.

21. La lectura des de 1997 apunta al fet que el guanyador d'aquestes transferències pot ser un altre: el PSC té unes oscil·lacions irregulars, CiU tendeix a reduir els seus guanys en termes absoluts i és el PP qui ha anat reduint les seves pèrdues en autonòmiques, mentre que els seus guanys en les següents eleccions generals han tendit a créixer.

les autonòmiques per CiU. Únicament respecte a ERC les transferències netes de CiU tenen una direcció inversa a les que manté amb PSC i PP: molts electors d'ERC a les autonòmiques (15 per cent) voten CiU a les generals en una clara manifestació de vot útil. Finalment, s'ha de destacar una sorprenent renovació de l'electorat d'IC-EV entre ambdues eleccions. Podria tractar-se d'un error provocat per la petita mostra que tenim de l'electorat d'aquest partit, o d'un tret real d'aquest electorat, símptoma del creixent distanciament entre IC-EV i IU, que ha culminat amb el trencament dels lligams entre ambdues forces polítiques durant l'any 1997.

Quadre 8

**Guanys i pèrdues dels principals partits,
entre eleccions generals i autonòmiques (en vots absoluts)**

<i>Eleccions</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-EV</i>	<i>PP</i>	<i>PSC</i>	<i>UCD/CDS</i>
A1980 - G1979	270,790	118.226	-3.949	-43.538	-266.891	-283.314
G1982 - A1980	18.451	-103.455	-350,412	439.355	966.675	-217.368
A1984 - G1982	572.922	-11.534	1.915	-281.929	-709.470	-70,230
G1986 - A1984	-332.885	-42.491	-37.285	139.123	430,551	130,368
A1988 - G1986	217.680	27081	85.519	-217.557	-495.344	-29.184
G1989 - A1988	-199.921	-26.872	21.912	192.498	318.539	31.328
A1992 - G1989	190,831	125.966	-58.808	-177.792	-391.229	-110,534
G1993 - A1992	-58.760	-24.428	100,676	464.858	542.526	3.481
A1995 - G1993	157.590	119.931	40,626	-200,874	-468.575	-27.513
G1996 - A1995	-168.438	-144.332	-16.107	276.648	728.891	0

Pel que fa a l'abstenció, tots els partits perden en les autonòmiques alguns vots que havien tingut en les eleccions generals. Aquesta tendència, segons les dades de la nostra enquesta afecta, sobretot, les forces estatals, que perden un 30 per cent (IC-EV), un 17 per cent (PSC) i un 12 per cent (PP) respectivament. Aquestes forces tenen menys capacitat, a més, per mobilitzar votants que s'abstinguin a les generals i compensar en part aquestes pèrdues, com fan ERC i CiU. En el conjunt del període, però, el PSC és el partit més perjudicat per aquesta fuga de votants, tot i que la tendència és a certa homogeneïtzació parcial d'aquesta abstenció diferencial. És a dir, que cada dia afecti més també els altres partits i deixi de ser patrimoni exclusiu dels votants socialistes, com ho fou a principi dels anys vuitanta (Font i altres, 1998). Aquestes dades, a més, com ja és tradicional de les dades d'enquesta, infravaloren el pes real de l'abstenció.²²

22. En tots dos casos aquesta abstenció diferencial supera el vot dual amb CiU, que afecta el 4 per cent (PSC) i el 2.3 per cent (PP) del cens electoral (Riba, 1995).

Quadre 9

**Vot a les eleccions autonòmiques de 1995
dels electorats de les generals de 1993 (% horizontals)**

<i>Eleccions 1993</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-EV</i>	<i>PP</i>	<i>PSC</i>	<i>Abstenc</i>	<i>(n)</i>
CiU	82,5	4,6		0,5	1,6	10,8	(372)
ERC	1,7	91,7				6,7	(60)
IC-EV	1,7	6,7	60,0		1,7	30,0	(60)
PP	16,2		2,0	68,7	1,0	12,1	(99)
PSC	22,4	2,9	5,3	1,6	50,4	17,3	(375)
No edat	15,7	19,6	3,9	3,9	9,8	47,1	(51)
Abstenció	14,0	4,0	1,0	1,5	1,5	78,0	(200)

La desmobilització d'una part significativa de l'electorat en unes eleccions que es perceben com a menys decisives que les generals és un resultat habitual, tant en altres estats com en les restants comunitats autònomes espanyoles. Però el que singularitza el cas català en l'àmbit de l'abstenció diferencial, és el seu efecte en els resultats, el seu desigual impacte en els diferents electorats i el seu volum, que resulta més elevat que en cap altra CA (Font i altres, 1998). Tot i que les característiques tradicionals de l'electorat de l'esquerra el converteixen en més procliu a quedar-se a casa en convocatòries menys mobilitzadores arreu, tampoc s'ha constatat en altres CCAA que aquesta abstenció diferencial castigui de manera tan regularment diferent les diverses forces polítiques, contribuint decisivament a les davallades electorals socialistes en cada elecció autonòmica.

La transcendència d'aquest doble fenomen de canvi de vot és indubtable, almenys per quatre raons: pel seu volum quantitatiu, pel caràcter periòdic i sistemàtic d'aquestes transferències, perquè dóna lloc a un canvi de partit guanyador i, finalment, perquè aquest conjunt de característiques singularitza el comportament electoral català en perspectiva comparada.

Quin paper juguen les variables sociològiques, ideològiques i conjunturals en l'explicació d'aquests comportaments diferenciats? El rol de les variables sociològiques i ideològiques sembla especialment difícil d'explicar, atès el caràcter generalment estable d'aquests dos tipus de variables, que les fan poc adients per explicar canvis electorals. Però, de fet, les característiques de votants duals i abstencionistes diferencials no xoquen amb tot el que s'ha dit fins aquí sobre aquestes variables, sinó que fins i tot poden contribuir a reafirmar-ho. Es tracta d'electorats «fronterers», que comparteixen característiques amb els d'aquell partit que voten en eleccions generals i amb les de l'opció triada en autonòmiques. Així, els votants duals PSC-CiU o PP-CiU tenen una composició més immigrant que l'electorat fidel de la coalició nacionalista, però hi ha un major pes de persones d'origen català que en els votants habi-

tuals ambdós partits d'àmbit estatal. També els abstencionistes diferencials són més joves i estan més poc interessats que els votants socialistes, però mantenen un interès per la política superior a la dels abstencionistes permanents. Es tracta, doncs, de grups a mig camí, que reflecteixen electoralment aquesta posició sociològicament i ideològicament fronterera entre les àrees d'influència de diferents opcions electorals mitjançant aquest doble vot.²³

Colomer i Padró-Solanet (1992) apuntaven que aquests canvis de vot es produïen com a resultat d'una transformació de la percepció del mapa ideològico-partidari per part dels ciutadans catalans, en funció de tractar-se d'eleccions generals o autonòmiques: la major importància dels temes vinculats a dreta i esquerra en les eleccions generals subratllava les diferències entre partits en aquesta dimensió, mentre que la major importància de la qüestió nacional en eleccions autonòmiques fa ressaltar les diferències en aquest punt i dóna lloc a un nou mapa polític català on el partit més proper a cada ciutadà ja no és necessàriament el mateix. Des d'aquest punt de vista, el canvi s'explica sobretot des del diferent rol que les variables ideològiques juguen en una i altra elecció: el predomini del conflicte dreta-esquerra o catalanisme-espanyolisme altera les percepcions sobre el mapa ideològic i partidari català.

Per veure el pes diferent que poden tenir les variables analitzades a l'apartat anterior, hem reproduït la mateixa anàlisi de regressió, ara fent servir com a variable dependent el record de vot en les eleccions generals de 1993. Les variables de conjuntura estaven aquí molt pitjor representades, ja que no comptàvem amb valoracions del govern central i que treballem amb els líders autonòmics, que tot i coincidir sovint amb la màxima figura del partit, no són candidats en les eleccions generals. Hi hem de preveure, doncs, un pes menor.

Els resultats han estat molt similars. En aquesta anàlisi no és clar que els temes relacionats amb la qüestió nacional siguin millors predictors del vot que els vinculats a dreta i esquerra en eleccions autonòmiques. En els tres partits menors no hi ha gairebé canvis, tret de certa pèrdua de capacitat explicativa d'algunes variables en el cas d'IC-EV.²⁴ En el cas del PSC, però, sí que sembla que la identificació nacional subjectiva explica millor el seu vot a les eleccions autonòmiques que a les generals i que l'eix esquerra-dreta ho fa millor a les eleccions generals. Tant per al PSC com per a CiU observem també una major importància explicativa de les variables sociològiques en les eleccions generals. És a dir, fa la impressió com si CiU i PSC tinguessin en eleccions generals uns votants amb uns trets sociològics més definits. Forçant potser l'anàlisi podríem pensar que aquells són els seus electorats «naturals» i que els

23. Aquesta situació intermèdia no vol dir que, en algun cas, aquests votants s'assemblin més a un dels dos electorats que a l'altre, tal com ja hem apuntat pel cas dels votants duals PSC-CiU.

24. Entre d'altres, una gran pèrdua de capacitat explicativa de la valoració de Rafael Ribó, raonable si pensem en les grans diferències d'estil entre la figura que protagonitza el debat en les eleccions generals, Julio Anguita, i la de Ribó. De fet, això podria ser una variable important per explicar aquesta sorprenent renovació de l'electorat d'IC-EV entre ambdues eleccions.

importants canvis de vot que es produeixen en les eleccions autonòmiques tendeixen a desdibuixar algunes d'aquestes relacions entre estructura social i vot.

Exemplifiquem-ho amb l'origen. La correspondència entre ser fill de pares nascuts fora de Catalunya i el vot al PSC és més gran en eleccions generals, en bona mesura perquè molts d'aquests opten per CiU o per l'abstenció en eleccions autonòmiques. De la mateixa manera, la coincidència entre origen català i vot a CiU es desdibuixa en eleccions autonòmiques, quan aquest partit rep un considerable gruix de vot immigrat que en les eleccions generals vota el PSC i el PP.

En segon lloc, hem realitzat un quadre comparatiu de les ubicacions en els dos eixos ideològics dels votants duals PSC-CiU i dels votants fidels de CiU i PSC, respectivament. Els votants duals PSC-CiU tenen una identificació nacional molt més semblant a la de l'electorat socialista que no al de CiU, però amb una menor proporció d'identificats exclusives amb Espanya i major nombre d'identificacions més aviat catalanes. En termes de dreta i d'esquerra, en canvi, les postures dels votants duals estan a mig camí entre els fidels a CiU i els fidels al PSC. Aquesta dada, que ja apareixia en els resultats de 1988 (Montero i Font, 1990), sembla apuntar que aquests votants duals tendeixen a votar més d'acord amb les seves preferències nacionalistes a les eleccions generals que a les autonòmiques, on no sembla que optin per CiU per ser nacionalista, sinó malgrat ser-ho. Més de dues terceres parts d'aquests votants que rep CiU en eleccions autonòmiques se senten tant o més espanyols que catalans. Els abstencionistes diferencials tenen, en aquesta ocasió, un espanyolisme més acusat que els electors fidels al PSC²⁵ i una ubicació més centrista a l'eix esquerra-dreta. Probablement, una bona part d'aquest aparent centrisme reflecteix precisament un menor interès per la política, que ha facilitat que es quedessin a casa en una elecció on creien que hi havia menys interès en joc.

25. Aquestes són dades de 1995. En les de 1988, per exemple, els abstencionistes diferencials eren menys espanyolistes que els votants fidels del PSC (Font, 1992).

Quadre 10

**Ubicació dels votants fidels de CiU i PSC, dels seus votants duals
i dels abstencionistes diferencials del PSC
a les escales nacional i esquerra-dreta (%verticals)**

	<i>Fidels CiU</i>	<i>Duals PSC-CiU</i>	<i>Fidels PSC</i>	<i>PSC-Abstenció</i>
Únicament espanyol	4	11	22	31
Més espanyol que català	2	7	9	6
Tant espanyol com català	30	52	50	45
Més català que espanyol	39	21	12	12
Únicament català	26	8	6	3
Esquerra 1-2	3	6	9	5
Centre-esquerra 3-4	7	35	66	43
Centre 5-6	60	43	16	31
Centre-Dreta 7-8	19	5	2	5
Dreta 9-10	1	1	0	2

Com explicarem, doncs, que hi ha hagut més proximitat entre aquests nous votants que CiU capta, i el seu electorat fidel en termes de dreta-esquerra, que en qüestions nacionals? L'explicació segurament no es troba tant en la ideologia com en les variables de conjuntura. Com mostra el quadre anterior, es tracta d'un electorat moderat i precisament per això especialment sensible a altres elements que puguin desequilibrar la seva relativa proximitat tant al PSC com a CiU. I els dos factors de conjuntura considerats aquí tenen un clar beneficiari, que canvia segons el tipus d'elecció: si el lideratge de Pujol i la tasca de govern de la Generalitat beneficien CiU en les autonòmiques, una bona valoració de l'obra de govern socialista fins a principi dels noranta (i la percepció que l'alternativa no era gaire millor, després) i la imatge de González juguen a favor del PSC en eleccions generals. Quan estructura social i ideologia no decanten el vot i defineixen uns grups de votants que queden situats a mig camí entre dues opcions, la conjuntura actua com a element definidor, tot i que en aquest cas hagi actuat de manera molt estable i poc conjuntural: beneficiant CiU en unes eleccions i el PSC en les altres.

Per entendre l'abstenció diferencial, els factors sociològics i actitudinals juguen un rol crucial. Són novament electorats que es troben al llindar, en aquest cas entre la despolitització i la plena integració política, els qui més fàcilment opten per aquest vot intermitent en funció del tipus i de l'interès de l'elecció. Però, novament, ens cal un element de conjuntura per entendre per què la mateixa societat i el mateix conjunt de valors dona lloc a comportaments diferenciats. En aquest cas, és el mateix marc institucional, el tipus d'elecció, el que genera una menor mobilització ciutadana, propiciant que es

quedin a casa les persones menys proclius a anar a votar entre els que hi han anat en eleccions generals. Es tracta d'unes eleccions on hi ha menys coses en joc, que alguns sectors de la ciutadania encara no entenen plenament, que reben un tractament menys constant en els mitjans de comunicació privats i en els d'àmbit estatal i que, com a resultat, queden menys visibles pel conjunt de l'electorat.

De totes maneres, la composició socioactitudinal de l'abstencionisme diferencial potser no resulta suficient per entendre per què aquest caràcter d'elecció de segon ordre incideix de manera tan desigual en els diferents partits. El PSC (i en menor mesura IC-EV i el PP) té més dificultats per portar a les urnes un electorat menys polititzat i menys sensible als temes que protagonitzen la projecció mediàtica de la política catalana. En tot cas, malgrat aquesta dificultat objectiva, la menor capacitat mobilitzadora d'aquest(s) partit(s) té també alguna cosa a veure amb la seva pròpia oferta electoral: manca d'oposició en algun cas, incapacitat de transmetre en què consisteix el seu projecte, debilitat en els lideratges o en els mitjans de comunicació amb la societat. Elements de conjuntura com el diferent atractiu dels lideratges estatal i autonòmic, la percepció de menor competitivitat en les eleccions autonòmiques o la inexistència d'una alternativa de govern prou clara i diferenciada, poden ser factors clau per explicar per què predominen tant els votants socialistes entre els qui es queden a casa en eleccions autonòmiques.

4. Conclusions

Al llarg d'aquest capítol hem identificat tres grans tipus de factors que ens ajuden a entendre les decisions electorals dels catalans, uns tipus de factors que hem anomenat variables sociològiques, ideològiques i conjunturals. Les variables sociològiques exerceixen el seu rol explicatiu per una doble via. D'una banda, tenen una incidència directa en la tria electoral, com s'ha vist clarament, per exemple, en el cas de la religió. De l'altra, el fet de pertànyer a uns o altres grups socials, a uns determinats entorns i comunitats, fa que es desenvolupin i es consolidin amb més facilitat un conjunt de valors i de creences que, alhora, acabaran incidint en el vot. Així, tal com succeeix també en altres països, les dones tendeixen menys a tenir postures polítiques radicals. Sense que les diferències siguin espectaculars, això es traduirà en menys vot femení per a les dues forces polítiques obertament esquerranes a Catalunya. Els efectes més habituals de les variables sociològiques són de l'estil citat fins aquí: fan més o menys probable tenir determinades idees o votar determinats partits. Però, tot i ser més l'excepció que la regla, podem trobar algun cas on el seu resultat és gairebé determinant. Així, entre les persones no creients no trobem gairebé casos de votants que optin pel PP.

Les variables de tipus ideològic han emergit clarament com les més

influent en la tria electoral. Contràriament al que dèiem fa un moment, aquí aquestes variables mostren en repetides ocasions el seu efecte determinant: no hi ha cap vot a ERC i gairebé cap a IC-EV entre les persones que es consideren de dretes, com no n'hi ha cap al PP entre aquells que s'identifiquen amb l'esquerra catalanista. Els partits parlamentaris petits tenen el seu camp d'atracció electoral molt clarament definit i els límits a la seva expansió electoral són, doncs, obvis. Alhora, aquestes variables ideològiques ens permeten entendre la co-hegemonia electoral del PSC i CiU, les dues forces polítiques que guanyen repetidament les eleccions, precisament perquè comparteixen amb la majoria de la població un tret ideològic fonamental: la moderació. Tot i que CiU és vista com una opció lleugerament més dretana i el PSC com menys catalanista que les preferències de la majoria de l'electorat, ambdós partits presenten un caràcter moderat en els dos eixos de competició electoral de Catalunya i representen molt bé conjuntament la majoria ideològica de la població.

Però en l'anàlisi constatarem que hi havia una variable encara més relacionada empíricament amb el vot que totes les citades fins aquí: la proximitat als partits. Aquesta aparent troballa resulta contradictòria amb algunes expectatives: els recels que el concepte d'identificació de partit genera en la tradició politològica europea, la relativa feblesa dels sentiments aparents d'identificació amb els partits en un país de tradició democràtica encara relativament recent i el supòsit àmpliament compartit que nacionalisme i esquerra-dreta són realment els dos grans factors explicatius del vot a Catalunya. El contrast entre relacions empíriques i expectatives teòriques ens ha d'obligar a fer-nos preguntes en ambdós sentits. No podem tenir cap certesa que aquesta variable vulgui dir res de substantiu. Potser quan la gent ens diu que se sent molt propera al PSC, propera a IC-EV i llunyana dels altres, solament ens diu que porta un temps votant els socialistes i que sap que aquests governen al seu municipi amb IC-EV. O que el PSC és el partit al qual se sent ideològicament més proper i IC-EV el segon, però aquesta sensació de proximitat no és més que la mateixa traducció de l'efecte ja citat de la ideologia. Si no fos així, i aquesta sensació de proximitat volgués dir alguna cosa més, aleshores caldria revisar més coses. En primer lloc, caldria explorar com s'ha construït aquest sentiment i quina relació manté amb les altres variables, si canvia o no amb la ideologia o amb la valoració conjuntural de líders i polítiques. Però, a més, un rol important i independent d'aquesta variable implicaria un argument més a favor de la solidesa de les relacions entre sistema de partits i societat i, per tant, més probabilitats de manteniment relativament estable de l'actual correlació de forces.

Al costat de totes aquestes variables, totes lligades a característiques personals de l'electorat català, hem vist com un conjunt de factors conjunturals actuen també com a importants elements de definició del vot. En primer lloc, els partits, amb la definició de la seva oferta electoral, juguen un rol fona-

mental. I dintre del conjunt d'elements que integren aquesta proposta electoral, hem destacat el paper que juga el líder, que actua com el símbol que la personifica. Aquest resultava també un important factor explicatiu del vot, un dels més importants juntament amb les variables ideològiques i de partit ja citades. En segon lloc, també les polítiques desenvolupades pels diferents governs han contribuït a dibuixar la capacitat d'atracció electoral dels partits catalans. En general, una valoració positiva d'aquestes ha actuat a favor dels partits governants. Això s'ha notat molt especialment en l'elecció d'aquella institució, però alhora l'ha transcendit i ha ajudat els partits que han protagonitzat la tasca de govern (local, autonòmica o estatal) en altres nivells electorals. Tot i així, el seu efecte ha estat limitat i no aconsegueix superar el rol constrenyidor de la ideologia o l'afinitat partidària: moltes persones d'esquerra valoren positivament la tasca de govern de la Generalitat, però això no els impedeix seguir votant altres partits que consideren més propers, fins i tot quan es tracta d'escollir aquesta institució. Finalment, l'entorn institucional ha acabat de configurar la tria electoral. La pluralitat de nivells de govern ha permès que una bona part de la població no hagués d'optar per una opció electoral de manera exclusiva i alguns han optat per dividir el seu vot, en funció de la tasca de govern, dels líders o dels temes que consideren més importants en cada arena política, mentre altres han optat per anar a votar en uns casos i mostrar el seu menor interès o la seva menor aprovació a les propostes dels partits quedant-se a casa.

Tot aquest conjunt de variables han contribuït a definir un panorama on s'han combinat l'estabilitat i el canvi, amb predomini probablement del primer. Entre els elements d'estabilitat, destaca el predomini de dues grans forces polítiques sobre les restants. Fins i tot un aparent canvi, molt característic de la política catalana, com és el canvi de guanyador segons el tipus d'elecció, ha estat un element més d'estabilitat en els patrons de comportament electoral dels catalans. No sols l'estabilitat consubstancial a les variables sociològiques i ideològiques ha contribuït a això, sinó que el manteniment de les valoracions governamentals i de bona part dels líders polítics al llarg del període han contribuït a reforçar els factors de continuïtat. Entre els canvis més destacables del període caldria citar el reforçament electoral de les tres opcions electorals menors, tot i que la seva evolució futura pugui veure's amenaçada per escissions recents, en dos casos que han encara no han passat per la prova de les urnes. En tot cas, i fins a 1996, la consolidació d'una alternativa estatal seriosa, la renovació programàtica i els canvis de líder han contribuït a millorar la situació d'aquestes tres forces polítiques, sense que en la societat catalana s'hagin donat canvis socials o ideològics profunds.

Els factors en els quals pren suport l'actual sistema de partits semblen, doncs, força sòlids i porten ja molts anys actuant de manera estable. En tot cas, els elements que ja han canviat o que van canviant, són prou importants per no descartar alteracions més profundes: canvi en el partit governant a

Madrid, canvi en el lideratge estatal i autonòmic del PSC, la possibilitat de renovació del lideratge a CiU i les incògnites que això obre sobre la continuïtat de la coalició, les dues escissions ja citades i les voluntats favorables a una redefinició de les ofertes partidàries. Les bases del sistema actual són sòlides, però és un sistema on cada peça ha contribuït a mantenir aquesta estabilitat. Els canvis relativament sobtats de moltes d'aquestes peces suposen un conjunt de tensions simultànies com no les ha patit el sistema de partits català en més d'una dècada i que, per tant, obren una gran incògnita sobre la seva futura evolució.

BIBLIOGRAFIA

- BOSCH, Agustí, i altres, «Qué es una función de popularidad», *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* (1998).
- BUDGE, Ian, i Dennis FARLIE, *Pronósticos electorales*, Centro de Estudios Constitucionales, Madrid, 1986.
- CANALS, Ramon M., Francesc PALLARÉS i Rosa M. VIRÓS, «Els catalans davant la consulta electoral», a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*, Estudis Electorals/10, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1991.
- COLOMER, Josep M., i Albert PADRÓ SOLANET, «Espacio político-ideológico y temas de campaña», *Revista de Estudios Políticos*, 78 (1992).
- DALTON, Russell, i altres, *Electoral change in advanced industrial democracies*, Princeton University Press, 1984.
- DEL CASTILLO, Pilar, «Aproximación al estudio de la identificación partidista en España», *Revista de Estudios Políticos*, 70 (1990).
- DOWNS, Anthony (1957): *An economic theory of democracy*, Harper&Row. New York.
- EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL, *Atlas electoral de Catalunya, 1977-1980*, Estudis Electorals/3, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1981.
- EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL, *Atlas electoral de Catalunya, 1982-1988*, Estudis Electorals/9, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1990.
- EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL, *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*, Estudis Electorals/10, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1991.
- FONT, Joan, i Mariona FERRER, «Els factors de vot en les eleccions autonòmiques de 1995», a Josep GIFREU, Josep i Francesc PALLARÉS (eds.), *Comunicació política i comportament electoral*, Fundació Jaume Bofill-Editorial Mediterrània, Barcelona, 1998.
- FONT, Joan, i M. Rosa VIRÓS (eds.), *Electoral abstention in Europe*, Institut de Ciències Polítiques i Socials, Barcelona, 1993.
- GONZÁLEZ, J. M. (1993): «Clase y apoyo electoral», *Sistema*, 112.
- HARROP, Martin, i William L. MILLER, *Elections and voters*, Macmillan. Londres, 1987.

- JUSTEL, Manuel, «El líder como factor de decisión y explicación del voto», *Working Paper*, 51 (1992), Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- LEWIS-BECK, *Economics and elections: the major Western democracies*, University of Michigan Press, Ann Arbor (MI), 1988.
- MOLAS, Isidre, «Electores, simpatizantes y partidos políticos: el caso de Cataluña», *Revista del Centro de Estudios Constitucionales* (1994).
- MONTERO, José R., i Joan FONT, «El voto dual: lealtad y transferencia de voto en elecciones autonómicas», a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*, Estudis Electorals/10, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1991.
- PALDAM, «A preliminary survey of the findings on vote and popularity functions», *European Journal of Political Research*, 9 (1981).
- PALLARÉS, Francesc, M. Rosa VIRÓS i Ramon M. CANALS, «Els eixos de competència electoral», a EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL (ed.), *L'electorat català a les eleccions autonòmiques de 1988: opinions, actituds i comportaments*, Estudis Electorals/10, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1991.
- PALLARÉS, Francesc, i Jordi SAURET, «L'opinió pública catalana davant les eleccions autonòmiques de 1995», a Josep GIFREU i Francesc PALLARÉS (eds.), *Comunicació política i comportament electoral*, Fundació Jaume Bofill-Editorial Mediterrània, Barcelona, 1998.
- PALLARÉS, Francesc, i Joan FONT, «Las elecciones autonómicas en Cataluña», a Pilar DEL CASTILLO, *Comportamiento político y electoral*, Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid, 1994.
- PERICOT, Jordi, Xavier RUIZ-COLLANTES i Lluís PRAT, «La propaganda política en les eleccions autonòmiques de 1995», a Josep GIFREU i Francesc PALLARÉS (eds.), *Comunicació política i comportament electoral*, Fundació Jaume Bofill-Editorial Mediterrània, Barcelona, 1998.
- RIBA, *Vot dual i abstenció diferencial. Tres aproximacions a l'estudi del comportament electoral de Catalunya, 1982-1993*, tesi doctoral, Departament de Ciència Política i de Dret Públic, Universitat Autònoma de Barcelona, 1995.
- TORCAL, Mariano, i Praddepp CHIBBER, «Elites, cleavages y sistemas de partido en una democracia consolidada: España (1986-1992)», *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 69 (1995).

V

LES ELECCIONS MUNICIPALS I EUROPEES DEL 13 DE JUNY DE 1999

FRANCESC PALLARÉS*

* En la recollida de materials, el seguiment de la campanya i la formació dels governs municipals, així com en el tractament dels resultats, he comptat amb la valuosa col·laboració de Laia Caballeria, Silvia Otero i Eugènia Valero, Llicenciades en Ciències Polítiques per la UPF.

1. El context polític

1.1. El marc estatal

D'acord amb la normativa electoral, les eleccions municipals de 1999 s'havien de celebrar el darrer diumenge de maig, igualment que les eleccions autonòmiques en 13 CCAA, és a dir, a totes excepte el País Basc, Catalunya, Andalusia i Galícia. Però, atès que aquest any també corresponia realitzar les eleccions al Parlament Europeu convocades per la Unió Europea per al 13 de juny, es decidí fer coincidir els diversos comicis en una sola jornada electoral. En aquest marc, a Catalunya se celebraven eleccions locals i europees.

Es tractava de les primeres eleccions celebrades a Espanya des de l'accés del PP al govern central el març de 1996. Un període de govern durant el qual el PP havia comptat amb el decisiu suport de CiU, com també del PNB i Coalició Canària.

- Aquest període ha estat marcat per una millora en l'evolució dels indicadors econòmics i de reducció de l'atur, en el marc dels objectius de convergència europea per a la implantació de la moneda única. Quant a l'opinió pública, aquesta evolució s'ha traduït en uns bons nivells de satisfacció en l'acció de govern del PP.

- Arran del pacte del PP amb els partits nacionalistes, els plantejaments d'aquests partits i llur paper en la governació de l'Estat han estat el centre de la polèmica política. En el marc d'una estratègia dirigida a afeblir el govern del PP, el PSOE ha criticat durament la que interpreten com una feblesa interessada del PP davant els nacionalistes. S'havien capgirat les posicions en relació amb la primera meitat de la dècada.

- Els grans partits d'àmbit estatal han viscut evolucions dispars. El PP viu un període de progressiva consolidació i renovació política i organitzativa, tot i no estar exempta d'alguns problemes interns (Canàries, Astúries), així com d'imputacions d'irregularitats en l'actuació de càrrecs públics (Piqué, Loyola de Palacio) i de corrupció (Zamora, Toledo). El PSOE gasta una part important de les seves energies en les tensions internes en el marc de la bicefàlia Almunia-Borrell. A IU la línia política i el lideratge d'Anguita han estat posats en qüestió per part de creixents sectors d'afiliats i simpatitzants: Esquerra Galega, Iniciativa per Catalunya i alguns altres col·lectius s'han anat separant.

- Les principals forces polítiques, amb l'excepció d'Izquierda Unida, havien donat suport a la intervenció militar de l'OTAN —i a la implicació espanyola en aquesta— per frenar la política sèrbia de neteja ètnica a Kosovo. Certament, la intervenció no trobava suport decidit en l'opinió pública, però tampoc oposició.

- El context previ a l'elecció ja contenia els ingredients bàsics que van essent cada vegada més típics a les campanyes electorals al nostre país: un elevat nivell de crispació basada fonamentalment en desqualificacions mútues per desgastar l'adversari, una fórmula que sembla que s'imposa quan no hi ha grans diferències en les propostes programàtiques i que troben bon ressò en els mitjans de comunicació. Amb algunes excepcions, sobretot a nivell local, aquest va ser el to general de la campanya reflectida en els mitjans de comunicació.

- En aquest marc general, les eleccions del 13 de juny podien donar una indicació clara de l'evolució dels suports electorals. D'una banda, en relació amb les instàncies i càrrecs a elegir en els nivells local, autonòmic i europeu. Però també, en tant que eleccions 'intermèdies', podien marcar el to de cara a les eleccions generals previstes per la primavera del 2000.

1.2. *El marc polític català*

En aquest context, l'escenari electoral a Catalunya presentava algunes particularitats importants.

- Es tracta de les primeres eleccions des que CiU dona suport a un govern del PP. Tot i que aquest suport és explicat pels dirigents de la coalició en termes de contribució a l'estabilitat política en el camí de la integració a Europa, és acollit amb reticència en sectors de l'electorat propi.

- La tasca de govern de la Generalitat, troba un bon nivell d'aprovació en l'opinió pública. Els grans temes del període, el finançament de la Generalitat i la política de normalització lingüística, havien estat superats amb un bon nivell de consens, amb l'excepció notòria del PP quant a la política lingüística.

- A CiU, l'indiscutit lideratge de Pujol és el principal factor d'estabilitat. Això no obstant, en un marc d'inquietud sobre els efectes del pacte amb el PP i l'horitzó de la successió de Pujol, s'ha manifestat un major nerviosisme en la coalició. Així, han sovintejat les tensions entre CDC i UDC, i s'observen moviments dins de CDC.

- La política general del PSC, afectat per la crisi en el PSOE, mancat d'orientació clara i orfe de lideratge, està molt marcada per la difícil gestació de la candidatura de Maragall a la Generalitat.

- L'oferta política de cara a les eleccions del 13 de juny s'havia diversificat amb la presència de dues noves formacions sorgides de sengles escissions

a IC i ERC. La ruptura entre IC i IU va portar el sector anguitista de Catalunya a la formació d'Esquerra Unida i Alternativa (EUiA), que s'integra en IU. D'altra banda, en un marc de conflictes interns sobre la línia política i l'exercici del lideratge, Colom i Rahola van quedar en minoria i juntament amb un petit nucli de militants decidiren crear el Partit per la Independència (PI).

Per a les quatre formacions afectades, les eleccions del 13 de juny plantejaven incerteses importants. La barrera mínima a les eleccions municipals és del 5 per cent i l'obtenció de representació municipal, especialment a Barcelona, s'interpretava com a clau de cara al futur de les respectives formacions.

- Les eleccions autonòmiques que s'han de celebrar a la tardor són ben presents a la campanya. La candidatura de Maragall sembla oferir al PSC un important recurs per competir amb possibilitats. Les eleccions del juny es veuen així com una primera prova de cara a l'enfrontament de la tardor. En aquest marc, els principals candidats a la Generalitat aprofiten la campanya electoral com a caixa de ressonància, si bé eviten un excessiu protagonisme que es podria girar en contra segons els resultats. De totes maneres, una part important del discurs electoral dels partits ha estat relacionat amb la tasca de la Generalitat, sobretot les crítiques de l'oposició, però també com a referent positiu per a CiU.

2. Les eleccions municipals

2.1. Les candidatures i la campanya

- Els socialistes han centrat la campanya en els bons resultats de la seva gestió municipal a les ciutats on governen. El segon eix ha estat alertar del perill que la «dreta» pugui arribar al govern a les ciutats, fent clara referència a un possible pacte entre CiU i PP. El PSC s'ha recolzat en Felipe González a Barcelona, i Pasqual Maragall ha acompanyat els alcaldables de molts municipis petits i mitjans en actes que eren alhora de campanya municipal i pre-campanya autonòmica.

- CiU presenta llistes en 908 dels 996 municipis de Catalunya. Novament, la configuració de les candidatures de CiU ha estat conflictiva entre els dos socis de la coalició, especialment en alguns municipis mitjans, com ara Banyoles, Santa Coloma de Farners o Cardona. El plantejament general de la campanya de CiU s'ha centrat en un discurs que emfatitza la idea nacionalista i demana més poder polític per a Catalunya com a via per resoldre els problemes municipals.

- Mancat de referents propis en les responsabilitats de govern local a Catalunya, l'estratègia electoral del PP té com a eix la bona tasca del govern central, i compta amb la presència d'Aznar i nombrosos ministres a la campanya. Amb importants dèficits en l'organització local, el PP aconsegueix, però, presentar candidatures a 490 municipis. Amb l'objectiu d'intentar man-

tenir al màxim els vots que rep en funció de la imatge de partit, i davant la impossibilitat de completar candidatura amb persones del municipi, en diversos casos ha presentat candidats forans.

- Després de la ruptura amb IU i l'escissió d'EUiA, l'estratègia d'IC-V s'orienta a intentar mantenir al màxim l'important suport que a les eleccions locals rebia en molts municipis, especialment de l'entorn metropolità. Sobre uns eixos generals d'impuls a la participació ciutadana, a la solidaritat social i a l'ecologisme, la seva campanya ha tingut un enfocament marcadament local, que es manifesta també en el poc protagonisme de Rafael Ribó.

- També ERC afronta una nova etapa política, liderada ara per Josep-Lluís Carod-Rovira. Es presenta com un partit nacionalista i d'esquerres, i basa la campanya en les crítiques a CiU i al PSC, alhora que es presenta també com una opció de renovació, amb moltes cares noves, sobretot joves, a les seves candidatures. Presenta candidatura a 414 municipis.

- Pel que fa a les noves formacions, el PI estructura la seva campanya sobre les persones de Colom i Rahola, i no mostra uns eixos generals de discurs massa definits, excepte un genèric independentisme. D'altra banda, l'opció anguitista d'EUiA intenten implantar-se en l'espai més obrer d'IC, però mostra carència de lideratge a nivell català, així com de referents a nivell local (amb alguna excepció).

- Una vegada més, la competició electoral a la ciutat de Barcelona presentava una rellevància especial. Les principals opcions havien renovat el seu candidat/a a l'alcaldia: Joan Clos (PSC), Joaquim Molins (CiU), Vicenç Fisas (PP), Imma Mayol (IC-V), Jordi Portabella (ERC) i Jordi Gasull (EUiA) competien per primera vegada a l'alcaldia, juntament amb la repetidora Pilar Rahola, ara amb les sigles del PI.

Clos participava amb l'avantatge de candidat-sortint després que Maragall li vacedir l'alcaldia el setembre de 1998. La seva campanya es basa en un missatge ideològic —«que no guanyi la dreta»— amb el qual pretén combatre el principal adversari, CiU, presentant el «perill» d'una aliança de CiU amb el PP. Paral·lelament, l'èmfasi sobre la tasca realitzada, amb bona valoració ciutadana, i un projecte de futur a mitjà termini (aeroport, Fòrum 2004, etc.) completen els eixos de la seva campanya.

En comparació, Molins, amb bon prestigi com a portaveu de CiU al Congrés, no té rodatge en la política municipal barcelonina i, sobretot, no troba darrere seu una política de CiU en aquest àmbit. La projecció personal del candidat, un conjunt de propostes sobre els problemes de Barcelona, que apareixen desarticulades o a tot estirar genèriques, i els darrers dies una crida ideològica per un «Ajuntament nacionalista» tot dirigint la seva crítica a ERC, configuren els grans aspectes de la campanya de CiU.

La campanya del PP ha tingut un to i un contingut moderats, d'orientació centrista; el discurs de Fisas s'ha dirigit a presentar el seu partit com a decisiu en la configuració del consistori i per a una bona gestió municipal.

Després de les escissions, la barrera mínima del 5 per cent és la referència central de les altres opcions. La preocupació d'IC-V és el manteniment de l'espai electoral i la participació en l'equip de govern. En el seu discurs, Imma Mayol prioritza els serveis assistencials, els serveis i equipaments públics, com també una política mediambiental per sobre dels projectes urbanístics, tot mostrant-se partidària de renovar el pacte amb el PSC i d'impulsar la descentralització i la participació ciutadana. Per la seva banda, amb crítiques a tots els partits, ERC dóna un aire 'alternatiu' a les seves propostes (socials, participatives, ecologistes) i apel·la al vot jove i disconforme ajudat per la joventut de Jordi Portabella i el conjunt de la candidatura. Alhora crida l'electorat nacionalista i es dirigeix als electors de CiU que no vulguin un pacte amb el PP. Pel que fa al PI, busca diferenciar-se emfatitzant els aspectes nacionalistes i la figura de Rahola, mentre que EUiA desenvolupa una campanya limitada i molt 'de base', amb la qual cosa apareix amb escassa capacitat de proposta i de projecció ciutadana.

- Abans de la celebració de les eleccions, en 121 municipis de Catalunya ja es coneix qui serà l'alcalde. Es tracta gairebé exclusivament de poblacions petites on només s'ha presentat una candidatura, en la major part dels casos encapçalada per l'alcalde sortint, i hi haurà únicament una papereta de vot. D'aquestes llistes úniques, 96 són de CiU, 12 d'Agrupacions Independents, 11 del PSC i 2 del PP.

2.2 Els resultats electorals

LA PARTICIPACIÓ/L'ABSTENCIÓ

La participació a nivell d'Espanya és del 63,6 per cent. Significa un descens de 6'5 punts en relació amb el nivell de 1995, un fenomen que es manifesta amb caràcter general —per províncies i per CCAA— tot i algunes desigualtats en l'aspecte quantitatiu. Aquesta desmobilització s'ha d'ubicar en la fase de reflux, de retorn a la 'normalitat', després de la fase participativa entre 1993 i 1996 derivada de l'expectativa política de canvi com l'element mobilitzador.

A Catalunya, dels 5,3 milions d'electors inscrits en el cens, només 2,9 milions van exercir el dret de vot. Un nivell de participació del 55,6 (44,4 per cent d'abstenció), el més baix assolit mai en unes eleccions municipals a Catalunya, que se situa com la Comunitat més abstencionista d'Espanya.

**Eleccions municipals de 1999:
(% de participació i diferència amb 1995)**

	1999	1999-1995
Barcelona	53,1	- 10,6
Girona	63,3	- 4,3
Lleida	64,7	- 4,5
Tarragona	63,7	- 4,9
CATALUNYA	55,6	- 9,2

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Per províncies, Barcelona és de molt la menys participativa, 10 punts menys que a les altres tres, entre les quals no hi ha pràcticament diferència. En relació amb 1995, el fort increment de l'abstenció a Catalunya és un fenomen localitzat principalment a la província de Barcelona, en especial a la ciutat de Barcelona. A la capital, les municipals de 1999, seguides de les europees d'aquest mateix any, marquen les cotes més altes d'abstenció mai assolides en tot tipus d'elecció, indicant una molt baixa capacitat de mobilització per part de les diferents ofertes electorals.

Des de 1991 es produeixen importants oscil·lacions en la mitjana de participació a Catalunya en les eleccions municipals. A la baixa participació d'aquell any, segueix el fort augment de 1995 i un nou i fort descens el 1999. Aquestes oscil·lacions tenen la base fonamental a la circumscripció de Barcelona, i de 1999 de manera molt especial —tot i que no única— a la comarca del Barcelonès i a la ciutat de Barcelona. Amb l'excepció d'uns quants petits municipis, Barcelona és el municipi de Catalunya on més s'incrementa l'abstenció en relació amb 1995. Així i tot, Barcelona manté un nivell de participació (51,5 per cent) encara superior al d'altres grans poblacions, com Badalona, Santa Coloma, l'Hospitalet, Terrassa o Sabadell.

Participació: municipals 1999 i variacions

<i>Trams de municipis per nombre d'electors</i>	<i>1999</i>	<i>Var. 1999-1995</i>
Menys de 500	74,9	- 1,2
De 500 a 999	76,1	- 1,3
De 1.000 a 4.999	70,1	- 3,7
De 5.000 a 9.999	61,4	- 5,8
De 10.000 a 49.999	54,1	- 7,2
De 50.000 a 99.999	52,7	- 8,2
Més de 10.0000	48,5	- 10,5
Barcelona	51,5	- 14,7

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Aquestes grans oscil·lacions en l'àmbit metropolità expressen la major «dependència» que mostren els electorats urbans als factors de conjuntura. Cal recordar que, fora de Catalunya, Madrid, per exemple, presenta una evolució força similar. De totes maneres, a les eleccions de 1999, factors relacionats amb l'oferta política barcelonina contribueixen notòriament a explicar la superior desmobilització a la capital.

L'ORIENTACIÓ DEL VOT

Com en anteriors eleccions municipals, el PSC (37 per cent) és l'opció més votada i CiU la que assoleix un major nombre de regidors (4.087) i la força més votada en un major nombre de municipis. Una estructura municipal de Catalunya enormement desequilibrada pel que fa a la distribució de la població, juntament amb les característiques d'implantació territorial dels principals partits, són a la base d'aquesta dualitat i de les grans diferències que presenten els resultats segons es mirin els vots o bé el nombre de regidors i d'alcaldes.

En un marc de manteniment dels trets principals dels resultats en relació amb anteriors eleccions, les eleccions de 1999 presenten alguns canvis quantitius significatius. En relació amb el 95, s'ha passat a una situació de clar avantatge del PSC pel que fa al conjunt de vots obtinguts. Malgrat el fort increment de l'abstenció, el PSC guanya 23.000 vots, que es tradueixen en un avenç de 4 punts, i consolida la seva forta implantació local tot i veure's afavorit per la crisi a IC. Per la seva banda, CiU obté 200.000 vots menys i experimenta un retrocés de 3,6 punts. El continuat descens de la coalició en les dues darreres eleccions municipals, que ha situat el seu percentatge com el

més baix de CiU entre els diferents tipus d'elecció, sembla apuntar unes febleses creixents en el seu funcionament i la seva organització local.

Eleccions municipals de 1999 i 1995

<i>Catalunya</i>	<i>1999</i>	<i>1995</i>	<i>1999</i>	<i>1995</i>
	% s/votants	% s/votants	vots	vots
PP	10,9	12,2	319.073	395.712
CiU	26,3	29,9	773.808	973.498
ERC	7,6	6,2	223.920	202.815
PSC	37,0	32,8	1.089.704	1.066.764
IC	7,8	11,4	229.804	369.355

Font: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

El PP tot i que manté la posició de tercera força que va assolir l'any 1995, no pot mantenir els resultats de llavors i, en el marc d'un increment de l'abstenció, perd 77.000 vots amb un lleu retrocés en la correlació de forces.

Per la seva banda, els dos partits que pateixen escissions presenten un balanç dispar. Malgrat l'increment de l'abstenció i l'escissió encapçalada pels fins llavors principals dirigents, ERC guanya vots i assoleix el millor resultat mai obtingut en unes eleccions municipals (7,6 per cent), mentre el PI recollia una gran desfeta en la seva aparició electoral.

Pel que fa a IC-V (7,8 per cent), l'escissió d'EUiA, així com algunes defecions en els coalitzats ecologistes, passa factura i obté 140.000 vots menys, amb un retrocés de 4 punts en la correlació de forces. IC-V, doncs, consolida bona part del seu anterior espai electoral mentre EUiA no aconsegueix situar-se com a opció significativa en el sistema de partits català, però resta vots i força a IC-V.

- Per províncies, els trets generals són semblants als de 1995. A Barcelona, el PSC és el partit més votat, ampliant de manera notable l'avantatge sobre CiU. En canvi, a les altres tres demarcacions, CiU és l'opció més votada amb important diferència sobre el PSC, que és la segona força en totes tres. El PP és la tercera força a Barcelona i Tarragona, mentre ERC ho és a Girona i Lleida.

Eleccions municipals de 1999: resultats per províncies (% s/ votants)

<i>Municipals 1999</i>	<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Barcelona	11,6	22,3	6,9	40,8	9,6
Girona	5,3	37,6	10,1	26,0	2,8
Lleida	9,5	37,2	11,4	27,6	2,1
Tarragona	12,0	36,6	8,0	27,5	3,7
CATALUNYA	10,9	26,3	7,6	37,0	7,8

Font: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

• Les característiques d'implantació segons la grandària demogràfica del municipi es mantenen semblants a les de 1995. Així, el PP, el PSC i IC tenen millor implantació als grans municipis que no als mitjans i petits. En canvi, CiU té molt millor implantació als petits i mitjans municipis que no als grans. ERC té una implantació més equilibrada, tot i que és en els trams intermedis on presenta millor implantació.

CiU és l'opció que recull més vots en el conjunt de municipis amb menys de 5.000 electors, amb gran avantatge sobre el PSC, que és sempre la segona força. En canvi, és el PSC l'opció clarament dominant en els trams de municipis amb més de 10.000 electors, i especialment en els de més de 50.000. Barcelona marca una certa modulació, però es troba plenament inserida en aquestes pautes.

Eleccions municipals de 1999: resultats per trams de municipis (% s/votants)

<i>Trams per nombre d'electors</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Menys de 500	5,1	56,4	4,8	14,3	0,7
De 500 a 999	5,3	46,5	9,1	18,5	1,3
De 1.000 a 4.999	5,8	39,4	11,6	22,5	3,1
De 5.000 a 9.999	8,5	30,1	10,2	29,7	4,3
De 10.000 a 49.999	10,2	25,6	8,0	37,2	9,8
De 50.000 a 99.999	12,5	21,2	6,7	42,3	11,1
Més de 100.000	12,7	13,6	3,9	47,0	14,0
Barcelona	14,8	21,6	6,5	44,9	6,3
CATALUNYA	10,9	26,3	7,6	37,0	7,8

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

En general, l'evolució de cada força política presenta el mateix sentit a les quatre províncies, palesant la influència de factors d'àmbit general, tot i algunes diferències quantitatives que mostren també l'impacte de situacions particulars.

El retrocés de CiU és general a les quatre províncies, tot i que més accentuat a Barcelona. També el lleu retrocés del PP és general, per bé que una mica més accentuat a Lleida i Barcelona. També l'avenç d'ERC és general, mentre el descens d'IC és més important a Barcelona, on s'ha concentrat tradicionalment la seva implantació. L'evolució del PSC presenta més contrast; el seu avenç global es basa en la província de Barcelona, i en menor grau en la de Tarragona, mentre es manté estable a Girona i Lleida.

Les variacions més importants en relació amb 1995 es produeixen a la província de Barcelona, on el fort avenç del PSC contrasta amb el descens de CiU i d'IC-V. També a Tarragona l'avenç del PSC i el retrocés de CiU presenten un nivell significatiu, mentre que a Girona el retrocés de CiU contrasta amb la major estabilitat de les altres opcions principals. Lleida és la província on hi ha més estabilitat, on la volatilitat és menor.

Eleccions municipals: variacions 1999-1995 per províncies (% s/votants)

<i>Municipals 99-95</i>	<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Barcelona	- 1,4	- 4,5	1,2	5,7	- 4,1
Girona	- 0,4	- 3,1	1,0	- 0,2	- 1,1
Lleida	- 1,7	- 1,2	2,6	0,1	- 0,6
Tarragona	- 0,5	- 2,4	1,8	3,6	- 1,6
CATALUNYA	- 1,3	- 3,6	1,4	4,2	- 3,6

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

També per trams de municipis l'evolució de cada opció és la mateixa, palesant la influència de factors generals, tot i diferències quantitatives en alguns casos molt importants. Tant el PP com ERC presenten variacions molt suaus, mentre que CiU, PSC i IC presenten variacions importants només en determinats trams. Des d'aquesta perspectiva, podem individualitzar una vegada més els canvis a la ciutat de Barcelona —als quals més endavant em refereixo— com els que han marcat les variacions en els resultats globals de Catalunya.

El notable descens d'IC es concentra gairebé exclusivament als municipis amb més de 100.000 electors (excepte Barcelona), on assolía tradicionalment molt bons resultats. Elements de canvi en l'oferta política —com la no presentació a la reelecció d'Antoni Farrés a Sabadell—, així com l'erosió de l'escissió (notòria a Santa Coloma de Gramanet, l'Hospitalet, Badalona), han portat vots cap a EUiA, el PSC i l'abstenció, i són darrere el fort descens al nucli fort de la implantació d'IC.

Eleccions municipals: variacions 1999-1995 (% s/votants)

<i>Municipals 99-95</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Menys de 500.	1,8	- 1,3	0,2	2,8	0,4
De 500 a 999	1,0	- 2,6	0,6	2,9	1,0
De 1.000 a 4.999	- 1,2	- 0,8	2,3	1,6	0,8
De 5.000 a 9.999	0,1	- 4,0	1,7	1,2	- 2,9
De 10.000 a 49.999	- 0,9	- 1,3	1,4	4,0	- 5,1
De 50.000 a 99.999	- 1,8	- 5,6	0,5	3,7	- 0,1
Més de 100.000	- 0,6	- 2,1	0,4	9,8	- 14,0
Barcelona	- 1,7	- 8,9	1,4	6,6	- 1,3
CATALUNYA	- 1,3	- 3,6	1,4	4,2	- 3,6

Font: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

• A la ciutat de Barcelona, el PSC amb la candidatura de Clos obté una aclaparadora victòria: 44,9 per cent del vots, el percentatge més alt assolit pel PSC a la ciutat, però també amb el menor nombre de vots mai obtingut a Barcelona.¹ Per a CIU, els resultats de 1999 (21,6 per cent) representen el més baix percentatge i nombre de vots mai obtingut.² Una anàlisi més detallada mostra com a Barcelona, a més d'una desmobilització que afecta tots els partits, hi ha hagut una desmobilització selectiva a les municipals que ha afectat especialment CiU.³ Hi ha hagut un sector important d'electors de CiU (i en

1. Excepte el 1979, quan encara el PSUC tenia una implantació molt important.

2. Amb l'excepció també de 1979.

3. **Eleccions municipals: evolució del nombre de vots 1999-1995**

	<i>Electors</i>	<i>Participació</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Barcelona ciutat	1.352.784	- 209.704	- 47.042	- 125.402	- 34.592	- 24.802
Rest a província B.	2.679.424	- 99.622	- 22.798	- 54.900	+ 47.218	- 106.387
Total província B.	4.032.208	- 309.326	- 69.840	- 180.302	+ 12.626	- 131.189

Font: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior i del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

L'evolució en xifres absolutes de les diferents opcions de comportament mostra el «saldo brut» en nombre de vots de les variacions de cada opció, molt més grans a la ciutat de Barcelona que a la resta de la circumscripció, tot i reunir la capital només 1/3 dels electors de la província. Només IC-V, per les peculiaritats de la seva implantació, presenta variacions més importants a la resta de la província que a Barcelona.

menor grau del PP) a les anteriors eleccions municipals —i fins i tot a les europees del mateix dia— que no han considerat adequada l'oferta Molins —o Fisas en el cas del PP— i han optat per no votar a les municipals (encara que ho hagin fet per al «seu partit» a les europees del mateix dia), però també un altre sector ha votat PSC-Clos a les municipals; fins i tot sembla apuntar-se un flux de CiU a ERC a les municipals.

2.3. *El nivell institucional*

Com anteriorment, CiU ha estat l'opció que ha obtingut més regidors, 4.087 dels prop de 8.500 que s'elegeixen a Catalunya. Molt lluny queda el PSC amb 2.035 regidors, i encara més lluny la resta d'opcions.

CiU és l'opció que obté major nombre de regidors a totes les províncies, seguida del PSC. A la de Barcelona hi ha un cert equilibri entre ambdues forces, mentre a les altres tres l'avantatge de CiU és molt gran.

En conjunt, CiU ha perdut uns 200 regidors en relació amb 1995, distribuïts entre Barcelona, Lleida, i en menor grau, Girona. Per la seva banda, el PSC concentra els seus guanys fonamentalment als municipis de la província de Barcelona, on guanya 250 dels 300 escons més que obté en aquestes eleccions. ERC també obté millor representació, amb 150 escons més distribuïts entre les quatre demarcacions. El PP manté aproximadament les seves xifres de 1995, mentre IC perd 70 escons, dels quals 40 a Barcelona i els altres entre Girona i Tarragona, tot mantenint la reduïda presència en regidors a la província de Lleida.

Eleccions municipals de 1999: regidors per províncies

1999	PP	CIU	ERC	PSC	IC
Barcelona	198	1280	282	1125	236
Girona	31	1039	150	313	23
Lleida	118	965	144	265	4
Tarragona	102	803	96	332	25
CATALUNYA	449	4087	672	2035	288

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

**Eleccions municipals de 1999: regidors
(per trams segons nombre d'electors dels municipis).**

1999	PP	CiU	ERC	PSC	IC-V
Menys de 500	73	1571	87	245	16
De 500 a 999	57	630	107	214	15
De 1.000 a 4.999	104	1.197	300	609	72
De 5.000 a 9.999	55	261	75	258	28
De 10.000 a 49.999	108	349	86	505	105
De 50.000 a 99.999	29	50	12	109	30
Més de 100.000	17	19	2	75	20
Barcelona	6	10	3	20	2
CATALUNYA	449	4087	672	2035	288

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Com en anteriors eleccions, l'avantatge de CiU es fonamenta en els municipis amb menys de 5.000 electors, especialment en els pobles de menys de 500. En aquests tres trams, que apleguen el 15 per cent dels electors de Catalunya, CiU hi obté el 80 per cent dels seus regidors. Hi ha equilibri entre PSC-CiU en els municipis intermedis, entre 5.000 i 10.000 electors. A partir d'aquí, en els trams de municipis més grans l'avantatge és clarament per al PSC.

2.4. Els governs municipals

- A Barcelona Joan Clos (PSC) frega la majoria absoluta i és elegit alcalde després de renovar el pacte amb IC-V i ERC. Tampoc no hi ha canvis a les altres capitals provincials: Antoni Siurana (PSC) a Lleida referma la majoria absoluta, igualment que Joaquim Nadal (PSC) a Girona, mentre Joan Miquel Nadal (CiU) també renova el mandat a Tarragona però haurà de governar en minoria, posposada de moment la negociació sobre la reedició del pacte de govern amb el PSC.

A les altres grans ciutats de Catalunya, hi ha un manteniment general dels partits de govern i dels respectius alcaldes amb algunes variacions en la correlació de forces. El canvi més important és el de Sabadell, on Farrés no es presenta a la reelecció i IC-V no pot mantenir l'alcaldia.⁴

4. IC-V queda darrere del PSC per un petit nombre de vots i amb el mateix nombre de regidors; després de complexes negociacions, finalment queda al marge del govern municipal en no arribar a un acord amb el PSC sobre l'alternança en l'alcaldia que proposava l'Entesa (la candidatura impulsada per IC-V).

Canvis majors es produeixen en municipis mitjans, la major part d'ells perquè els resultats han variat el nombre de regidors obtinguts pels partits i han possibilitat nous pactes. Així, CiU perd municipis com Arenys de Mar, Argentona, Calella, Vilassar, Vilanova i la Geltrú, Calafell, Tortosa, Gadesa i Olot. IC-V perd Montblanc, que compartiran CiU i ERC. D'altra banda, CiU arrabassa al PSC el Pont de Suert i Salt, mentre ERC assoleix les alcaldies de Puigcerdà i de Banyoles.

Les diputacions provincials també mantenen el seu color polític anterior, i tampoc en els consells comarcals no hi ha canvis importants.

En aquest marc, CiU disposarà de la majoria absoluta en 525 ajuntaments, a les Diputacions de Girona, Lleida i Tarragona, així com governarà en 35 consells comarcals.

El PSC obté la majoria absoluta en 119 ajuntaments i a la Diputació de Barcelona. Quant als consells comarcals, té la majoria absoluta al Barcelonès, i té garantit el control d'altres 4: Vallès Occidental, Vallès Oriental, Baix Llobregat i Garraf.

- En el conjunt format per les capitals de comarca i els municipis amb més de 50.000 habitants, el govern local reposa finalment en 21 majories absolutes, 21 governs de coalició, i 9 governs amb minoria.

**Alcaldies i tipus de govern: capitals comarcals i municipis
amb més de 50.000 habitants**

	<i>PSC</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>IC-V</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
Majoria absoluta	11	5	2	1	2	21
Coalició	10	4	1	2	4	21
Minoria	3	5		—	1	9
TOTAL	24	14	3	3	7	51

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior i de premsa.

És a dir, en el 40 per cent del municipis de la selecció realitzada, el govern i la gestió municipal es basarà en una sola candidatura, mentre en el 60 per cent d'aquests municipis s'haurà d'arribar a acords, de formes i continguts diversos, per poder formar govern i dur endavant la política municipal. Cadascuna d'ambdues situacions té els seus avantatges i els seus inconvenients.

En el conjunt de Catalunya, tot i no disposar encara de dades completes, es pot dir que aproximadament en el 75 per cent dels municipis el govern municipal i l'alcaldia es basen en la majoria absoluta d'una candidatura. Aquest tipus de govern predomina especialment en els petits municipis, mentre que augmenta el percentatge de municipis amb una distribució més plural de la representació a mesura que augmenta la grandària dels municipis.

2.5. Els pactes

En el conjunt de Catalunya, les eleccions han deixat un bon nombre de majories absolutes, però també un gran nombre de municipis on el govern municipal requereix pactes entre diverses forces.

- CiU era l'opció que estava en possessió de *major minoria* en un més gran nombre de municipis i, doncs, l'opció en millor situació d'arribar a l'alcaldia, almenys en principi. Els possibles socis de pacte eren el PP i ERC. Atesa la feblesa local del PP, només en situacions molt comtades els seus vots permetien configurar una majoria absoluta. Però tampoc CiU no volia centrar els seus pactes amb el PP. Així ho havia anunciat a la campanya i ho va refermar encara més a la vista dels resultats electorals. Els pactes amb ERC eren possibles, però en aquest cas ERC no volia un compromís únicament amb CiU. L'avantatge de CiU com a opció més votada i amb major nombre de regidors no tenia el complement necessari en la possibilitat de pactes.

— La línia de pactes del PP s'ha orientat lògicament a CiU i, en el marc descrit, ambdues opcions han arribat a acords de govern en municipis com Tàrrrega, el Vendrell, Sant Llorenç Savall, el Pont de Suert, Cervera, Palamós, Sitges, Cambrils i Llinars (amb ERC).

— En canvi, en altres casos s'ha imposat la lògica del *pacte nacionalista* i CiU ha arribat a acords amb ERC en municipis com Banyoles, Salt, la Jonquera, Berga, Montblanc, Matadepera, Blanes.

- Per la seva banda, tant el PSC com IC-V propugnen *pactes d'esquerres* —incorporant ERC— a tots els municipis on es pogués formar majoria. En canvi, ERC mostra més reticències i no es vol comprometre a pactar en una única direcció. Pretén mantenir—se en una posició que li doni més flexibilitat en la formació dels governs municipals i alhora li permeti aparèixer menys compromesa a les eleccions autonòmiques.

— Dins el que podríem catalogar com a pactes d'esquerra, el PSC, IC-V i ERC han pactat governs de coalició en municipis com Barcelona, Manresa, Igualada, Vilanova i la Geltrú, Lloret de Mar, Montgat, Sant Just Desvern i Premià de Mar. En altres casos, els acords són bilaterals, així els del PSC amb IC-V a Lleida, l'Hospitalet, Santa Perpètua de Mogoda, Sant Vicenç dels Horts, Sant Feliu de Llobregat, Mollet; entre PSC i ERC en llocs com Granollers, Reus, Olot i Valls; o bé del PSC amb EUiA a Badalona i a Castelldefels.

En aquesta línia d'impulsar els acords entre les forces d'esquerres, i prefigurar aliances de futur el PSC ha ofert un pacte i l'entrada en el govern municipal a IC-V en diversos municipis on ha obtingut la majoria absoluta (l'Hospitalet, Cornellà, Viladecans, Terrassa, Lleida) i en alguns casos també ha incorporat a ERC (Barcelona).

— D'altra banda, les experiències de candidatura unitària entre el PSC i IC a Igualada, Tortosa i Sant Carles de la Ràpita han donat un bon resultat electoral. També ha mantingut l'alcaldia, tot i perdre per primera vegada la

majoria absoluta, la candidatura d'esquerres (PSC, IC—V, Independents) a la Seu d'Urgell, presentada formalment com a PSC.

• Molts altres casos queden fora de la lògica de l'eix esquerra/dreta o bé de l'eix nacionalista, i s'imposen les circumstàncies locals o personals. Es defineixen així un conjunt de *pactes específics*, alguns d'ells agrupant forces totalment antagòniques a nivell global, i que expressen alhora les peculiaritats de les de les situacions locals, de les organitzacions locals dels partits i de les seves estratègies. Així, el PSC ha optat per l'acord directe amb CiU a Badia del Vallès o a Deltebre, i amb l'addició del PP, a Montcada i Reixac. També IC se suma a acords amb ERC i CiU, en detriment del PSC, com a Esparreguera, mentre PSC, ERC i CiU arriben a un acord del qual queda fora la candidatura d'IC a Sabadell, i pacten també el govern a Tremp. Per la seva banda, el PP i els diversos partits d'esquerra han preferit pactar entre ells abans que amb CiU en municipis com Tortosa (PSC-IC+PP), l'Ametlla de Mar (PSC-IC+PP) o Alfarràs (ERC+PSC+PP).

**Alcaldia i govern de 1999: capitals comarcals i municipis
amb més de 50.000 habitants**

<i>Municipi</i>	<i>Alcaldia</i>	<i>Tipus</i>	<i>Pacte</i>	<i>Regidors</i>	<i>Total regidors</i>
Amposta	CiU	MA	CiU	10	17
Badalona	PSC	C	PSC+IC-V+EUiA	13+3+1	27
Balaguer	PSC	m	PSC	8	17
Banyoles	ERC	C	CiU+ERC	4+5	17
Barcelona	PSC	C	PSC+IC-V+ERC	20+2+3	41
Berga	CiU	C	CiU+ERC	7+4	17
Blanes	CiU	C	CiU+ERC	9+1	21
Borges Blanques	ERC	MA	ERC (m.a.)+PSC+CiU	7+1+4	13
Cervera	CiU	m	CiU	4	13
Cornellà	PSC	MA	PSC (m.a.)+IC-V	16+3	25
El Prat de Llobregat	IC-V	MA	IC-V	14	25
El Vendrell	CiU	C	CiU+PP	10+2	21
Falset	FIC	MA	FIC	7	11
Figueres	PSC	m	PSC	10	21
Gandesa	FIC	C	FIC+PP+UG	3+2+1	11
Girona	PSC	MA	PSC	14	25
Granollers	PSC	C	PSC+ERC	10+2	25
L'Hospitalet de Llobregat	PSC	MA	PSC (m.a.)+IC-V	18+1	27
Igualada	Entesa	C	Entesa (PSC+IC)+ERC	10+2	21
La Bisbal	PSC	MA	PSC	10	13
La Seu d'Urgell	PSC	m	PSC	8	17
Lleida	PSC	MA	PSC (m.a.)+IC-V	13+1	27

<i>Municipi</i>	<i>Alcaldia</i>	<i>Tipus</i>	<i>Pacte</i>	<i>Regidors</i>	<i>Total regidors</i>
Manresa	PSC	C	PSC+ERC+IC-V	11+3+1	25
PSC	MA	PSC	14	27	Mataró
Mollerussa	CiU	MA	CiU	8	13
Montblanc	ERC/CiU (alt)	C	ERC-AM+CiU	3+5	13
Móra d'Ebre	CiU	MA	CiU	7	11
Olot	PSC	C	PSC+ERC	10+1	21
Pont de Suert	CiU	m	CiU (+suport PP)	5	11
Puigcerdà	ERC	MA	ERC	9	13
Reus	PSC	C	PSC+ERC	10+3	25
Ripoll	CiU	MA	CiU	10	17
Rubí	IC-V	C	IC+PSC	10+7	25
Sabadell	PSC	C	PSC+ERC+CiU	10+1+4	27
Sant Boi de Llobregat	PSC	MA	PSC (m.a.) (+suport IC-V)	15	25
Sta. Coloma de Gramenet	PSC	MA	PSC (m.a.)+IC-V+CiU	18+4+2	25
Solsona	CiU	m	CiU	6	13
Sort	CiU	MA	CiU	7	9
Sant Feliu de Llobregat	IC	C	IC+PSC+ERC	10+5+1	21
Sta. Coloma de Farners	CDF	MA	CDF	7	13
Tarragona	CiU	m	CiU	11	27
Tàrraga	CiU	C	CiU+PP	8+1	17
Terrassa	PSC	MA	PSC (m.a.)+IC-V	16+2	27
Tortosa	PSC-IE	C	PSC-IE+PP	7+6	21
Tremp	PSC	C	PSC+ERC (+suport CiU)	2+5	13
Valls	ERC/PSC (alt)	C	ERC+PSC	5+7	21
Vic	CiU	m	CiU	10	21
Viella	CDA	m	CDA	4	11
Viladecans	PSC	MA	PSC (m.a.)+IC-V	14+2	25
Vilafranca del Penedès	PSC	MA	PSC	13	21
Vilanova i la Geltrú	PSC	C	PSC+ERC+IC-V	9+2+2	25

MA = govern de majoria absoluta

C = coalició de govern

m = govern de minoria

alt = alternança

3. Les eleccions europees

Entorn de 298 milions de ciutadans europeus són cridats a escollir els 626 representants del Parlament Europeu. A Espanya li pertoca elegir 64 representants al Parlament Europeu.⁵

El Tractat d'Amsterdam ha reforçat els poders del Parlament. En el nou marc, el conflicte entre el Parlament europeu i la Comissió, que acaba amb censura i dimissió forçada d'aquesta darrera, palesa la necessitat d'avançar en la configuració institucional de la UE i la voluntat de la cambra de jugar—hi un paper més important.

En aquest marc, sembla que es detecta un cert avenç en l'europeïtzació d'unes eleccions plantejades i llegides sempre en clau estatal. Entre altres aspectes, sembla que també hagi augmentat l'atenció atorgada pels partits a aquestes eleccions, car a les candidatures s'hi incorporen persones de gran relleu en la vida política: és el cas de Loyola de Palacio i de Pere Esteve a Espanya, de Charles Pasqua a França, de Berlusconi i Emma Bonino a Itàlia, etc.

L'atribució dels 64 escons a Espanya es fa pel sistema proporcional d'Hondt en circumscripció única a nivell de l'Estat. Les candidatures són per llista estatal, tot i que a cada CA les paperetes de vot poden fer ressaltar —hi ha diverses possibilitats— els candidats del partit que pertanyen a la CA.

3.1. Les candidatures i la campanya

- La circumscripció electoral estatal obliga els PANE (Partits d'Àmbit No-estatal) a formar aliances amb partits d'altres CCAA per poder sumar un nombre de vots suficient per a l'obtenció d'escó. CiU es presenta amb les seves sigles, però ha arribat a un acord amb el PSM-Entesa Nacionalista a les Balears i amb el BNV.Bloc Nacionalista Valencià. Separada d'IU, IC-V impulsa la coalició Els Verds-Esquerres dels Pobles. ERC es presenta en el marc de la Coalició Nacionalista-Europa dels Pobles juntament amb PNB, EA i Unió Mallorquina. La Coalició Europea agrupa diversos partits regionalistes, Coalición Canaria, Partido Aragonés, Partido Andalucista i Unió Valenciana. Tant Euskal Herriarrok com el Bloque Nacionalista Galego, es presenten pel seu compte.

- CiU havia esta la força més votada a Catalunya l'any 1994. En aquestes eleccions la novetat més destacada és la candidatura de Pere Esteve, secretari general de CDC. La decisió va provocar sorpresa i especulacions. En el segon lloc de la llista repeteix Concepció Ferrer (UDC) i Carles Gasòliba ha passat al tercer lloc. En la conjunció de campanyes, en general els partits han dedicat molt més esforç a les eleccions municipals. CiU sembla haver equilibrat més

5. En relació amb les eleccions de 1994 s'ha ampliat el nombre d'escons del Parlament Europeu a causa de la integració d'Àustria, Suècia i Finlàndia.

aquest esforç, amb una intensa campanya a les europees i que ha estat molt personalitzada en Pere Esteve, la qual cosa ha provocat malestar en UDC.

El missatge de CiU segueix la línia nacionalista i l'impuls a la projecció internacional de Catalunya. CiU torna a demanar que Catalunya sigui circumscripció electoral europea, el reconeixement del català com a llengua oficial, com també que Catalunya pugui ser present en el Consell de Ministres de la UE quan es tractin aspectes relacionats amb Catalunya i sobre temes en els quals la Generalitat tingui competències

- La campanya estatal dels socialistes s'ha dirigit a recuperar la confiança dels electors, després de perdre el govern i la mala imatge de les tensions de la bicefàlia. En aquesta direcció ha apostat com a cap de llista per una cara nova, l'exconsellera del govern basc Rosa Díez, que realitza una campanya molt dinàmica i aprofita el desconcert creat en la candidatura del PP per la imputació de la seva candidatura en l'afer del lli.

A nivell de Catalunya, el PSC presenta Raimon Obiols com a principal candidat, que ocupa el segon lloc a la llista estatal del PSOE. Anna Terrón i Joan Colom repeteixen com a candidats del PSC. Planteja un programa de caire social i un model federalista d'Europa que, tot i basar-se en els Estats, permeti la presència institucional de les regions i impulsar la presència de Catalunya a Europa.

- En el pla espanyol, el PP presenta una llista amb força relleu, encapçalada per la fins llavors ministra Loyola de Palacio, i en segon lloc Gil-Robles, president del Parlament Europeu. Molt centrada en Loyola de Palacio, la campanya perd força per la imputació —tot i indirecta— de l'exministra en l'afer del lli. En la candidatura del PP hi ha dos candidats de l'organització catalana en els llocs amb possibilitats d'escó: Aleix Vidal-Quadras, nomenat per la direcció central en quart lloc, i Juan Manuel Fabra, proposat pel partit a Catalunya, en el setzè. El nomenament de Vidal-Quadras s'interpreta com una forma d'allunyar-lo de la política catalana. Fabra, antic president del Partit a Catalunya, ja era eurodiputat i opta a la reelecció.

- En aquestes eleccions, IC-V es presenta separada d'Izquierda Unida i impulsa la llista Els Verds-Esquerra dels Pobles. Repeteix com a candidat Antoni Gutiérrez, eurodiputat des de 1987 i que ocupava una vicepresidència al Parlament Europeu. Aspira a incorporar les aportacions i sensibilitat de l'ecologisme a la tradició social de l'esquerra democràtica. Igualment, defensa que el català s'entengui al PE com un patrimoni de tota la cultura europea i reivindica la presència de Catalunya al Consell de Ministres sempre que els temes l'afectin, en el marc d'una solució que s'hauria d'estendre a totes les regions europees amb una problemàtica semblant.

- ERC també renova candidat: el perpinyanès Miquel Mayol intentarà recuperar l'escó que anys enrere va ocupar Heribert Barrera. El fil central del seu plantejament és el reconeixement de l'Europa dels pobles i, consegüentment, el del dret a l'autodeterminació.

- El PI es presenta pel seu compte amb Xavier Bosch com a candidat. El missatge del PI és la reivindicació de la sobirania per a Catalunya i la creació d'una cambra territorial al si de la UE. Pel que fa a EUiA es presenta dins la candidatura d'IU encapçalada per Alonso Puerta, i el seu principal candidat és Salvador Jové, que n'ocupa el segon lloc.

- En general, la campanya en els nivells espanyol i català, té molt poc contingut en temes europeus, car en uns temes hi ha consens bàsic i en altres les referències són retòriques i generals. El debat de la campanya, doncs, s'ha orientat una vegada més en clau interna.

3.2. Els resultats electorals

LA PARTICIPACIÓ/L'ABSTENCIÓ

El nivell de participació (55,5 per cent) ha estat molt semblant al de les municipals, i ha marcat un augment en relació amb les darreres europees de 1994 (+ 3,6). Es tracta d'un nivell de participació elevat en comparació a les anteriors consultes europees, que en general són les eleccions que registren més alts nivells d'abstenció tant a nivell català i espanyol, com en el conjunt de països de la UE. L'increment de la participació que es produeix a Catalunya i a Espanya a les eleccions del 1999 s'ha d'imputar al fet de la seva celebració simultània amb les eleccions municipals, no a cap raó relacionada amb un major interès per les eleccions europees, els seus candidats, els seus programes o amb el Parlament Europeu.

D'altra banda, cosa que ja succeïa a les municipals, Catalunya apareix com la Comunitat més abstencionista d'Espanya, superant en dos punts a Balears i molt més diferenciada de les altres CCAA.

Eleccions al Parlament Europeu de 1999 (% de participació)

	1999	Dif. 1999-1994
Barcelona	53,2	+ 1,0
Girona	62,1	+ 10,0
Lleida	63,9	+ 13,1
Tarragona	62,7	+ 10,6
CATALUNYA	55,5	+ 3,4

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Barcelona apareix com la província menys participativa, mentre en les altres es registra un nivell de participació clarament superior i molt semblant entre elles. Aquesta distribució és pràcticament idèntica que en el cas de les municipals, però és molt diferent de la registrada en les anteriors europees de 1989 i 1994, i en les quals Barcelona era la província més participativa, tot i que amb un nivell molt semblant al de 1999. La diferència és que a les altres circumscripcions l'efecte de les municipals ha impulsat la participació, mentre que a la província de Barcelona les eleccions municipals no han tingut aquesta capacitat. Fins i tot a la ciutat de Barcelona, així com a l'Hospitalet, Sabadell, Terrassa, Cornellà o Cerdanyola, el nivell ha baixat en relació amb les europees de 1994, mentre en altres com Badalona, Granollers, Mataró o Rubí, s'ha mantingut igual

Eleccions al Parlament Europeu de 1999
(% de participació per trams de municipis)

Menys de 500 electors	72,3
De 500 a 999	73,9
De 1.000 a 4.999	68,3
De 5.000 a 9.999	60,0
De 10.000 a 49.999	53,7
De 50.000 a 99.999	52,8
Més de 100.000	48,6
Barcelona	52,7

L'ORIENTACIÓ DEL VOT

El PSC (34,3 per cent) és el partit més votat, seguit de CiU (29,1 per cent). Després de la victòria de CiU el 1994, es torna a una situació semblant a les de 1987 i 1989, amb victòria clara del PSC, que experimenta un important avanç en la correlació de forces.

Catalunya: Eleccions al Parlament Europeu de 1999:
resultats principals opcions (% s/votants)

	1999	Dif. 1999-1994
PP	16,8	- 2,0
CiU	29,1	- 2,8
ERC	6,0	+ 0,4
PSC	34,3	+ 5,9
IC	5,4	- 5,8

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Amb l'excepció d'IC-V, que veu reduïts a la meitat el seus vots, totes les altres forces augmenten el nombre de vots en relació amb 1994, en el marc d'una participació més elevada. L'increment en vots és petit en el cas de CiU i el PP, mentre és de 270.000 vots en el cas del PSC. En conjunt, fa que PP i CiU retrocedeixin 2-3 punts en la correlació de forces, mentre el PSC en guanya gairebé 6, els mateixos, pràcticament, que perd IC, i dels quals l'escissió EUiA només en recull una tercera part (2 per cent).

**Eleccions al Parlament Europeu de 1999:
resultats per províncies (% s/votants)**

	<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>	<i>ERC</i>
Barcelona	17,1	25,8	37,0	6,2	5,3
Girona	12,0	42,0	25,8	3,4	8,4
Lleida	16,7	39,1	26,0	2,6	8,4
Tarragona	19,2	33,5	29,1	3,5	7,5
CATALUNYA	16,8	29,1	34,3	5,4	6,0

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

La diversitat territorial en el suport als partits es fa palesa una vegada més. La victòria del PSC a nivell de Catalunya es basa en la seva àmplia victòria a la província de Barcelona, mentre CiU és la força també àmpliament més votada a les altres tres demarcacions provincials.

Per trams de municipis, les característiques generals de la implantació de les opcions són força semblants a les de les eleccions municipals, tot i algunes diferències que comentarem en el proper apartat. CiU és l'opció clarament dominant en els trams de municipis fins a 5.000 electors, també és en conjunt més votada als municipis mitjans entre 5.000 i 10.000 electors, mentre el PSC domina àmpliament a la resta.

**Eleccions al Parlament Europeu de 1999:
resultats per trams de municipis (% s/votants)**

<i>Electors</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Menys de 500	13,1	50,2	9,9	16,4	3,1
De 500 a 999	13,9	45,0	10,3	21,2	2,7
De 1.000 a 4.999	13,3	42,2	9,2	24,8	3,2
De 5.000 a 9.999	15,5	35,1	6,8	30,5	4,0
De 10.000 a 49.999	15,8	27,8	5,9	35,7	6,0
De 50.000 a 99.999	17,5	23,5	5,1	38,7	6,4
Més de 100.000	16,8	16,7	3,1	46,4	6,7
Barcelona	20,5	26,0	5,1	34,6	6,0

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

CiU i PSC mantenen així una implantació molt diferenciada i de característiques inverses en els trams de municipis. Per la seva banda, a un nivell inferior, ERC presenta unes característiques d'implantació més semblants a CiU, mentre les d'IC-V són més semblants a les del PSC. Només el PP presenta una estructura d'implantació per trams relativament equilibrada.

En definitiva, tant a nivell provincial com per trams de municipis, es manté una geografia electoral de Catalunya caracteritzada per zones d'hegemonia dels dos partits principals, amb relativament poc espai per a l'equilibri de forces.

Els canvis entre les eleccions europees de 1999 i les de 1994 que s'han observat a nivell de Catalunya tenen la seva base a la província de Barcelona. Les pèrdues de CiU se centren fonamentalment en aquesta demarcació, així com també és on el PSC presenta un avenç significatiu, molt important, paral·lelament al descens també molt important d'IC-V.

**Eleccions al Parlament Europeu:
diferències 1999-1994 per províncies (% s/votants)**

	<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Barcelona	- 1,9	- 4,2	0,3	7,9	- 6,5
Girona	- 0,8	- 2,2	0,1	0,5	- 2,2
Lleida	- 3,6	- 0,6	0,8	2,0	- 2,7
Tarragona	- 2,1	1,0	0,9	1,1	- 4,3
CATALUNYA	- 2,0	- 2,8	0,4	5,9	- 5,8

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Qualitativament, cada opció presenta la mateixa tendència evolutiva a les quatre demarcacions (excepte l'increment de CiU a Tarragona), palesant una vegada més l'existència de factors d'àmbit general que empenyen en la direcció determinada. Així i tot, les diferències quantitatives són prou importants com per reclamar una atenció especial.

Per trams de municipis s'observen també les mateixes característiques.⁶ Les opcions presenten la mateixa evolució en tots els trams, però les diferències quantitatives augmenten a mesura que ho fa la grandària del municipi. Fins i tot es pot dir que, més que reflectir un clima general d'opinió, els canvis a les eleccions de 1999 han estat un fenomen essencialment urbà-metropolità.

6. Cal recordar que un retrocés en la correlació de forces en relació amb 1994 no resulta sempre del fet d'haver obtingut menys vots que llavors, atesa la major participació que hi ha hagut el 1999 (excepte a la província de Barcelona).

**Eleccions al Parlament Europeu:
diferències 1999-1994 per trams de municipis (% s/votants)**

<i>Electors</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Menys de 500	- 1,6	- 2,5	0,4	0,1	- 0,5
De 500 a 999	- 1,8	- 2,2	1,1	0,0	- 0,9
De 1.000 a 4.999	- 2,0	- 1,2	0,9	1,1	- 2,6
De 5.000 a 9.999	- 0,3	- 2,4	0,2	2,5	- 4,2
De 10.000 a 49.999	- 1,1	- 1,9	0,8	4,1	- 6,3
DE 50.000 a 99.999	- 1,5	- 4,2	- 0,1	6,6	- 5,3
Més de 100.000	- 0,2	- 4,3	0,0	8,9	- 10,3
Barcelona	- 3,3	- 6,0	- 0,3	11,2	- 5,4

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

En realitat, a la ciutat de Barcelona és on es produeixen més canvis i més importants, especialment pel que fa a l'avenç del PSC i el retrocés de CiU. El quadre posa de manifest les dimensions 'brutes' dels canvis a la capital comparats amb els de la resta de la província.

El signe diferent en l'evolució de CiU i PP a la ciutat de Barcelona i a la resta de la província exemplifica una vegada més la importància de factors específicament barcelonins en aquesta evolució. En el cas del PP, el fenomen és més exclusiu de Barcelona que en el cas de CiU, ja que el primer presenta una evolució normal a la resta de la província, mentre que CiU a la resta de municipis mostra poca capacitat de remobilitzar electorat, quan no en perd.

**Eleccions al Parlament Europeu:
diferències en el nombre de vots 1999-1994**

	<i>Participació</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>	<i>EU/A</i>
Barcelona ciutat	+ 5.257	- 28.848	- 50.827	+ 70.627	- 40.848	+ 11.335
Rest a província	+ 132.164	+ 37.328	+ 12.925	+ 145.649	- 74.957	+ 38.876
TOTAL PROVÍNCIA	+ 137.421	+ 8.480	- 37.902	+ 216.276	- 115.805	+ 50.211

En realitat, amb l'excepció d'IC, que perd vots a totes quatre províncies, PP i CiU només perden vots a Barcelona, fins al punt que el saldo negatiu de CiU a la província és de 40.000 vots i només a la capital ja és de 50.000. En canvi, dels 215.000 vots que guanya el PSC a la província el 1999, només 70.000 corresponen a Barcelona.

Per la seva banda, IC-V presenta un saldo negatiu de 115.000 vots a la província, mentre la capital n'hi aporta 40.000. Si tenim en compte que a la capital EUiA obté 10.000 vots i 40.000 a la resta de la província, i que molt probablement aquests electors devien votar per IC-V el 1994, aquesta opció només pot ser l'origen d'una part dels guanys del PSC el 1999

4. L'escissió del vot

Des de 1987, quan varen coincidir també municipals i europees, no s'han celebrat simultàniament dues eleccions a Catalunya. Globalment, les dues eleccions de juny de 1999 —municipals i europees— presenten resultats molt semblants, tant pel que fa a la participació com a l'orientació del vot. Així i tot, s'observen algunes diferències no gens menyspreables en els resultats, indicant que han existit sectors d'electors amb comportaments diferenciats.

El tipus de comportament electoral que s'expressa votant opcions diferents en eleccions simultànies es coneix en Ciència Política com 'escissió de vot'. En aquest estudi inclouré també en l'esmentat concepte els canvis de comportament que tenen en l'abstenció, en alguna de les dues eleccions, com un dels components d'aquesta dualitat de comportament.

- Com a mínim, entorn de 230.000 ciutadans —4,5 per cent dels electors— s'han comportat diferentment a les eleccions municipals i a les europees del mateix dia. Aquest és el càlcul suposant que han participat els mateixos electors en una i altra, és a dir, que tothom que ha anat a votar ho ha fet a totes dues urnes.

Eleccions municipals i al Parlament Europeu de 1999 i 1987: diferències (municipals-europees)

	<i>% s/votants</i>	<i>vots</i>
PP	– 5,9	– 165.028
CiU	– 2,8	– 65.771
ERC	+ 1,6	+ 50.350
PSC	+ 2,7	+ 98.584
IC-V	+ 2,4	+ 73.055

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Tal com ja hem vist, però, tot indica l'existència de sectors d'electors que només han votat a les europees, especialment entre els votants del PP, com també entre votants de CiU, en especial a Barcelona. Igualment, sembla clar també que uns altres sectors d'electors només han votat a les municipals,

especialment en el cas del PSC, i sobretot a Barcelona. Per aquesta raó el càlcul a partir de la diferència bruta en el nombre de vots de cada partit subestima el nombre real d'electors que s'han comportat de manera diferent en les dues eleccions. En un càlcul aproximat, ajudat també amb algunes dades d'enquestes —encara parcials i poc precises en el moment de fer aquest estudi— es pot pensar que la xifra d'electors amb comportament diferenciat entre les dues eleccions és aproximadament el doble de l'expressat per la «volatilitat bruta», que se situaria, doncs, prop del 10 per cent dels electors.

- De la comparació dels resultats entre les dues eleccions de 1999 es dedueixen algunes característiques del suport electoral dels partits.

En general, els factors locals han estat desfavorables al PP i a CiU. En canvi, el PSC, IC i ERC aconseguixen atreure més vots a les municipals —basats en factors de l'oferta política local— que a les europees basant-se en el «factor partit».

El partit que mostra més feblesa local en comparació a la imatge global és el PP. Es tracta d'una característica ja «tradicional», fruit de la feblesa organitzativa local del PP a Catalunya. Fins i tot hi ha un bon nombre de petits municipis on no ha pogut presentar candidatura, malgrat l'esforç realitzat i l'atterratge de candidats aliens al municipi en qüestió. Aquesta manca de presència a les municipals és la raó de la tan elevada diferència amb els resultats de les europees als trams de municipis més petits (els quals tenen més rellevància en les mitjanes provincials de Girona, Lleida i Tarragona). Pel que fa a la província de Barcelona, els seus dèficits municipals estan distribuïts de manera força proporcional entre la capital i la resta de la província.⁷

També CiU mostra major capacitat d'atracció a les europees que a les municipals. Es manté així una relació que s'estrena amb les europees de 1994 i municipals de 1995. Anteriorment, però, la capacitat d'atreure vots que mostrava la seva oferta municipal era clarament superior a la que tenia la seva imatge global a les europees.

Aquestes característiques s'expressen de manera força homogènia en el territori, tot i algunes excepcions. L'excepció és Tarragona, en el marc dels més bons resultats de CiU a les municipals. D'altra banda, els millors resultats de CiU a les municipals que no a les europees als trams de municipis més petits, s'expliquen per la seva major capacitat de presentar llistes arreu, per la seva millor implantació en les zones rurals, i on altres partits de vegades no poden. D'aquesta manera, a les municipals recull en aquests pobles el vot d'electors que a les europees orienten el seu vot a partits que perceben més propers. A la província de Barcelona, si bé presenta dèficits de mobilització a les municipals tant a la capital com a la resta, són proporcionalment més importants a la capital.

7. En la lectura del quadre sobre diferències en nombre de vots a Barcelona i província, s'ha de tenir en compte que la capital representa 1/3 dels electors i la resta de la província 2/3.

El PSC mostra globalment més capacitat d'atracció a les municipals que a les europees. Com a excepció en aquest marc, l'obtenció de millors resultats a les europees que a les municipals als municipis petits i mitjans, és deguda sobretot al fet de no presentar llistes en un bon nombre d'aquells, tot i que impulsa o participa en Agrupacions Independents. Destaca, per sobre de tot, la capacitat de la seva oferta municipal a la ciutat de Barcelona per atreure, d'una banda, sectors de votants la preferència partidista dels quals no és el PSC i que s'orienten en una altra direcció a les europees i, de l'altra, per mobilitzar electors que no han trobat incentiu per votar a les europees.

**Eleccions municipals i europees de 1999:
diferències per províncies (% s/votants)**

	% abstenció	PP	CiU	ERC	PSC	IC-V
Barcelona	0,1	- 5,5	- 3,5	1,6	3,8	3,4
Girona	- 1,2	- 6,7	- 4,4	1,7	0,2	- 0,6
Lleida	- 0,7	- 7,2	- 1,9	3,0	1,6	- 0,5
Tarragona	- 1,0	- 7,2	3,1	0,5	- 1,6	0,2
CATALUNYA	- 0,1	- 5,9	- 2,8	1,6	2,7	2,4

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

**Eleccions municipals i europees de 1999:
diferències per trams de municipis (% s/votants)**

Electors	PP	CIU	ERC	PSC	IC-V
Menys de 500	- 8,0	6,2	- 5,1	- 2,1	- 2,4
De 500 a 999	- 8,6	1,6	- 1,2	- 2,7	- 1,4
De 1.000 a 4.999	- 7,5	- 2,8	2,4	- 2,3	0,0
De 5.000 a 9.999	- 7,0	- 5,1	3,4	- 0,7	0,3
De 10.000 a 49.999	- 5,7	- 2,2	2,1	1,5	3,8
De 50.000 a 99.999	- 5,1	- 2,3	1,6	3,6	4,6
Més de 100.000	- 4,0	- 3,1	0,8	0,6	7,3
Barcelona	- 5,7	- 4,4	1,4	10,3	0,3

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

**Eleccions municipals i europees de 1999:
diferències a Barcelona i a la resta de la província (en nombre de vots)**

	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>
Barcelona ciutat	- 38.261	-29.109	+ 10.018	+ 73.832	+ 2.697
Rest a província B.	-74.618	- 39.757	+ 25.503	+ 18.542	+ 71.393
Total província B.	- 112.879	- 68.866	+ 35.511	+ 92.374	+ 74.090

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Pel que fa a ERC, les diferències són poc importants, i el saldo favorable a les europees en els petits municipis s'explica en el marc de la no presentació de llistes pròpies. Aquest fenomen també es manifesta en el cas d'IC-V. Tal com ja hem vist, l'aspecte més remarcable en relació amb aquesta opció és l'elevada concentració a la província de Barcelona. En aquest marc, la seva oferta municipal als municipis de l'entorn metropolità —no a la capital— mostra una capacitat d'atracció molt superior a la de la seva imatge política global, i recull el vot d'un gran nombre d'electors que a les europees, quan la decisió de vot es basa sobretot en una imatge més general del partit, s'han decantat per una altra opció, especialment el PSC.

- L'existència d'un sector rellevant d'electors amb un comportament diferenciat, escindit, en eleccions simultànies, no és un fenomen nou. A les eleccions del 1987 també es van produir diferències en els resultats basades en el mateix tipus de comportament.

A més de constatar l'existència d'escissió de vot el 1987, tot sembla indicar que el percentatge d'electors amb comportament diferenciat no va ser gaire diferent del de 1999.

**Eleccions municipals i al Parlament Europeu de 1999 i 1987):
diferències en nombre de vots (municipals-europees)**

<i>Catalunya</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC-V</i>	<i>CDS</i>
1999	- 165.028	- 65.771	+ 50.350	+ 98.584	+ 73.055	—
1987	- 164.525	+ 162.406	- 37.090	+ 18.160	+ 152.626	- 72.193

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

No es pot establir, però, una comparació mecànica entre tots dos períodes. L'escissió de vot és un fenomen dependent de factors contextuais. Així,

hi ha hagut alguns canvis importants en el sistema de partits (en el 87 hi havia una opció més a tenir en compte, el CDS; les escissions darreres d'IC i ERC; etc.) i en l'oferta política, com també són diferents la conjuntura política i les posicions d'alguns actors. En aquest marc, les pautes de l'escissió de vot presenten també canvis. Així, el 1987 les dualitats amb l'abstenció en una elecció com a referent semblen haver estat una mica inferiors; es va produir una important dualitat entre el vot a CiU a les municipals i el vot al PP (i CDS) a les europees; hi va haver una menor concentració dels canvis a Barcelona.

- Si els factors de proximitat/identificació de partit juguen igualment a les dues eleccions, l'escissió de comportament s'ha de situar en un marc d'incentius per no continuar, en alguna de les eleccions, bé sigui la pauta de vot segons la major proximitat de partit, o bé la pauta d'abstenció derivada de la no-proximitat.

A les eleccions municipals, l'oferta política d'un mateix partit és força diversa, en termes de candidats, de programes, de campanyes, de problemes, de posició govern/oposició, de valoració de la tasca realitzada, etc. En canvi, tal com hem vist en el plantejament de campanya i de les candidatures, a les europees l'oferta política és homogènia territorialment, vinculada a la imatge global del partit, amb menys joc per a factors de tipus personal, local, etc., i els seus efectes s'expressarien, doncs, més o menys uniformement a tot el territori.

No hi ha elements que permetin pensar en factors presents en les eleccions europees com a incentius amb capacitat d'alterar l'orientació del vot segons la pauta de proximitat. En canvi, aquests factors-incentiu⁸ són presents a les municipals, igualment que l'oferta política a les eleccions municipals sembla disposar de major potencial mobilitzador de *no-partidistes*, especialment pel que fa a la institució de referència⁹ i al factor *candidat-sortint* quan ha estat ben valorada la seva gestió de govern.

Així doncs, en aquest marc es pot afirmar que els comportaments diferenciats entre municipals i europees són deguts a aspectes contextuais específics de l'elecció municipal. De totes maneres, cal no oblidar que es tracta d'una pauta de comportament minoritària; que s'ha de situar —tal com he intentat plantejar— en l'esquema general de decisió de vot dels electors; i que en aquest marc presenta una forta dependència dels factors contextuais i conjunturals, facilitada pel fet de tractar-se d'eleccions de «segon ordre».

5. Les primeres reaccions

La distribució del poder polític a les institucions locals de Catalunya és un dels pilars del model polític català, que es complementa amb el poder a les

8. Aquests incentius poden ser «negatius», és a dir, que alguns aspectes de l'oferta política a les municipals actuïn desincentivant, actuïn com un factor en contra d'orientar el vot segons la preferència partidista.

9. Quan s'han realitzat per separat el nivell de participació a les municipals ha estat superior al de les europees.

institucions autonòmiques i la capacitat d'intervenció en les institucions centrals de l'Estat.

Durant una quinzena d'anys, aquests recursos de poder han mantingut una distribució entre els partits pràcticament inalterada. Només canvis en el nivell estatal han introduït variacions significatives.

Les eleccions municipals i europees de 1999 no alteren substancialment l'anterior distribució de recursos i marquen una línia general de continuïtat. Però, els canvis en el nivell central, així com el retrocés lent però continuat que experimentan darrerament CiU a tot tipus d'elecció, i els problemes en els processos interns dels principals partits, indiquen potencialitats de canvis a Catalunya i fan posar molta atenció en les petites variacions.

Les reaccions als resultats de les municipals han estat molt ràpides, amb la vista posada en les eleccions autonòmiques de la tardor. Les conseqüències en el procés intern dels partits, com també el plantejament de la política de pactes en la constitució de les institucions de govern local, han estat els dos eixos d'impacte dels resultats.

El PSC ha reaccionat amb eufòria i ha projectat en direcció a les eleccions autonòmiques el seu avenç i el retrocés de CiU, i Maragall ha reemprendut la seva campanya.

A CIU els resultats s'han interpretat com una advertència de l'electorat. El retrocés s'ha entès com una clara expressió de reticències, no tant al suport al PP en el pla central, sinó a l'aliança amb el PP a Catalunya. La coalició nacionalista no farà un canvi radical en la seva política, sinó que intentarà reforçar el seu propi perfil de força no supeditada ni als acords amb el PP ni amb ERC, i demanarà el vot per tal de no haver de dependre de cap d'aquestes formacions per governar Catalunya. Quant al procés intern de CDC, la figura de Molins ha sortit «tocada» de les eleccions, mentre s'ha reforçat la de Pere Esteve.

El PP tampoc no està satisfet amb els resultats i es troba davant l'eterna disjuntiva d'intentar disputar electorat moderat a CiU o bé incrementar el to de la seva crítica a CiU sobre la base dels temes nacional, identitari i de la llengua. En el marc de l'orientació centrista del PP, sembla consolidar-se la primera via, per a la qual es pensa en una major implicació de Piqué de cara a futures eleccions.

ERC no sols ha sortit indemne després de l'escissió, sinó que ha sortit revalorada. Es troba en noves condicions per gestionar una posició que li permet mirar CiU i el PSC, i que, si bé presenta avantatges, comporta també greus perills. El PI, en canvi, ha quedat greument tocat i els seus dirigents i afiliats ja pensen en la dissolució, tot i que no es pot descartar un plantejament d'integració col·lectiva en alguna formació.

Per la seva banda, IC-V ha aconseguit mantenir el seu lloc, tot i patir una erosió important. Ha superat una situació molt difícil, i sembla en posició de poder afrontar la forta polarització que es crearà a les autonòmiques. En canvi, EUIA ha quedat molt marginal i, marcada també per la crisi a IU, queda amb escassa capacitat d'intervenció.

VI

LES ELECCIONS DE 1999 AL PARLAMENT DE CATALUNYA

FRANCESC PALLARÉS*

* Vull fer constar la valuosa col·laboració de Silvia Otero en la preparació del fitxer de dades, així com en el seu posterior tractament estadístic i cartogràfic.

Finalment, les eleccions autonòmiques es convoquen per al 19 d'octubre de 1999. El president de la Generalitat informa primer d'aquesta decisió el president del Parlament per via telefònica des del cim de l'Aneto, en un acte amb un component d'espectacularitat que no havia estat la tònica en anteriors ocasions i que ara s'inseria plenament en la pugna electoral. Quelcom havia canviat, doncs, de cara a unes eleccions autonòmiques, que ara es van realitzar en un marc de major incertesa que en anteriors comicis.

1. El context polític

Acabava així una legislatura en la qual CiU no havia disposat de la majoria absoluta, la primera amb aquesta característica des de 1980-1984. Investit en segona volta sense majoria absoluta, Pujol havia governat en minoria tot i que havia obtingut sovint el suport del PP en el marc del pacte CiU-PP de 1996 a nivell central. La política de normalització lingüística i el tema de les seleccions esportives catalanes havien estat els principals punts de desacord CiU-PP. D'altra banda, la impossible aliança dels grups en l'oposició era un factor d'estabilitat del govern i de tranquil·litat per a CiU.

A nivell estatal, CiU ha continuat amb la seva política d'afavorir l'estabilitat del govern central, ara del PP. El caràcter decisiu dels seus vots li atorgaven una força important en la negociació. A part del suport del PP català al govern Pujol, el desenvolupament autonòmic amb ampliació de competències, la millora del sistema de finançament i l'increment de la inversió estatal en infraestructures a Catalunya eren els grans eixos del pacte amb el PP a nivell central perquè CiU donés suport a la investidura i assegurés l'estabilitat del govern Aznar.

En conjunt, la legislatura acabava en una marc de bonança política i econòmica tant a nivell català com espanyol. Els indicadors macroeconòmics presentaven una evolució favorable, no hi havia escàndols polítics ni crispació, i en la percepció dels ciutadans predominava la valoració positiva en ambdós aspectes. Igualment, la tasca de govern de CiU havia rebut un bon nivell d'aprovació ciutadana, fins i tot entre els electors de la resta de partits.

Això no obstant, el context polític de l'elecció era molt diferent del d'anteriors comicis. Les eleccions municipals del juny havien marcat un nou retrocés de CiU, tot i que limitat, cosa que també havia succeït a les generals de

1996. Eren senyals evidents d'un cert esgotament del model i de dificultats per a la renovació que, juntament amb la candidatura de Maragall, havien *obert* una elecció que es plantejava molt competida i polaritzada entorn dels dos principals candidats.

2. Les forces polítiques i la campanya

En aquest marc, les diverses forces es presenten a les eleccions amb candidatures, plantejaments i estratègies molt renovats.¹

PSC

Els socialistes es presenten ara encapçalats per Pasqual Maragall. És el quart lideratge que prova el PSC enfront del de Jordi Pujol per intentar arribar a la presidència de la Generalitat.

Des de la fi de 1996 anava va agafant força la possibilitat que Maragall fos el futur candidat socialista a la Generalitat. El seu actiu polític a Barcelona li donava una base qualitativa i quantitativa que en les enquestes el situaven en paritat amb Pujol. Maragall anuncia que no es tornarà a presentar a l'Alcaldia i dimiteix el setembre de 1997 per donar pas a Joan Clos, tot fent explícites diferències importants amb l'aparell organitzatiu del partit. En aquest marc, el procés de nomenament de candidat socialista a les eleccions autonòmiques previstes per a 1999 és complex, i Maragall no es decideix a donar el primer pas fins el juny del 1998.

El nou lideratge anirà acompanyat d'una nova forma de candidatura i d'una nova estratègia electoral. Així, entorn de Maragall acabarà configurant-se la plataforma Ciutadans pel Canvi, que unirà les seves sigles i candidats amb el PSC per presentar-se a les eleccions. Igualment, pocs dies després de convocar-se les eleccions, Maragall, PSC i IC-V arriben a l'acord de presentar-se en coalició a les circumscripcions de Girona, Lleida i Tarragona, mentre IC-V es presentaria pel seu compte a Barcelona. Tot plegat comportarà també una important renovació en les candidatures socialistes.

La campanya electoral del PSC-CC està molt personalitzada en Maragall, amb poca visibilitat dels altres líders i símbols de partit i dels referents ideològics socialistes o d'esquerres, i amb l'expectativa de victòria com a principal element de mobilització. La seva idea-força és que CiU i Pujol ja fa massa temps que governen —20 anys—, i que cal un canvi, una renovació de persones, d'idees, d'estils. Així, amb un plantejament poc crític amb la gestió de CiU, adopta una estratègia *de successió* en relació amb Pujol més que no *de confrontació*; busca el vot de l'electorat moderat però ben predisposat, espe-

1. Una crònica més detallada sobre la vida dels diferents partits durant el període 1989-99, la trobareu a R. Martínez, F. Pallarés i A. Vallès, «Els partits: principals aspectes de la vida interna 1989-1998», a Fundació Jaume Bofill, *Catalunya 89-99*, Barcelona, 1999.

cialment del que a les generals havia votat socialista/Felipe o a les municipals Maragall (o bé els candidats socialistes en altres municipis) però que a les autonòmiques votava CiU/Pujol.

PP

Paral·lelament al canvi de lideratge en el partit i al refermament de l'estratègia centrista i moderada, el PP també canvia el seu candidat. Ara és Alberto Fernández Díaz, un candidat molt jove, amb curta trajectòria en tasques de projecció pública. El canvi en el PP, però, tampoc no es fa sense tensions amb l'anterior direcció, especialment amb Vidal-Quadras, partidari d'endurir la confrontació amb CiU.

L'encara baix nivell de projecció pública de Fernández Díaz és un handicap electoral que el PP assumeix, a nivells català i central, i intenta compensar oferint protagonisme al candidat. La seva campanya es basa fonamentalment en el balanç positiu de la gestió del PP en el govern central. Per reforçar aquesta idea, com també per reforçar el candidat, nombrosos dirigents, ministres i el mateix Aznar, vénen a participar a la campanya.

D'altra banda, la col·laboració amb CiU en el nivell central dificulta la crítica, a més que la necessitat dels vots de CiU al Congrés dels Diputats crea un escenari difícil al PP català per encarar la seva relació amb CiU a Catalunya. En aquest marc, realitza una crítica moderada de la política lingüística de CiU, que entén que discrimina negativament l'ús del castellà.

Sobre aquests eixos la seva campanya sembla orientar-se fonamentalment a intentar retenir al màxim el seus bons resultats de 1995, i evitar la possible erosió d'electorat moderat cap a CIU i no-nacionalista cap al PSC, com a conseqüència de la forta polarització Maragall-Pujol i del propi lideratge novell.

ERC

ERC ha viscut durant la legislatura un procés intern complicat i amb fortes tensions sobre l'orientació política i l'estil de direcció. Aquest procés va culminar amb la marxa dels principals dirigents que amb un petit nucli de seguidors crearen l'anomenat Partit per la Independència (PI). El fracàs d'aquesta nova formació a les municipals i europees va portar a la seva dissolució poc després.

Amb la nova direcció, ERC afronta aquestes eleccions entre el reforçament del bon resultat a les municipals i el risc derivat de la seva posició entre els dos grans pols de l'elecció. El candidat d'ERC també és nou, Josep-Lluís Carod-Rovira —ara secretari general del partit— paral·lelament a una renovació força important en les candidatures. La proposta combina plantejaments nacionalistes amb èmfasi integrador i plantejaments socials d'esquerra, en els quals ERC fa més èmfasi des de l'arribada de Carod al lideratge del partit. Sobre aquests paràmetres, el seu esforç se centra a evitar la satel·lització i diferenciar-se de PSC i CiU. La dependència del PSC respecte del PSOE i els pactes de CiU amb el PP, són els eixos bàsics de la seva crítica de les dues grans opcions.

IC

IC-V ha viscut també un procés conflictiu a nivell intern. La ruptura amb IU va portar a l'escissió del sector anguitista, que va formar Esquerra Unida i Alternativa (EUiA), i també se n'ha separat un sector dels Verds.

La proposta d'IC-V incorpora també novetats. Si bé Rafael Ribó repeteix com a principal candidat, IC-V només es presenta en solitari a Barcelona, mentre ho fa en coalició amb el PSC i Ciutadans pel Canvi a Girona, Tarragona i Lleida. En aquestes tres circumscripcions, els candidats d'IC es col·loquen en llocs amb certes possibilitats d'elecció en la llista conjunta. Les dificultats per formar una llista unitària sembla que són al darrere de la no inclusió de Barcelona en el Pacte.

Les converses que des de temps havia desenvolupat IC-V amb Maragall, el PSC i ERC per intentar elaborar un programa i una candidatura comuns de l'esquerra no fructifiquen. Després que la Convenció Nacional d'IC-V va aprovar a la fi de juliol la decisió de concórrer en solitari, la convocatòria d'eleccions catalitza les relacions amb el PSC i de manera molt ràpida s'arriba a la fórmula definitiva a primers de setembre. La coalició es fa sense un programa comú i es presenta amb l'objectiu d'aprofitar els vots a una IC sense expectatives d'escó en aquestes circumscripcions.

A Barcelona es presenta sota el lema de «Plantar cara a la dreta» i la seva definició general com a força ecosocialista, fent de la derrota de Pujol enfront de Maragall el principal objectiu de l'elecció. En aquest marc, la campanya d'IC-V evita la crítica a Maragall i no incorpora elements per fer front a la forta polarització i evitar-ne els efectes.

CiU

La vida de CiU no ha estat tampoc tranquil·la; durant la legislatura s'han viscut tensions importants entre els dos socis i a l'interior de CDC, que tenien l'expectativa del postpujolisme com a referent darrer. També es produeixen tensions en relació amb la Declaració de Barcelona, signada amb altres partits nacionalistes de l'Estat, la qual s'inscriu també en un context d'ebullició interna per a la renovació, i que a poc a poc va quedant «arraconada».

Com en anteriors ocasions, la campanya de CiU es basa en la figura de Jordi Pujol, que es torna a presentar com a candidat i aspira a renovar per sisena vegada el seu mandat. A les candidatures, però, hi ha un cert component de renovació.

La campanya de CiU s'articula sobre la base de la defensa de la seva obra de govern, que, a més, acompanya amb l'anunci d'algunes mesures «d'impacte» (pensions, peatges, inversions). Mai com ara aquest tipus de mesures no havien tingut protagonisme destacat en una campanya electoral. Igualment, intenta capitalitzar igualment el seu suport al govern del PP per garantir l'estabilitat i la millora de la situació econòmica, així com per les contraprestacions obtingudes en competències i finançament. Complementàriament, el

paper de Duran i Lleida com a veritable número 2 (formalment era el 8), així com una major imatge d'equip volen fer front a les principals crítiques que rep de la resta d'opcions: desunió interna i massa temps en el govern.

3. Els resultats

Amb una participació notablement més baixa que a les eleccions anteriors, els resultats van presentar un «empat tècnic» entre les dues grans forces, PSC i CiU, amb un importantíssim avenç dels socialistes que arriben a situar-se com a força més votada per un lleu marge de vots. El manteniment del PP com a tercera força, tot i un sensible retrocés, la consolidació d'ERC i l'ensorrament d'IC-V són els altres grans aspectes dels resultats electorals.

3.1. L'abstenció

L'abstenció ha estat elevada (40,8 per cent), com és habitual en eleccions autonòmiques, tot i que per sota del rècord abstencionista que van marcar les autonòmiques de 1992. Se situa en la ratlla del 40 per cent, que sembla que es defineix com el nivell normal en eleccions autonòmiques, almenys fins ara.

Així, l'abstenció de 1999 ha superat en 4,4 punts la de 1995, quan les eleccions autonòmiques es van celebrar al bell mig d'una fase de mobilització (1993-1996) a nivell del conjunt d'Espanya en el marc de l'expectativa política de canvi a favor del PP. Però, també cal recordar que l'abstenció de 1999 ha estat 4 punts inferior a la de les eleccions de 1992, realitzades en una fase depressiva de la mobilització, que ja s'havia manifestat clarament a Catalunya i a Espanya a les eleccions municipals de 1991.

Com és també habitual en eleccions autonòmiques, Tarragona i Barcelona són les circumscripcions que presenten uns nivells més elevats d'abstenció. Però cal remarcar, en canvi, que no es produeixen les importants diferències amb les circumscripcions més participatives que s'havien manifestat fins ara en aquest tipus de consultes. Les eleccions de 1995 apuntaven ja aquesta nova tendència.

Abstenció de 1999: nivell i variació per circumscripcions (%)

	1999	1999-95	1995-1992
Barcelona	41,1	+ 3,9	- 9,5
Girona	37,9	+ 5,7	- 6,0
Lleida	39,2	+ 5,8	- 6,5
Tarragona	41,7	+ 5,9	- 6,4
CATALUNYA	40,8	+ 4,4	- 8,7

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

Aquesta situació és resultat d'evolucions diferents del nivell d'abstenció a Barcelona i a les altres tres circumscripcions. En aquestes darreres, l'increment de l'abstenció ha estat superior al de Barcelona i quantitativament molt semblant a l'increment de la seva mobilització en 1995. En canvi, a la circumscripció de Barcelona l'increment de l'abstenció, no sols és més suau que a les altres circumscripcions, sinó també molt inferior a l'onada mobilitzadora de 1995.

També per trams de municipis s'observa un manteniment de la pauta general de comportament: en termes generals, el nivell de participació en els petits municipis és clarament superior al de les ciutats i municipis grans.²

Als municipis més grans i a la ciutat de Barcelona, l'increment de l'abstenció és una mica menys marcat que als trams de municipis petits. Aquesta diferència no és important en ella mateixa. La importància deriva del fet que la desmobilització del 1999 als grans municipis no es correspon —en termes quantitatius— a l'increment de la participació que hi va haver en 1995, una tendència de retorn del pèndul que en termes generals sí que s'observa als municipis mitjans i petits. Així doncs, els efectes de la fase de reflux de la mobilització a les eleccions de 1999 han estat més suaus a les grans ciutats que a la resta.

Abstenció de 1999 i variacions (per trams de municipis)³

<i>Trams</i>	<i>1999</i>	<i>Var. 99-95</i>	<i>Var 95-92</i>
Menys de 500 electors	30,8	+ 4,1	– 5,8
De 500 a 999	31,8	+ 4,4	– 6,0
De 1.000 a 4.999	35,3	+ 4,7	– 5,9
De 5.000 a 9.999	40,4	+ 4,6	– 5,2
De 10.000 a 49.999	42,3	+ 3,8	– 8,5
DE 50.000 a 99.999	42,5	+ 4,6	– 8,3
Més de 100.000	44,4	+ 3,7	– 12,0
Barcelona	37,6	+ 3,5	– 10,4

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

De totes maneres, l'evolució per trams de municipis no mostra unes diferències tan marcades com per circumscripcions. Només si prenem en consideració ambdues variables «província i tram» apareix clarament l'especificitat de la circumscripció de Barcelona i, en especial, dels seus municipis més grans.

2. Aquestes mitjanes no són representatives de tots i cada un dels municipis del tram, sinó que es tracta d'una dada de conjunt. En l'anàlisi a nivell municipal s'observa que les desviacions en relació amb la mitjana són força baixes, però cal tenir en compte que hi ha una certa diversitat a l'interior dels trams.

3. A les dades per trams de les diferents eleccions no hi ha incorporades les dades corresponents als residents absents, que si s'hi incorporen fan pujar una mica el nivell d'abstenció. Entre aquests electors el nivell de participació és sempre molt baix.

L'increment de l'abstenció en els diferents trams de la circumscripció de Barcelona tendeix a ser inferior al de les altres circumscripcions, especialment en els trams de municipis més grans.

**Abstenció: increment 1999-1995,
per trams de municipis a cada circumscripció (%)**

	<i>Barcelona</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>
Menys de 500 electors	5,1	2,8	3,5	5,5
De 500 a 999	2,8	5,3	4,2	4,6
De 1.000 a 4.999	4,6	4,5	5,1	3,6
De 5.000 a 9.999	3,6	6,7	4,7	7,4
De 10.000 a 49.999	3,3	5,3	6,7	5,1
De 50.000 a 99.999	3,3	7,0	5,8	5,8
Més de 100.000	3,7	—	—	—
Barcelona	3,6	—	—	—

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

És un fenomen conegut a nivell comparat la major intensitat de les oscil·lacions electorals a les zones urbanes com a resposta a factors conjunturals d'abast general. Així s'havia manifestat també fins a 1999 a Catalunya. Però els municipis més grans de la circumscripció de Barcelona trenquen ara aquesta pauta. Tot al contrari, són els que presenten variacions més baixes i més allunyades de la seva pauta d'oscil·lació anterior.

**Abstenció: diferència (%) entre el descens de 1995 i l'increment de 1999
(per trams de municipis a cada circumscripció)**

	<i>Barcelona</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>
Menys de 500 electors	- 1,5	- 2,4	- 2,0	- 0,5
De 500 a 999	- 2,7	- 0,8	- 1,6	- 2,0
De 1.000 a 4.999	- 2,0	- 0,9	- 2,0	- 2,6
De 5.000 a 9.999	- 2,4	+ 0,8	- 1,7	+ 3,9
De 10.000 a 49.999	- 5,7	- 0,7	+ 3,0	- 2,7
De 50.000 a 99.999	- 5,0	- 2,0	- 2,6	- 2,2
Més de 100.000	- 8,3			
Barcelona	- 6,4			

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

En definitiva, és en aquests municipis on el pas de l'onada mobilitzadora i la desmobilització posterior ha deixat més canvis, amb una reducció del nivell d'abstenció molt superior a la dels altres grups de municipis.

A les eleccions del 1999, doncs, estem davant d'una evolució on s'entrecreuen els efectes d'un factor *general* de desmobilització en relació amb la fase anterior, amb incidència arreu del territori, i un factor d'incidència territorial més *específica*, centrat molt especialment en les zones urbanes de Barcelona i que actua d'amortidor, en sentit contrari a la desmobilització.

Les dades a nivell comarcal també ofereixen una visió semblant. La geografia comarcal de l'abstenció no experimenta canvis substancials pel que fa a les zones més participatives i més abstencionistes. El Priorat, el Ripollès, Osona, el Pla de l'Estany, el Pla d'Urgell, les Garrigues, la Ribera d'Ebre, continuen essent les comarques més participatives. Entre les més abstencionistes en eleccions autonòmiques, continuen el Baix Llobregat, el Vallès Occidental i Garraf, però el Baix Camp —ara la més abstencionista— i el Baix Ebre formen també part del grup més abstencionista, al qual s'han atansat també el Segrià, el Tarragonès i la Vall d'Aran.

En relació amb 1995, l'abstenció augmenta a totes les comarques confirmant la incidència d'un factor d'abast general. Aquest increment és bastant homogeni entre la majoria de comarques, oscil·lant entre 3 i 6 punts. Els increments més grans es donen al Baix Camp, Baix Ebre, Gironès, Baix Empordà, la Segarra i el Pallars Jussà; en canvi, els més suaus (entorn de 3 punts) es donen al Pallars Sobirà, el Solsonès, les Garrigues, el Baix Llobregat, els Vallès Occidental i Oriental i el Barcelonès.

És a dir, les comarques metropolitanes estan entre aquelles on menys s'incrementa l'abstenció, mentre van ser allí on més va disminuir a les eleccions de 1995. En definitiva, estem davant del mateix fenomen que hem comentat en relació amb els trams de municipis.

- Un dels fenòmens constants a les eleccions autonòmiques catalanes és la important *abstenció diferencial* entre les eleccions autonòmiques i les eleccions generals. Les eleccions de 1999 no n'han estat una excepció, de manera que s'hi produeix un fort augment de l'abstenció en relació amb les generals de 1996.

Abstenció: oscil·lacions entre generals i autonòmiques (1988-1999)

	$A \rightarrow G$	$G \rightarrow A$	Var 96-99
Menys de 500	- 4,4	3,8	8,8
De 500 a 999	- 5,8	5,4	10,8
De 1.000 a 4.999	- 8,6	9,1	13,9
De 5.000 a 9.999	- 12,3	13,2	17,4
De 10.000 a 49.999	- 15,1	15,0	16,9
De 50.000 a 99.999	- 15,5	15,3	18,8
Més de 100.000	- 19,8	19,0	21,4
Barcelona	- 14,0	13,2	14,6

FONT: Elaboració pròpia.

G = mitjana de reduccions de l'abstenció d'autonòmiques a següents generals.

A = mitjana d'augment de l'abstenció de generals a següents autonòmiques.

L'increment de l'abstenció del 99 no és pas funció d'una evolució relativament homogènia, sinó que, com és habitual, l'increment és molt més fort a la circumscripció de Barcelona que a les altres, als municipis grans que als petits i a les comarques del Baix Llobregat, Vallès Occidental i Oriental, i Garraf, seguint la tònica de majors oscil·lacions en les grans zones urbanes com a resposta a factors conjunturals o contextuals d'abast general, en aquest cas la diferència de context entre eleccions «principals» i de «segon ordre».⁴

D'altra banda, l'evolució de l'abstenció diferencial mostra una menor força de la desmobilització als trams de municipis més grans a les eleccions de 1999, tant si ho comparem amb les mitjanes del període que s'inclouen en el quadre, com si ho comparem amb el descens de l'abstenció a les generals de 1996 en relació amb les anteriors autonòmiques de 1995. L'abstenció diferencial, doncs, tot i ser molt principalment urbana, ho ha estat menys que en eleccions anteriors.

- La comparació amb les municipals també aporta informació rellevant. Per primera vegada a Catalunya hi ha hagut menys abstenció a les autonòmiques que a les municipals immediatament anteriors, i la diferència és de 4 punts més d'abstenció a les municipals de 1999 que a les autonòmiques de 1999.

Una primer element a retenir és que el reflux de la participació ha estat menys intens a les autonòmiques del que ho va ser a les municipals. Un segon element és que el diferencial d'abstenció entre autonòmiques i municipals presenta un mapa més divers que anteriorment en la direcció de la diferència i en la seva intensitat. Les comarques de Girona i del nord de Barcelona i l'Alt Urgell han presentat normalment uns nivells d'abstenció lleument inferiors a les autonòmiques que a les municipals, però constituïen les excepcions. A la gran majoria de comarques hi ha hagut normalment una abstenció superior a les autonòmiques, amb diferències que s'han situat entorn de 10 punts (o més) a la Vall d'Aran i l'Alta Ribagorça, així com a les comarques de l'Ebre.

La pauta d'aquests grups de comarques s'ha mantingut en aquestes eleccions. La gran diferència, l'han marcat les comarques de la zona metropolitana, les quals presenten ara uns nivells d'abstenció clarament inferiors a les autonòmiques que a les municipals: el Baix Llobregat (– 4), el Vallès Occidental (– 7) i el Barcelonès (– 10). Però també el Tarragonès, el Vallès Oriental i Garraf presenten ara menor abstenció a les autonòmiques que a les municipals. Són aquestes comarques les que marquen quantitativament —per la seva importància demogràfica— la diferent evolució de la mitjana de Catalunya entre municipals i autonòmiques. A la resta de comarques han mantingut les pautes d'anteriors eleccions.

4. Per a un estudi més en detall, vegeu J. Font, J. Contreras i G. Rico, *L'abstenció en les eleccions autonòmiques al Parlament de Catalunya*, Ed. Mediterrània, Barcelona, 1998.

- En definitiva, si la ubicació de l'elecció en fase de reflux de la participació aporta el vector fonamental per explicar el descens de la participació com a fenomen general, també hi ha un fenomen d'especificitat en les zones urbanes de Barcelona. Així doncs, la pregunta ara és: Per què les zones urbanes de Barcelona han resistit millor el reflux de la participació?

Tot i que hi cal considerar factors diversos, el factor *competitivitat de l'elecció* aporta una explicació. És conegut en politologia electoral que les eleccions amb forta competència incorporen més incentius a la participació que les poc competides. Això no vol pas dir que les situacions de major competitivitat tinguin una traducció mecànica en majors nivells de participació. Els efectes favorables a la participació derivats d'aquesta situació poden ésser contrarestats per altres factors presents a l'elecció i favorables a la desmobilització. En tot cas, la major competitivitat d'aquesta elecció en relació amb les anteriors i l'expectativa de canvi de partit en el govern que se'n podia derivar, incorporaven incentius favorables a la mobilització.

Però, la major o menor força mobilitzadora no deriva tant de la competitivitat en ella mateixa com de l'expectativa política de canvi que pot comportar. Si la possibilitat de canvi és percebuda com una gran esperança per part d'un sector important de l'electorat i com a dramàtic per part d'un altre gran sector, estarem davant d'una forta mobilització. En cas contrari, la capacitat de mobilització a partir de la competitivitat serà molt menor.

En termes generals, la situació a les eleccions de 1999 es trobava més a prop del segon pol. Ni els plantejaments dels partits a la campanya es basaven en l'antagonisme i la crítica radicals, ni la percepció dels principals candidats entre l'electorat generava rebuigs importants en algun sector, més aviat tot al contrari. Però això no vol dir que no hi hagués sectors d'electors amb percepcions més «intenses» sobre la importància de l'elecció, especialment entre l'electorat del PSC, que després d'un llarg període de frustració veia propera la possibilitat d'arribar per primera vegada al govern de la Generalitat. Igualment, és probable que ara hi hagués electors de CiU i del PP a Barcelona i l'entorn metropolità més mobilitzats que a les municipals, a atorgar major importància al referent de la mobilització (lideratge, importància atribuïda al resultat i possibilitat d'influir-hi, etc.).

Dues pautes en la direcció del vot apareixen clarament relacionades amb la major resistència a la desmobilització a les zones urbanes de Barcelona. D'una banda, és la zona de millor implantació del PSC, el qual hi obté importants increments,⁵ especialment al Barcelonès. Però també el retrocés del PP en aquestes zones és clarament inferior als avenços que hi va obtenir el 1995. És a dir, en aquestes zones el PP consolida posicions després d'unes eleccions d'avenç —1995— i unes de retrocés —1999—. Ha consolidat un electorat metropolità.

5. Tant en conjunt, com «descomptant» l'increment del PSC sobre la base de les pèrdues d'IC-V; i tant en percentatge sobre votants, com en percentatge sobre cens.

3.2. L'orientació del vot

Per primera vegada en unes eleccions autonòmiques, es produeix un veritable «empat» entre les dues grans forces, PSC i CiU. En realitat, els resultats accepten lectures matisades sobre aquest empat. El conjunt de les dues candidatures articulades entorn del PSC es constitueixen com la força més votada, tot i que per un petit marge. Per primera vegada CiU ha deixat de ser l'opció guanyadora i hegemònica en eleccions autonòmiques. Això no obstant, CiU és l'opció que assoleix un major nombre d'escons al Parlament.

Eleccions autonòmiques de 1999 i 1995

<i>Catalunya</i>	<i>1999</i> <i>% s/v.</i>	<i>1995</i> <i>% s/v.</i>	<i>1999</i> <i>escons</i>	<i>1995</i> <i>escons</i>
PP	9,5	13,0	12	17
CiU	37,6	40,8	56	60
ERC	8,6	9,5	12	13
PSC/CC*	30,3	19,2	36	34
PSC/CC/IC-V**	7,5	6,8	16	
IC-V*	2,5	8,5	3	11
EUiA	1,4	—		

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

* Percentatge sobre el total de Catalunya calculat a partir dels vots obtinguts només a la circumscripció de Barcelona

** Percentatge sobre el total de Catalunya calculat a partir dels vots obtinguts a les circumscripcions de Girona, Lleida i Tarragona.

Les de 1999 han estat les eleccions catalanes en què hi ha hagut més variacions en el comportament, més *volatilitat*, tot i que aquests canvis no han afectat les pautes bàsiques dels alineaments electorals.

Amb el 9,5 per cent dels vots, el **PP** es manté com a tercera força a Catalunya, tot i que perd 3,5 punts en relació amb 1995. No pot repetir ara els bons resultats obtinguts en 1995 en una conjuntura favorable a nivell general.

L'opció més votada fins ara, **CiU**, ha perdut aquesta condició a mans de les candidatures socialistes, tot i que per un marge molt estret. Amb el 37,6 per cent dels vots perd 3 punts en la correlació de forces -150.000 vots- en relació amb les eleccions de 1995. Aquest retrocés s'inscriu en una tendència a la baixa que presenta a les eleccions generals, municipals i autonòmiques des de 1993.

ERC queda en quarta posició. Amb el 8,6 per cent dels vots perd 1 punt en relació amb 1995 i dona un pas important en la seva consolidació en un context especialment difícil per la forta pressió polaritzadora exercida sobre ERC i el seu electorat.

El **PSC-CC**, si se sumen els vots propis amb els de la candidatura conjunta amb IC-V, es converteix en l'opció més votada, amb el 37,8 per cent dels vots. Representa un avenç espectacular —3 punts i 350.000 vots en relació amb el vot PSC de 1995— i és l'aspecte més destacat de l'evolució electoral en aquestes eleccions.

IC-V només es presentava com a tal a la circumscripció de Barcelona. Allí obté el 3,3 per cent dels vots, una pèrdua de 8 punts i 200.000 vots en relació amb les anteriors eleccions autonòmiques i molt per sota també dels resultats obtinguts pocs mesos abans a les municipals. La candidatura d'IC-V aconsegueix mantenir només el 28 per cent del seu electorat de 1995, mentre el 14 per cent ha anat a parar als anguitistes d'EUiA (1,6 per cent a Barcelona).

L'estructura del sistema de partits, doncs, presenta variacions i se separa de la que era «tradicional» en eleccions autonòmiques, però queda igualment diferenciada de la que presenten altres tipus d'eleccions.

El model electoral català, que s'havia mantingut estable des de 1984 fins a 1996, es definia sobre la base de la clara victòria de CiU a les autonòmiques i del PSC a les generals. A les municipals el PSC era el partit més votat i CiU qui obtenia més regidors i alcaldes. Complementàriament, hi havia tres forces secundàries —PP, ERC i IC—, de les quals darrerament el PP semblava separar-se i situar-se nítidament com a tercera força de Catalunya.

Els resultats de 1999 introdueixen uns canvis importants en aquest model: equilibri de forces entre PSC-CiU, recomposició del grup de forces secundàries amb la separació d'IC, que s'ensorra, i el retorn del PP a una posició semblant a la d'ERC. Sense prejudicar ara l'estabilitat o no de les noves tendències certament, sembla apuntar-se el pas a una nova situació, en relació amb la qual, però, l'estructura de 1999 pot ser només de transició.

Territorialment, els resultats presenten una imatge de dues Catalunyes molt diferenciades, més que en cap altra elecció fins avui. El PSC s'imposa per primera vegada en unes autonòmiques a la circumscripció de Barcelona, amb un còmode avantatge sobre CiU. En canvi, CiU manté un clar predomini a les altres tres circumscripcions tot i reduir una mica el seu avantatge.

**Eleccions autonòmiques de 1999:
resultats per províncies (% s/votants)**

	<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC-CC-IC-V</i>	<i>IC-V</i>
Barcelona	9,9	35,0	7,7	39,9	3,3
Girona	6,0	48,4	12,8	29,1	
Lleida	7,9	47,9	11,6	29,4	
Tarragona	10,6	41,2	10,5	34,0	
CATALUNYA	9,5	37,6	8,6	37,8	2,5

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

En general, els canvis segueixen unes pautes d'orientació semblants a totes les *circumscripcions*, avenç dels socialistes i retrocés del PP i CiU, tot i que l'expressió quantitativa d'aquestes variacions presenta diferències importants entre les circumscripcions.

Així, també pel que fa a l'orientació del vot els canvis més importants es produeixen a la circumscripció de Barcelona, on els guanys del PSC-CC són més grans, i on realment es produeix el retrocés de CiU i l'ensorrament d'IC-V, com també el PP experimenta pèrdues notables tot i ser clarament inferiors als seus guanys de 1995.

**Eleccions autonòmiques de 1999-1995:
variacions per províncies (% s/votants)**

	<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC-CC</i>	<i>IC-V</i>	<i>IC-V + EUiA</i>
Barcelona	- 3,7	- 3,9	- 1,0	14,5	- 7,9	- 6,3
				<i>PSC-CC/IC-V*</i>		
Girona	- 1,8	- 0,1	0,5	- 0,5	- 4,0	- 3,1
Lleida	- 4,2	- 1,6	- 1,2	5,8	- 4,1	- 3,6
Tarragona	- 3,7	- 1,8	- 0,5	4,5	- 6,4	- 5,7
CATALUNYA	- 3,6	- 3,3	- 0,8	11,8	- 7,2	- 5,8

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

* A les circumscripcions de Girona, Lleida i Tarragona, als vots de PSC-CC/IC-V del 1999 hi hem restat els percentatges de PSC + IC al 1995. A totes les circumscripcions s'han agrupat PSC-CC i IC-V del 1999 i s'han restat els percentatges de PSC + IC al 1995, però el 1999 hi hem afegit els percentatges d'EUiA.

Girona és la cara oposada, la circumscripció on menys canvis es produeixen, car presenta una estabilitat gairebé total. La raó fonamental quan es compara amb el 1995 és que llavors a Girona es va registrar un important augment del PSC, amb el batlle de Girona Joaquim Nadal com a primer candidat socialista, i paral·lelament un retrocés de CiU superior al de les altres circumscripcions. D'altra banda, els resultats del PP són molt inferiors als de les altres circumscripcions i el seu avenç en 1995 també va ser molt menor que a les altres.

Els canvis a Lleida i Tarragona se situen entre ambdós pols. Tot i seguir les tendències generals, els canvis són relativament moderats, i ni els avenços socialistes ni el retrocés de CiU són tan forts com a la circumscripció de Barcelona. Només el retrocés del PP manté una intensitat semblant en aquestes tres circumscripcions (Barcelona, Lleida, Tarragona).

La geografia *comarcal* dels resultats continua mostrant un ampli domini de CiU en el territori de Catalunya: CiU guanya en 35 comarques i el PSC en 6. Alhora, aquest desequilibri significa també una millora de posicions del PSC que l'any 1995 no havia guanyat a cap comarca i el 1992 només al Baix Llobregat.

CiU obté els millors resultats a les seves zones tradicionals,⁶ i és en aquestes on presenta també una correlació de forces més favorable en relació amb els socialistes. En 30 comarques la diferència sobre el PSC és superior a 10 punts, amb la màxima distància al Solsonès, a Osona i al Pla de l'Estany (+ 40 punts). A la majoria de comarques retrocedeix entre 3-5 punts en implantació real (% s/cens), que es tradueix en retrocessos entre 1-4 punts en la correlació de forces també a la majoria de comarques. Només a les comarques de Girona, Montsià, Terra Alta i Pla d'Urgell presenta una lleu millora, mentre que el retrocés més important el presenta a la Vall d'Aran, Pallars Sobirà, Barcelonès, Baix Penedès, Vallès Oriental i Anoia, coincidint amb importants avenços del PSC (amb IC).

D'altra banda, el **PSC** també obté els millors resultats a les seves zones tradicionals —les més poblades de Catalunya— i guanya al Baix Llobregat, al Barcelonès, al Vallès Occidental, al Tarragonès i, per una petita diferència, a Garraf i al Baix Penedès. La correlació de forces més favorable la presenta al Baix Llobregat, on ara supera CiU per 20 punts, i al Barcelonès i Vallès Occidental per 10. En aquestes comarques és on presenta els seus avenços més importants en solitari. De totes maneres, aquestes eleccions mostren un notable avenç del PSC a totes les comarques, que millora la seva correlació de forces en relació amb CiU (amb les úniques excepcions del Gironès i el Pla de l'Estany). En 25 comarques la diferència en relació amb CiU varia a favor del PSC de la ratlla dels 10 punts en amunt. Aquí cal remarcar la important escurçada de diferències que assoleix el PSC en bona part de les comarques de Lleida —només superades en aquest aspecte per les comarques de Barcelona— tot i que CiU hi manté una posició clarament dominant.

Per *trams de municipis*, fins al 1995 CiU havia estat sempre l'opció guanyadora en tots, excepte els de més de 100.000 electors (Barcelona exclosa). La situació en 1999 és força diferent. CiU continua essent-hi la força dominant als quatre trams de municipis per sota de 10.000 electors. En canvi, ara el PSC s'imposa a la resta de trams tot i que en el conjunt dels municipis entre 10.000 i 49.999 electors i a Barcelona la correlació de forces és molt equilibrada.

6. Vegeu el capítol sobre implantació de les opcions.

**Eleccions autonòmiques de 1999:
resultats per trams de municipis (% s/votants)**

<i>Trams per nombre d'electors</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC-CC IC-V*</i>	<i>IC/V</i>	<i>PSC+IC-V**</i>
Menys de 500	5,5	57,6	13,8	19,2	0,4	19,6
De 500 a 999	6,2	53,3	13,7	23,7	0,4	24,1
De 1.000 a 4.999	6,1	50,2	12,3	27,4	1,0	28,5
De 5.000 a 9.999	7,7	43,5	9,8	33,8	1,7	35,5
De 10.000 a 49.999	8,7	36,6	8,2	39,7	2,7	42,4
De 50.000 a 99.999	10,2	33,2	8,0	41,5	2,2	43,7
Més de 100.000	9,4	28,2	5,1	48,6	3,7	52,2
Barcelona	12,7	34,6	8,2	37,5	3,2	40,7
CATALUNYA	9,5	37,6	8,6	37,8	2,5	40,3

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

* Per als municipis de la província de Barcelona només s'han comptat els resultats de PSC-CC.

** Sumats els resultats de les candidatures de PSC-CC i IC a totes les circumscripcions.

En aquests trams de municipis grans el PSC obté percentatges que fins ara només havia obtingut en algunes generals o municipals. S'ha de tenir en compte, però, que el nivell de participació a les generals és 10-20 punts més elevat que a les autonòmiques; aquests percentatges no es poden doncs interpretar en el sentit que el PSC hagi assolit la mobilització de l'electorat que vota socialista a les generals i no es mobilitza a les autonòmiques.

Les pautes de variació per trams de municipis mostren les mateixes característiques que a nivell general indicant la influència determinant de factors d'abast general.

Eleccions autonòmiques de 1999-1995: variacions (% s/votants)

<i>Electors</i>	<i>PP</i>	<i>CIU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC-CC IC-V*</i>	<i>IC/V</i>	<i>PSC-CC + IC-V**</i>
Menys de 500	- 2,5	1,6	- 0,6	5,6	- 2,6	3,0
De 500 a 999	- 2,7	- 0,9	- 0,6	5,9	- 2,6	3,3
De 1.000 a 4.999	- 2,7	- 1,3	- 1,0	7,5	- 3,5	3,9
De 5.000 a 9.999	- 2,3	- 3,5	- 0,8	10,5	- 5,2	5,3
De 10.000 a 49.999	- 2,9	- 3,3	- 0,6	12,6	- 7,6	5,0
De 50.000 a 99.999	- 3,7	- 2,4	- 0,2	12,4	- 8,8	3,6
Més de 100.000	- 3,4	- 2,9	- 1,1	16,4	- 11,9	4,6
Barcelona	- 4,9	- 5,1	- 1,1	16,0	- 6,7	9,3
CATALUNYA	- 3,6	- 3,3	- 0,8	13,0	- 7,2	5,8

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

* Diferències en relació amb el PSC de 1995 (no incorpora els resultats d'IC-V a Barcelona el 1999).

** Diferències en relació amb PSC + IC del 1995 (incorpora els resultats d'IC-V a Barcelona el 1999).

El retrocés del PP és força homogeni, tot i que una mica superior a les zones urbanes, i especialment les capitals de província, especialment Lleida i Barcelona. Aquest retrocés en els trams més urbans, però, és clarament inferior als avenços que hi va assolir a les eleccions de 1995. Malgrat el retrocés, el PP consolida una part del notable avenç que des de les generals del 93 ha experimentat a les zones urbanes.

El retrocés de CiU és una mica més divers en funció del tram de municipi. A part de l'estabilitat a Girona, l'evolució a Tarragona i Lleida mostra que es manté millor als trams de municipis petits, tal com apunta també el quadre global per trams a nivell de Catalunya. A la circumscripció de Barcelona, el retrocés és més homogeni, marcant la diferència la notable reculada a la ciutat de Barcelona.

Mentre l'estabilitat d'ERC és un fenomen general, les variacions de PSC i d'IC són especialment importants als trams de municipis grans de la circumscripció de Barcelona. De totes maneres, la diferent forma de presentar-se aquestes dues forces, per separat a Barcelona i conjuntament a les altres tres circumscripcions, dificulta les comparacions.

Si ens guiem pels resultats de les eleccions municipals de 1999, la implantació d'IC-V a Girona, Lleida i Tarragona ja era molt baixa. Per tant, no es distorsiona gaire la comparació entre la candidatura del PSC-CC a Barcelona i la candidatura conjunta en la que participa també IC a les altres tres circumscripcions.

Sobre aquesta base, els increments del PSC se situen entre els 3,5 i 7,5 punts a la gran majoria de trams de totes les circumscripcions. Només hi ha dues excepcions. D'una banda, la coneguda estabilitat a Girona, amb l'excepció important d'un notable retrocés en la correlació de forces a la capital. La particular situació a Girona explica que les mitjanes de Catalunya en els trams petits i mitjans siguin més baixes. La segona excepció són els municipis grans de la circumscripció de Barcelona, on els avenços del PSC són molt importants. Certament, aquests són els municipis on IC-V havia obtingut tradicionalment els millors resultats i tot sembla indicar que l'antic electorat d'IC ha optat majoritàriament per donar el seu vot directament a la candidatura de Maragall. La integració en la candidatura del PSC/Maragall a les altres circumscripcions ha dificultat la seva diferenciació i utilitat com a opció de vot a Barcelona.

Però, no tot l'avenç del PSC es pot explicar a partir de les pèrdues d'IC-V. Fins i tot assumint el transvasament íntegre d'aquestes pèrdues al PSC (excepte el vot a EUiA) els guanys del PSC s'homogeneïtzen i se situen a la majoria de zones entre 4-6 punts, amb l'excepció de la capital, Barcelona, on l'avenç se situa a la ratlla dels 10 punts. Els increments del PSC s'han d'acabar d'explicar, doncs, per altres vies, fonamentalment des d'electorats d'altres partits: CiU en primer lloc, però també PP i ERC. Aquests transvasaments són especialment importants a la ciutat de Barcelona, on el capital polític de Maragall

apareix com a decisiu per obtenir el vot a les autonòmiques de sectors moderats que probablement ja l'havien votat com a alcalde.⁷

Fins quin punt l'evolució del *vot dual* ens aporta elements per a explicar aquestes variacions?

El *vot dual* és un comportament molt depenent del context polític doncs s'expressa en funció de la posició dels actors en els dos nivells institucionals: autonòmic i estatal. La dualitat més important és la que ha tingut a CiU i a PSC com a referents. Tot i existir diferents lògiques de vot entre aquest grup d'electors, l'existència d'un lideratge fort i d'un govern socialista a nivell central, una fase de construcció competencial i institucional de l'autonomia a Catalunya i les mancances del PSC com a alternativa eren elements clau. Tots aquests elements han canviat, introduint modificacions importants en el context, en els actors i en la seva posició. Les dades d'enquestes que tenim a hores d'ara indiquen certament una reducció de la dualitat, dividint-se entre dos blocs importants: els que han donat el vot al PSC i els que s'han mantingut amb CiU. Tot sembla indicar una reducció, també cara al futur immediat, d'aquesta dualitat. Tenint en compte la dimensió quantitativa del vot dual CiU-PSC, la divisió que s'apunta a les nostres dades implica forçosament que el PSC s'ha beneficiat també de transvasaments, tot i menors, d'altres orígens.

Una altra dualitat, menys important quantitativament, és la que ha tingut com a referents a CiU i el PP. En el mateix context descrit en el cas anterior, la manca de solidesa del PP com a alternativa a nivell general i la seva posició secundària i relativament aïllada a Catalunya eren referents claus. La consolidació del PP com a alternativa va modificar la posició dels actors i aquesta dualitat ja va tenir una primera erosió a les eleccions de 1995. L'especial polarització d'aquestes eleccions configurava un context afavoridor del vot CiU entre sectors de l'electorat PP, i els duals en primer lloc, per a evitar una possible victòria de Maragall. Les nostres dades ens indiquen que en aquestes eleccions, i en relació a 1995, hi ha hagut un important manteniment d'aquesta dualitat.

3.3. El nivell institucional

Com a conseqüència dels resultats es produeixen canvis importants en la representació institucional de les opcions. Així CiU, amb 56 escons, es manté

7. Eleccions autonòmiques de 1999-1995: evolució del nombre de vots

	<i>Electors</i>	<i>Votants</i>	<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC-CC</i>	<i>IC-V</i>	<i>IC-V+EU/A (99)</i>
Barcelona ciutat	-47.425	-77.740	-52.649	-71.952	-15798	113.570	-62.128	-51.802
Resta província	193.120	7.787	-44.706	-48.509	-13293	214.896	-133.695	-105.150
Província Barc.	145.695	-69.953	-97.355	-120.461	-29091	328.466	-195.823	-156.952

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació.

com a major minoria però perd 4 escons, mentre que el PSC arriba ara als 50, amb un guany de 16 escons.

Per primera vegada, la candidatura més votada no és la que obté més escons. El sistema electoral vigent, en el marc dels grans desequilibris en la distribució territorial de la població a Catalunya, penalitza el valor de representació del vot a la circumscripció de Barcelona en relació amb les altres circumscripcions. Ateses les pautes d'implantació de les opcions, CiU en surt beneficiada.

Parlament de Catalunya: escons de 1999 i 1995

	<i>Barcelona</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>	<i>Catalunya</i>	<i>1995</i>
PP	8	1	1	2	12	17
CiU	31	9	8	8	56	60
ERC	7	2	1	2	12	13
PSC*	36	4	5	5	50	34
IC-V*	3	1	-	1	5	11

* Es computen a IC-V els diputats d'aquesta formació elegits a la llista conjunta amb PSC-CC per Girona i Tarragona.

El PP perd 5 escons i es queda amb 12, perdent així la condició de tercera força parlamentària en solitari, posició que ara comparteix amb ERC, la qual tot i perdre un escó manté el seu nivell de representació. Les pèrdues més importants les experimenta IC-V que passa d'11 a 5 escons. A Barcelona aconsegueix superar per poques dècimes el llindar de representació i obtenir 3 escons que, juntament amb els seus 2 candidats elegits a les llistes conjuntes amb el PSC, li permet formar grup parlamentari.

Queda configurat així un Parlament amb la correlació de forces més equilibrada que hi ha hagut. En bona lògica, només són possibles 2 coalicions vencedores mínimes, CiU+PP i CiU+ERC, a part d'unes poques versions de majories de gran coalició en les que intervinguin CiU i PSC, poc versemblants ara com ara, però que poden guanyar punts en funció de l'evolució de la política a nivell estatal.

Tot i que la situació dels actors semblava determinar molt bé la fi del procés, CiU intenta primer arribar a un acord amb ERC, que no pot entrar en un pacte sense una substancial acceptació del seu programa, cosa que CiU no pot acceptar. Malgrat el desaire que li ha donat inicialment, CiU es dirigeix llavors al PP, com tot apuntava des de l'inici. Finalment, després d'una negociació fins a darrera hora, Pujol sortirà investit en primera votació per majoria absoluta amb els vots del PP, l'abstenció d'ERC i el vot en contra del PSC-CC i IC-V.

CiU obté el suport del PP amb un previ compromís per escrit en clau fonamentalment de política espanyola: no proposar la reforma de l'Estatut en aquesta legislatura, no demanar un sistema de finançament per a Catalunya

tipus concert, aspectes que tranquil·litzen el govern central, així com una declaració genèrica sobre el respecte a l'ús de català i castellà per satisfer el PP de Catalunya. D'altra banda, l'abstenció d'ERC també ha estat objecte de negociació i pacte per escrit sobre mesures d'abast més puntual.

4. Les eleccions i el procés polític

Les eleccions han configurat a Catalunya una situació política amb importants elements de novetat, alhora que també un potencial d'inestabilitat.

- Després de la desfeta d'IC-V, el sistema de partits sembla orientar-se cap a un joc a quatre. Però, tots els partits queden confrontats a importants problemes de definició de la pròpia personalitat en un o altre aspecte.

Així, si bé CiU i Pujol tornen a accedir a les responsabilitats de govern a Catalunya, per sisena vegada, tenen davant seu el difícil repte de la renovació. El progressiu desgast electoral de CiU no sembla aliè a una sensació d'estancament i d'esgotament d'un plantejament que ha tingut molt bons resultats, almenys si prenem com a mida la continuada renovació de la confiança electoral. Sobre aquesta base, i en una nova fase de l'autonomia catalana, s'haurà de plantejar la renovació en les persones, les idees, les propostes, els estils, les formes organitzatives, la mateixa coalició. És a dir, un conjunt de temes amb elevat potencial conflictiu, especialment quan en la seva definició i articulació el lideratge, representat per Pujol, ha jugat un paper tan decisiu.

L'altre gran element és que s'ha configurat en l'electorat i al Parlament una força d'alternativa al projecte de Pujol/CiU. El PSC i Maragall es troben ara confrontats a l'elaboració política i articulació organitzativa d'aquesta alternativa. Els resultats han enfortit el paper de Maragall i la seva operació de trobar unes formes organitzatives flexibles i plurals, articulades per un lideratge fort. De totes maneres, desenvolupar aquest plantejament, el paper a jugar per la important i imprescindible estructura organitzativa del PSC (amb la qual Maragall ha tingut relacions conflictives), així com la vinculació amb el PSOE a nivell estatal, són temes prou complexos i amb un alt potencial de conflicte.

ERC tampoc no ho tindrà fàcil. Les pressions des de CiU i des del PSC seran constants, i ERC es troba dividida sobre els plantejaments més aviat favorables a la relació amb l'un o l'altre. Una situació, doncs, que conté un potencial d'inestabilitat important i que pot presentar molts problemes per dirigir.

De moment, el PP sembla el partit amb un panorama més tranquil. Acceptada l'estratègia centrista i de la moderació, pot convertir-se en un important competidor de CiU per l'espai de centre a Catalunya.

- A nivell parlamentari, la situació també és nova. El gran equilibri de forces i una oposició que sembla voler jugar un paper molt més actiu que fins ara, pot donar molta més rellevància a la institució parlamentària i al procés polític vinculat a ella.

Paper més important del Parlament, però també paper més important dels Parlamentaris. La formació de majories al Parlament dependrà més que mai de la presència i la disciplina dels diputats a les votacions. Els dirigents ja ho han recordat als seus diputats, i fins i tot alguns grups han reforçat el sistema de sancions. Però, tan important o més en aquest nou marc és la revaloració del paper del parlamentari, fins i tot el de «segona línia». Mai un diputat —el seu vot— no havia estat tan important, i això li dóna una capacitat de negociació forta tant en el treball parlamentari com a nivell intern dels partits. La configuració de majories pot dependre d'un sol vot. I, certament, el gran equilibri de forces en el Parlament no ofereix pas una base que aporti tranquil·litat de cara als difícils processos interns que tenen davant seu els principals partits. La direcció, l'organització i el funcionament dels grups parlamentaris agafa així també una importància central, que no havien tingut fins ara.

Tanmateix, potser aquest equilibri de forces podrà tenir també efectes beneficiosos i constituirà un incentiu al consens de cara a la solució de grans temes, com l'organització territorial i la llei electoral, que per primera vegada ha estat qüestionada.

A curt termini, en tot cas, les eleccions generals del 2000 acabaran de configurar l'escenari polític català. No s'ha d'oblidar que el principal argument de CiU en relació amb el PP són els seus vots al Congrés dels Diputats; segons quins resultats podrien portar CiU a canviar de soci a Catalunya o a convertir en menys importants per al PP els vots de CiU a Madrid i estar en condicions d'estreñer més CiU a Catalunya.

APÈNDIXS

RESULTATS ELECTORALS A CATALUNYA

Eleccions generals del 29 d'octubre de 1989
Resultats al Congrés de Diputats (principals opcions)

Electors	4.679.127		
Participació	3.168.776	67,7	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Escons</i>
PSC	1.119.530	35,5	20
CiU	1.030.410	32,7	18
PP	355.560	10,7	4
IC	230.598	7,3	3
CDS	136.518	4,3	1
ERC	84.398	2,7	
Diversos Ecologistes	79.882	2,5	
Diversos Esquerra	58.315	1,8	
Diversos Dreta	40.448	1,3	
Altres	10.750	0,3	

FONT: Junta Electoral Central.

Eleccions generals del 6 de juny de 1993
Resultats al Congrés de Diputats (principals opcions)

Electors	4.846.513		
Participació	3.679.280	75,9	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Escons</i>
PSC	1.277.838	34,7	18
CiU	1.165.783	31,7	17
PP	624.493	17,0	8
IC	273.444	7,4	3
ERC	186.784	5,1	1
CDS	27.576	0,8	
Diversos Ecologistes	57.778	1,6	
Diversos Esquerra	13.708	0,4	
Diversos Dreta	8.965	0,2	
Altres	2.107	0,1	

FONT: Junta Electoral Central (BOE, 16-7-93).

Eleccions generals del 3 de març de 1996
Resultats al Congrés de Diputats (principals opcions)

Electors	5.099.732		
Participació	3.902.547	76,5	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Escons</i>
PSC	1.531.143	39,2	19
CiU	1.151.633	29,5	17
PP	698.400	17,9	8
IC-EV	296.985	7,6	2
ERC	162.545	4,2	1
Diversos Ecologistes	12.133	0,3	
Diversos Esquerra	2.642	0,0	
Diversos Dreta	1.633	0,0	
Altres	6.658	0,2	

FONT: Elaboració pròpia sobre dades de la Junta Electoral Central (BOE 75, 27-3-96).

Eleccions al Parlament de Catalunya de 1992
Resultats de les principals opcions

Electors	4.839.054		
Participació	2.655.038	54,9	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Escons</i>
CiU	1.221.241	46,2	70
PSC	728.301	27,6	40
ERC	210.364	8,0	11
IC-EV	171.790	6,5	7
PP	157.768	6,0	7
Diversos Ecologistes	42.029	1,6	
Diversos Esquerra	36.789	1,4	
Diversos Dreta	—	—	
Altres	20.492	0,7	

Eleccions al Parlament de Catalunya de 1995

Resultats de les principals opcions

Electors	5.079.981		
Participació	3.232.959	63,6	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Escons</i>
CiU	1.320.071	40,8	60
PSC	802.252	24,8	34
PP	421.752	13,1	17
IC-EV	313.092	9,7	11
ERC	305.867	9,5	13
Diversos Ecologistes	20.290	0,6	
Diversos Esquerra	6.976	0,2	
Diversos Dreta	327	0,0	
Altres	1.908	0,0	

Eleccions al Parlament de Catalunya de 1999

Resultats de les principals opcions

Electors	5.293.299		
Participació	3.134.853	63,6	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Escons</i>
CiU	1.178.023	37,6	56
PSC	949.222	30,3	36
PSC-CC/IC-V	234.952	7,5	16
PP	297.274	9,5	12
ERC	271.075	8,6	12
IC-V	78.399	2,5	3
EUiA	44.553	1,4	
EV-CEC	22.649	0,7	
Diversos Ecologistes	8.251	0,3	
Diversos Esquerra	2.649	0,1	
Diversos Dreta	1.332	0,0	
Altres	9.060	0,0	

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Departament de Governació, 1999.

Eleccions municipals del 26 de maig de 1991

Resultats de les principals opcions

Electors	4.768.077			
Participació	2.759.940	57,9		
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Regidors</i>	<i>Alcaldes</i>
PSC	1.016.306	36,8	1.840	151
CiU	913.211	33,1	4.370	593
IC	255.084	9,5	276	14
PP	184.126	6,7	253	6
ERC	92.003	3,3	230	14
Independents	212.429	7,7	1.145	151
Altres			105	12

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior, 1991; Butlletins provincials de de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.

Eleccions municipals del 28 de maig de 1995

Resultats de les principals opcions

Electors	5.006.508			
Participació	3.243.816			
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Regidors</i>	<i>Alcaldes</i>
PSC	1.066.764	32,8	1.705	144
CiU	973.498	29,9	4.267	626
PP	395.712	12,2	452	10
IC-EV	369.355	11,6	353	12
ERC	202.815	6,2	526	32
Independents	172.636	5,3	1.104	120
Altres			19	—

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de Justícia i Interior, 1995; Butlletins provincials de de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.

Eleccions municipals del 13 de juny de 1999

Resultats de les principals opcions

Electors	5.287.226			
Participació	2.941.039			
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Regidors</i>	<i>Alcaldes</i>
PSC	1.089.704	37,0	2.035	181
CiU	773.808	26,3	4.087	587
PP	319.073	10,8	449	12
ERC	223.920	7,6	672	40
IC-EV	229.804	7,8	288	11
EUA	57.812	2,0	35	
PI	12.811	0,4	9	
Independents i altres	167.914	5,7	925	115

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior, 1999.

Eleccions al Parlament Europeu del 15 de juny de 1989

Resultats de les principals opcions

Electors	4.656.943	
Participació	2.399.639	51,5
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>
PSC	865.506	36,1
PP	204.624	8,5
CDS	87.119	3,6
IC	131.658	5,5
CiU	655.339	27,3
Diversos Dreta	77.299	3,2
Diversos Nacionalistes	52.226	2,2
Diversos Esquerra	75.740	3,2
Europa dels Pobles (ERC)	78.408	3,2
Diversos Ecologistes	108.396	4,5
Altres	14.290	0,6

FONT: Elaboració pròpia sobre dades de la Junta Electoral Central (BOE, 6-7-89).

Eleccions al Parlament Europeu del 12 de juny de 1994
Resultats de les principals opcions

Electors	4.955.283	
Participació	2.571.438	51,9
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>
PP	473.716	18,4
PSC	721.374	28,1
IC-EV	283.779	11,0
CiU	809.401	31,5
ERC	142.532	5,5
Foro-CDS	17.286	0,7
Diversos Dreta	13.327	0,5
Diversos Esquerra	11.642	0,5
Diversos Ecologistes	40.085	1,6
Diversos PANE	13.693	0,5
Altres	7.776	0,3

FONT: Elaboració pròpia sobre dades de la Junta Electoral Central (BOE, 30-6-94).

Eleccions al Parlament Europeu del 13 de juny de 1999
Resultats de les principals opcions

Electors	5.201.250	
Participació	2.886.646	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>
PP	484.101	16,7
PSC	991.120	34,3
IC-EV	155.771	5,4
CiU	839.579	29,0
ERC	173.570	6,0
CDS	4.551	0,1
Diversos Dreta	5.297	0,2
Diversos Esquerra	65.636	2,3
Diversos Ecologistes	36.608	1,3
Diversos PANE	47.311	1,6
Altres	12.783	0,4

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

Eleccions al Congrés de Diputats, 1989

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	26.565	18.145	68,3	8,6	43,4	4,5	30,4	3,4
ALT EMPORDÀ	67.899	44.817	66,0	10,4	43,1	3,5	30,0	2,7
ALT PENEDEÈS	53.143	37.067	69,7	6,8	43,4	4,7	31,3	3,7
ALT URGELL	15.340	9.467	61,7	9,9	54,5	2,7	21,3	2,8
ALTA RIBAGORÇA	2.865	1.775	62,0	7,9	33,5	1,6	42,8	3,2
ANOIA	61.755	43.219	70,0	8,1	39,5	3,7	35,7	3,7
BAGES	119.065	84.294	70,8	6,6	43,2	4,0	32,1	4,7
BAIX CAMP	95.439	62.898	65,9	10,8	34,7	3,3	35,0	4,9
BAIX EBRE	50.606	32.368	64,0	19,4	33,2	1,8	30,4	4,8
BAIX EMPORDÀ	66.460	45.332	68,2	6,5	45,0	3,2	33,0	3,5
BAIX LLOBREGAT	446.512	299.353	67,0	7,8	20,1	1,5	47,2	10,3
BAIX PENEDEÈS	27.467	18.515	67,4	8,4	37,3	2,3	38,4	3,4
BARCELONÈS	1.869.990	1.263.501	67,6	13,0	29,1	2,3	34,1	8,8
BERGUEDÀ	32.534	22.210	68,3	6,4	52,2	5,1	23,1	3,3
CERDANYA	9.722	6.603	67,9	10,9	51,6	3,9	23,6	1,6
CONCA DE BARBERÀ	14.627	9.744	66,7	9,1	50,3	4,0	23,5	4,5
GARRAF	58.267	38.917	66,8	8,2	28,9	3,1	39,0	8,0
GARRIGUES	16.147	10.743	66,5	10,9	43,9	6,5	26,2	4,3
GARROTXA	37.084	25.442	68,6	7,8	53,6	3,6	23,3	3,3
GIRONÈS	93.886	62.310	66,4	8,3	42,8	3,5	29,3	5,4
MARESME	211.961	149.087	70,3	9,1	38,5	2,9	34,5	5,2
MONTSIÀ	41.555	28.121	67,7	13,0	33,4	2,7	33,5	6,4
NOGUERA	28.416	19.254	67,8	11,8	46,9	4,9	24,2	3,7
OSONA	91.114	64.022	70,3	6,9	54,9	6,3	19,5	3,8
PALLARS JUSSÀ	11.098	6.933	62,5	8,1	47,0	3,4	27,3	3,5
PALLARS SOBIRÀ	4.614	2.800	60,7	5,5	47,1	6,0	27,1	3,0
PLA D'URGELL	22.759	15.740	69,2	13,9	43,5	4,6	26,8	2,6
PLA DE L'ESTANY	16.951	11.755	69,3	8,6	57,8	3,8	16,9	3,1
PRIORAT	7.945	5.653	71,2	10,7	42,4	5,7	28,8	5,4
RIBERA D'EBRE	18.510	12.228	66,1	11,8	36,7	6,8	30,0	5,8
RIPOLLÈS	22.526	15.951	70,8	5,3	53,8	3,3	25,7	3,8
SEGARRA	13.757	9.031	65,6	11,7	57,4	4,2	15,3	2,2
SEGRIÀ	126.011	81.480	64,7	14,0	32,5	2,6	34,4	4,5
SELVA	71.591	47.576	66,5	6,6	47,0	3,1	30,0	4,3
SOLSONÈS	8.719	5.418	62,1	10,7	58,2	4,4	15,0	2,1
TARRAGONÈS	115.611	79.544	68,8	14,1	27,2	2,5	38,0	6,3
TERRA ALTA	10.813	7.145	66,1	24,4	39,1	4,5	21,7	4,3
URGELL	23.879	15.950	66,8	9,9	51,5	5,0	21,8	2,7
VAL D'ARAN	4.982	3.198	64,2	16,4	39,2	0,7	29,5	2,3
VALLÈS OCCID.	474.772	322.834	68,0	7,8	26,0	1,9	43,3	8,7
VALLÈS ORIENTAL	186.170	128.336	68,9	8,1	34,6	2,2	39,1	6,4

Eleccions al Congrés de Diputats, 1993

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	27.012	20.666	76,5	15,9	35,9	10,7	31,0	3,2
ALT EMPORDÀ	70.252	51.665	73,5	17,3	38,4	8,4	28,8	2,8
ALT PENEDEÈS	55.933	43.228	77,3	12,1	42,2	6,9	31,7	3,5
ALT URGELL	15.367	10.441	67,9	15,3	49,6	6,6	22,9	2,2
ALTA RIBAGORÇA	2.901	2.022	69,7	12,1	32,0	3,8	43,2	3,2
ANOIA	64.386	49.623	77,1	13,6	49,9	5,0	33,9	4,1
BAGES	121.578	93.196	76,7	11,4	41,1	6,8	32,6	4,8
BAIX CAMP	101.669	75.295	74,1	18,1	33,0	6,5	33,6	4,7
BAIX EBRE	51.392	37.628	73,2	25,0	32,8	5,5	27,5	5,6
BAIX EMPORDÀ	69.741	53.071	76,1	11,9	41,3	8,5	31,5	3,1
BAIX LLOBREGAT	475.199	359.035	75,6	14,2	21,7	2,7	45,8	11,1
BAIX PENEDEÈS	30.320	22.554	74,4	15,2	34,4	5,4	37,0	3,6
BARCELONÈS	1.857.647	1.425.859	76,8	20,0	28,5	4,0	34,1	9,1
BERGUEDÀ	31.990	24.267	75,9	11,6	48,6	9,6	24,7	2,4
CERDANYA	9.985	7.126	71,4	15,7	47,7	8,7	23,0	1,6
CONCA DE BARBERÀ	14.545	10.792	74,2	16,6	39,1	12,8	23,5	4,2
GARRAF	61.899	46.576	75,2	14,9	29,8	4,6	39,5	7,4
GARRIGUES	16.126	12.320	76,4	16,3	41,1	13,7	23,1	2,7
GARROTXA	37.256	27.961	75,1	10,9	50,8	10,7	22,6	2,6
GIRONÈS	96.631	73.572	76,1	12,9	39,6	9,5	29,5	4,4
MARESME	229.689	179.654	78,2	16,1	37,7	5,6	31,3	5,6
MONTSLÀ	42.870	32.398	75,6	21,5	33,8	5,7	29,8	5,7
NOGUERA	28.017	21.552	76,9	20,7	40,3	9,6	23,0	3,1
OSONA	93.835	72.515	77,3	11,0	51,8	11,8	19,4	3,1
PALLARS JUSSÀ	10.669	7.525	70,5	11,6	47,1	6,8	28,1	2,8
PALLARS SOBIRÀ	4.586	3.262	71,1	11,2	50,0	7,4	25,9	2,5
PLA D'URGELL	23.160	18.094	78,1	21,9	39,5	9,3	24,4	1,8
PLA DE L'ESTANY	17.694	13.530	76,5	13,4	52,9	13,1	15,0	2,2
PRIORAT	7.748	6.101	78,7	13,3	39,6	11,6	27,9	3,7
RIBERA D'EBRE	18.274	14.003	76,6	17,2	37,2	8,2	30,2	4,5
RIPOLLÈS	22.219	17.228	77,5	8,6	50,0	9,2	25,3	3,6
SEGARRA	13.866	10.403	75,0	20,0	47,93	10,1	16,0	2,1
SEGRIÀ	130.612	95.459	73,1	21,3	33,5	5,2	31,6	4,2
SELVA	76.699	57.864	75,4	11,9	43,1	8,3	28,8	4,1
SOLSONÈS	8.603	6.320	73,5	16,8	55,8	8,4	14,6	1,3
TARRAGONÈS	122.677	93.416	76,1	20,7	26,1	5,2	37,5	5,9
TERRA ALTA	10.739	8.047	74,9	28,4	34,4	7,8	22,7	3,9
URGELL	23.972	17.999	75,1	19,1	44,1	9,9	21,2	2,5
VAL D'ARAN	5.101	3.705	72,6	26,3	32,8	2,3	31,6	2,3
VALLÈS OCCID.	502.002	383.842	76,5	13,7	27,3	3,4	42,0	9,4
VALLÈS ORIENTAL	201.738	154.054	76,4	13,7	34,7	4,5	37,0	6,4

Eleccions al Congrés de Diputats, 1996

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	28.150	21.771	77,3	14,1	37,5	7,4	36,1	3,3
ALT EMPORDÀ	74.672	56.219	75,3	15,7	37,9	5,7	36,4	2,9
ALT Penedès	59.785	46.844	78,4	11,7	37,5	6,0	39,9	3,5
ALT URGELL	15.639	11.316	72,4	15,2	45,5	5,5	30,3	2,2
ALTA ROBAGORÇA	3.097	2.277	73,5	11,7	32,8	2,8	48,5	2,5
ANOIA	69.264	53.678	77,5	14,5	36,2	4,4	38,9	4,7
BAGES	126.440	98.955	78,3	11,5	38,6	5,9	38,3	4,5
BAIX CAMP	109.333	81.829	74,8	19,1	30,8	5,4	37,8	5,3
BAIX EBRE	53.574	40.215	75,1	23,7	31,0	4,3	35,2	4,1
BAIX EMPORDÀ	75.312	58.222	77,3	11,2	39,9	5,0	39,5	2,9
BAIX LLOBREGAT	515.081	394.767	76,6	17,1	19,7	2,8	46,7	12,1
BAIX Penedès	36.991	27.735	75,0	17,4	30,9	3,6	42,3	4,1
BARCELONÈS	1.869.039	1.433.448	76,7	21,5	25,7	3,6	38,5	9,0
BERGUEDÀ	32.775	25.596	78,1	10,1	44,0	8,3	34,1	2,2
CERDANYA	10.657	7.940	74,5	14,7	45,2	5,2	31,6	1,7
CONCA DE BARBERÀ	15.057	11.475	76,2	13,1	39,0	9,8	32,5	3,8
GARRAF	72.327	54.817	75,8	16,8	27,0	4,2	43,2	7,5
GARRIGUES	16.340	12.747	78,0	14,3	41,6	10,0	30,8	2,0
GARROTXA	38.755	30.228	78,0	8,4	48,8	6,0	33,5	2,0
GIRONÈS	102.500	80.530	78,6	12,1	38,5	5,9	37,9	4,0
MARESME	252.917	197.641	78,1	17,3	35,2	4,7	35,4	5,9
MONTSIÀ	44.429	33.929	76,4	20,6	31,8	5,1	37,0	4,3
NOGUERA	29.028	22.811	78,6	16,7	42,0	7,6	30,1	2,4
OSONA	98.895	78.652	79,5	8,8	51,5	7,7	28,4	2,5
PALLARS JUSSÀ	10.873	7.985	73,4	11,6	41,4	5,0	38,8	2,2
PALLARS SOBIRÀ	4.946	3.682	74,4	10,2	42,8	6,1	37,2	2,5
PLA D'URGELL	23.907	19.158	80,1	16,9	42,0	6,8	30,7	2,2
PLA DE L'ESTANY	18.605	14.730	79,2	10,5	52,1	8,1	24,8	2,2
PRIORAT	7.849	6.346	80,9	12,5	31,1	7,6	40,6	2,9
RIBERA D'EBRE	18.495	15.062	81,4	15,4	36,3	5,4	38,4	3,3
RIPOLLÈS	22.521	18.083	80,3	7,9	48,3	5,1	34,1	3,0
SEGARRA	14.402	11.045	76,7	18,6	45,6	7,5	24,1	2,5
SEGRIÀ	135.284	101.788	75,2	20,5	34,0	4,0	35,5	4,6
SELVA	83.832	64.566	77,0	12,0	40,8	5,1	36,2	4,5
SOLSONÈS	9.131	6.829	74,8	13,7	54,3	5,5	23,3	1,7
TARRAGONÈS	134.517	102.610	76,3	22,5	26,5	3,6	39,1	6,6
TERRA ALTA	10.733	8.516	79,3	24,9	33,5	5,7	31,8	3,2
URGELL	24.716	19.147	77,5	15,7	45,8	7,0	28,0	2,3
VAL D'ARAN	5.804	4.285	73,8	24,2	31,1	2,0	38,5	3,0
VALLÈS OCCID.	543.079	421.546	77,6	15,8	24,6	3,3	44,6	10,1
VALLÈS ORIENTAL	226.166	174.485	77,1	15,4	31,1	4,0	40,3	7,6

Eleccions al Parlament de Catalunya, 1992

<i>Comarques</i>	<i>Electors</i>	<i>Votants</i>	<i>% part.</i>	<i>% s/votants</i>				
				<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC</i>
ALT CAMP	27.056	16.827	62,2	3,6	50,4	14,2	24,1	2,5
ALT EMPORDÀ	70.969	41.636	58,7	6,0	51,5	11,4	22,2	2,6
ALT PENEDÈS	55.135	35.958	65,2	3,8	54,0	9,8	25,0	2,9
ALT URGELL	15.561	9.211	59,2	5,5	61,7	8,3	18,5	1,9
ALTA RIBAGORÇA	2.889	1.664	57,6	3,7	44,5	8,0	34,6	3,1
ANOIA	64.051	38.999	60,9	2,9	53,7	7,7	27,7	3,5
BAGES	121.556	76.145	62,6	3,1	54,2	9,8	24,7	4,2
BAIX CAMP	99.767	55.048	55,2	5,5	46,6	9,5	27,5	3,6
BAIX EBRE	51.609	29.793	57,7	14,4	44,9	6,9	20,5	5,0
BAIX EMPORDÀ	70.029	43.858	62,6	2,8	53,6	10,5	24,2	3,3
BAIX LLOBREGAT	470.189	229.231	48,8	4,4	34,6	5,0	38,4	10,2
BAIX PENEDÈS	29.592	17.500	59,1	4,3	48,5	7,5	32,4	2,6
BARCELONÈS	1.885.242	989.489	52,5	7,8	43,3	6,7	27,8	7,8
BERGUEDÀ	32.667	21.390	65,5	2,6	59,4	13,7	18,2	2,1
CERDANYA	10.108	6.327	62,6	5,0	58,6	12,2	16,8	1,7
CONCA DE BARBERÀ	14.668	9.671	65,9	6,1	43,6	17,1	17,9	9,6
GARRAF	62.044	33.688	54,3	4,4	44,80	7,4	30,7	7,3
GARRIGUES	16.139	10.610	65,7	5,2	53,5	15,4	18,1	3,5
GARROTXA	37.577	24.926	66,3	3,5	57,5	13,3	18,0	2,6
GIRONÈS	97.766	60.229	61,6	4,5	49,3	11,9	24,4	4,1
MARESME	224.888	132.506	58,9	5,0	51,0	8,1	23,9	4,8
MONTSIÀ	42.398	25.280	59,6	6,1	46,4	8,3	22,3	8,2
NOGUERA	28.659	19.062	66,5	5,8	58,0	12,4	17,6	2,4
OSONA	93.760	62.254	66,4	2,3	62,3	15,1	13,4	2,9
PALLARS JUSSÀ	10.996	6.770	61,6	4,0	58,5	9,5	20,4	2,3
PALLARS SOBIRÀ	4.616	2.884	62,5	2,8	60,6	9,2	19,2	2,3
PLA D'URGELL	23.047	15.079	65,4	7,0	55,7	11,5	18,8	1,9
PLA DE L'ESTANY	17.652	11.596	65,7	3,9	63,4	14,0	11,1	2,6
PRIORAT	7.875	5.593	71,0	4,5	50,4	13,6	23,9	3,5
RIBERA D'EBRE	18.347	11.890	64,8	7,3	50,3	10,1	21,2	5,7
RIPOLLÈS	22.638	15.526	68,6	2,0	59,5	9,6	20,3	4,1
SEGARRA	14.010	9.382	67,0	6,4	65,0	11,0	10,3	1,9
SEGRIÀ	128.836	71.892	55,8	8,3	45,7	7,6	28,1	3,7
SELVA	76.662	45.858	59,8	3,0	56,1	11,3	20,9	3,5
SOLSONÈS	8.852	5.526	62,4	6,4	67,1	11,0	9,8	1,3
TARRAGONÈS	121.173	66.752	55,1	8,4	40,7	7,5	31,1	4,5
TERRA ALTA	10.777	7.002	65,0	16,6	50,9	9,3	15,2	4,5
URGELL	24.113	15.196	63,0	6,1	59,3	12,0	15,1	2,4
VAL D'ARAN	5.235	3.209	61,3	8,2	57,2	3,0	24,6	1,5
VALLÈS OCCID.	498.451	251.751	50,5	4,3	40,9	6,2	32,2	9,0
VALLÈS ORIENTAL	198.759	110.951	55,8	3,6	49,4	7,6	28,6	5,6

Eleccions al Parlament de Catalunya, 1995

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	28.107	19.412	69,1	8,7	47,5	15,9	21,7	4,2
ALT EMPORDÀ	74.162	48.115	64,9	10,7	47,1	11,4	25,3	3,4
ALT PENEDEÈS	59.421	41.184	69,3	7,6	49,9	12,6	23,3	4,7
ALT URGELL	15.594	10.124	64,9	9,3	55,0	13,6	18,0	2,3
ALTA RIBAGORÇA	3.083	1.963	63,7	8,1	46,1	7,9	32,8	3,3
ANOIA	68.853	45.303	65,8	9,0	49,8	9,1	24,2	6,0
BAGES	125.967	85.423	67,8	7,2	49,7	12,3	23,2	5,8
BAIX CAMP	108.983	67.848	62,3	13,2	41,9	12,1	24,0	6,6
BAIX EBRE	53.376	34.070	63,8	16,8	44,3	10,7	20,4	5,9
BAIX EMPORDÀ	74.685	50.067	67,0	7,2	48,6	11,1	27,3	3,9
BAIX LLOBREGAT	511.684	303.380	59,3	12,6	31,5	6,4	31,0	16,0
BAIX PENEDEÈS	36.729	23.203	63,2	11,4	45,0	9,0	27,6	4,6
BARCELONÈS	1.872.665	1.189.171	63,5	16,7	36,5	8,3	24,6	11,6
BERGUEDÀ	32.749	23.468	71,7	6,7	52,5	16,1	19,9	3,0
CERDANYA	10.680	7.021	65,7	8,3	53,6	13,8	19,0	3,1
CONCA DE BARBERÀ	15.064	10.587	70,3	8,0	48,8	19,1	16,6	5,1
GARRAF	71.458	43.693	61,1	12,0	41,0	9,3	26,3	9,3
GARRIGUES	16.286	11.578	71,1	9,5	49,8	19,9	16,6	2,7
GARROTXA	38.541	27.202	70,6	5,5	54,9	13,9	20,8	2,9
GIRONÈS	101.968	71.604	70,2	8,2	41,7	12,3	31,6	4,5
MARESME	250.756	165.812	66,1	11,6	46,2	10,0	22,7	7,5
MONTSLÀ	44.400	28.667	64,6	13,2	46,6	9,7	21,6	7,1
NOGUERA	28.925	20.919	72,3	10,5	54,0	14,9	16,2	3,0
OSONA	98.451	70.890	72,0	5,4	58,6	16,1	14,8	3,6
PALLARS JUSSÀ	10.868	7.292	67,1	6,9	53,1	12,8	22,1	3,5
PALLARS SOBIRÀ	4.897	3.416	69,8	5,9	55,6	11,9	21,6	3,5
PLA D'URGELL	23.817	17.445	73,2	11,3	50,8	16,6	16,9	2,4
PLA DE L'ESTANY	18.538	13.572	73,2	6,6	55,6	16,6	16,9	2,4
PRIORAT	7.873	6.019	76,5	7,4	48,6	16,6	21,5	3,7
RIBERA D'EBRE	18.502	13.516	73,1	10,9	49,1	11,6	22,1	4,6
RIPOLLÈS	22.512	16.918	75,2	4,8	56,1	12,3	21,3	3,8
SEGARRA	14.359	10.145	70,7	11,1	56,8	16,2	11,3	2,8
SEGRIÀ	134.913	86.303	64,0	15,1	44,1	9,9	22,8	5,9
SELVA	83.089	54.351	65,4	7,5	50,8	11,9	22,9	5,0
SOLSONÈS	9.089	6.258	68,9	9,2	63,2	14,0	9,6	2,2
TARRAGONÈS	133.906	84.410	63,0	18,0	38,4	8,6	24,6	8,1
TERRA ALTA	10.760	7.723	71,8	19,3	46,6	12,0	15,6	4,8
URGELL	24.629	17.284	70,2	10,2	54,4	15,6	14,6	3,2
VAL D'ARAN	5.704	3.581	62,8	16,3	50,2	4,1	24,7	2,8
VALLÈS OCCID.	539.622	329.357	61,0	11,3	37,5	7,8	27,6	13,5
VALLÈS ORIENTAL	223.889	140.228	62,6	9,9	44,8	9,0	25,0	9,3

Eleccions al Parlament de Catalunya, 1999

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC-CC/ IC-V*	IC
ALT CAMP	28.892	18.368	63,6	6,3	44,2	16,1	29,7	0,0
ALT EMPORDÀ	78.549	46.911	59,7	7,8	47,2	10,8	30,7	0,0
ALT PENEDEÈS	64.203	41.777	65,1	5,6	47,3	10,7	31,7	2,1
ALT URGELL	16.181	9.756	60,3	6	49,8	17,3	24,5	0,0
ALTA RIBAGORÇA	3.106	1.844	59,4	5,9	42,1	8,9	41,1	0,0
ANOIA	74.552	45.869	61,5	6,7	44,8	8,8	33,7	2,3
BAGES	130.416	82.852	63,5	4,9	47,7	12,1	30,0	2,4
BAIX CAMP	114.028	62.919	55,2	10,0	40,8	12,0	33,2	0,0
BAIX EBRE	54.404	31.053	57,1	12,2	44,1	9,5	31,1	0,0
BAIX EMPORDÀ	80.447	49.188	61,1	5,1	48,1	11,0	32,4	0,0
BAIX LLOBREGAT	554.934	312.750	56,4	9,5	27,6	5,6	48,1	4,3
BAIX PENEDEÈS	43.437	25.824	59,5	9,1	39,5	7,9	40,3	0,0
BARCELONÈS	1.817.569	1.088.844	59,9	12,2	32,0	7,1	41,2	3,3
BERGUEDÀ	33.087	21.992	66,5	4,4	51,1	14,7	25,9	1,6
CERDANYA	11.524	6.935	60,2	5,5	50,9	13,9	25,8	0,0
CONCA DE BARBERÀ	15.632	10.165	65,0	5,9	49,7	17,8	20,8	0,0
GARRAF	82.873	46.831	56,5	8,6	37,8	7,8	39,0	3,7
GARRIGUES	16.304	11.112	68,2	6,4	49,8	17,4	24,1	0,0
GARROTXA	39.635	26.536	67,0	4,4	55,9	13,3	23,3	0,0
GIRONÈS	108.688	69.243	63,7	6,6	42,7	14,7	31,6	0,0
MARESME	275.882	170.335	61,7	8,9	42,9	9,2	32,9	2,7
MONTSIÀ	45.539	27.169	59,7	8,2	49,3	8,0	31,4	0,0
NOGUERA	29.385	19.640	66,8	7,0	53,5	12,2	24,3	0,0
OSONA	103.270	70.304	68,1	3,9	56,6	16,0	18,6	2,4
PALLARS JUSSÀ	10.69	6.510	60,9	4,9	49,8	12,4	30,4	0,0
PALLARS SOBIRÀ	5.171	3.507	67,8	4,8	51,0	10,9	30,8	0,0
PLA D'URGELL	24.435	16.778	68,7	6,6	52,2	12,6	25,7	0,0
PLA DE L'ESTANY	19.785	13.466	68,1	4,6	56,9	20,0	15,7	0,0
PRIORAT	7.890	5.696	72,2	6,2	45,8	16,9	27,6	0,0
RIBERA D'EBRE	18.546	12.607	68,0	6,8	48,7	10,4	31,2	0,0
RIPOLLÈS	22.551	15.750	69,8	3,3	55,1	12,8	25,7	0,0
SEGARRA	14.841	9.539	64,3	6,8	53,4	15,5	21,0	0,0
SEGRIÀ	139.747	81.761	58,5	9,6	42,6	8,9	35,2	0,0
SELVA	90.367	54.852	60,7	6,2	49,1	11,4	29,2	0,0
SOLSONÈS	9.429	6.238	66,2	5,8	57,5	15,8	17,4	0,0
TARRAGONÈS	141.486	82.157	58,1	13,9	34,4	8,8	38,7	0,0
TERRA ALTA	10.566	7.012	66,4	14,2	48,9	9,3	25,0	0,0
URGELL	25.351	16.542	65,3	6,9	53,9	13,8	22,4	0,0
VAL D'ARAN	6.267	3.642	58,1	12,6	44,4	2,7	38,2	0,0
VALLÈS OCCID.	585.449	336.697	57,5	8,4	33,6	7,1	42,5	3,6
VALLÈS ORIENTAL	250.953	148.366	59,1	7,5	40,4	7,6	38,0	2,8

* A les comarques de Barcelona aquesta columna presenta únicament els vots de PSC-CC.

Eleccions municipals, 1991

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants					
				PP	CiU	ERC	PSC	IC	Indep.
ALT CAMP	26.878	18.522	68,9	1,0	45,0	4,3	30,0	0,0	16,5
ALT EMPORDÀ	69.625	44.053	63,3	5,6	44,7	7,9	25,8	1,9	8,5
ALT PENEDEÈS	54.194	38.802	71,6	3,9	40,5	6,6	39,1	1,3	6,6
ALT URGELL	16.150	9.406	58,2	8,4	41,5	3,6	35,2	0,0	7,1
ALTA RIBAGORÇA	2.907	1.904	65,5	0,0	44,6	0,0	43,5	0,0	7,8
ANOIA	63.022	41.765	66,3	2,6	35,4	4,9	35,6	4,9	14,0
BAGES	120.850	76.496	63,3	4,0	40,3	1,2	30,7	4,1	17,6
BAIX CAMP	98.032	59.541	60,7	6,8	39,3	5,7	36,6	3,5	6,2
BAIX EBRE	51.404	36.451	70,9	17,1	36,3	0,5	23,8	5,0	13,6
BAIX EMPORDÀ	67.790	45.348	66,9	1,4	46,4	5,4	30,9	3,0	8,3
BAIX LLOBREGAT	454.589	246.610	54,2	4,6	21,9	1,1	44,2	19,9	5,5
BAIX PENEDEÈS	28.663	19.505	68,0	3,2	46,6	0,2	37,1	1,2	9,2
BARCELONÈS	1.892.388	1.011.330	53,4	9,0	29,2	2,2	44,4	10,0	3,0
BERGUEDÀ	32.675	22.734	69,6	0,0	49,3	6,3	5,6	0,3	34,8
CERDANYA	10.006	7.002	70,0	4,8	45,5	13,4	18,5	0,0	12,7
CONCA DE BARBERÀ	14.714	10.854	73,8	7,3	37,2	3,2	9,4	6,7	31,9
GARRAF	60.351	37.121	61,5	3,7	28,3	4,7	38,0	8,4	11,2
GARRIGUES	16.198	11.129	68,7	4,9	48,9	9,8	25,2	0,0	8,0
GARROTXA	37.388	24.451	65,4	3,2	54,4	5,8	16,9	2,1	11,6
GIRONÈS	96.266	57.865	60,1	4,4	38,5	6,0	37,9	3,3	5,7
MARESME	220.413	134.060	60,8	7,5	36,0	4,1	32,8	6,8	10,1
MONTSLÀ	42.169	31.091	73,7	8,4	33,1	3,2	29,7	8,0	15,0
NOGUERA	28.508	21.479	75,3	7,2	44,6	11,1	25,2	1,7	6,6
OSONA	92.813	57.383	61,8	0,0	47,0	12,2	11,6	1,3	24,6
PALLARS JUSSÀ	11.111	7.308	65,8	3,0	43,9	1,5	31,9	0,0	16,2
PALLARS SOBIRÀ	4.715	3.659	77,6	0,9	45,2	0,0	28,8	1,0	15,7
PLA D'URGELL	23.089	17.369	75,2	7,1	51,3	0,2	16,0	0,0	20,8
PLA DE L'ESTANY	17.324	10.903	62,9	4,1	49,3	5,6	0,0	0,0	30,7
PRIORAT	7.930	5.897	74,4	2,5	49,0	0,0	19,1	0,0	23,7
RIBERA D'EBRE	18.501	13.691	74,0	10,1	34,2	1,2	24,5	2,7	24,0
RIPOLLÈS	22.644	15.882	70,1	1,6	46,5	4,4	35,1	5,0	3,7
SEGARRA	13.906	9.914	71,3	8,1	55,2	3,5	12,8	0,5	11,3
SEGRIÀ	128.192	77.875	60,7	8,4	31,9	3,6	43,5	4,0	5,2
SELVA	71.822	48.628	67,7	2,2	42,1	4,5	26,8	2,8	18,2
SOLSONÈS	8.800	6.012	68,3	10,4	54,8	3,0	9,1	0,0	19,6
TARRAGONÈS	119.273	75.687	63,5	7,8	43,5	3,5	30,1	3,5	9,5
TERRA ALTA	10.809	8.449	78,2	23,6	43,6	3,0	13,3	0,0	13,5
URGELL	24.108	15.421	64,0	7,5	55,0	5,2	20,2	2,8	4,9
VAL D'ARAN	5.191	3.857	74,3	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	86,4
VALLÈS OCCID.	489.186	255.828	52,3	5,5	25,1	3,0	32,1	23,9	7,9
VALLÈS ORIENTAL	193.483	118.658	61,3	4,0	34,4	4,6	38,6	9,6	6,3

Eleccions municipals, 1995

<i>Comarques</i>	<i>Electors</i>	<i>Votants</i>	<i>% part.</i>	<i>% s/votants</i>					
				<i>PP</i>	<i>CiU</i>	<i>ERC</i>	<i>PSC</i>	<i>IC</i>	<i>Indep.</i>
ALT CAMP	28.086	19.700	70,1	2,1	44,1	6,7	29,7	3,7	9,2
ALT EMPORDÀ	74.393	49.575	66,6	8,6	41,9	8,8	22,2	2,8	11,2
ALT Penedès	58.393	42.911	73,5	5,6	34,5	9,8	37,1	1,7	9,2
ALT URGELL	16.966	10.933	64,4	8,3	39,5	8,7	29,1	0,0	10,5
ALTA RIBAGORÇA	2.973	2.190	73,7	7,4	28,6	0,0	44,0	0,0	17,0
ANOIA	67.996	47.026	69,2	6,6	35,9	5,1	33,0	6,3	10,6
BAGES	127.770	82.861	64,9	5,9	36,5	10,2	30,9	5,3	8,5
BAIX CAMP	107.664	67.727	62,9	12,5	35,2	9,5	29,6	6,9	4,3
BAIX EBRE	53.318	38.668	72,5	21,2	37,1	2,7	19,6	6,4	11,1
BAIX EMPORDÀ	74.046	49.707	67,1	4,7	40,1	6,2	26,3	4,4	13,9
BAIX LLOBREGAT	504.774	308.143	61,0	11,3	18,3	3,8	38,1	22,7	4,1
BAIX Penedès	35.790	24.658	68,9	7,4	42,8	3,9	32,2	3,1	8,0
BARCELONÈS	1.886.852	1.210.564	64,2	16,0	26,4	4,5	39,0	11,9	0,8
BERGUEDÀ	32.594	23.436	71,8	3,2	46,8	11,8	19,2	1,1	14,2
CERDANYA	10.752	7.656	71,2	3,5	44,4	16,1	16,5	1,6	14,7
CONCA DE BARBERÀ	15.095	11.418	75,6	1,8	36,6	8,4	5,4	0,0	45,3
GARRAF	70.405	44.674	63,5	10,6	26,2	5,5	32,3	3,3	20,5
GARRIGUES	16.395	11.882	72,5	7,3	46,0	20,9	17,5	0,0	3,8
GARROTXA	38.534	25.980	67,4	4,1	49,9	6,7	22,3	3,1	10,3
GIRONÈS	101.858	66.410	65,2	7,9	32,0	12,3	38,1	5,3	2,0
MARESME	246.146	161.308	65,5	13,4	34,6	8,7	29,1	8,7	3,5
MONTSIÀ	44.890	32.955	73,4	12,5	32,2	8,5	23,4	6,9	14,8
NOGUERA	29.234	22.967	78,6	9,0	42,1	15,5	21,8	1,3	8,0
OSONA	97.844	66.585	68,1	2,7	41,8	14,3	12,1	2,6	23,7
PALLARS JUSSÀ	11.041	7.791	70,6	6,6	40,0	2,8	42,7	0,0	3,9
PALLARS SOBIRÀ	5.074	3.890	76,7	1,6	58,4	0,0	29,3	0,0	7,3
PLA D'URGELL	23.839	18.029	75,6	8,1	49,9	8,6	13,4	0,9	16,0
PLA DE L'ESTANY	18.449	13.102	71,0	3,6	45,3	12,6	0,1	0,0	34,6
PRIORAT	7.910	6.542	82,7	1,8	37,6	3,8	21,8	1,0	29,8
RIBERA D'EBRE	18.578	14.871	80,0	11,1	41,3	6,3	21,7	0,0	16,9
RIPOLLÈS	22.632	17.233	76,1	2,0	45,4	8,6	32,1	5,6	3,4
SEGARRA	14.279	10.173	71,2	12,8	44,2	12,1	12,8	0,0	11,2
SEGRIÀ	135.137	87.048	64,4	14,6	31,1	6,5	37,6	5,0	3,5
SELVA	82.301	56.063	68,1	4,0	43,0	8,3	22,9	4,2	14,9
SOLSONÈS	9.055	6.326	69,9	11,0	59,0	7,4	6,9	0,0	11,5
TARRAGONÈS	132.948	87.162	65,6	14,1	43,1	4,9	22,2	7,2	6,6
TERRA ALTA	10.885	8.473	77,8	19,1	40,0	5,8	11,5	0,0	20,6
URGELL	24.639	17.659	71,7	10,1	45,3	8,6	20,1	3,5	9,8
VAL D'ARAN	5.719	4.338	75,9	11,6	0,0	0,0	0,0	0,0	85,9
VALLÈS OCCID.	521.179	310.443	59,6	11,7	21,4	5,6	28,7	27,8	3,0
VALLÈS ORIENTAL	220.274	144.915	65,8	8,1	31,4	8,0	33,7	10,1	6,5

Eleccions municipals, 1999

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	29.205	20.218	69,2	4,9	35,0	16,6	25,1	2,5
ALT EMPORDÀ	81.015	51.206	63,2	7,4	41,3	6,7	26,6	2,4
ALT PENEDÈS	64.418	43.474	67,5	6,2	32,6	11,5	40,5	1,2
ALT URGELL	19.121	11.194	58,5	8,1	33,1	22,7	31,6	0,0
ALTA RIBAGORÇA	3.176	2.181	68,7	7,4	44,3	0,0	27,9	0,0
ANOIA	74.844	46.409	62,0	5,9	33,0	8,4	39,4	2,5
BAGES	132.408	80.682	60,9	4,4	34,7	13,4	34,1	4,1
BAIX CAMP	115.501	65.995	57,1	11,5	29,9	11,9	30,3	5,6
BAIX EBRE	55.350	38.740	70,0	22,5	37,4	4,7	26,9	0,5
BAIX EMPORDÀ	82.062	51.164	62,3	4,8	40,2	5,9	24,8	3,6
BAIX LLOBREGAT	554.780	290.646	52,4	10,4	15,9	5,2	41,4	17,5
BAIX PENEDÈS	43.153	28.472	66,0	8,3	39,9	5,2	40,1	0,4
BARCELONÈS	1.870.369	942.360	50,4	14,6	19,1	5,6	46,5	7,1
BERGUEDÀ	33.640	22.912	68,1	6,6	43,5	15,6	24,7	1,8
CERDANYA	12.014	7.722	64,3	2,5	33,6	35,0	7,6	0,0
CONCA DE BARBERÀ	15.835	10.988	69,4	4,2	38,9	13,5	14,3	9,4
GARRAF	82.898	46.495	56,1	9,7	27,3	5,0	34,8	13,6
GARRIGUES	16.616	11.856	71,4	8,7	42,1	22,3	17,9	2,8
GARROTXA	40.078	26.482	66,1	4,1	44,6	4,7	29,5	3,1
GIRONÈS	109.524	66.063	60,3	6,4	32,1	11,3	35,3	3,6
MARESME	277.390	161.755	58,3	12,0	28,9	8,5	32,3	6,3
MONTSLÀ	46.118	32.879	71,3	9,5	37,1	9,3	30,1	0,0
NOGUERA	30.307	22.329	73,7	11,2	43,2	12,3	20,9	0,0
OSONA	103.741	66.578	64,2	2,6	44,5	15,9	17,9	6,2
PALLARS JUSSÀ	11.200	7.140	63,8	4,5	33,8	8,5	30,6	0,0
PALLARS SOBIRÀ	5.613	4.380	78,0	7,9	50,8	0,0	0,0	0,0
PLA D'URGELL	24.763	18.372	74,2	3,8	49,6	17,7	14,2	0,0
PLA DE L'ESTANY	19.911	13.269	66,6	2,3	35,9	21,8	0,0	0,0
PRIORAT	8.068	6.400	79,3	1,1	38,5	6,4	22,0	0,0
RIBERA D'EBRE	18.924	14.749	77,9	5,8	44,9	3,9	24,7	6,8
RIPOLLÈS	22.988	16.287	70,8	1,2	40,4	14,9	23,0	6,5
SEGARRA	14.930	10.556	70,7	12,3	38,8	15,2	16,2	0,0
SEGRIÀ	141.890	83.670	59,0	11,6	30,0	8,5	39,9	4,4
SELVA	91.591	58.340	63,7	5,2	35,3	11,1	23,5	1,5
SOLSONÈS	9.597	6.631	69,1	10,2	48,2	10,8	6,3	0,0
TARRAGONÈS	142.781	82.760	58,0	14,0	38,2	5,6	25,2	5,9
TERRA ALTA	10.788	8.354	77,4	14,9	40,1	0,9	10,1	0,0
URGELL	25.777	17.156	66,6	8,9	49,6	8,0	16,2	1,4
VAL D'ARAN	6.446	4.513	70,0	1,1	0,0	0,0	31,1	0,0
VALLÈS OCCIDENTAL	588.277	297.232	50,7	10,6	18,9	6,3	36,9	17,9
VALLÈS ORIENTAL	250.119	142.430	56,9	8,2	27,4	7,5	38,8	6,4

Eleccions al Parlament Europeu, 1989

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	26.338	13.421	51,0	6,9	35,3	5,6	31,8	2,6
ALT EMPORDÀ	65.997	29.811	45,2	8,6	34,5	4,7	31,6	1,6
ALT PENEDÈS	52.646	28.311	53,8	6,0	37,3	5,4	32,5	2,8
ALT URGELL	15.085	5.870	38,9	8,3	51,1	3,6	20,9	2,3
ALTA RIBAGORÇA	2.891	1.329	46,0	5,9	30,2	2,9	42,1	2,7
ANOIA	61.041	33.105	54,2	6,1	33,5	4,5	36,0	2,9
BAGES	118.455	63.358	53,5	5,2	37,9	4,5	33,2	3,4
BAIX CAMP	93.859	42.622	45,4	8,4	27,4	3,9	37,3	3,4
BAIX EBRE	50.341	21.719	43,1	15,7	29,2	2,1	31,8	3,6
BAIX EMPORDÀ	64.908	31.657	48,8	5,5	37,9	4,7	34,1	2,7
BAIX LLOBREGAT	439.836	233.582	53,1	5,1	16,6	1,8	47,6	8,2
BAIX PENEDÈS	26.516	13.494	50,9	5,8	31,9	2,9	39,9	2,5
BARCELONÈS	1.871.748	985.709	52,7	10,8	24,8	3,0	34,3	6,3
BERGUEDÀ	32.514	16.574	51,0	5,5	47,6	5,2	25,2	2,4
CERDANYA	9.551	4.397	46,0	9,0	45,1	5,0	25,3	0,9
CONCA DE BARBERÀ	14.535	6.736	46,3	8,0	42,2	4,7	23,6	3,9
GARRAF	57.005	28.794	50,5	6,6	25,2	3,6	39,0	6,6
GARRIGUES	16.123	6.725	41,7	9,7	39,7	6,2	27,9	3,3
GARROTXA	36.658	18.694	51,0	6,4	46,1	5,7	24,5	2,1
GIRONÈS	92.155	47.567	51,6	7,2	34,6	5,2	29,7	4,1
MARESME	207.769	111.149	53,5	7,4	33,0	3,6	35,7	3,7
MONTSIÀ	41.179	17.854	43,4	11,3	27,5	2,3	35,6	5,4
NOGUERA	28.347	11.574	40,8	9,3	39,9	6,0	26,7	2,6
OSONA	90.718	47.676	52,6	5,6	46,4	7,5	20,1	2,7
PALLARS JUSSÀ	11.176	4.438	39,7	7,4	42,9	4,0	26,7	2,3
PALLARS SOBIRÀ	4.584	1.394	30,4	7,1	40,0	5,8	25,4	1,4
PLA D'URGELL	22.592	10.024	44,4	11,4	37,0	5,6	29,2	1,8
PLA DE L'ESTANY	16.706	8.057	48,2	6,5	49,1	6,2	17,2	2,0
PRIORAT	7.971	3.516	44,1	8,5	36,6	3,2	30,8	4,4
RIBERA D'EBRE	18.495	8.345	45,1	10,0	30,3	7,5	29,8	4,7
RIPOLLÈS	22.444	12.182	54,3	3,9	48,1	4,3	26,2	2,7
SEGARRA	13.747	5.695	41,4	9,9	50,7	4,8	15,0	1,1
SEGRIÀ	124.718	54.766	43,9	11,6	26,1	3,2	36,7	3,4
SELVA	69.785	33.552	48,1	5,4	40,6	4,4	30,1	3,8
SOLSONÈS	8.696	3.103	35,7	10,7	49,6	6,0	15,0	1,0
TARRAGONÈS	113.884	58.961	51,8	10,7	21,4	2,8	39,0	4,7
TERRA ALTA	10.824	4.674	43,2	24,0	34,8	4,6	21,1	4,4
URGELL	23.722	10.073	42,5	7,8	45,8	6,3	23,2	1,5
VAL D'ARAN	4.868	2.334	47,9	13,8	32,7	1,4	31,4	1,3
VALLÈS OCCID.	468.362	251.094	53,6	5,8	21,9	2,3	43,7	6,8
VALLÈS ORIENTAL	182.020	99.290	54,5	6,1	29,4	2,9	39,4	5,0

Eleccions al Parlament Europeu, 1994

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	27.473	14.799	53,9	14,5	39,8	9,7	26,1	4,9
ALT EMPORDÀ	72.756	36.238	49,8	16,6	39,2	7,9	26,0	4,2
ALT PENEDÈS	57.633	30.410	52,8	12,4	40,8	7,1	28,2	5,8
ALT URGELL	15.367	7.133	46,4	16,0	49,5	6,3	20,5	3,6
ALTA RIBAGORÇA	3.022	1.515	50,1	12,3	34,5	4,2	39,5	4,6
ANOIA	66.508	34.083	51,2	14,3	39,2	5,7	28,0	7,3
BAGES	123.397	64.771	52,5	11,5	41,0	7,5	28,2	7,0
BAIX CAMP	105.534	52.863	50,1	18,5	32,5	7,4	27,9	7,7
BAIX EBRE	52.354	26.085	49,8	25,9	32,5	4,8	25,2	6,5
BAIX EMPORDÀ	72.386	38.580	53,3	11,2	42,6	7,1	27,9	4,8
BAIX LLOBREGAT	492.987	248.735	50,5	16,9	21,3	3,3	35,4	17,0
BAIX PENEDÈS	33.116	17.161	51,2	16,5	34,9	5,5	31,1	6,7
BARCELONÈS	1.860.142	980.288	52,7	22,1	27,7	4,6	26,9	13,0
BERGUEDÀ	32.116	16.811	52,3	10,8	49,2	8,8	23,1	3,8
CERDANYA	10.284	5.162	50,2	13,1	48,9	7,7	21,9	2,5
CONCA DE BARBERÀ	14.807	7.688	51,9	14,3	40,0	12,7	21,1	6,1
GARRAF	67.111	34.537	51,5	16,8	30,3	5,1	31,6	11,2
GARRIGUES	16.163	9.067	56,1	15,5	42,0	13,3	21,2	3,6
GARROTXA	38.021	20.007	52,6	9,5	51,5	8,2	22,3	3,5
GIRONÈS	99.479	52.996	53,3	12,9	40,3	8,6	25,2	7,1
MARESME	240.447	132.237	55,0	16,7	37,3	6,8	25,9	8,1
MONTSIÀ	43.489	22.538	51,8	22,6	30,6	5,6	29,4	7,1
NOGUERA	28.479	14.968	52,6	18,8	42,0	9,3	21,4	4,1
OSONA	96.036	50.542	52,6	9,9	51,1	11,8	17,6	4,2
PALLARS JUSSÀ	10.726	5.347	49,9	10,7	48,6	6,7	26,6	3,2
PALLARS SOBIRÀ	4.737	2.429	51,3	10,5	50,9	6,8	23,8	4,0
PLA D'URGELL	23.452	12.570	53,6	20,5	39,7	9,6	22,4	3,1
PLA DE L'ESTANY	18.151	9.644	53,1	12,3	52,3	12,5	14,1	3,7
PRIORAT	7.763	4.929	63,5	12,1	40,8	9,4	26,5	4,6
RIBERA D'EBRE	18.379	10.411	56,6	18,3	38,3	6,2	26,7	6,4
RIPOLLÈS	22.310	12.481	55,9	8,0	49,9	7,7	23,2	5,5
SEGARRA	14.186	6.983	49,2	19,3	48,3	9,7	13,7	3,9
SEGRIÀ	132.680	66.738	50,3	22,9	32,7	5,4	26,7	7,1
SELVA	80.047	40.283	50,3	12,5	42,9	7,7	25,0	6,8
SOLSONÈS	8.812	4.115	46,7	16,8	52,2	10,7	12,4	2,2
TARRAGONÈS	128.293	67.726	52,8	23,9	26,2	5,3	28,6	10,0
TERRA ALTA	10.723	6.294	58,2	27,7	39,0	6,1	19,3	4,6
URGELL	24.249	12.287	50,7	17,6	44,5	10,0	19,5	4,0
VAL D'ARAN	5.420	2.843	52,5	27,4	33,7	1,5	27,9	3,2
VALLÈS OCCID.	505.882	260.538	51,5	15,7	27,2	4,3	32,5	14,3
VALLÈS ORIENTAL	213.114	108.764	51,0	15,4	33,8	5,3	28,9	10,7

Eleccions al Parlament Europeu, 1999

Comarques	Electors	Votants	% part.	% s/votants				
				PP	CiU	ERC	PSC	IC
ALT CAMP	28.859	19.577	67,8	14,1	34,7	14,4	27,7	2,9
ALT EMPORDÀ	79.065	48.971	61,9	15,5	39,2	7,6	26,2	2,7
ALT PENEDÈS	64.001	42.630	66,6	11,2	37,4	8,5	33,7	2,7
ALT URGELL	16.168	10.463	64,7	15,9	41,9	10,0	23,1	2,5
ALTA RIBAGORÇA	3.101	2.126	68,6	14,0	34,8	5,8	36,6	3,3
ANOIA	74.147	45.007	60,7	13,9	34,9	6,2	33,6	3,9
BAGES	130.410	79.206	60,7	10,1	38,5	9,3	31,7	3,9
BAIX CAMP	114.066	64.687	56,7	18,0	31,4	8,6	30,1	3,9
BAIX EBRE	54.373	37.200	68,4	24,2	36,9	5,9	24,2	2,9
BAIX EMPORDÀ	80.935	49.176	60,8	11,5	41,8	7,2	27,4	3,8
BAIX LLOBREGAT	551.164	286.417	52,0	16,5	18,8	4,0	41,9	8,8
BAIX PENEDÈS	42.670	27.808	65,2	15,6	33,0	5,3	37,8	2,0
BARCELONÈS	1.824.769	934.787	51,2	19,9	22,7	4,4	38,3	6,1
BERGUEDÀ	33.189	22.374	67,4	9,3	45,5	12,7	23,8	2,1
CERDANYA	11.588	7.220	62,3	16,0	44,4	9,1	19,9	2,2
CONCA DE BARBERÀ	15.577	10.517	67,5	12,6	42,5	15,4	18,9	3,3
GARRAF	82.061	45.775	55,8	16,4	28,4	5,6	36,5	5,6
GARRIGUES	17.772	12.433	70,0	13,6	41,5	12,4	22,8	2,0
GARROTXA	39.701	25.720	64,8	9,5	47,9	9,1	22,9	3,8
GIRONÈS	108.298	64.689	59,7	11,7	36,8	9,4	29,6	3,6
MARESME	274.581	159.198	58,0	16,2	34,1	6,5	30,8	4,6
MONTSIÀ	45.520	31.303	68,8	18,7	37,7	6,5	26,9	3,5
NOGUERA	29.372	21.016	71,5	15,7	43,6	11,2	21,0	2,0
OSONA	103.003	64.779	62,9	8,7	49,0	12,8	18,2	4,0
PALLARS JUSSÀ	10.758	6.867	63,8	11,0	43,8	7,0	28,5	2,5
PALLARS SOBIRÀ	5.175	4.086	79,0	11,0	44,4	9,2	23,7	3,7
PLA D'URGELL	24.425	17.608	72,1	14,9	42,7	11,5	22,5	1,9
PLA DE L'ESTANY	19.775	12.860	65,0	10,2	50,3	13,1	14,5	2,8
PRIORAT	7.893	6.081	77,0	11,9	36,3	11,9	27,6	3,1
RIBERA D'EBRE	18.579	14.073	75,7	13,5	41,4	7,1	28,4	3,8
RIPOLLÈS	22.637	15.784	69,7	7,7	48,2	9,2	22,5	4,6
SEGARRA	14.752	10.063	68,2	18,2	44,3	11,0	16,4	2,3
SEGRIÀ	139.544	81.211	58,2	18,7	32,4	5,9	32,5	3,1
SELVA	90.657	56.493	62,3	12,1	44,0	7,3	25,2	3,0
SOLSONÈS	9.445	6.362	67,4	14,2	48,2	13,0	12,2	1,7
TARRAGONÈS	140.741	81.160	57,7	22,4	28,5	5,3	31,0	4,1
TERRA ALTA	10.584	7.946	75,1	23,4	39,4	7,3	22,0	2,4
URGELL	25.345	16.438	64,9	15,4	48,0	8,7	18,4	2,4
VAL D'ARAN	6.260	4.470	71,4	25,6	37,7	2,0	27,4	1,1
VALLÈS OCCID.	582.850	293.640	50,4	15,7	22,8	4,3	39,8	7,5
VALLÈS ORIENTAL	248.879	139.583	56,1	15,0	29,9	5,9	35,3	5,3

RESULTATS ELECTORALS A ESPANYA**Eleccions generals del 29 d'octubre de 1989**

Resultats (principals opcions)

Electors	20.588.961			
		Congrés		Senat
Participació	20.637.187	69,8		
	Vots	% s/votants	Diputats	Senadors (d'elecció)
PSOE	8.112.467	39,3	175	107
PP	5.285.319	25,6	107	78
IU	1.858.375	9,0	17	1
CDS	1.617.256	7,8	14	1
CiU	1.032.243	5,0	18	10
PNV	252.119	1,2	5	4
HB	217.278	1,1	4	3
PA	212.687	1,0	2	
UV	144.924	0,7	2	
EA	136.955	0,7	2	
EE	105.238	0,5	2	
PAR	71.733	0,4	1	
AIC	64.767	0,3	1	1
Diversos Ecologistes	338.347	1,6		
Diversos PANE*	300.663	1,5		3
Diversos Esquerra	240.850	1,2		
Diversos Dreta	237.230	1,1		
Altres	45.281	0,2		
Blancs	135.092			
Nuls	145.058			

FONT: Junta Electoral Central.

* Partits d'Àmbit No-Estatal.

Eleccions generals del 6 de juny de 1993
Resultats (principals opcions)

Electors	31.030.511			
		Congrés	Senat	
Participació	23.718.816	76,4		
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Diputats</i>	<i>Senadors (d'elecció)</i>
PSOE/PSC	9.150.083	38,6	159	96
PP/UPN	8.201.463	34,6	141	93
IU/IC	2.253.764	9,5	18	
CiU	1.165.783	4,9	17	10
CDS	413.740	1,7	0	
PNV	287.908	1,2	5	3
CC	207.077	0,9	4	5
HB	174.655	0,7	2	1
ERC	186.784	0,8	1	
PAR	144.544	0,6	1	
EA-EUE	117.856	0,5	1	
UV	112.341	0,5	1	
Diversos PANE	549.976	2,3		
Diversos Dreta	64.680	0,3		
Diversos Esquerra	60.562	0,3		
Diversos Ecologistes	268.781	1,1		
Altres	42.188	0,2		
Blancs	188.679	0,8		
Nuls	126.952	0,5		

FONT: Junta Electoral Central (BOE, 16-7-93).

Eleccions generals del 3 de març de 1996
Resultats (principals opcions)

Electors	32.531.833			
		Congrés		Senat
Participació	25.172.058	77,38		
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Diputats</i>	<i>Senadors (d'elecció)</i>
PP	9.716.006	38,6	156	111
PSOE	9.425.678	37,4	141	81
IU	2.639.774	10,5	21	
CiU	1.151.633	4,6	16	8
EAJ-PNV	318.951	1,3	5	4
CC	220.418	0,9	4	2
BNG	220.147	0,9	2	
HB	181.304	0,7	2	
ERC	167.641	0,7	1	
EA	115.861	0,6	1	
UV	91.575	0,4	1	
Diversos PANE	343.095	1,4		2
Diversos Ecologistes	94.835	0,4		
Diversos Esquerra	32.701	0,1		
Diversos Dreta	13.664	0,1		
Altres	69.648	0,3		
Blancs	243.345	1,0		
Nuls	125.782	0,5		

FONT: Elaboració pròpia sobre dades de la Junta Electoral Central (BOE 75, 27-3-96).

Eleccions autonòmiques del 26 de maig de 1991
Opcions amb representació parlamentària (% s/votants)

	<i>Partic.</i>	<i>PP</i>	<i>PSOE</i>	<i>IU</i>	<i>PANE</i>	<i>PANE</i>	<i>CDS</i>
Aragó	64,4	20,5	40,1	6,7	24,5 (PAR)		3,1
Asturies	59,1	29,8	40,1	14,6	2,7(CA)		6,7
Illes Balears	60,4	47,0	29,9	2,3	6,6 (PSM)	2,5(UIM) 1,4 (EEM) 0,7 (FIEF)	2,9
Canàries	61,7	12,7	32,8	-	22,5 (AIC)	12,1(ICAN) 0,2 (AHÍ) 0,2 (AM)	14,3
Cantàbria	62,6	14,2	34,1	4,3	6,3(PRC)	33,1(UPCA)	2,6
Castella-Lleó	67,6	43,1	36,1	5,3			8,1
Castella-La Mancha	71,0	36,3	52,9	6,3			3,5
Extremadura	71,0	26,4	53,4	7,0			5,7
Madrid	58,8	42,4	36,4	12,0			3,3
Múrcia	67,2	33,2	44,8	10,1			5,0
Navarra	66,7	34,7 (UPN)	33,1	4,0	5,5 (EA)	11,1 (HB)	2,0
La Rioja	68,9	41,4	42,0	4,5	5,3 (PR)		4,3
Com. Valenciana	69,1	27,7	42,6	7,5	10,3 (UV)	7,5(EUPV)	3,8

FONT: Elaboració pròpia sobre les dades publicades als Diaris Oficials de les CCAA.

Eleccions autonòmiques del 28 de maig de 1995
Resultats principals opcions (% s/votants)

	<i>Partic.</i>	<i>PP</i>	<i>PSOE</i>	<i>IU</i>	<i>PANE</i>	<i>PANE</i>
Aragó	71,1	37,3	25,6	9,2	20,3 (PAR)	5,0 (ChA)
Astúries	66,1	43,4	34,6	17,0	3,3 (PA)	
Illes Balears	63,4	44,6	23,9	6,6	5,3 (UM)	12,5 (PSM) 3,1 (EVIB)
Canàries	64,2	30,9	23,0	5,1	32,9 (CC)	3,4 (PCN)
Cantàbria	73,9	32,2	24,9	7,3	14,4 (PRC)	16,5 (UPCA)
Castella-Lleó	73,5	51,8	29,4	9,5	2,5 (UPL)	
Castella-La Mancha	78,8	44,0	45,4	7,5		
Extremadura	78,3	39,2	43,6	10,5	3,8 (CE)	
Madrid	70,3	50,8	29,6	16,0		
Múrcia	75,3	51,8	31,6	12,4		
Navarra	68,4	31,1	20,7	9,3	18,4 (CDN)	4,5 (EA) 11,3 (HB)
La Rioja	76,2	49,1	33,9	7,2	6,7 (PR)	
Com. Valenciana	76,0	42,6	33,8	11,5	7,0 (UV)	

FONT: Elaboració pròpia sobre les dades publicades als Diaris Oficials de les CCAA.

Eleccions autonòmiques del 13 de juny de 1999
Resultats principals opcions (% s/votants)

	<i>Partic.</i>	<i>PP</i>	<i>PSOE</i>	<i>IU</i>	<i>PANE</i>	<i>PANE</i>
Aragó	65,5	38,0	30,5	3,8	13,2 (PAR)	11,0 (ChA)
Astúries	65,9	32,1	45,6	8,9	7,1 (URAS)	2,6 (PAS)
Illes Balears	57,5	43,7	21,8	5,4	7,3 (UM)	11,7 (PSM) 4,4 (PACTE)
Canàries	62,3	27,1	24,0	2,7	36,9 (CC)	
4,9 (FNC)						
Cantàbria	68,8	42,2	32,8	3,6	13,4 (PRC)	3,0 (UPCA)
Castella-Lleó	69,4	50,0	32,6	5,4	3,7 (UPL)	
Castella-La Mancha	74,8	40,1	53,0	3,4		
Extremadura	75,7	39,9	48,1	1,6	6,0 (CE)	1,1 (PREX)
Madrid	60,9	51,1	36,4	7,7		
Múrcia	68,6	52,6	35,6	6,9		
Navarra	66,2	42,4	20,8	7,0	7,0 (CDN)	5,5 (EA) 16,0 (EH)
La Rioja	68,7	50,8	35,0	3,9	5,7 (PR)	
Com. Valenciana	68,2	47,6	33,7	6,0	4,6 (UV)	

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel Ministeri de l'Interior i les pròpies CCAA.

Eleccions autonòmiques
Resultats principals opcions (% s/votants)

Andalusia

<i>Any</i>	<i>Partic.</i>	<i>PP</i>	<i>PA</i>	<i>PSOE</i>	<i>IU</i>
1990	55,3	22,1	10,7	49,4	12,6
1994	67,3	34,2	5,8	38,5	19,0
1996	77,9	33,8	6,6	43,8	13,9

FONT: Elaboració pròpia sobre dades de la Junta Electoral d'Andalusia (BOJA, 14-8-90; 9-7-94; 7-96).

Galícia

<i>Any</i>	<i>Partic.</i>	<i>PP</i>	<i>CG</i>	<i>PSOE</i>	<i>PSG-EG</i>	<i>IU</i>	<i>BNG</i>
1989	59,4	44,3	3,6	32,7	3,8	1,5	8,1
1993	64,2	51,9	—	23,6	—	3,1	18,3
1997	62,5	51,9	—	19,4	—	0,9	24,7

FONT: Elaboració pròpia sobre dades dels DOG (11-11-93; 12-97).

País Basc

<i>Any</i>	<i>Partic.</i>	<i>PP</i>	<i>UA</i>	<i>PNB</i>	<i>EA</i>	<i>PSE-EE</i>	<i>EE</i>	<i>IU</i>	<i>HB/EH</i>
1990	61,3	8,1	1,4	28,1	11,2	19,7	7,7	1,4	18,1
1994	59,7	14,1	2,7	29,1	10,1	16,7	—	8,9	15,9
1998	70,0	19,7	1,2	27,5	8,5	17,3	—	5,6	17,6

FONT: Elaboració pròpia sobre dades dels BOPV (3-12-90 i 21-12-94).

Eleccions municipals del 26 de maig de 1991
Resultats de les principals opcions

Regidors a elegir		66.308		
Electors	30.223.384			
Participació	18.973.514	62,8		
		% s/votants	Regidors	Alcaldes
PSOE	7.224.242	38,1	25.260	3.161
PP	4.775.051	25,1	19.289	2.536
IU	1.579.097	8,3	2.614	131
CiU	915.291	4,8	4.360	593
CDS	731.331	3,9	2.939	
P.Andalucista	342.927	1,9	540	
PNB	299.840	1,6	993	141
Blancs	212.201	1,1		
Nuls	131.974	0,7		

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior, 1991.

Eleccions municipals del 28 de maig de 1995
Resultats de les principals opcions

Electors		32.021.812		
Participació	22.327.530	69,8		
		% s/votants	Regidors	Alcaldes
PP	7.817.247	35,0	24.699	3.687
PSOE	6.832.267	30,6	21.175	2.548
IU	2.590.301	11,6	3.497	189
CiU	973.261	4,4	4.239	648
PNB	313.183	1,4	1.011	162
P.Andalucista	259.575	1,2	345	
Blancs	324.096	1,5		
Nuls	155.548	0,7		

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de Justícia i Interior, 1995.

Eleccions municipals del 13 de juny de 1999
Resultats de les principals opcions

Electors	33.722.613			
Participació	21.461.497	63,6		
		% s/votants	Regidors	Alcaldes
PP	7.320.830	34,1	24.609	
PSOE	7.278.793	33,9	21.898	
IU	1.384.358	6,4	2.292	
CiU	773.808	3,6	4.087	
PNV + EA	411.754	1,9	1.208	
P.Andalucista	355.860	1,6	545	
BNG	288.496	1,3	585	
EH	272.216	1,3	890	
CC	264.078	1,2	432	
ERC	223.920	1,0	672	
IC	186.394	0,9	198	
UV	108.720	0,5	229	
BNV	104.472	0,5	218	
Blancs	415.538	1,9		
Nuls	195.825	0,9		

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior, 1999.

Eleccions al Parlament Europeu del 15 de juny de 1989

Resultats de les principals opcions

Electors	29.283.982		
Participació	16.022.276	54,6	
	Vots	% s/votants	Diputats
PSOE	6.276.554	39,3	27
PP	3.395.015	21,2	15
CDS-Foro	1.133.429	7,1	5
IU	961.742	6,0	4
CiU	666.602	4,2	2
A.Ruiz Mateos	608.560	3,8	2
Coalició Nacionalista	303.038	1,9	1
P.Andalucista	295.047	1,9	1
Esquerra dels Pobles	290.286	1,8	1
HB	269.089	1,7	1
Europa dels Pobles	238.909	1,5	1
Blancs	200.794	1,4	
Nuls	163.806	1,1	

FONT: Elaboració pròpia sobre dades de la Junta Electoral Central (BOE, 6-7-89).

Eleccions al Parlament Europeu del 12 de juny de 1994

Resultats de les principals opcions

Electors	31.145.446		
Participació	18.554.316	59,6	
	Vots	% s/votants	Diputats
PP	7.426.189	40,0	28
PSOE	5.665.537	30,5	22
IU	2.486.550	13,4	9
CiU	861.897	4,6	3
Coalició Nacionalista	517.882	2,8	2
Europa dels Pobles	237.521	1,3	
Foro-CDS	182.512	1,0	
HB	179.361	1,0	
Poder Andaluz	139.994	0,8	
BNG	138.051	0,7	
Ruiz Mateos	82.069	0,4	
Grup Verd	107.731	0,6	
Altres	230.910	1,2	
Nuls	83.529	0,5	
Blancs	214.583	1,2	

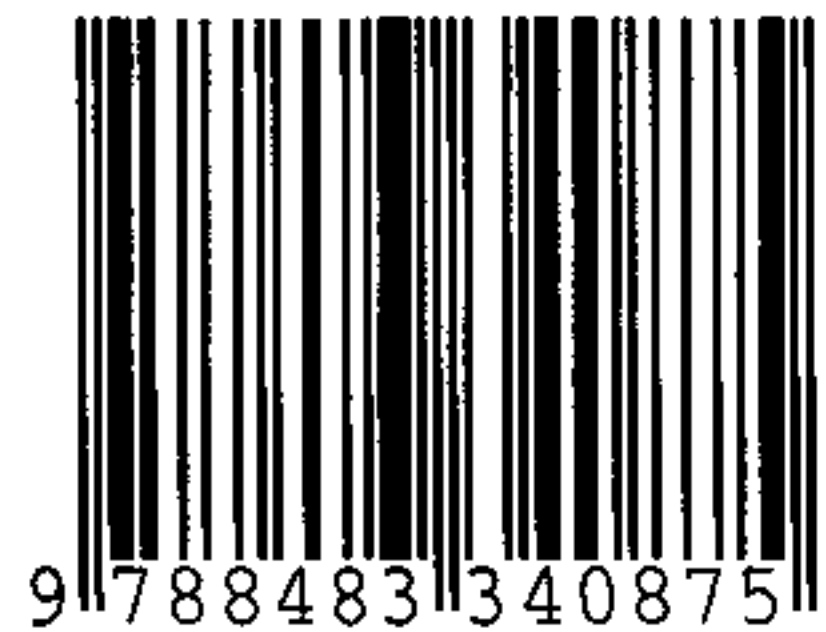
FONT: Elaboració pròpia sobre dades de la Junta Electoral (BOE, 30-6-94).

Eleccions al Parlament Europeu del 13 de juny de 1999
Resultats de les principals opcions

Electors	32.890.256		
Participació	21.173.182	64,3	
	<i>Vots</i>	<i>% s/votants</i>	<i>Diputats</i>
PP	8.346.166	39,4	27
PSOE	7.409.427	35,0	24
IU	1.211.589	5,7	4
CiU	934.118	4,4	3
Coalició Europea	672.904	3,2	2
Coalició Nacionalista	611.737	2,9	2
BNG	347.006	1,6	1
EH	306.616	1,4	1
C.E. Els Verds – Esquerra dels Pobles	299.464	1,4	0
Altres			
Nuls	85.640	0,4	
Blancs	213.621	1,0	

FONT: Elaboració pròpia sobre dades del Ministeri de l'Interior.

ISBN 84-8334-087-9

EDITORIAL MEDITERRANIA